

T O M V S

H E R B A R I I

O T H O N I S B R V N F E L S I I

I I I

C O R O L L A R I I S

Operi præfixis, quibus respondet

Calumniatoribus suis: passim

Errata quædam priorum

T O M. diluens.

L E C T O R I

S. Habes tandem Lector candidè, desideratum Opus OTH. quod præmatura morte raptus, posthumum reliquit, monumentum inq; laboris sui, quem Herbarum indagatiõni tanto studio, eaq; diligentia impendit, ut immortalis illum gloria, non immerito sequatur, uirum & pietate & eruditione nostri seculi clarum, quemq; iure æques ueterum etiã stemmatibus. Tu lege, & fruire gratus.

V A L E.

Cum Cæs. Maiest. Priuilegio ad Sexennium.

ARGENT. apud Ioannem Schottum.

M. D. X X X V I.

TOMVS

HERBARI

ORDINE ALPHABETICO

III

PLANTARUM

Quae in Italia

et in Sicilia

reperiuntur

et in

SYNOPSIS

et Index ad Herb. Tom. III. et IV. et V.

et Index ad Herb. Tom. I. et II.

et Index ad Herb. Tom. VI. et VII. et VIII.

et Index ad Herb. Tom. IX. et X.

et Index ad Herb. Tom. XI. et XII.

et Index ad Herb. Tom. XIII. et XIV.

et Index ad Herb. Tom. XV. et XVI.

et Index

Cum Catalogo Plantarum in Sicilia

et Index ad Herb. Tom. I. et II.

et Index

D. O T H O N I S B R V N F. I N H E R B A R V M
 suarum descriptiones C O R R O L A R I A.
 In quibus respondet Calumniatoribus suis,
 passim Errata quædam diluens.

DE HELLEBORO.

HELLEBORVM olim in magna existimatione fuisse, adeoque in usu, testatur Hippocrates: qui de eo etiam librum reliquit: testatur item Dioscorides, & Plinius: utuntur eo Aetius, Paulus, Alexander, & qui ex ueteribus sunt, uno tenore omnes. Et sane pharmacum esse non adeo perniciosum, si quis rite utatur, experientia etiam nos comprobauimus, haud dubium, quin & alij complures. Quid ergo in causa est, quod hodie tam ab usu exoleuit, & iam eo utendo tam pusillo animo, in Turbith uero, & alijs æque perniciosioribus, tam audaces atque fidentes sumus? Quantum ad *ἑκόννα* attinet, crebro nobis opprobrium est, quod uerum Helleborum non adpinxerimus: quasi ideo quod uerum sit, ignorassemus: nec aduertunt miseri calumniatores, nusquam nos hoc non testari, quod tantum Albu ipsum ad manum habere non licuit, donec nuper in Heluetiorum montibus fuisset reperiunt. Vidimus Helleborum hoc dumis omnibus, folijs Plantagini similibus: caule cauo, quadrantalı, tunicis conuoluto, radicibus multis, tenuibus, quibus ipsum depingit Dioscorides. Alterum pro Nigro nobis demonstrarunt Herbarij: nec ab illo quoque abludit descriptio.

Tomo I. fo. 16

N Y M P H A E A. N E N V F A R.

DE Nymphæa neminem uideo dubitare, quin illam hodie perspectam habeamus: tantum de Apuleij descriptione dubium est, in quam nam partem accipiendum, quod thyrso nigro hanc esse describit, folijs leuibus, atque herbae Cicoreæ similibus: cum palam constet, longe aliam esse Cicoream, pugnantemque cum illa *dis dia-pasōp*. Atque utinam is lapsus solus sit in eo scriptore. Ego quod in alijs suppositiis libris, ita et in eo autore factum fuisse conijcio, Rhapsodum quenpiam, ex Dioscor. obiter quædam exfluxisse, deinde de suis adiecisse, ceterum ut robur & auctoritatem liber habeat, Apuleij nomen libro indidisse. Etiam si extet Platonis Apoliensis liber uetustissimus, e mentito tamen Apuleij titulo, typis nuper editus.

Tomo I. fo. 18

A R V M.

EST Aron magnæ cum Dracontio litis, ut inquit Plinius. Quidam enim esse dixerunt eandem. Glaucias satu discreuit, Dracontium syluestre Arum pronuncians. Aliqui radicem ipsam Arum pronunciarunt, caulem uero Dracontium. Verum si quis Dioscor. uerba exacte libret, uel herbas utrasque oculis aliquando uiderit, statim quicquid est id caliginis, discernet. Habet Aron Dracunculi folia, minora tantum, neque adeo maculosa: caulem dodrantalem, purpureum, pastilli figura: candida illi radix, ad Dracunculi radicem accedens, que quod minore acrimonia est, elixa comeditur. Exilit autem statim in Martio, inter primas herbas Veris: disperit in Iunio. Prouenit autem in umbrosis, & frigidis. Ex quibus liquido constare cuiuslibet arbitror, quid sit Arum: nisi quis plane sit talpa. Dracontium uero suo loco pingemus. Aiunt, quod edendo est Arum: nostrum omne adeo gurgulionem adurit, ut nihil supra. Eam nobis ob causam discutit Galen. 2. Aliment. Cyrenius, inquit, contra quod in nostra regione Arum se habet. Nam illic minimum medicinæ, minimumque acrimoniae præ se fert: adeo, ut uel rapis utilior habeatur. Idcirco radicem quoque in Italiam comportant, ut quæ facile putrescat, aut regerminet, longoque tempore perseverare possit. Perspicuum quoque est, hanc alendis corporibus esse accommodatam. Quibus uerbis apte liquet, multa nobis in scriptoribus pugnantia uideri, quæ si ad cœli, regionumque

Plato Apoliensis.

Tomo I. fo. 18
Plin. lib. 11.
cap. 16.

mutationem respexerimus, nullā prorsus habent pugnantia. Sed obstat rursum, quod radicē nigram Plinius dicit habere Aron, Dracontio maiorem, qua & manus impleatur. Optarim hoc loco seipsum explicare Pliniū, uel Collinutium hic aliquē procedere in medium. Quid si, ut plerisque in alijs, ita hoc loco Plinius uocarit hominē se esse, fallique & labi potuisse. Alioqui tamen congeneres esse Dracontium, & Aron, prorsus est manifestum, solaque magnitudine & coctura inuicem distare.

D R A C O N T I V M M A I V S.

Tomo. I.
fol. 64.

Opprobratur nobis a Cordo, pro maiestatis crimine, quod gemine descriptioni Dracontij, adulterinas herbas adposuerimus: atque inde tacite colligere nititur, ignorasse nos, quidnam sit Dracontium. Facilis certe error, non nostra culpa admissus, sed illorum, qui typos falso supposuere. Nam uerum Dracontium ex Brabantia ad Iohannem Schottum missum uidimus. Bernæ item omnibus modis delineatum, quem admodum a Dioscoride describitur, locis natum umbrosis: caulis illi rectus, bicubitalis, baculi crassitudine, uersicolor, draconum maculis, similitudo cutis anguinæ, folia Rumicis, sibi inuicem implicata. Fructum in summo fert, ut Amomi racemosum, pastilli figura, excepto colore: qui antequam maturuerit, cinericius est, postea croceo colore redditur. Breuiter, Aro, exceptis punctulis, maculis, & folijs, per omnia simile.

A S A R V M.

Tomo. I.
fol. 71.

Diuersas herbas esse Asarum, & Baccarem, uel ex hoc liquet, quod diuersas illarum historias Dioscorides contexit, atque item Plinius: sed uiribus æqualibus pollere, argumento est, quod que Dioscor. Asaro tribuit, eadem a Plinio quoque adscribuntur Baccari. Nec obstat, quod Itali Asarum Baccarem uocant, quod in multis alijs etiā usuuenit, si modo de rerum diuersitate conueniant. Ego uulgatum Asarum semper credidi hoc nomine designari, ipsum inquit, quod depinximus. Baccarem tamen fateor me ignorare, alioqui ruribus omnibus, ut inquit Vergilius, notissimam. Nam non esse Garyophyllos, quod Barbarus existimauit, uel puero apparet plane. Veratio enim nigro radicibus nititur Baccar, odore Cinnamomi, caule anguloso: quæ omnino non spectantur in Garyophyllis.

B A C C A R.

Tomo. I.
fol. 137

Lib. 3. cap. 45.

IN Asaro testati sumus, non credere nos, syluestres Garyophyllos uerum Baccar esse, quod Barbarus tamen ex aliorum sententia pluribus nititur adstruere. Tamē ut iudiciū ipsum latius pateat lectori, primū Dioscoridis de Baccare, mox aliorum de Garyophyllis opinionē proponā. Baccar, inquit Dioscor. herba fruticosa est, quæ in coronas additur: cuius folia aspera sunt, mediā Violæ & Verbasci magnitudine, caulis angulosus, cubiti altitudinē petens, adnatis appendicibus aliquantulū asperis: flore purpureo, subalicante, odorato: radicibus Veratro nigro similibus, quibus odor inest Cinnamomo proximus. Asperum, squalidumque solum amat. Barbarus. Non desuere, qui Baccarem genus esse floris existimauerint, quem modo Garyophyllon uocamus, sed syluestris: nunc altiles in spectantur, ab odore ita cognominati, tanta uarietate, amplitudine, pulchritudine, ut Rosæ pares, non inferiores uideri possint, cum eaque de principatu certent: quando nec colore superentur purpureo, uermiculato, candido: nec odore, nisi quod a longinquo plus olet Rosa recens. Iam nihil rosa fugacius. longissima namque decerpitis mora dies, Garyophyllo in triduum, & amplius uita, uigorque durat. Aliquibus tanta magnitudo, Patuinarum precipue matronarum cura, ut orbē utraque manu complecti fere nequeas. Folia quater na, quinque: non nullis Rosæ modo numerosa, mirabili quorundam Alabastrum cultura ratione, qui de hiscens, ipso staminum loco alabastrum ostendit aliū, pendentē se paulo post in florē, caliculo priore consenscente. Scio putare aliquos, Garyophyllos ueteribus fuisse Caltham. Sed cum Vergilius eam nobis luteolo cecinerit colore tinctā, nec Plinius a Vergilio dissentit, nondum uideo, qui possit id statui. Atque hæcenus Barbarus. Iam Asaro

Afaro Garyophyllos cōfert, atq; ut de Leucoiæ & Verbasci magnitudine cōueniat, tamen neq; de radice, neq; coliculo anguloso, neq; cinnamomi odori respondet.

C A L T H A.

Celebratur a Vergilio in Buccolicis Caltha,
Huc ades o formose puer, tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nymphæ, calathis tibi candida Nais,
a Plentes uiolas, & summa papauera carpens,
Narcissum, & florem iungit bene olentis Anethi,
Tum Casia, atq; alijs intexens suauibus herbis
Mollia Luteola pingit uaccinia Caltha.

Verg. Buc. 26

Quo loco haftenus mire se torserunt Grammatici. De hac herba, nisi forte paucissimis medicis, quicq; est compertū: idq; nō de Caltha modo, uerū & de Liliorū generibus, de Violis, atq; de Narcisso: uerū de his suo quoq; obiter attingemus loco. Certe Caltham Violarum esse generis, indicio sunt Plinij uerba. Violarū plurima genera, Purpureæ, Luteæ, albæ: plantis omnes ut olus satæ. Ex his uero, quæ sponte apricis & macris locis proueniunt purpureæ, latiore folio, statim ab radice carnosose exeunt: solęq; Græco nomine a cæteris discernuntur, appellata iæ. Ab ijs lanthina uestis. Sed satius maxima autoritas luteis. Genera ijs Tusculana, & quæ Marina appellatur, folio aliquanto latiore, sed minus odorato. In totum uero sine odore, minutoq; folio Calathiana, munus Autumni, ceteris Veris. Proxima ei Caltha est, concolori amplitudine: uincit numero foliorum Marinam, quinque folia non excedentem. Eadem odore superatur. Est enim grauis Caltha, non leuior, quā Scopam regiam appellant: quanq; folia eius oleant, non flores. Vides Violæ speciē esse Caltham, eamq; luteam, & graui odore. Quo loco suspicatus sum, si forte Dioscor. Leucoion uelit, præsertim tertij generis, luteis floribus, & odoratis, præcipui in Medicina usus. Quanq; Barbarus in Corollario Baccaris, ex sententiâ aliorum referat, quosdam ueterum putasse Garyophyllon Caltham. Scio enim, inquit, putare aliquos ex ueteribus, Garyophyllon fuisse Caltham. Quod multo facilius ego credā, q̄ Garyophyllos esse Baccarem. Suspicio tamen sit de Caltha nulla.

Columella in horto suo.

Plinius lib. 21. cap. 6

Caltha, forte
raise Leucoion.

LAVREOLA, CHEIRI GARYOPHYLLI.

Nisi me prorsus fallant oculi, nares, sensus, & omnia, uidentur mihi ad unguem picti a Dioscor. Garyophylli. Nam præterq; q̄ figura Violis proximæ sunt, etiam colore cerulei, albi, purpurei, atq; lutei conspiciuntur. Præterea autumnales. Sunt enim quæ bis, sunt quæ semel, sunt quæ in Autumno tantum floreat, durentq; per hyemem in coronas iuuenulis: quales Argentorati aliquot nouimus, atq; uidimus luteos. Tam non abhorret, si cui durius dictū uideatur, in Leucoia esse autumnales Violas. Cheiri interpretantur Arabes. Nec dissentiunt ab interpretatione hac doctissimi nostra ætate. Quod si damus, nihil est, q̄ possint repudiari ab hoc genere reliquæ species, tam numeris omnibus ad Cheiri similitudinem accedentibus. Est & aliud genus Garyophyllorum: de quo in Caltha, & Afaro. Nec hoc quoq; obscurū esse doctis arbitror, q̄ Leucoiorū nomine (quod Albam Violam significat) inter im nigras, purpureas, omnisq; generis alias designari: ipsoq; met se sic explanante Dioscoride. Nec mouere etiā quenq; debet, quod & Barbarus et Vergilius queruntur, Cerulea quæ sit, nō constare. Vidimus nos inter huiusmodi Garyophyllos eo colore, easq; frequētes, uulgarī nomine Rœmisch Negelin, etiāsi odore minus grato. Dicā quoq; & hoc cū Vergilio, late patere naturę uim, et admirabilē eius esse maiestati, qua potest multa ubiq; uariare, & quę nobis, & nostro orbi negauit, alijs dedisse, aut Violarū appellatione, alia etiā censerī florū genera. Nec me fallit Comit̄is Nuenarij sententiâ, qui Narcissum interpretatur pro Garyophyllis: uerū nō illos, sed quos uulgo Graf;blumen appellant. Hęc ipse facile ex ipsius uerbis deprehendes, ad nostros flosculos collata Dioscoridis de Narcisso historia. Vide de hoc & in Narcisso Tomo II, fol. 129.

Tomo. I.
fol. 130.

Naturæ uis.

Herm. Comes a Nauar.

V I O L A A L B A.

TEstatur in Cōmentario tertij lib. Dioscor. ca. 139. M. Vergilius, Leucoiorū nomine, in Græcis oēs indicari Violas has, quæ primo flores suos pferūt. Deinde uiolarū nomine quæ plurima etiā alia censerī florū genera. Quod si damus, nihil admodum hallucinati sumus, quod flores albos, & luteos, qui initio Ianuarij florū omnium primi erūpunt, albas quoque uiolas nūcupemus: quū et qualitate, & odore prorsus conueniant. Sed id Vergilio tantū obieciſſe uolumus, nihil certi affirmare. Est em̄ frutex potius, quæ herba, cuius florē pro alba uiola, ex Columellæ horto nos credimus. Nempe Dioscor. Cypron, quæ alio nomine Ligustrū interpretantur, nō illum quidē Conuoluuli, tympani figurā referentē habere, quod somniarūt haecenus Gramatici, sed eius plantæ, quā uulgato uocabulo uocēt Beynhœltzlin, uel Hartryegel. Quod ut ita se habere doceamus, Dioscoridis uerba adscripsimus. Ligustrū, inquit, arbor est Oliuæ, folijs circū ramos latioribus, mollioribus, & uirentioribus, flore candido, muscoso, odorato, semine Sambuci nigro. Folia adstrictioria uim habent. Iam expende singula. Folia Lauri, minora tantū, florē muscosum, grana Sambuci, uim adstrictoria. Omnia insunt. In priori etiā editione secundi Tomi, pro Maurorū Alkana interpretati sumus. Quā Pandectarij scriptor, nobis consentiens, pro Cypro interpretatur.

S Y M P H Y T O N.

IN maiore Symphyto designando, non credo me aberrasse, Petrum sciens non agnosco. Vocamus autem Germanice maiorem, *Walwurz*.

S O L I D A G O,

Solidago, præcipuum nomen Consolidæ maioris, uel Symphyti.

I R I S S Y L V E S T R I S.

Folia habet Iridis latiora, & in turbinem mucronata, quorum medio caulis erumpit crassus, cubitalis, ex quo filique triangulares dependēt: in quibus purpureus flos, in medio puniceus. Semen in folliculis simile fabis, rotundum, rubrum, acre. Radix longa, geniculata, ruffa. Vide igitur, num nam ea sit, quā nos Germanice uocamus, *Gelb Schuuertel*, meis posita ab oculis herba, idque in exacto Septembre, ubi iam fermentem produxerit herba. Nihil non reperimus uel ad perpendiculū etiā descriptioni quadrare. Videtur & Vergilius in Commentario suo illam deprehendisse.

P E N T A P H Y L L O N.

HAec herba rixæ, de qua doctissimi uiri hodie digladiantur, quænam reuera ea sit. Suntque de ea ultro, citroque scripti Commentarij Leoniceni, Collinutij, Manardi, Fuchsi, & Cordi. Quorum si cui accedendum sit opinioni, malim Manardi, quæ ceterorum. Plinius etiam in fabula est, quod fuerit hallucinatus: desideratur is rursus in Collinutio. Negat Manardus, neque Leonicenus, neque Collinutium recte agnouisse Pentaphyllon, aliamque exhibet, a superiorum opinione longe diuersam. Cui rixæ si me interponam, uereor ne, quod frequenter fit, ut in sequestrum cudatur hæc faba. Opiniones notiores sunt, quæ ut denuo a me repetantur. nā in utroque Tomo copiose recensuimus: quas quo magis admiror, excutio. Video enim singulorum existimationibus aliquid deesse, quod Dioscor. descriptioni repugnet. Primum quod de uulgata nostra Pentaphyllo affertur, nihil certius est, quæ hanc non esse ueram Pentaphyllon. Deinde, quod in Manardi Tormentilla folia Menthæ non conspiciuntur, quod Dioscor. inque neque fraga profert, ut uult Plinius, etiam si cætera respondere uideantur. Neque etiam Saniculam esse Pentaphyllon, indicio est, quod Plinij fraga non habet, neque folia Vitis, neque augetur, & desinit cum Vere: neque patulum, sed satis mediocre: neque in coliculo crebra internodia, quod Theophrastus uoluit. Quod si igitur nullis horum uerum cognoscas Pentaphyllon, fortasse hallucinatus est Plinius. Imo forrasse etiam Dioscorides, qui Menthæ folio æquiparat, nulla prorsus idonea comparatione. Id ut temere non affirmem, ita & hanc, et alias ipsius metaphoras doctis diligenter excutiendas relinquo.

*Beynhœltzlin
Hartryegel.
Lib. cap. 116.*

*Dioscor. lib. 4
cap. 25.*

*Tomo. I. fol.
231. Tomo. II.
in Appendice
passim.*

BRANCA VRSINA.

BRancam ursinam Hermolaus Barbarus capite de Arctio, lib. 4. ueteribus igno-
tam fuisse scribit; alioqui tamen iisdem uiribus preeditam, nempe suppuratorijs, qui-
bus & Ebiscum Euricius Cordus, diligens reru uestigator, interpretatur Dioscor.
Achantum, Nec nos id ignorasse, testatur Exegeſis noſtra Tomo, 2.

Dioscor. lib. 4.
cap. 107.

BISTORTA.

Huius in hec uerba meminit Barbarus li. 4. cap. Catanance, Catanance, inquit,
Theſſala eſt herba. Huius ſecunda ſpecies ab Herbarijs noſtris iuenitur Biſtorta. Ve-
ru huic opinioni reclamant Cordus, et alij; ppter ea, qd nihil prorsus ſimile habeat Ca-
tanances historia, unde merito eius ſpecies iudicari queat. Suſpicatur idē Cordus, for-
taſſe Britannicā eſſe Dioſc. modo folia illi eſſent hirsutiora. Deinde radix quoq; pre-
grandior. De quo conſule Dialogū illius. Habetur aut duoru generū: quedā leui be-
tico, altera rigolo folio. Collinutiū nomē inde accepiffe conſicit, qd germinans, ab ra-
dice ſerpētis exuuijs amicta apparet, idq; in acumine herbe; quas grandefcēs abijcit
paulatim. Sunt qui Tormentillam quoq; uocent Biſtortam, ſed alia eſt, etiamſi uiri-

Idem lib. 4.
cap. 135.

bus fortalle par.

SMILAX.

Agit de Smilace Dioscor. li. 2. ca. 163. atq; Hedere, inquit, folia habet Smilax hor-
teſis, molliora tantū, grandes caules, & in caulibus capriolos ppinquis fruticibus ſe-
implicantes; tanto undiq; incremēto, ut ſcenas etiā atq; tentoria inumbrēt. Siliquas
fert Fœnogreeci ſimiles, longiores tantū, craſſiores: in quibus ſemina renibus anima-
liū ſimilia, ne colore uno, uerū ex altera parte leniter ruſſa. Quibus uerbis opinor ex-
plicuiſſe, atq; acu (quod dicitur) pinxiſſe fabacei generis ſemina: que paſſim hodie de-
coris tantū gratia in hortis ſerunt mulierculę; atq; nomē indiderūt, Gallicas, uel Ita-
licas fabas. Etiāſi M. Vergilius quid id eſſet, ingenuę fateatur ſe ignorare, neq; unq;
in conſpectū eius ueniſſe. Memini ego, quando ne in Germania quoq; uſq; conſpicari
licuit, & ditioribus tantū cognitas: nūc a uulgo etiā ſeri cœperūt magna cum uſura.

VNGULA CABALLINA.

Vngularū plures eſſe ſpecies, qd unā, ex ſcriptorū historijs ſatis liquet, præſertim
Dioscor. de Arctio, Perſonacia, & Tuſſilagine; que quidē tria capita nos ſic inter-
tamur, ut noſtrā quidē Vngulā, quā pinxiſſimus, Tuſſilaginē exiſtimemus: etiāſi in
priori editione ſecūdi Tomi uſi ſimus dubitare. Arctiū uero uulgatā Bardanā; po-
ſtremo Perſonaciā, herbā quam Buocholter Germanice uocamus: a ſuperioribus
nequaq; diſſimilem, niſi qd caliginofis, et interdum etiam teneboſis proueniat. Sunt
qui Nymphæam quoq; exiſtimant Vngulam eſſe Caballinam. Quibus non re-
pugno, modo rem ſinant eſſe a ſuperioribus aliam, atq; diuerſam. Quod autem reli-
quas non pinxiſſimus, pictoris culpa atq; ignauia factum, non noſtra.

Tomo. I.
cap. 42.
Tuſſillago.
Arctium.
Perſonacia.

Deuulgata PENTAPHYLLO.

EX Dioscor. historia apte conſtat uel cęcutienti & palpitanti, nō eſſe hanc hiſto-
rie reſpondentē Pentaphylon; alioqui tamē & ipſam quinq; foliorū, & innumeris
uſibus idoneā. Quo igitur nomine & hanc quoq; exiſtimabimus baptiſaadam eſſe?
ſcio, qui Pedē eſſe coruinū interpretentur, ſed quibus rationibus, nō uideo: quum
inter aculeatos a Theophrasto recenſeatur Coronopus, hec uero tota lenis ſit.

Lib. 4. cap. 45.

TORMENTILLA.

Tormentillę in Pentaphyllo facta eſt mētio, et ſunt qui eam pro uera quoq; Pen-
taphyllo exiſtimēt: quoru ſentētię ut tutiori, & ipſe quoq; accedendū eſſe ſuaſerim,
etiāſi ſeptē, non quinq; folia habere uideatur: quod ſolū habet Barbarus quod obij-
ciat. Verū huic belle reſpondet Manardus, & quinq; quoq; folijs talē ex Hungaria
ſibi eſſe cōpertā. Eſt tamen ppter quod Barbari uerba repetenda mihi putē. Eſt, in-
quit, & que Tormentilla uulgo dicitur, Quinq; folio ſimillima, niſi qd ſeptē, nō quinq;
habet folia. Poſſe a nobis Heptaphylos uocari, hoc eſt, Septēfolia, ex cuius radice
paſtillos Theriacos (ſi dijs placet) Officinę pro uiperarū carne ſubijciūt: quoniā ui-
perę modo, ut ipſi putant, nūc uidentur.

Tomo. I.
fol. 85.

Loco quo
ſupra.

Tomo. I.
fol. 31.

Actum de ea in Pentaphyllo, pro qua a quibusdam reputatur, Scriptorum sententias ipse potius expendito, nam ordine collocauimus singulas.

Tomo. II.
fol. 42.

LEgo utrūq; nomen usurpari pro herba ipsa, quæ fraga, pfert: etiam si alioqui propter trinitatē foliorū, pro Trifolio quoq; nomen illi faciant. Ceterū quum & herbā & fructū nota esse sciam, de nomine ipso laborandū esse nō cenſeo. Sed Pentaphylon non esse, si nulli sunt scriptores reprehendentes, ipsa tamen reclamaret, si modo eam Plinius intellexit, non Collinutij Saniculam, pro qua tantopere digladiatur.

Tomo. II.
fol. 84.

Nomen a similitudine calcaris desumptū, cui respondet flosculus eius herbe, colore ueneto, tam lepido atq; arridēte, ut inspectari nunq; satis queat, merito Regius uocari debeat. Apud Dioscor. uero quale sit, necdum satis est compertū. Barbari inter Solidagineſ constituunt, cui Regiæ nomen fecerunt: & id quoq; præter ueterū traditionem. Quare in quod Dioscor. caput constituam, hac uice non habeo.

Tomo. I.
fol. 89In minori, fo.
14. In maiori
fol. 14Vide supra in
Bistorta, lib. 4
cap. 2.Dioscor. lib. 4
cap. 155. Bar-
barus.

Quid celebrius Betonica: & tamen ne illa quoq; euadere potuit Scriptorū controuersia. Pinxit hanc Querci folio Dioscor. Plinius Lapathi. Rapitur hoc in intricabilē calumniā ab Leoniceno, q̄ fortasse Britannicam pro Betonica demonstrarit, nō sine graui errore. Defendit tamē id graphice Collinutius. Nos priorē acupinximus: nec est, q̄ non Dioscoridis historiē ad unguē respondeat. Tantū hoc remoratur, q̄ plerāq; uires a Scriptoribus sibi attributas, meras fabulas esse comperimus. Nisi magni quondā (quod credam) ad eius usum sit opus, & superstitione ethnica. Nam herbā per se id non posse, periculū ipse feci nō semel. De speciebus Betonicę, nempe mascula & foemina, in Germanico Herbario meminimus. Tertiā etiā illi adserentes, quā S. Petri clauē, uel Clauem cœlorū, & flores Clauū, herbā item Paralysim uulgo appellant, nō temere credā, donec alius quispiā rectius illam nobis depingat.

Vnius tantum Cordi, quod sciam, suspicio, Bistortam fortasse apud Dioscor. designari hoc nomine: sed diffidens ipse sibi, mox facessit ab ea opinione. Apuleius, uel quisquis tandem est is scriptor, Betonicam etiā Britannicam appellat. Contra M. Vergilius, in cunctis fere Græcorum exemplaribus, Britannicæ caput desyderari ait, superstiosę, & impudenter adiectum.

Flores Clauium, uel Clauis S. Petri, uel herba

SI non est Betonicę tertia species hæc, qđ in Germanico nostro Herbario nitimur adstruere, nō habet illa apud Dioscor. quod compertum habeā, aliud nomē. Adscribam tamen, quæ Barbari super hoc mihi cōperta sunt, in suo Corollario. Locus est de syluestri Cucumere. Alius quoq; flos, inquit, habetur Bellis nomine, pratēsis, & quadamtenus rubens, aduersus strumas efficax, ut Plinio uidetur. Sit autem Bellis idem qui & Belluis, siue Bellio, & ipse flos pratensis, quem Plinius quinquagenis quiuis barbulis pastillicatibus coronatū scribit, animaduertendū puto. Quanc̄ em̄ luteus uidetur a Plinio describi Bellio, uolumine primo & 20. Bellis uero cādūsus, sexto & uigesimo, nō tamen ita in omnibus Plinianis codicibus luteū esse legimus. Quidā luteū ei semen, nō ipsum florē audiunt, et Paralysim uulgo dictam interpretantur: qui & primus Veris flos, & Margarita cognominatur: et hyeme quoq; tota nascitur, ex occidēte, ut quidā existimant, in Italiā cōuectus. Quinquagenas tamē et ternas, nō quinas barbularum inuenio. Laudatur ad Paralysim, a quo & nomen. Itē ad podagrā, & Ischiada. Paralysi uocatę florē habet similitudine, paucioribus tantū barbulis. Flos, qui quoniā a lōginquo cōspiciuus est, Paradelos uulgo dicitur: folio em̄ nō ad modū diuerso, nisi qđ serratū est huic, nō Paralysi. Sūt qui Bupthalmū, et beuis oculum

lum appellent. Nam qui Antipatrum uulgo rentur eum esse, liquido falluntur. Hæc Barbarus. Quæ omnia si acute examinentur, prorsus nihil conuenit ei, quam nos hodie herbam Paralyfim uocamus. Sed neq; hyeme etiam durat, imo statim initio Maij disperit, cum alij flores cumulatim erumpunt.

BRVNELLA. Consolida.

Sunt Solidaginũ multæ species, uel Dioscoridis etiam testimonio, uerum de nominibus non conuenit. Neoterici quadruplicem depingunt, Maiorem, Mediam, Minusculam, & Regalem. Maiorem Symphyton uocant; Mediam autem Solidaginem, Teutonice, Gulden Guntzel: Minusculam, Amaraciam. Quartam herbam eam, quam Calcar equitis suo loco sum interpretatus. Rursus Mediã atq; Auream illam in tres secant species. Primam quidẽ Chryseam dictam, flore ueneto. Alteram flore purpureo, atq; Brimel dictam Germanice. Tertiam maiusculam Solidaginem, folijsq; Betæ, exilioribus paulo, sine flore, Grosz Guntzel. Omnia hæc ex uulgi sententiã, sine Dioscoridis autoramento.

FVMARIA, Fumus terræ, Capnitis.

Comparatur Coriandro Capnitis hæc, neq; inepte: unde a quibusdam, agreste quoq; Coriandrum appellatur, herba in cultis atq; pinguibus omnibus fertilissima. Altera, quam pedibus gallinaceis comparat Plinius, ignotior. Nascitur inquit, Capnos prima, quã pedes gallinaceos uocant, in parietibus & sepibus, ramis tenuissimis, sparsisq; flore purpureo, uiridis. Cæterum de Gallinaceo pede, lege in suo corollario.

PES GALLI.

Meminit Gallinacei pedis cuiusdam Dioscorides sub nomine Caucalidis, cauliculo dodrantali, aut maiore, hirsuto, folijs Apio similibus, simili modo per extrema multifidis, hispidisq;, candida in cacumine umbella, suauiter olente. Ea absq; controuersia syluestris Daucus recte existimatur, quam ipsam tam exprimit, q̃ nullum ouum ouo simile existat. Secus Plinius, qui Capnitim primam, interpretatur Gallinaceos pedes: de qua in Fumaria iam diximus. Quem locũ sic explanat Barbarus, Ex eo, q̃ Capnon Plinius a nostris Pedes gallinaceos uocari scribit, magnus pleroseq; inuasit error: existimantes Capnon a Dioscoride monstratum, non aliud genus esse, q̃ quæ uulgo Sanguinaria, & Galli crus dicitur. Pudenda & pœnitenda inscitia, nisi frons attrita multis esset. Quandoquidem ea quæ Galli crus uocatur, Gramini est tam similis, ut ab eo forte seiungi non admodum possit; nisi q̃ folio minore cernitur, & fibris potius q̃ radice nititur. Id autem quod in utroq; summo frutice, Gallinacei pedis imitationẽ habet, candidius in hac q̃ in Gramine conspicitur. Verum & ipsum hic met Barbarum falli, cõtendit Comes Nuenarius. Fallitur, inquit Barbarus a similitudine nominis, qui Galli crus putat esse Cristam gallinaceam: cum Crista gallinacea apud Dioscoridẽ manifeste sit species Verbenæ, Sanguinaria uero Graminis.

ANTIPATER.

Antipater surculosus, & flore luteo est, quasi Cunilaginis minore: folia Rorismarini elatiora, minusq; longa. Christophorianam, & Oculũ consulis nõnulli uocant. Huius illa proprietas, q̃ flores postnascens, altius tollitur, q̃ prius nati. De cuius refargumento uideri posset aliquib;. hanc herbam esse, quam Plinius Impiam uocari tradit. Herba inquit Impia uocatur incana, Rorismarini aspectu, thyrsi modo uestita, & capitata, unde alij ramuli assurgunt sua capitula gerentes. Ob id Impiam appellauerunt, quoniam liberi supra parentẽ excellant. Alij potius ita appellatã, q̃ nullũ animal eã attingat, existimauerunt. Hęc ait, inter duos lapides trita feruet: præcipuo aduersus anginas, succo, lacte & uino admixto: neq; tentari unq; eo morbo, qui gustauerint. Sunt qui in auiũ nidis inferi aliquid ex ea putent; nanq; ita nõ strangulari pullos auidius deuorantes. Hęc Plinius, Barbaro citante. Addit deinceps: Ceterũ quanq; similitudo in ea proprietate sit, multa tamẽ sunt inter utranq; discrimina.

Primum

Plinius lib. 25.
cap. 14.

Lib. 1. cap. 156

Dioscoridis
lib. 4. cap. 14.Tomo II.
fol. 256.Plinius lib. 24.
cap. 19

Primum, q̄ Impia incaua herba est, Antipater nō est. Alterum, q̄ trita non feruet. Tertium, q̄ nec capitula, nec thyrsos gerit, sed flores dumtaxat. Satyriam sunt qui uocent, q̄ antea floreat, q̄ folia producat. Pandectarius Filium uocat ante patrem, floris Buphthalmi, cuius stipites faciūt ramulos plurimos; sed ramus post natus, ex cedit lōgitudine ante natum; ob hoc Filius ante patrē dictus. Vel Oculus Christi.

S A T Y R I A.

Tomo I. fo. 48

HActenus, quod sciam, nihil de Satyriarū uel generibus, uel picturis ab aduersarijs nobis exprobratum est. Egimus & de ijs diligentius in Germanicis Herbarijs. Tantum illud obiter ænigmatis uice proponere libuit. Quoniam Aristolochia quædam species Satyria inscribitur, num eam fortasse nos pinxerimus in priori Tomo, pro uera Aristolochia rotūda, rotunda scilicet & bulbosa, decepti eius radice? Sic enim Cordus nobis obijcit: hederaceis floribus constare rotundam Aristolochiam, minime rutaceis; quod etiam Dioscoridis historia affirmat. Facilis error. Sed & ueram Aristolochiam deliniauit nobis Nicolaus Prugknerus mathematicus, ex Beñfeldij nemore, quam uulgo Osterlucey uocant; de qua suo loco scripsimus plenius.

B O R R A G O. B V G L O S S V M.

Consensu neotericorum, quam nos haectenus Buglossum uocauimus, ea est, quæ simili modo habita est Borrago. Contra, Borrago uera Buglossos, uel Dioscoridia Cirsium, uel Crisium, Indicia atq; argumenta ex scriptorū paradoxis ipse requirito.

V E R B E N A.

Tomo I.
fol. 110.

ET in hac quoq; depingenda hallucinatū me succlamat Cordus, ut qui non exacte perpenderim Dioscor. historiam: uerum plus secutus sim uulgi opinionem, doctorumq; hominum, qui haectenus in precio sunt habiti. Quasi uero ex professo ego id agā, atq; pollicear, ut designationes meas omnes, pro oraculis habere uelim, quæ somnia potius esse conuincuntur. Sed fortasse bonus uir, Epistolas meas præliminares non legit. Quid autem, q̄ nec ipse ueram uerbenam designauit? Noui & ego plus q̄ centum herbas adulterinas, pro ueris haberi: quod locis aliquibus etiam indico; uerum genuinas pro illis substituere, nec ipse ualeo, nec uidi, qui haectenus prestitit; nisi coniecturas & existimationes, pro ueritate habere uelimus.

C H A M E D R Y S.

Tomo I.
fol. 115.

HAnc pro uulgata Gamandra uendicaui, consentientibus folijs, magnitudine Menthæ, colore & diuisura quercus, serratis, altitudine dodrantali, flore purpureo scente, & ipso etiam exiguo.

R I C I N V S.

Lib. 4. ca. 107.

SVnt Latinis Ricini, Grecis uero κρότωνες insecta animalcula, quæ canibus adhaerent præcipue, miris modis negocium ipsis facientes. His simile existit semen syluestris Sesami, in uuis asperis contentum, quod corticibus exutum, Ricinum animal repræsentat. Vnde & herba ipsa dicta Ricinum. A Mauris Kerua, & Latinis non recte Catapucia. stillant em̄ Titimalli, siue Lactariæ herbæ omnes, quotquot sunt, lac: hæc uero ἀγάλακτος est. Non est igitur Catapuciæ minoris species secunda; cum ea lacte sit refertissima. Dioscor. Cici uocat: unde et Cicinum oleum. de quo in primo eius libro. Vides autem ex Dioscor. descriptione, nihil conuenire Catapucijs cum hac.

N A R C I S S V S.

Tomo 1.
fol. 129.Tomo II.
fol. 140.

Quid de Narcisso olim senserimus, cum primū Herbarū Tomū describeremus, abunde disseruimus in Rhapsodia, quæ inibi est de Narcisso & Hermodytylis: uerum huic sententiæ nostræ reclararunt, primum Comes Nuenarius, deinceps Euricius Cordus. nam aliorū iudicia minime audiui. Ex quibus Nuenarius, florem Garyophyllatum adseuerare nititur ueram esse Narcissum, ignoratam esse haectenus tum medicis, tum pharmacopolis; se uero illam nunc deprehendisse. Cordus sen-

duſ ſententiã noſtram una cum pictura improbat, at uerum Narciffum nequaquam ipſe indicans. Fuit autem tum ſententiã noſtra, uel februos illos floſculos, caule, floribus & bulbis uerum Narciffum referentes, uel certe autumnales illos, quos uulgo Zeitlöſlin uocant, Narciffum fortaffe eſſe: ea tamen modeltia, ut interim doctiorum ſuper ea re requiram arbitrium. Sententię noſtrę ſubſcribit Philippus Melanchthon, qui in rudimentis ſuis Grammaticis, Narciffum Zeitlofen interpreta- tur: & quos recensere poſſem item alij. Scripſit de eo fideliter M. Vergilius, quę fidelibus atq; attentis Lectõribus commendat. Scripſit & Barbarus. Ex quibus poterunt legentes cõiecturã facere, cui nam potius debeant accedere ſententię, quiſq; ex omnibus nos propius ferat ad ſcopum. Narciffi nomen, ſicut & in multis alijs, cõmunẽ forte appellationẽ habet: quod ſi damus, in ſolo nomine hereamus oportet, neglectis interim rebus ipſis, tumultuanter nunc illã, nunc aliã eſſe designãtes.

HERMODACTYLI.

QVærendum ſuperioribus relinquimus, inquit Vergilius, ſint ne, quos medici & Herbarij Hermodactylos uocant, Ephemerõ, an Colchicum potius apud Dioſcoridem. Digna quęſtiõ proſecto: quam utinã Apollo quiſpiam nobis diſſoluat. Nam perpetuã illã coniecturã, quid aliud, qm̄ inſtabilẽ, incertũ, atq; adeo tedioſum reddunt legentẽ: quũ ſemper rimetur, ſemper diſcat, & nunq; tamẽ ad ueritatis ſcientiã perueniat. Quod ſane Hermodactylos illos curioſe nimis obſeruantibus, uſu uenire uideo. Fuimus nos aliquando in ea ſententiã, ut Narciffum crederemus. Nec nos ſolos habuit hic error. Fuerũt, qui Colchicum rebantur apud Dioſcor. ſequens certe illud Ephemerõ. Videtur em̄ utraq; illi cõuenire hiſtoria. Verum id inſiciatur Cordus: eo uidelicet innixus augurio, quia uenenum eſt Colchicũ, & fungorũ more ſtrangulando enecat. Quod noſtri ſane Hermodactyli non faciunt: quorũ etiam catapotijs Iſchiadi & Podagrę medicamur. Sed neq; Ephemerõ eſſe pbat, quia digituli craſſitudine radicẽ unam prelongam, adſtringentem, & odoratam habeat Ephemerõ. Quod in noſtris Hermodactylis nõ cernitur. Naſcitur etiam in ſyluis, atq; opacis: cũ noſtri Hermodactyli potiſſimũ in demetiſis pratis, atq; apricis, pueniant: deinde purgatorię ſint facultatis, quã tamen cernimus manifeſte in noſtris Hermodactylis, nullã tamen proſus neq; in Dioſcor. neq; in Galeni Ephemerõ mentionẽ de hoc fieri. Ex quib. inferit, credere ſe, neq; Dioſcor. neq; Galenũ uſq; illius meminiffe, uel ipſis potius fuiſſe ignotã, atq; ſerius poſt Galeni tempora fuiſſe in uſum receptam herbã. Vide ad hoc Corollariũ Barbari Dioſcor. li. 4. cap. 87. Ex quo colligitur, ut Narciffum, ita & Hermodactylũ alijs herbis cõmune uocabulũ eſſe: noſtrum aut hoc nequaquam, quia adſtringendi uires habet Quinq; folium: noſtrũ uero ſtrennue impellit, uentremq; molliorẽ reddit. Quã igitur tam incerti ſint Hermodactyli, uiderint pharmacopole, quibus nam radicibus, pro pilulis ſuis cõficiendis uſurpent: ne cum mederi morbis uelint, uenenũ potius propinent.

CORONOPVS.

CORONOPODA, Galli crus interpretor in priori Herbario, uulgatam nomenclaturam Herbariorum imitatus: cum herba etiam alia ſignificetur hoc nomine, cui Pedi Gallinaceo eſt nomẽ: ut in eius herbę Corollario indicauimus. Videre eſt hoc ſepe apud Dioſcor. multas Chamępytes, multos Hermodactylos, & ſimiles id genus interdum appellari: tãmiſi herbę nomen, Corui potius pedem græce referat. Nec admodum aberraret, ſi quis etiam Cornicis potius appellitet pedem. Condonabilis error, modo de rebus optime conueniat. Sed quum hanc Dioſcorides ueluti omnibus notiffimam, obiter tantum depingat, omiſſis circumſtantijs alijs, factum eſt, ut Auicenna, deinde neoterici fere omnes, in ea herba decepti ſint. Id latiffime diſputat aduerſus Auicennam Leoniceus. Nec nos fortaffe ab eo errore immunẽ ſumus, qui pro Batrachio potius interpretati ſumus, Officinas, & Herbicidas imitati. Sed age, demonſtret eam nobis digito Cordus. Certe ipſius Dioſcoridis

Dioſcoridis
lib. 4. cap. 88.

Tomo. I.
fol. 245.

dis historia adiutus tantum, neq; alijs innixus coniecturis, falli & ipse poterit. Sunt enim innumeræ oblongæ herbæ, quæ per terram sternuntur, & folia incisuris diuisa habent. Hic tamen pudendus nimium error, qd herbam, cui Ysenhütlin uulgo nomen, in id genus Coronopodum retulerim, ob foliorum similitudinem, quæ pedes corui tam expresse referunt, ut nulli rei possit appositius comparari.

B A T R A C H I V M. Ranunculus.

Tomo. II.
fol. 243.Dioscoridis
lib. 2. fol. 145.

RAnunculus quibusdam Apium risus, alijs uero Coruinus pes. Sic scribo in Exegesi mea. Vnde manifestum est, me de Coronopode non præterisse doctorum hominum dissidium, utcumq; tamen in uulgatam opinionem concessisse. Cito & Comitibus de Aquila sententiam, quam paulo post subnotaui. Sed uidetur & is aliam cognouisse Coronopoda: quemadmodum in Pede gallinaceo diximus de Ranunculis; de quo doctissime disseruit Barbarus. Sententiam eius de his in Corollario eius herbæ require.

M A R R V B I V M.

Tomo. I.
fol. 160.Lib. 3. cap. 116.
& seq.

Videtur addubitare Cordus, num forte quæ dicta est hæcenus Melissa, uerum Marrubium sit, tum propter odorem citri, tum ex Nicandri Græci poetæ in Theriacis, autoritate. Meminit is Marrubij cuiusdam, quod aduersum serpētium ictus remedio sit. Sed qd dictum Melissophyllon sit, & ut uerbis eius utar, primo uiridantis epitheto, designat, *πρασιόιο χλοανθέσ*. Deinde subiungit,

*τὴν ἤτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσιν βοτῆρες,
οἱ δὲ μελίκτηνα, τὸ γὰρ περὶ φύλλα μελίσασι
δοδμῆν ψελλόμεναι μελίτῳ ροισιδίου ἰένται.* Id est,

Hanc quidam Meliphyllon uocant pastores. Alij uero Melictenam. Etenim circa folia apes odore delectatæ mellis, sonore perstrepunt. Id sibi nomē Melissophyllon usurpauit, quoniam apes ipsa herba delectantur. At nostrates, inquit Cordus, apes ea non delectantur, imo refugiunt potius. Deinde citrinum malum non oler, imo foetet. Quid si unius generis, nempe Marrubij, diuersæ species sint? Nam ubi Balloten Dioscorides Marrubium nigrum uocauit, mox huic, ueluti secundæ speciei Apialtrum subiungit, mox Marrubium genuinum, ad postremum Stachyn Marrubio similem. Videas & historiam omnium non admodum sibi dissentire, & in qualibet reperiri, quod cum alijs conueniat. Quid, qd Marrubio similis quædam herba, a spicæ similitudine Stachys appellatur a Dioscoride, cum tamen spicata nequaquæ sit, neq; spicatum Marrubium? Ita si pergamus curiose omnia rimari, & comparationes anxie inquirere, uix paucissimas reperies apud Dioscor. quibus in omnibus conueniat: imo in quibusdam dissimiles, & parum ad rem attinentes similitudines: quibus si firmiter nitamur, quia res ipsæ non sibi respondent, ad ueram cognitionem nunq; perueniemus. Marrubium uero ego credo, quod folijs rotundioribus pinxi; nec ob talia adhuc audita argumenta cedo sententiæ. Respondent etiam ad punctum omnia: nisi quod de pollicis similitudine meminit Dioscor. quod probe non intelligo. De Melissophyllo Cordo asserant qui uelint, Ballote absq; controuersia est, Prassium foetidum, nemini non cognitum, quadrant enim omnia cum uero Marrubio, quam nos foeminam hodie uocamus, excepto nigrore, atq; uirosiore foetore.

B A L L O T E.

Prassium nigrum, uel Prassium foetidum, ut officinæ quædam hodie uocant, cœmiterijs, & umbrosis frequens, Teut. Schuuartzer Andorn, stinckender Andorn.

S T A C H Y S.

Non poterat clarius a Dioscor. describi frutex Marrubio similis, sed longior: folia ferens numerosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris iocundi, & complures uirgas ab radice exeuntes Marrubio candidiores. Vidimus, inquit Barbarus, Romæ eandem, ubi & Nauiculam, & alij Coronatam herbam uocant.

Hedera

HEDERA terrestris.

Apposite Cordus *ετυμοι* explicat, Grundreben, quasi humi repentem uiticulā: corruptam tamen hodie haberi inquit, & Gundelreb nuncupari. Atq; ea est, quam sic hodie apud uulgum, terrestrem Hederam uocant. Verum si exacte cōferas cum Græco Chamecisso, id est, quæ Græcis est humilis Hedera, plane parum conuenit. Quanc̄ alij non Chamecissum, sed Elatine interpretentur: ut Comes de Aquila. Interpretor & ego in Exegesi mea Asclepiadem herbam, quæ & ipsa Hederæ simi-
lis ab Dioscoride scribitur: unde & Cissophyllon dicta.

Tomo. I.
fol. 157.

Lib. 3. cap. 105.

EVFRAGIA.

Videtur ueteribus ignota fuisse: quia nemini adhuc in certū Dioscor. caput relata apparet. Quæ autem Barbarus de ea scribit, isthic uide. Cum igitur nulla eius certa apud Dioscor. descriptio habeatur, nulla recta amissis, ad quam existimari merito possit Eufragia, qui reprehendere nos Cordus potest, q̄ non ueram pingendo attigerimus? Aut quibus argumentis nos persuadebit, suam potius ueram esse? Si ex uulgi sententia: habuimus & nos peritos Herbararios, imo & uetulas exptissimas, qui nostram hanc nobis suppeditarunt.

Dioscor. lib. 4
cap. 18.

CYNOGLOSSA.

Dvas cōmuniter Cynoglossas faciunt, Maiorem, & Minorem. Hanc Minorē Dioscor. similē Plantaginis describit latifoliæ, angustiora tamen, minoraq; & lanuginosa folia habentem, sine caule, & in sabulosis locis prouenientē. Maior quomodo possit Cynoglossa uocari, non uideo: cum illius nusq; Dioscor. sub hoc nomine meminerit. Aio ibidem, a quibusdam montis Pessulani Medicis, pro quadam specie Buglossæ existimari: quod an ita sit, doctiores dijudicent.

Idem lib. 4
cap. 130.Tomo. I.
fol. 177. 34

VINCA. Peruinca.

Quod Vincam Peruinca Chamedaphnem interpretatus sum in Tomo primo, secutus autoritatē Plinij, Aetij, Collinutij, & in parte Barbarum, quorundam item uulgarē opinionē (quorū sententias secundo Tomo require) inficiatur Cordus. Nec uero obstat, q̄ Dioscoridis Chamedaphne huic nō respondet, idq; multis nominibus: est enim familiare id nomen & ei quæ Laureola uulgo dicitur: deinde Peruinca huic nostrati: id quod multis etiam cōtendit Collinutius. Sed nihil obstant nomina, modo res ipsas teneamus.

Tomo. I.
fol. 178.

PERFOLIATA.

Cur rectam non adpinxerimus Perfoliatam, caussam plane legit isthic Cordus: quid ergo exprobrat nobis? En ueram supponemus, ne relinquatur calumniandi tandem occasio. Sed & in Germanico nostro Herbario eandem descripsimus.

Tomo. I.
fol. 183.

SAXIFRAGIA.

Idem de Saxifragijs inculcat. Multas certe nouimus Saxifragiorum species: q̄ uero non omnes adpinximus, non nostra incitiam, aut culpa factum. Descriptiones isthic lector studiosus expendat, cuiam subscribat sententiæ.

Fol. 185.

PIMPINELLA.

Meminit Bibenellæ cuiusdam Theophrastus lib. 7. Plant. cap. 10. Et Plantago, ait, quæ Agnina lingua a quibusdam uocata est. Huic quodammodo similis est Bibenella. Verum an uulgatam hic nostram uelit intelligi, non satis teneo. Palam est, quam nos hodie Bibenellam uocamus, nihil simile habere cum Plantagine. Græcū codicem ad manum habere non licuit, ut huiusmodi ex fonte explicaremus. Vide Barbarum de hoc latius.

Dioscor. lib. 4
cap. 18.

HEPATICA.

Familiares multis herbis Hepaticæ uocabulum. Hepaticam uulgo sic appellante Stellarem illam quam uocant *Waldmeister*: deinde Trifolium, quæ hepatis figuram refert. In historijs plane aberratur. Nam quæ a Barbaris, Serapione inquam, Platarario, Pandectararioq; Hepatica describitur, conuenit quidem cum Dioscoridis Li-
B chene,

Lib. 4. cap. 56.

chene. Ceterum in Lichene nulla hepatis fit mentio, quæ illi ullo auxilio sit. Vnde necessario sequitur, ignotâ hodie Hepaticam, neque Lichenem hanc esse Hepaticâ. Celebratur a neotericis pro uera Hepatica, Eupatoriû, quæ & nomine, & effectibus, respondere uidetur. Nos uulgi opinionem secuti, adpinximus quæ illis ite uulgata est.

O S I R I S.

PUtatur esse, quæ hodie ab Officinis uocatur Linaria, sic in Exegesi mea. Quamquam herbula sit, non frutex, quâ ego cognoui Linariam, cuius perpetuo uno tenore perseverant folia, non initio quidem nigra, deinde colore mutato rubescentia.

E S V L A.

Non consentio cum Symone Ianuensi, qui negat hanc inter species Tithimalorum septem conscribi debere, existimatque esse aut Cyparissum Tithimalum, aut certe Pityusam. Dioscor. lib. 4. doctissimus uir Manardus, mauult Paralium appellari. Singulas ipse Lector historias examina, atque ex deliberatis quam libet amplectere.

A L C E A.

Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis Alcea, idque sub nomine herbe Symeonis; ut in Exegesi illam explicauimus. Haud dubie, quin ob suspicionem quandam, quâ ex historia Longobardica, lubens subitico. Eam Dioscoridis Alceam esse, dubium non est.

A L T H E A.

Dioscor. lib. 3.
cap. 156.

Plin. lib. 20.
cap. 21

Althea uocatur ab excellentia effectus, ut inquit Plinius, non ut barbari inquit, quia crescendo in altum, surrogatur. Siquidem ἀλθαίνω, Græcis mederi significat; inde ἄλθος, remedium. Vocatur eadem & Ebiscus, & Ibiscus; etiam si Plinius Altheam ab Ibisco in medicinis sequestrauerit.

M A L V A.

Tradidit Theophrastus, reperiri alicubi Maluam, quæ baculi crassitudinem æquet. Quod mirum uideri nulli debet. Vidi enim ego prope Argentoratû cis flumen Ili, ubi cœnobium S. Arbogasti erat, Altheam uiri staturam & proceritatem æquantem, radice miræ magnitudinis.

Coriandrum, C O R I O N.

Corion Officinæ Coriandrum uocant. Mirum, herbas plerasque sic apud omnes uulgatas esse, quæ licet ab autoribus etiâ non sint deliniatæ, tamen ab oibus cognosci.

O C I M O N.

Dioscor. lib. 2.
cap. 1, 8.

Cognitum uulgo Ocimon, ut inquit Dioscor. Quod utinam tam uerum hodie esset, quæ ille fortasse existimauit. Vereor enim uehementer, nos in ea herba hallucinari. Quomodo enim ueram esse, certo scire possumus, cum nulla eius regula, uel perpendiculum ex ueteri aliquo Scriptore usque habeatur? Bisariam diuiserunt barbari, in Garyophyllatam, & non Garyophyllatam, Maiusculam, & Minusculam; & utraque satis notæ, in delitijs hortorum habitæ mulieribus, quarum nusquam sub his nominibus meminit Dioscor.

S C R O P H V L A R I A.

Tomo. I.
fol. 217.

Quemadmodum Solidaginum multas species fatentur Herbarij, ita plane & Scrophulariarum, Maiorem, Minorem, & Mediam; quarum singularum ἐκόνες nos posuimus, citra tamen Dioscor. ullam adfertionem.

C A P I L L V S V E N E R I S.

Fol. 219.

In Exegesi interpretatus sum, ueram esse Adianthon, non tam muralæ Rutam, quæ uulgo hodie utuntur myropolæ. Sic dicta a cauliculorum similitudine, a quibus recisa folia, coliculi capillorum similitudinem referunt. Arbitror etiam, notiores esse herbam, quæ quæ multis hic debeat depingi. Confirmauit deinceps sententiam nostram Comes Nuenarius in Annotat. suis. Est autem Callitrichon uerum Adianthos.

T R I C H O M A N E S.

Et illa quoque Capillo Veneris similis, & in eisdem quibus Adianthos locis nascitur, Filici similis, sed exilius.

V R T I C A E.

SVnt Vrticarum multa genera, quæ neminem credo ignorare: tamen de Galio-
pli, uel Labeone contentio est, quam ego credo esse Plinij Lamiam; cōsentiente no-
biscum etiam Barbaro in Corollario suo.

Lib. 4. cap. 95.

P V L E G I V M.

Contendit multis argumentis Cordus, non esse existimatum nostrum Pulegiū,
id quod Dioscor. describit pro Pulegio, Cui & ipse quoque subscriberem, si Dioscor.
extaret super ea aliqua historia.

Lib. 3. cap. 14.

S E R P I L L V M.

SI Cordo credimus, quod nos pro Serpillo usurpamus, sylvestre est, cui Zygis
nomē est. Ceterum hortulanum nostrate Pulegium est. Sane quantum ipse utraq;
herbas assequor, utriq; seruit de Serpillo Dioscoridis historia.

E V P A T O R I V M.

ET ab Leoniceno, & alijs doctissimis uiris demonstratum abunde est, tandemq;
& gladii, quod dicitur, obtentum atq; expugnatum, Agrimoniam uerum esse Eu-
patorium, & rursus Eupatorium ueram Agrimoniam. Sed quæ tandē esset Agri-
monia, deinde quæ apud Dioscor. ea sit, quæ uulgo habita est Eupatorium, rursus
in dubium cessit, nec illam baptizare quisq; uoluit. Nos autem in Germanico Her-
bario nostro Argemonem pro erratico interpretati sumus: cui sententiæ postmodū
subscripsit Cordus. Adulterinum autem Eupatorium a doctis omnibus, pro satiuæ
specie habetur.

Tomo II.
fol. 11.

S O L A N V M.

Solanum uescicatorium, quidam accipiūt pro ea herba, quam officinæ uocant Al-
kafengi. Respondent folliculi orbiculati, fulua intus acina uesciculis similia, rotun-
da, leuia, græce *σπύγγος ἀλικάκας*

Eod. fol. 13.

S C O L O P E N D R I O N, Lingua ceruina.

Scolopendrion ueram exhibuit nobis doctiss. uir Hieronymus Tragus, ex pro-
minentī rupe lectam, non illam inq; quæ hodie pro ea habetur, atq; a me picta est,
sed quam Dioscor. in Asplenio describit folijs multis, Scolopendræ animalis simi-
libus a radice una prodeuntibus. folia illi Filiculæ modo diuisa; neq; caulem, neq; flo-
rem, neq; semen habens. Id nos edocuit, ut plane cesserimus omnibus coniecturis.
Cui & Cordus adstipulatur, uulgata nomenclatura Steynfar explicans. At Cerui-
na lingua ea est, quam Dioscor. Phyllim, uel Phyllitum appellat. Aliud igitur Sco-
lopendrion, aliud & Ceruina lingua.

Lib. 3. 152.

G A R Y O P H Y L L A T A, Sanamunda.

Quare sic dicta sit, rationem reddit *λεξιγραμματος*, ob odorem scilicet Garyo-
phyllorum, quem radix ipsa spirat. Quantum ad folia attinet, Agrimoniam
nō dissimilis: dicta a quibusdam Sanamunda, & Pes leporis. Verum alia est Pes le-
poris. Sed huic refragatur Barbarus. Vide ibidem.

Lib. eo. ca. 110

A C O R V S.

Acorus tametsi non illa sit luteis floribus, quæ uulgus hodie sic existimat, tamen
a nobis superiori lib. apposita est: quoniā utraq; ad manū nō fuit. Iridem autē sylue-
strem esse, prorsus non dubito: neq; in aquis tantū nascitur, quod obstare existimat
Cordus: cum Xyris potius in agris inter sepes nascatur. Id genus herbarū sunt mul-
tæ, quæ & in locis cultis, atq; incultis nascuntur.

Lib. Diosc. 4.
cap. 200.

M A T E R S Y L V A.

Falso & hic pro Mater Sylua substituta est Caprifolium, at nulla culpa mea: quod
mox a capite probat, quū legitur: Caprifolium secundū Nicolaum est Mater Sylua:
Mater Sylua autem apud Dioscor. est *περικλύμενον*.

Tomo II.
fol. 15.

P V L I C A R I A.

Pvlicariarum picturas belle quidem probat Cordus, sed neminē, inquit, se posse
perluā-

Tomo II.
fol. 20.

Perficarię
tres.

Lib. 2. cap. 188

persuadere, Dioscoridis Conyzas ut esse credat; quasi uero pertinaciter ego id urgeam; cum sic a fronte auspicer meam Rhapsodiam. Pulicarię nomen nescio quod recte inditum sit duabus herbis, quę hodie Pulicarię uocantur: quando nihil prorsus illis respondet. Dioscor. Conyze lib. 3. Simpl. Quare inter anonymas libuit collocare, donec certius aliquid addiscamus. Deprehendi etiã & ipse iam dudum, nihil cum historiis conuenire. Ceterum Perficarias uocari, nuper etiam non didici; sed quia apud Dioscor. nulla Perficarię fit mentio, malim uulgi opinionem utcumque sectari. Cognoui ego tres Perficarias, Maiusculam, sine lituris, acri atque mordaci Piperis gustu. Maiorem sanguineis maculis conspersam, priori per omnia similem. Et tertiam illis non dissimilem Maiusculam, tam mordaci qualitate, ut apud Heluetios Sinapis uice mensis imponatur. Eius & in Germanico nostro Herbario meminimus. Addidit idem Cordus, uir doctiss. Perficariam alteram, nempe mordacem, quam Dioscor. Hydropiper uocat. Barbarus dubitat. Mihi potius tertium illud genus tale apparet, cui tota Germania tribuit id nomen, Pfefferkraut. Sed liberum est iudicium esto.

H E D E R A E.

Non habent uulgares Hederae ullam, quod scio, aliam uiam. Plinij lapsus, atque eius per Leonicum reprehensionem, ipse potius ex eorum Commentariis petito. De terrestri Hedera alias supra.

P E O N I A.

Dioscor. li. 3.
cap. 158.

Peoniae duo genera, Mas Iuglandis folijs, & foemina Smyrnij. Ex Iuglandis folij similitudine Cordus priorẽ Lapatiũ hactenus dictam credit, Teut. Mengelwurz. Nec habet praeterea, quibus id alijs argumentis queat conuincere. Ego ignotam esse arbitror. Altera pro Peonia uulgo habetur, & in multis non abluat historia, licet effectus plane fallant. Quod ego indies experior, praesertim in comitialibus pueris, etiam si omnia promittantur, quae scribit Galenus.

C A T A P V T I A minor.

Lib. 4.
cap. 177.

Sine Controuersia Dioscoridis est Lathyrus. Historiam ipse expendito. Falsum est, ipsius alteram speciem esse Pentadactylum, maiorem dictam Cataputiam; cum illa Ricinum potius referat atque exprimat.

C H E L I D O N I O N.

Tomo I.
fol. 232.
Lib. 2. ca. 200

Meminit subinde Capnij herbae Aetius uetustissimus scriptor, quę inquit, etiam Chelidonia appellatur, magni precij in hepatis inflammatione. Num nostratem uelit Chelidoniam, non satis compertum habeo. Maiusculae nostrae Dioscoridis historia respondet, minor in principio Veris tantum compareret, Testiculus sacerdotis dictus. Nec aliter scripsimus in Exegefi nostra.

A N A G A L L I S.

Tomo I.
fol. 238.

Apparent surrectiores, in terra nequaquam iacentes Anagallides a nobis pictae: unde suspicio oriri possit, non ueras fortasse nos dedisse. Sed nequaquam sic humi prosteruntur, ut prorsus non suppullulent, imo in altum etiam luxuriantur, non paulo altius tamen, quam ipsa etiam examussim pictura subindicat. Existimamus autem herbam, quam nos uulgo Gauchheyl uocamus.

N I G E L L A.

Tomo I.
fol. 42.

Gaudeo cognouisse tandem Cordum, in meis manibus non fuisse, quę cuiusque herbae facies deliniaretur. Non sumus tam stupidi, ut non noscamus, Nigellam esse, quam nostrates uocant Rœmischen Coriander.

M A T R I C A R I A.

Tomo II.
fol. 120. d

Multa de ea herba Cordus. Ego autem in Exegefi mea, ante eum scripsi, Solis oculum uocari a Romanis, ab alijs Cotulam foetidam, tam similem Chamomille, ut uix dignoscatur, nisi per odorem. Non esse tamen Cotulam, probat Cordus. Non repugno. Sunt enim multae Partheniorum species: cuiusmodi est, quam modo diximus Chamamilon, Cotula, Tanacetum, Artemisia, Linozotis, & Parietaria, quae omnes

eo nomine ueniunt apud Dioscor. inter quæ tamen uerum atq; genuinum Parthenum, quæ uulgo Matricana uocatur. Alias Febrifuga.

C H A M A E M E L O N.

Recte hoc dixit Dioscor. genera eius esse tria: ex quibus unum tantum nobis cognitum haftenus, quod in frumentis & cultis sponte prouenit. Nam germanum ipsum & uerum in hortis feritur tantummodo, odore præcipuo. Exhibuit id nobis Hieronymus Tragus medicus, in Bipontij hortis suis; neq; usquam antehac nobis perspectum. Receperat & ille ex Gallijs, ut aiebat.

C O T U L A fœtida.

Quum de differentijs Herbarum Cõmentarios suos nobis proferret idem Tragus medicus, multa de Partheniorum discrimine contulimus, atq; scriptum nobis dum apperuisset, plus de illius, q̃ ullius qui haftenus scripserunt, Cõmentarijs applaudo, hominis in eo artificio diligentiam admiratus. Hodia a quibusdam Buphthalmos creditur, etiam si Barbarus refragari uideatur. Extat ea de re Annotatio doctissimi cuiusdam hominis, quam historiæ Buphthalmi adscripsimus.

T A N A C E T V M.

Herbarum scriptores posteriores fere omnes, pro Apio rustico, & alioqui Ambrosia interpretatur, sed cum qua tantum conuenit, quantum cum agno lupus. Nisi illa Ambrosia sit Artemisæ species altera, cuius Plinius meminit lib. 25. cap. 7. An uero Absinthium Ponticum censerit possit, dijudicandum doctis relinquo.

B U P H T H A L M U S, Sancti Iohannis blum.

Quibusdã & illa fœtens creditur, ut in Cotula diximus. Comes Nuenarius noster, secus & alij, qui florẽ Sancti Iohannis interpretantur. nam eo tẽpore potissimum floret: atq; in festo Corporis Christi cereos eo coronant. Ego a Chrysanthemone nihil uideo differre. Sed quid, si Buphthalmus dictus sit a figura, Chrysanthemone uero a colore luteo? ludicent hic peritiores. Errasse autem Neumarium, lego in Manardi Epistola lib. 12. ultima, ubi nescio quid de Lysimachia auspicandũ.

M E R C U R I A L I S.

Hanc falso suppositam fateor pro uera, at non culpa nostra. Neq; enim Guttenrich illa est.

P A R I E T A R I A.

Dioscoridis Helxine: synonymaq; sunt, Helxine, Parietaria, Perdicia, Vrceolaris.

G L A D I O L U S.

Cordus existimauit, in Germania non temere nasci Gladiolũ, & non esse aquaticam herbam, quæ hic Schuuertel appellatur, sed in aruis inueniri.

L A V E N D V L A.

In Epitome suo Cordus, coronarij Rorismarini alteram speciem facit: idq; ex sententia Leoniceni credere liceret, si Dioscor. uel Scriptor quispiam alterã illam speciem distinxisset. Quod si etiam non est Celtica Nardus, quod Vergilius existimauit, mirum quanam possit esse. O Medicorum ignorantiam, in minimis & notissimis etiam uacillare.

M A I O R A N A.

Crede esse Amaracum, atq; Samsuchum. Sic enim utroq; nomine appellat Dioscor. Nec obstat Parthenion inscribi hoc nomine: quando id passim fieri uidemus in Dioscoride. Nec uideo, quomodo hic labi potuerit doctissimus uir Albanus Torinus, qui Samsuchum & Amaracum pro eadem re interpretatus est: quando & Dioscor. itidem facit. Sic enim inquit. Symphytum aliqui appellant Amaracum, et Romani Maioranam. Quis ergo obsecro hic lapsus, si ad rem ipsam spectes?

A P A R I N E.

In descriptionib. atq; historijs Lapparum, id est, Xanthij, & Bardanarum, etiam Aparinen miscuimus, quantum ad historiam quidẽ attinet, nulla alia certe ratione,

B 3 q̃ quia

Hieronymi Tragi Opus, De Herbarũ differentijs, & noticia uera, cum earundẽ speciebus, & synonymis.

Tomo. I, fol. 259r Eod. fol. 251o

Fol. 259o

Tomo II, fol. 55. de hac.

Albanus Torinus defenditur.

Tomo. II, fol. 66.

¶ quia uulgus, quicquid est eius generis herbarum uestibus hærentium, Lappas omnes uno nomine uocat: *ακόνια* tamen Aparines non posuimus, sed Xanthij tantum alteram speciem, quia Aparine tum ad manum non fuit. Est autem Aparine ea, quam hodie minorem Rubeam uocant: quemadmodum in Exegefti interpretamur: Xanthion uero altera Lapparum species.

M E L I L O T V M.

Tomo II.
fol. 62.

Nihil certius, quæ non habere nos uerum Melilotum, quæ potius in Aphrica, uel Chalcedonia, atque Cyzico nascitur: atque ut id palam fieret, Rhapsodiæ uulgate Meliloti speciem minusculam scilicet adpinximus. Sic enim futurum putamus, ut contraria contrarijs apposita, lux inquam tenebris, ueritas ipsa potius elucesceret.

L A B R V M V E N E R I S.

EA quæ uulgo Virga pastoris, uel Carduus fullonum, dicitur Græce *δίσκον*.

D I P S A C V S.

Multa sunt Carduorum genera, ex quibus difficulter me expedio: non quæ res quidem ipsas non teneam, sed quia suis apud descriptores probis nominibus designare non ualeo.

N A S T V R T I V M.

ID ego credo, quod uulgo quoque Nasturtium uocatur.

M E N T H A E.

Menthæ aliquot species recenset Iacobus a Manlijs: ex quibus sunt, quas uocant Aquaticã, Mentastrum, Mezereon, Calamintham, Mentham Saracenicam: cui uero, propius conueniat id nominis, nos ex Dioscoride sic interpretamur, ut Mentha quidem sit Calamintha: Mentastrum syluestris Mentha, hirsutior e folio, & prorsus maiore, quæ Sisimbrij, grauiori odore: Calamintha id quod nos Calamentum, herbam lacteam, uel Mezereon uocamus. In qua distinctione si erramus, moneri nos patiemur.

S A N G U I N A R I A.

Lib. 4. cap. 6

Sunt Sanguinariæ herbarum non pauca, ex quibus potissimum sunt ea quæ Pera pastoris uulgo uocatur. Deinde alia, quæ Corrigiola, uel Virga pastoris. Sunt qui Tormentillam quoque uelint sic appellatam, *Blütwurcz* Teut. Nuenarius Galli crus sic appellandam censet: non tamen, quia sistat sanguinẽ, sed quæ summitati narium impolita sanguinem cieat. Quod si damus, plantarum potius epitheton est, quæ herbæ alii cuius nomenclatura: nisi *κατὰ ἀντινομασίαν* appellare sic libeat sceminã quampiã: cuiusmodi suam Polygonon a Romanis scribit Dioscor., uocari Sanguinariã. Quamque & ipse quoque duo eius genera faciat.

P O L Y G O N O N.

EA est, quã uulgo Sanguinariã uocant. Teutonice *Vueggrasz*, Alias Cētūnodia.

A R T E M I S I A.

Quod Absinthij modo fruticosam esse Dioscor. scribit, maioribus & pinguioribus folijs, facit, ut uulgatam nostram esse credam.

P O L Y P O D I V M.

Dioscor. li. 4.

Vulgo notum, quod in muscosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine nascitur, Filici simile, subhirsutum, non tenui subinde diuisura, radix pilosa, in qua continentur cirri, ceu polyporum, crassitudine digiti minimi, caloris intus herbacei, austera aliquantum, & gustu subdulcis. Scolopendrium uerum quidam interpretantur. Ceruina autem lingua quæ sit, uide supra in Scolopendrio.

M E O N.

Quotquot sunt ex peritioribus Medicis, omnes pro Ursina radice interpretantur, uulgariter *Beerwurcz*. Nam quod de Asterico suspicantur quidam, fabula est. Pharmacopolæ quid accipiant pro Meu, ipsi uiderint.

Cyperus

CYPERS.

Fortasse Iuncus ille, qui a Plinio inscribitur triangularis odoratus: a Celso odoratus, atq; quadratus.

CARDAMOMVM.

ET illa hodie in myropolijs non retinetur: cæterum pro re ipsa, nescio quæ aromatica alia semina supponunt. De quibus plura in Paradoxis nostris.

PHV.

Pro nostra Valeriana interpretatus sum in Exegeſi: sed refragante Cordo, de herba Theriacaria, quæ quantum ad cauliculum & florem respondet, Valerianæ non dissimilis, folijs uero diffidet, odore a radice fragrantissimo. Ego ut semper doceri paratus fui, ita lubens a peritioribus persuaderi me patiar, ubi probabiles adduxerint sententias: temere nunquam contradixi cuiquam. Bernæ nobis sero exhibitum Phu uerum,

MALABATHRVM.

Quod Officinæ folium Indum appellant, nondum cognoui uerum ne sit Malabathrum. Sero ex Io. Manardo didici, ne ullum quidem extare usquam.

ASPALATHVS.

Ignoratur: etiamsi quidam Sandalorum generis existiment.

BALSAMVM.

Nemini aiunt notū, habitumq; a paucissimis: quicquid tandē cõtendant agyrtae.

VERONICA.

Commendatur multis nominibus ab Herbarū inquisitoribus, uerū de nomine eius apud idoneos scriptores non conuenit: Nisi q; ad dignitatē a uulgo illi inditam ex traditione recepimus. Laudes eius scripsit Hieronymus Herbarius.

CVSCVTA.

EA quæ alio nomine Podagra lini, q; circumuoluendo se quasi strangulare uideatur, Dioscoridis Androsace.

NVMMLARIA.

Hæc locis quibusdam dicta est herba, quæ uulgo aliquibus Serpentaria, a foliorum similitudine, quæ nummulis assimulantur a rotunditate: a serpentibus, item, qui in pratis atq; udis inter gramina repunt, Serpentaria.

VOLVBILIS.

Volubiles cū multigenæ reperiantur, uera tamē, atq; genuina hæc est, quæ Cyssophyllos, uel Cyssampelos, Helxines quædā species a Dioscoride græce inscribitur. Vocatur eadē Cymbalaris, & Campanella: præterea Vicularis, atq; Conuolutus.

Lib. 2. cap. 199

HIPPVRI.

Coquinarijs mancipijs non ignota, qua parapsides & patinas abstergunt. Alio nomine Equisetum, Cauda item cattæ.

DICTAMNVS.

Affertur ex Creta tantū uera Dictamnus, ex qua etiā sola probatur a Dioscor. Nostras ex nostris nemoribus corraditur. Non habere nos igitur uerū Dictamnū, tam certum atq; manifestum, ut theriacarij nostri, nulla in re magis poterant cæcutire. Sigillum Salomonis, radicem albam, ueram esse Dictamnū, quod contendunt quidam, ne illud quoq; uero est consentaneum. Multa de hoc Manardus, & alij.

Lib. 3. cap. 30

LVPVS SALICTARIVS, Lupulus.

DE hoc uide Hermolai Corollariū: quoniam admodū ad explicationē rei facit.

In lib. 2. ca. 139.

ERICA.

Vulgari idiomate Pſrymē interpretatur, nemini ignota.

MYRICA, Tamarix.

Respondet huic Germanicū usq; hodie nomen, Tamarischen. Nec diffiderem, si modo fructus, qui a Dioscor. illi attribuuntur, in nostra Tamarice cernerentur.

B 4 Cerefo

CEREFOLIUM.

SI breue Cherephyllon, ut torpenti grata palato, Intybi, ut inquit 12. lib. Columella, necesse est longe aliam rationem esse, q̄ quod nos hodie Cerefolium uocamus. Barbarus Dioscor. Myrrhim credidit: Smyrnion alij. Sunt qui Gingidiū, atq; Geranium.

MILLEFOLIUM.

Dioscor. lib. 4
cap. 115.

RES herbas inscriptas apud Dioscor. lego hoc nomine, Myriophyllon, Achil-
lion, Stratiotes. Verum uulgius Stratiotes est, & quam cōmuni nomine Mil-
lefolium uocamus.

MEZEREON.

CHAMELEA apud Dioscoridem.

LAVREOLA.

ID quod Dioscor. uocat Daphnoïdem. Quod Caput si diligenter expendas, uide-
bis hallucinari hæcenus in ea herba ab Officinis.

RVBEA Tinctorum.

RVBEA, Græce quoq; a rubore Erythodanum uocatur, duorū generum. Vna
quæ in incultis sponte sepibus herescit, fortis, rigosisq; folijs, in stellæ modum certis
interuallis coliculum ambientibus. Et a quibusdam etiam Aparine intelligitur, quæ
admodum in Aparine diximus. Altera priori non dissimilis, sed fatiua, uere Rubea
dicitur, cauliculo maiori, firmiori q; radiculis rubētibus, rubeumq; succū ex se mit-
tentibus. Prouenit siccis atq; arenis. Hagenoio agro fertilissima.

ASPARRAGVS.

SVnt qui ab asperitate nomen Asparago inditum uelint, generaleq; nomen esse,
non his modo, sed & alijs qualitate, figuraq; similibus: ut inquit, 2. Aliment. Galen.
Octauius Augustus, ubi quid mature factum indicare uoluit, prouerbio habuit, Ci-
tius q̄ Asparagi coquantur. Duorum est generum, Hortensis, & Syluestris.

SABINA.

MEMinit unius tantum generis Dioscor. uerum aliam quandam, atq; minuscu-
lam ostendit nobis Hieronymus Tragus, diligens Herbarum uestigator, a priori
nihil uarians, nisi q̄ dodrantalem magnitudinem non excedit.

CYPARISSVS.

SERO in Italia haberi cœpit. Quæ uulgo in Germania sub eo nomine in hortis ali-
tur, & quibusdā uera Chamæpitys creditur: quod doctiorū examinationi relinquo.

Remissio-

τελὸς.

R E M I S S I O N E S
Synonymorum aliquot.

A Dianthos. Lege, Capillus Veneris.
 Alfanna. Vide, Viola alba.
 Aristolochia. Vide in Satyrijs.
 Asplenion. Lege, Scolopendrion.
 Callitriton. Lege, Capillus Veneris.
 Capnitis. Lege, Fumaria.
 Cataputia maior. Vide, Ricinus.
 Caucalis. Vide, Galli crus.
 Cartophylago. Vide, Eufragia.
 Ceratophylago. Ibidem.
 Cheiri. Lege, Leucoia, & Caltha.
 Christophoriana. Vide, Antipater.
 Cici. Vide, Ricinus.
 Cirsium. Lege, Buglossa syluestris.
 Crisium. Ibidem.
 Colchicum. Vide, Hermodactyli.
 Conyza Persicaria. Lege, Pulicaria.
 Consolida maior. Lege, Symphyton.
 Crista gallinacea. Lege, Fumaria.
 Cyparissia Tithymalus. Lege, Esula.
 Cypros. Lege, Viola alba.
 Ephemeron. Ibidem.
 Filius ante patrem. Lege, Antipater.
 Fumus terræ. Lege, Fumaria.
 Galli crus. Lege, Pes galli.
 Granion. Lege, Galli crus.
 Herba Symeonis. Lege, Altea.
 Hydropiper. Lege, Pulicaria.
 Iris syluestris. Lege, Gladiolus.
 Lagop9. Lege, Sanamūda, Garyophyllata.
 Lappa. Lege, Aparine.
 Lathyrus. Lege, Cataputia minor.
 Ligustrum. Lege, Viola alba.
 Linaria. Lege, Ostris.
 Melissa. Lege, Marrubium.
 Melissophyllon. Ibidem.
 Nenufar. Lege, Nymphaea.
 Oculus Christi. Lege, Antipater.
 Oculus Consulis. Ibidem.
 Oliuella. Ligustrum est.
 Paralium. Lege, Esula.
 Periclymenos. Lege, Mater sylua.
 Persicaria. Lege, Pulicaria.
 Pes pulli. Lege, Galli crus.
 Pityusa. Lege, Esula.
 Quinq;folium. Lege, Pentaphyllon.
 Xanthion. Lege, Aparine.
 Xyris. Lege, Iris syluestris.

211b.

DE EBULO.

Teutonice/ Aitich.

RHAPSODIA I.

EBULVS noster, Græcorū χαμαιάκτις est, herba fere per omnia Sambuco similis, etiamsi non sit tantæ ut Sambucus proceritatis. Folia illi sunt cōiugua, instar Amygdali, longiora tamen, & grauiter odorata. Caulem digitali crassitudine habet. In summo corimbium gestat, ex quo & fructus illi Sambuco nihilo dissimilis.

COMPLEXIO.

Natura calfacit, & siccac.

IUVAMENTA.

Ebulina folia, si aqua incoquantur, iuscq; bibitum fuerit, siccæ tussi præsentaneum præstant remedium.

Anginis hoc iure nihil melius bibi potest.

Si huic decocto parum Piretri cōmixtum, & inde gargarisma factum fuerit, deciduæ Vuulæ medicina erit.

Sunt, qui hac herba ad Podagras utuntur.

Decoctum Ebuli potatum, superfluam uentris humiditatem confumere dicitur.

Cocta illius folia, & ad modum Brassicæ comesta, stipatæ alui solutionem operantur.

Summe conducit hydropicis, bibere Ebulinæ radicis decoctum.

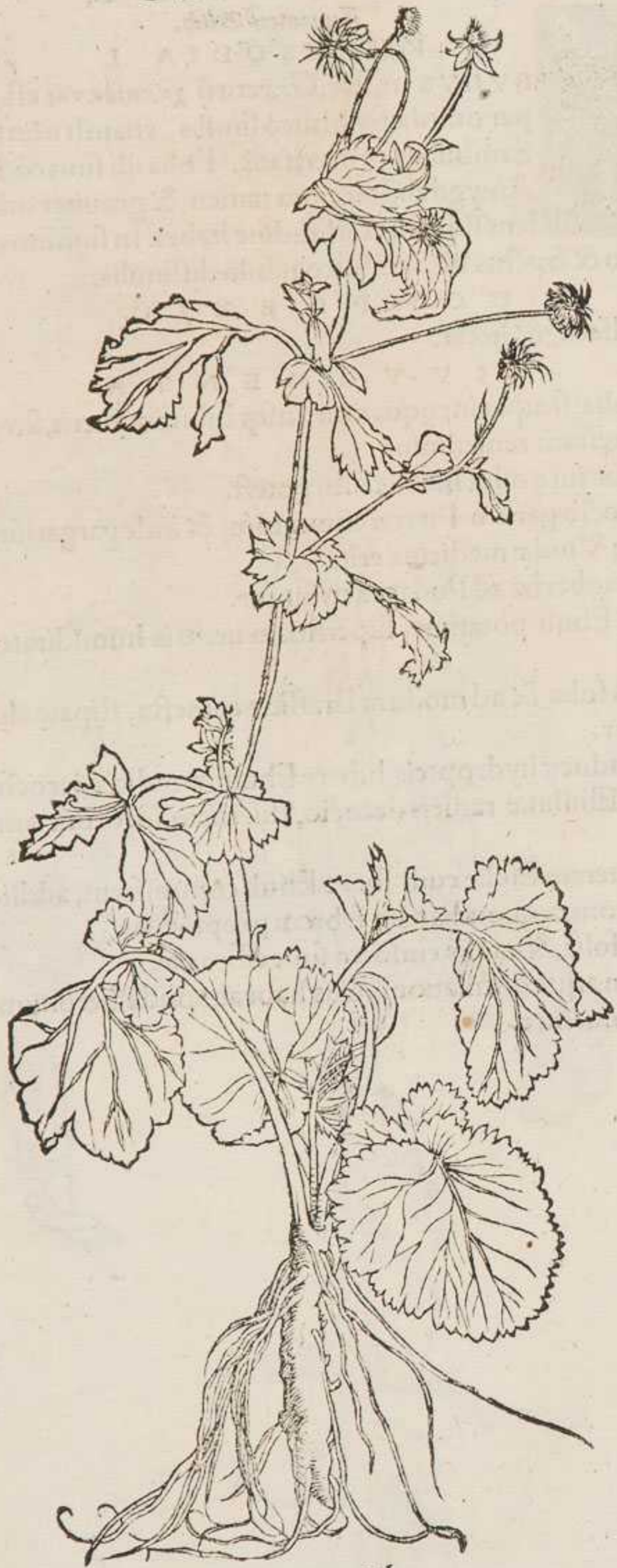
Suffitus ex Ebulinæ radicis decocto, duriciem locorum muliebrium mire emollit.

Aliqui puluerem Esulæ cum succo Ebuli commiscent, addito parum Zaccari, idq; contra quotidianam febrem propinant.

Corimbus, folia, & caulis eiusdem sunt efficaciam.

Quem usum aqua distillationis eius habeat, apud Hieronym. Braunssuigum licet inuenire.

S I M P L I C I V M Pharmas
G A R Y O P H Y L L A T A.

Benedicten wurzel,

DE GARYOPHYLLATA,
Teutonice/Benedicten wurzel.

R H A P S O D I A II.

DE NOMINE HVIVS HERBAE.

GARYOPHYLLATA ab aliquibus herba Benedicta, uel Sana munda uocatur, uti Symon ille Genuensis eam uocari uoluit. Sunt tamen alij, qui eam capitulo Dioscoridis de Lagopode, uel Leporino pede, aptare uoluerint: quibus Hermolaus Barbarus in suo Corollario contradicit, asserens Pedem leporis in satis, & cultis locis prouenire, cū nostra Garyophyllata opaca & inculta desyderet loca, aut certe montana. Caterum non sunt admodum dissimiles herbæ, Garyophyllata, & Pes leporis.

Dioscor. lib. 4
cap. 100

F O R M A.

Garyophyllata partim Agrimonix adsimilatur, & partim Leporino pedi. Radix illius, si Martio mense collecta fuerit, Garyophyllos oler: unde & illi nomen Garyophyllata accreuit.

C O M P L E X I O.

Herba hæc in secundo ordine calidorum & aridorum censetur, iuxta Albertum: consumit, dissoluit, & roborat.

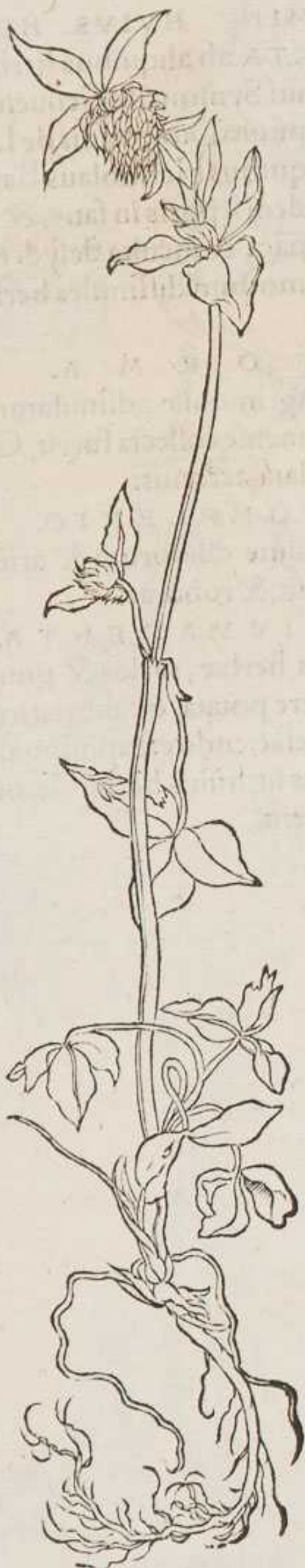
I V V A M E N T A.

Aqua distillationis huius herbæ, malos & putrescentes humores ex corpore pellit, mane & uespere potata, qualibet uice ad sequiunciam.

Quinetiam stomacho calefaciendo est aptissima.

Si quis ab intra uulneratus sit, huius herbæ decoctum bibat. Externa uero uulnera ex ea collui debent.

C

Braunellen.

DE BRVNELLA.

Teutonice/Braunellen.

R H A P S O D I A III.

EX Solidaginum genere Brunella est, una ex primis herbis Verno tempore germinantium.

F O R M A.

Folia illi sunt Ozimo similia, coloris herbacei, cum quodam acumine. Flos quadamtenus Stoechadi arabicæ similia, coloris uiolacei.

I V V A M E N T A.

Brunella more reliquarum Solidaginū omnibus fere cognita est, idq; ob eximiam eius uirtutem. Estque incommodis faucium, & linguæ ac commodatissima, ardorem eorum extinguendo.

Contra gutturis & linguæ ardorem, quem Germani, Die Breün, uocant, nihil æque conducit, si ex illius decocto, aut aqua distillata, fauces collu-
antur.

Contra
Breüne.

Aqua Brunellæ aceto & oleo rosato mixta, uehementes capitis dolores sedat, si ex ea tempora inungantur. Ei mixturæ potest & aqua rosata addi.

C 2

Handl

DE BRVNELLA.

Teutonice/Braunellen.

R H A P S O D I A III.

EX Solidaginum genere Brunella est, una ex primis herbis Verno tempore germinantium. Folia illi sunt Ozimo similia, coloris herbacei, cum quodam acumine. Flos quadamtenus Stoechadi arabicæ similia, coloris uiolacei.

F O R M A.

Folia illi sunt Ozimo similia, coloris herbacei, cum quodam acumine. Flos quadamtenus Stoechadi arabicæ similia, coloris uiolacei.

I V V A M E N T A.

Brunella more reliquarum Solidaginū omnibus fere cognita est, idq; ob eximiam eius uirtutem. Estque incommodis faucium, & linguæ ac commodatissima, ardorem eorum extinguendo.

Contra gutturis & linguæ ardorem, quem Germani, Die Breün, uocant, nihil æque conducit, si ex illius decocto, aut aqua distillata, fauces collu-
antur.

Contra
Breüne.

Aqua Brunellæ aceto & oleo rosato mixta, uehementes capitis dolores sedat, si ex ea tempora inungantur. Ei mixturæ potest & aqua rosata addi.

C 2

Bibenell.

DE P I M P I N E L L A.
Teutonice/Bibenell.

R H A P S O D I A I I I I.

P I M P I N E L L A Saxifragarū uni assimilatur. Folio rotundo, serrato. Tenuem admodum fert caulem, cubitalem, albicantibus flosculis, umbellosum. Radix illi acris, & odorata, quæ ab eximio doctore Manardo, inter Saxifragas numeratur.

C O M P L E X I O.

Natura calefacit, & exiccat.

I V V A M E N T A.

Platina autore, pectus egregie purgat.

Calculos comminuit, quomodolibet usa.

Vrinæ retentæ, liberum exitum præstat.

Strangurias potenter soluit.

Venena peste infectorum, a corde arceat.

Ex sui natura febribus omnibus est medicina, si succus, aut illius decoctum, ante accessionem quis biberit.

Radix eius more aliorum aromatum, Zacharo condiri potest, ut more calami aromatici, aut Zinziberis a uolentibus edi possit.

Sunt, qui ex radicis puluere & Zacharo confectionem in morsellis, aut tabulis faciant.

Ad omnia prædicta ualet usus aquæ distillationis ipsius.

Herba Sanctę TRINITATIS.

Dreyfaltigkeit blüm.

¶ De herba Sanctę TRINITATIS.

Teutonice / Dreyfaltigkeit blüm.

R H A P S. V.

Herba, quam nostri a triplici colore floris, nomine Trinitatis do-
nauerunt, coronaria est, & ob id passim in hortis plantata.

IVVAMENTA ex aqua distillationis illius.

Aqua ex ea distillata, pueris in potum exhibita, inordinatos illorū ca-
lores restinguit.

Prodest & Asthmaticis, qui angustias in præcordijs sentiunt, pulmo-
numq; apostematibus singulari præsidio est.

Cæterum quo nomine a Dioscoride censeatur, hæcenus incomper-
tum habeo: tametsi quibusdam Iaccam uocari placet.

BURSA Pastoris Maior.

Groß Deschelkraut.

BURSA Pastoris Minor.

Bleyn Deschelkraut.

DE BURSA PASTORIS.

Descheltraut.

RHAPSODIA VI.

DE NOMINE.

ERat quondam Medicus non adprime doctus, cui unum & alterum erat, Recipe (ut uocant) quod tamen contra omnes morbos aduentantibus, & opem illius implorantibus edebat, semper adijciens hoc, Deus bene uertat, rem omnem fortunæ, nō arti acceptam ferens. Idem & mihi iam usu uenit, in hac herba nominanda, ut debitum illi nomen assignem, implorandus est deus aliquis. Quis enim omnium errores soluat? Recentiores medici multa illi assignant nomina, ut Bursa pastoris, Pera pastoris, Crispula, Herba Cancris, Sanguinaria, & talia multa, quorum tamen nemo illam ad aliquod capitulum Dioscoridis recte aptare quibit. Quapropter & mihi Bursa manebit, dum tempus aliquid certius adferat. Descriptiones Diosco. de Polygonia & Sanguinali, huic herbe minime quadrant, quamuis & ipsa fluores sanguinis insigniter sistat. Porro si ad uerbum quis attendere uelit, multæ erunt Sanguinariæ, quemadmodum & multæ Consolidæ, Serpentariæ, Saxifragæ, & Lilia.

Nomina herbe uaria.

DE FORMA ET GENERIB. EIVS.

Duo genera inueniuntur huius herbe, Maius, & Minus. Maius, latus habet faginas, burse quadamtenus similes, in quibus paruum, & nigrum semen continetur. Minus est illud, quod communiter Germani, *Seckelabschneiden*, uocamus, pueris nota, qui ex eo ludicrum faciunt. Verum maior in omnibus anteferenda est.

I V V A M E N T A.

Ambæ Burse pastorales, dicuntur sanguinis fluxum cohibere, fortius quæ aliarum nulla. Id quod in menstruis fluoribus euidentis fit, si aqua distillationis, aut decoctum eius exhibeatur.

Aqua Burse pastoris dysenterias rubras compescit.

Pessus ex cotone factus, & succo Burse pastoris intinctus, naribusque inditus, sanguinem inde fluentem sistit.

Herba manu gestata, cum naturali calore tepescita fuerit, idem quoque facere perhibetur.

C 2

CARDVVS FVLLONVM.

Handwritten note in brown ink, possibly a signature or date.

Barten dyffel.

DIPSACVS MINOR,

Edwifci.

Faint, illegible text on the left side of the page, likely bleed-through from the reverse side of the leaf.

Faint, illegible text on the right side of the page, likely bleed-through from the reverse side of the leaf.

Small, illegible text fragments on the right side of the page, possibly from a separate column or a different page.

DE VIRGA PASTORIS.

Teutonice / Bartendystel / vnd Sawdystel.

RHAPSODIA VII.

DE NOMINE.

DIPSACVM uocat Dioscorides, quam Latini Virgam pastoris, Cardum fullonum, Labrum Veneris, uel Lutrum Veneris uocant: ea ratione nimirum, quod folia eius, quæ caulem circundant, semper aliquid pluuiæ, aut roridæ aquæ contineant. Fullonum opera hoc carduo ad peccandos pannos opus habent.

DE FORMA ET SPECIE EIVS.

Virga pastoris caulem fert ad altitudinem uirilis staturæ, diris aculeis armatæ, rotundum, cauum, & ab imo ad summum usque folijs uestitum, cum multis alis: ex quibus ramuli prodeunt, carduos ferentes longiusculos, rotundos, & spinosos, ex quibus etiã tener & purpureus flos ebullit. Folia agrestis Lactucæ assimilatur, longa, acuta, rugosa, & in dorso multis uncis obsita: quæ ita caulem circundant, ut multum aquæ in cauis illorum continere queant. Apertis capitulis, uermes prodire dicuntur, quos tamen mihi nunquam uidere licuit. Id quod & Marcellus Virgilius conueritur, qui putat solam radicem huius herbæ ad medicinam esse aptam, quæ illi non admodum magna est, et multis capillamentis diuisa.

Radice tantum usus.

Duo ipsius genera quidam faciunt. Masculum, de quo iam dictum est, & foemina, quæ Sanguinaria, Cauda uulpis, uel Centumnodia uocetur: caule bicubitali, rotundo, & multis locis nodoso. Verum Dipfacon pro Virga pastoris recte accipimus.

L O C V S.

Nascitur humectis locis, iuxta riuos aquarum, & fontes: quapropter & aliqui putant, ob eam rem Dipfacon uocari a Grecis.

C O M P L E X I O.

Radix ipsius herbæ siccatur, & abstergit ex ordine secundo exiccantium. Herba similiter refrigerat, & exiccat.

I V V A M E N T A.

Radix Virgæ pastoris cum modico uini contusa, & ragadijs, uel fistulis ani imposita, miro eas curat modo. Debet uero medicamentum hoc per annum seruari in pixide aenea. Putaueruntque ueteres, contra morsus formicarum, pendentes uerrucas, & alia cutis exantemata, id esse præsens remedium.

Vermiculi in capitulis eius inuenti, quartanas creduntur sanare, si inuoluti a collo suspendantur.

Aqua distillationis eius, oris ulcera extergit.

Si quis uerrucas, aut clauas extirpare uelit, primum eas parumper acu resoluat, & eleuet: tum scobem cornu ceruini inspergat, & demum ex hac aqua eluat, cedent enim indubie.

Aqua, quæ in folijs eius inuenitur stagnare, ad clarificandam & extergendam faciem mire conducit: ob id & a uirginibus & speciosis mulieribus expetitur.

Neuos etiam, qui ex egritudinibus relicti fuerint, a balneo sepe inuncta, tollit.

Folia illius in aceto & albumine oui cocta, hæmorrhagiam constringunt.

Tumorem stomachi imposita residere faciunt.

Mulierum menstrua constipant.

Succus herbæ huius auribus immixtus, uermes in eis contentos, enecat.

Folia capiti imposita, phreneticis requiem præstant.

Eandem uim obtinet puluis huius herbæ, in omni fluxu, quomodolibet sumpta.

CARDO PARIS.

Eberwurtz.

CARDO PARIS.

Teutonice/Eberwurtz.

RHAPS. VIII

Hanc herbam mihi non aliter cognitam esse fateor, quæ quæ ab Herbarijs, & circulatoribus uulgo, & Germanice Eberwurtz uocari audio: qui sibi multa ex hac herba pollicentur, adeo, ut ex hac sola, et Gentiana uictum suum acquirant. Verum quo nomine a Dioscoride, uel Plinio uocetur, haecenus scire non potui, licet studiose perquisiuerim saepe.

LOCVS.

Nascitur plerumque in Hercinia sylua, & alijs solitarijs locis.

IVVAMENTA ET MEDICINAE.

Ab Herbarijs hæc radix ita traducitur, ut si quis apud se gestauerit, & cum alijs quippiam operis laboriosi exercuerit, siue itinerando, aut alio quouis modo laborando, confestim illos uirtute huius radicis, uiribus deficere, & omnem uirtutem ad eum transire, qui radicem tulerit. Quapropter cauendum, ne quisquam hac ad aliorum perniciem utatur.

Si peste infecto, aurei pondus ex puluere huius radicis tempestiue exhibeatur, cum aceto quidem, si morbus cum calore coeperit: uel ex uino, si cum frigore correptus fuerit: efficax ferunt esse antidotum. Quandoquidem radix acuta est, & subtilis, potensque uenenum expellere.

DE

Erdweyrauch.

DE CHAMÆPITY.
Teutonice / Erdweyrauch.

R H A P S O D I A X.

ERVDITIORES nostri temporis Medici, rursus in hac herba con-
trouersiam mouent. Nicolaus Leonicensus, uir apprime doctus,
æstimat Chamæpityn esse Hypericon. Cui generosus Comes Herman-
nus a Neuenar reclamatione, suam herbarum descriptionem ex Dioscor. pro-
bans. Nam Hypericon agresti Saluicę similia habet folia: Chamæpitys ue-
ro minori Semperuiuo adsimilatur. Adhuc tamen Leoniceni sententiam
nostratum Medicorum opinioni anteposit, qui pro Chamæpity herbã
in satis crescentem ostendunt, quæ prorsus omni odore caret, atq; ob id
Dioscor. descriptioni minime conuenientē. Hieronymus Tragus, in her-
barum cognitione plurimum eruditus, putat hanc esse, quam nostrates
Germani Cypressen uocant: idq; ex odore eius imaginatur. Pharmaco-
polę Argentinenses paruam, & aridam nobis ostenderunt herbulã, lon-
gitudine digitali, multis, isdemq; paruis folijs ad modum Roris marini
uestitam (quamuis eã crassitudine non essent) nullo sensibili odore præ-
ditam, quam ueram uoluerunt esse Chamæpityn. Contra alij aliam osten-
dunt. Ita multos reperiēs, qui eam suis uelint mixtam medicaminibus, cū
ipsi eius herbæ & nomen, & figuram ignorent. Operę precium ergo fa-
cturi

Hierony.
Tragus.

cturifunt, si uel tandem inter sese concordauerint Medici: ne semper cogantur quid pro quo (ut ipsi uocant) recipere. Chamæpitys a recentioribus etiam Iua, & Thus terræ uocatur: a Dioscor. uero Aiuga.

Iua, Thus terræ, Aiuga.

GENERA, ET SPECIES EIVS.

Plinius tria genera Chamæpitys facit. Primū cubitali altitudine, quod flore & odore Pinum referat. Secundum aliquantulū minus, ac recuruū. Tertium eiusdem odoris, atq; ob id eiusdem nominis: caule digitali crassitudine: folijs albicantibus, paruis, & teneribus: plerunq; in petris proueniens, atq; cum reliquis eiusdem uirtutis & efficaciam. Hanc tertiam Hieron. Tragus pro uera Chamæpity agnoscit: idq; meo iudicio non temere. Poteris tamen tria capita Dioscor. tribus his herbis conferre.

Plin. lib. 24. cap. 6.

DESCRIPTIO DIOSCORIDIS.

Prima Chamæpitys humi serpit, recurua. Folijs minori Semperuio similibus, tenerioribus tamen, lanuginosis, & pinguibus, iuxta caulem aliquantulum crassioribus, ut Pinus odorata. Flos illi delicatus, luteus, nonnunq; & albus. Radice Solsequio simili. Alia ad cubitalem altitudinem ascendit, ramulis ad modum ancorę retortis, uehementer delicatis & lanuginosis: flore albo, semine nigro, quæ & ipsa Pini refert odorem. Tertia, quę & mascula uocatur, parua est, folijs tenerrimis, & albicantibus, unctuosus: caule hirsuto, & albo, luteo flore: quæ semen suum inter caulem & folia profert.

Dioscor. lib. 3. cap. 176.

Cap. 177.

COMPLEXIO ueræ Chamæpityos.

Vera Chamæpitys calida est in secundo, sicca in tertio gradu, amarior q̄ acutior: quare & uehementius abstergit, & mūdāt, q̄ calefaciat. Videtur hæc herba ueteribus fuisse notior, q̄ nobis sit: cum ea tam frequenter in suis usi sint medicaminibus.

I V V A M E N T A, quę illi Dioscorides assignat.

Septem diebus pota, ictericis præsidio esse testatur Dioscor. Id de prima specie Chamæpityos intelligendum est.

Quadragesima diebus pota, coxendicos a malo suo leuat, cū quis a coxa claudicat, nec se quoquam inuertere potest.

Eadem urinæ retentioni opitulatur.

Obstructiones tum epatis, tum lienis aperit.

Contra aconitum præsens est antidotum.

In puluerē redacta, si mulier ex ea sibi pessum subdiderit, matrices insigniter purgat.

Durata ubera emollit.

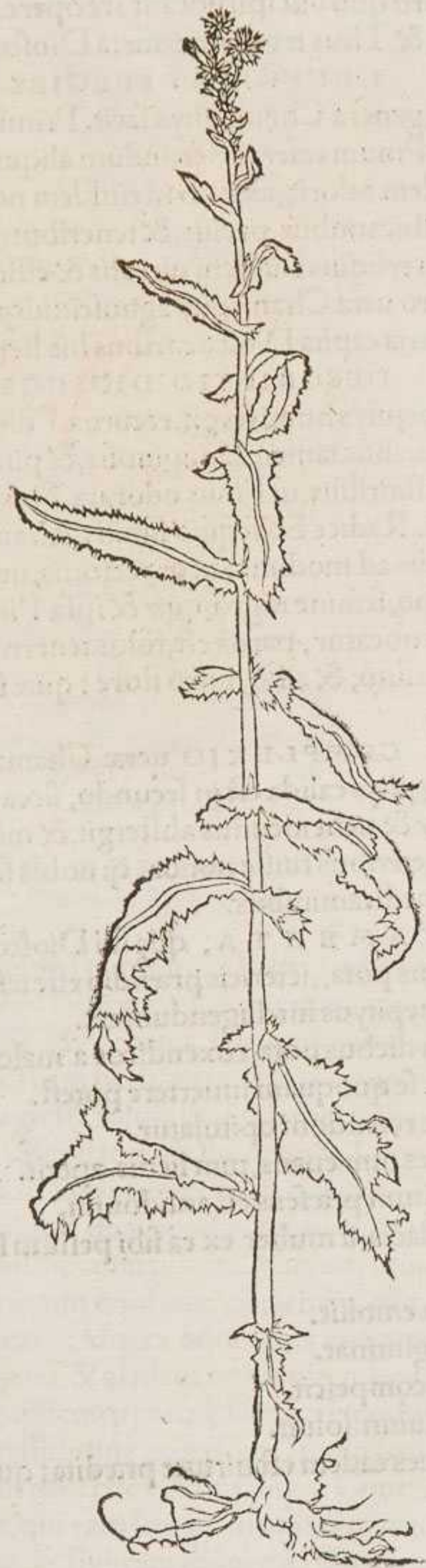
Vulnera conglutinat.

Phagedenica compescit.

Adstrictam aluum soluit.

Secunda species eadem est uirtute prædita: quamuis tertia non tam sit efficax.

Endiuia.

Andifien.

DE ENDIUIA,
Teutonice / Antifien.

R H A P S O D I A X.

ENDIUIA ipso nomine indicat se esse ex Intyborum genere apud Dioscoridē. Vnde qui uelint longā disputationem, legere possunt in Herbarij Tomo secundo. Quoniam multorum errorum causæ sunt hæc, Endiuiā, Dens leonis, Solsequium, Lactuca agrestis, & Crispa, quæ omnia hijs nominibus Græcis & Latinis nuncupantur, Intybus, Seris, Sonchos, Cicerbita, Endiuiā, Taraxacon, Dens Leonis, Cichorium: adeo, ut pauci sint, qui discrimē internoscant. Placeret utiq; & mihi iudicium meum proderet: sed nolo obtrectatoribus meis ansam præripere, ut eruditionem suam in hoc loco ostendere queant, si forsan & ipsi imprudentes manus in ignem mittant. Multa de hoc apud uarios autores legi. Verum temere quicq; pro certo iudicare non ausim.

OPINIO Hieronymi Braunschuuigij.

Hieronymum Braunschuuigium passim in testem libens adduco, q̄ communium herbarum egregiam cognitionem habuerit. Et licet uarietas opinionum errorum sit argumentum, quemadmodū nostro tempore præstantes medici, Ioannes Manardus Ferrariensis, Nicolaus Leoniceus, & Leonardus Fuchsius Onoltzbachius, indicarūt, id quod suo tempore notum non fuit, sat tamen egit: ut qui præter maternæ, nullius alterius linguæ cognitionem habuerit. Hieronymus ille sic intellexit. Endiuiā, quæ a Germanis *Genßdystel* nuncupatur, duorum, aut trium est generum. Primum Scariola, quod Germanis *Sudystel* appellatur. Secundum Lactuca agrestis, *Wilder Lattich*. Tertiū Endiuiā. i. *Genßdystel*, quod per dorsum acutos habet uncos, ad modum ferre, quasi ex hirsutis pilis annexos. Hanc Lumen maius Taraxacon uocat, & Cichorium, uel Solsequium: uulgo *Wegweiß*. Quod a uero est alienum. Scariola a tergo modice est hirsuta, folio cælestis coloris, aliquantulum purpurei, & lactescit. Verum Endiuiā lac nullum habet: quod Latini improprie Taxaracon uocant, quandoquidem id quod uncoso dorso est, uera est Endiuiā, uulgo, *Leberdystel*, uel, *Genßdystel*. i. uocata: ob id, q̄ epati uehementer proficit. Florem fert luteum, in caule late expanso, bicubitali.

Error Luminis maioris.

L O C V S.

Endiuiā cultis locis potissimum prouenit. Est tamen & una quæ scribitur, & in areolis hortorum studiose plantatur, quæ & edendo est.

C O M P L E X I O.

Frigidæ & siccæ naturæ est in primo gradu. Galenus ait, Endiuiam habere uirtutem Lactucæ similem: id quod credibile est. Ego sane crediderim eiusdem esse efficacit̄, licet nominibus & forma sint distincte: nisi forsan discrimen aliquod faciat, q̄ una domestica, alia syluestris sit. Syluestris

stris Endiuia amarior est, q̄ domestica, quæ delectabilis est, crispis folijs uirefcens.

VIRTUTES ET IUVAMENTA.

Certissimū est, nullā herbā epati plus conducere, magisq; merito Epatica uocari, q̄ Agrestis Saluia, quam nostri pharmacopolæ Eupatorium uocant. Natura illi est, accensum epar extinguere, & refrigeratum accendere, adeo, ut utriq; affectui commodissime adaptetur.

Endiuia per omnem usum in locum Lactuce uenit cruda, & cocta; uenarum epatis est apertiuā.

Stomacho etiam egregie opitulatur, potissimum excafcio.

Aceto incocta, aluum lubricam sistit.

Qui uitio stomachi linquntur animo, ijs orificio stomachi imposita Endiuia, est remedio.

Utiliter calidæ podagræ, & calefactis oculis applicatur.

Igni sacro magna utilitate imponitur.

Aceto & plumbo commixta, arcet calidos tumores, emplastrata.

Omnes ic̄tus uesparum & scorpionum sanat, si simul herba & radix pistata, & imposita fuerint.

Aqua distillationis eius angustiam pectoris dilatat.

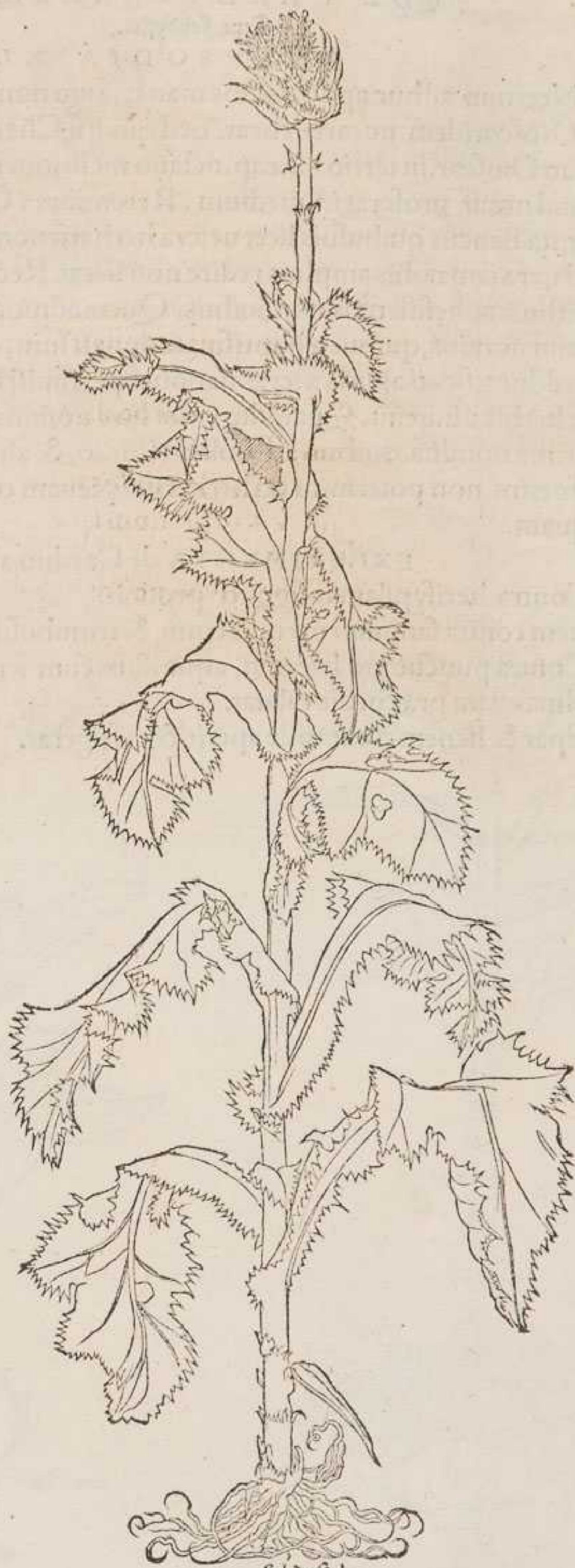
Eadem ic̄tericiam pellit.

Hanc bibere debent acute febrientes, & peste infecti.

Ab extra commodissimum epithima est, canabina stuppa epati imposita hæc herba.

Punctiones cordis eadem expellit.

ſchdyffel.

D 3

De Cars

DE CARDVO ALBO.

Teut. sehdyffel.

RHAPSODIA XI.

Herbe a Sanctis appellare.

Incertum adhuc apud doctos manet, quo nomine hic Cardo apud Dioscoridem uocari debeat. Sed quid, si Chamæleonta diceremus? de quo Dioscor. in tertio lib. cap. octauo mentionem facit. Si quis certius aliquid nouit, proferat in medium. Recentiores Cardum Marię nominant: ita Sanctis quibusuis licet uetera herbarū nomina subuertere, adeo, ut ad uera iam nobis amplius redire non liceat. Recte reuera factum esset, si pristinis adheffissemus nominibus. Quemadmodum enim mutata hominum nomina, quibus a baptisate donati sunt, eos parum cognoscibiles reddunt, sicuti apud exterarum nationes permulti sese occultant: ita etiam cum herbis usuuenit. Quamdiu enim hæc nominum mutatio durauerit, & prima nomina, quibus a Dioscor. Plinio, & alijs ab incunabulis censita fuerint, non poterimus ad herbarum plenam cognitionem peruenire unquam.

EXPERIMENTA de Carduo albo.

Contra herisypilam insigniter prodest.

Item contra sanguinem concretum, & trumbosum.

Contra punctiones laterum, aqua illius cum semine proprio exhibetur. Ima etiam præcordia dilatat.

Epar & lienem commode aperit, & refrigerat.

A F F O D I L L V S.

Rote Gilgen.

Handwritten note: D. affinis

Goldwurz.

D 2

DE AFFODILLO.

Teutonice/ Goldwurz.

RHAPSODIA XII.

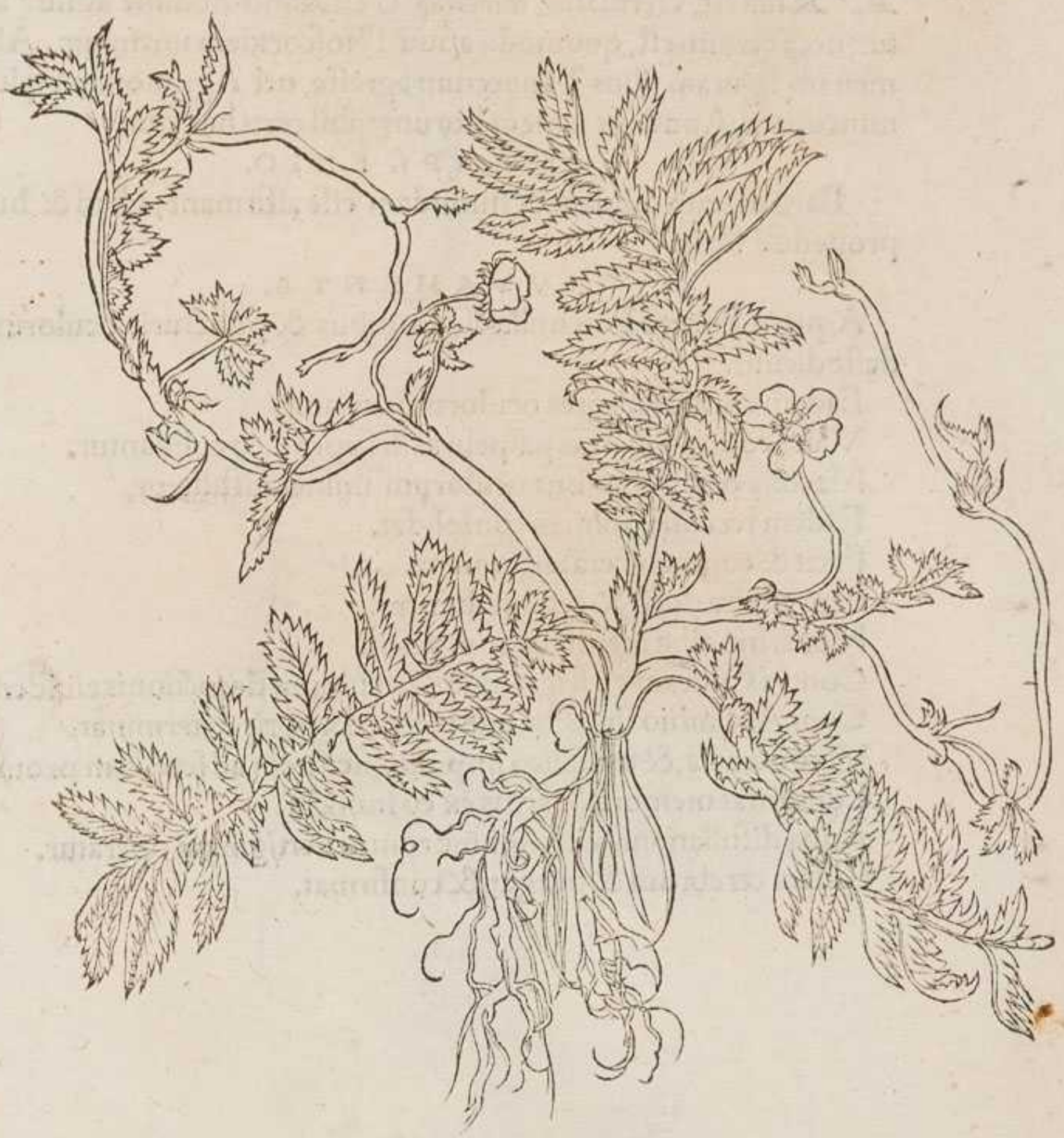
Quod Herbarij Germanorum Goldwurz nominant, necdū apud doctos & eruditiores, certū itē nomen apud Dioscoridem inuenit: quamuis aliqui ad Hastulam regiam Affodillum aptare uelint: quod nos doctis committimus, qui hanc herbam & florem ad capitulum Dioscoridis de Asphodelo dirigunt. Esto tamen suus cuiq; sensus, nobis animus ob hoc digladiandi non est. Nihilominus florem hunc intactū relinquere nolui, si forsan quis certius aliquid de ea habeat, quod cum tempore nobis impartiat. Communia Herbaria Affodillum nominant, quod Germani Heydnisheblumen, uel, Heydnisch Gilgen/ uocant.

FORMA EIVS, quam nunc Affodillum dicunt.

Affodillus crescit ad cubitalem altitudinem, & eo amplius, caule rotundo, qui in circūitu ad formam stellæ habet folia, Plantagini quadamtenus similia, pallidiora tamē. Radix est illi aureo colore, bulbo liliaceo similis, multis capillamentis Allij modo sub bulbo enascentibus. Cum plantatur hæc radix, primo anno fert unum florem, secundo duos, tertio tres, & sic consequenter. Flores illi crassi sunt, & pingues, retrorsum recurui, pleni nigris maculis, ex medio calice proferentes cuspides cū clauiculis pulverulentis, castaneorum colore, non ingrato cum florent odore. Quod nomen apud Dioscor. huic flori aptari debeat, incompertum adhuc habeo.

Est & aliud genus eius herbæ liliacæ, eiusdem nominis, florem fert rubrum, inodorum, instar lilij. Caulem rotundum, in stipite rubeum. Folia longa, acuta, calami latitudine, implicata inuicem. Radicem bulbi liliacei. Argentorati in hortorum delicijs culta. Sed uiderint dico, doctiores, utra illarum sit Affodillus, an Asphodelus.

Potentilla.

Genferich.

DE POTENTILLA.

Teutonice/Gensericus.

RHAPSODIA XIII.

ANseribus hæc herba uoluptati est, a quibus & nomen suum sortita est, Germanis, Gensericus. De Latino nomine adhuc ambigitur, neque certum est, quomodo apud Dioscoridem uocetur. Aliqui tamen ob figuram illius Tanacetum agreste, uel Agrimoniam syluestrem nuncupant. Apud me tamen horum nihil certi habetur.

COMPLEXIO.

Barbari eam calidam & humidam esse affirmant, ob id & humectis prouenire locis.

IUVAMENTA.

Aquam florum Potentillæ fluxionibus & puncturis oculorum prodesse dicunt.

Eadem contra rubores oculorum utuntur.

Valet contra inuersas palpebras, si sæpe ex eo colluantur.

Maculis & albuginibus oculorum utiliter instillatur,

Eadem recentia uulnera consolidat.

Facit & contra ulcera æstiomena.

Item contra dorsi & renum dolores.

Mulierum alba menstrua compescit.

Contra Colicam ex frigiditate ualet uinum decoctionis eiusdem.

Cum Absinthio decocta, lumbricos corporis exterminat.

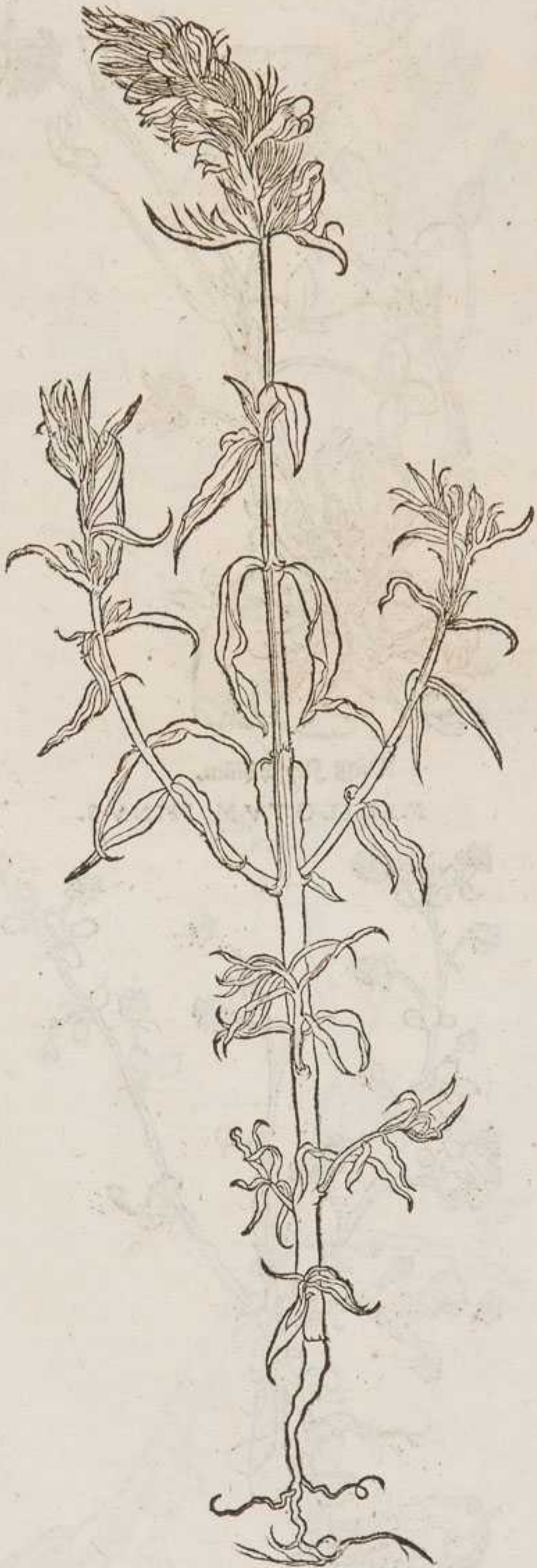
Vino incocta, & umbilico imposita, uentrem ad secessum prouocat.

Confirmat membra & artus ex eo inuncta.

Aqua distillationis eius summe contra uertiginem operatur.

Eadem cerebrum & purgat, & confirmat,

Trifolium Maius.

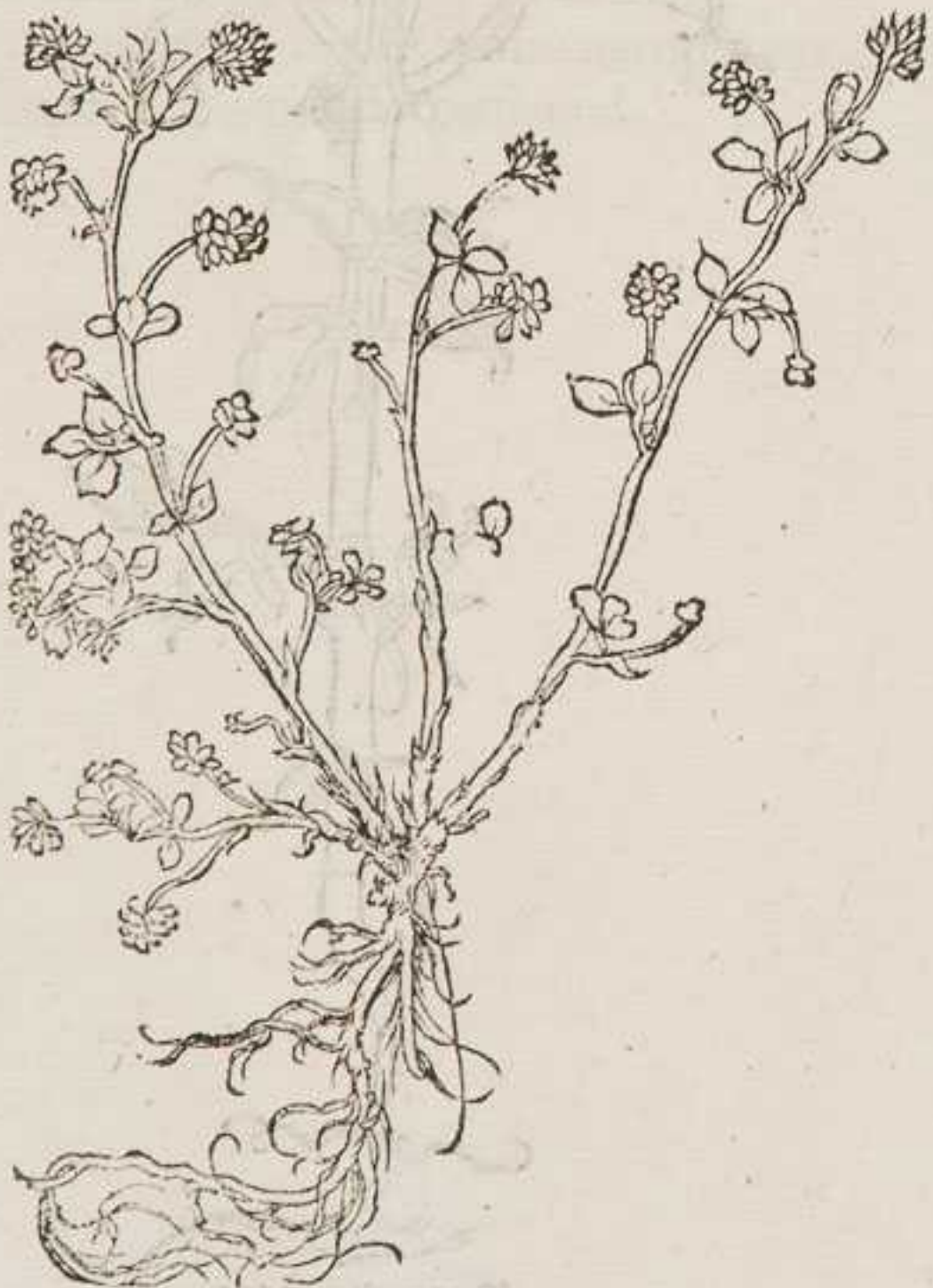

Braun Fleyschblüm.

Weiß fleisch blüm.

MELILOTUM MINVS.

Bleyner Steynflee.

Fragaria.

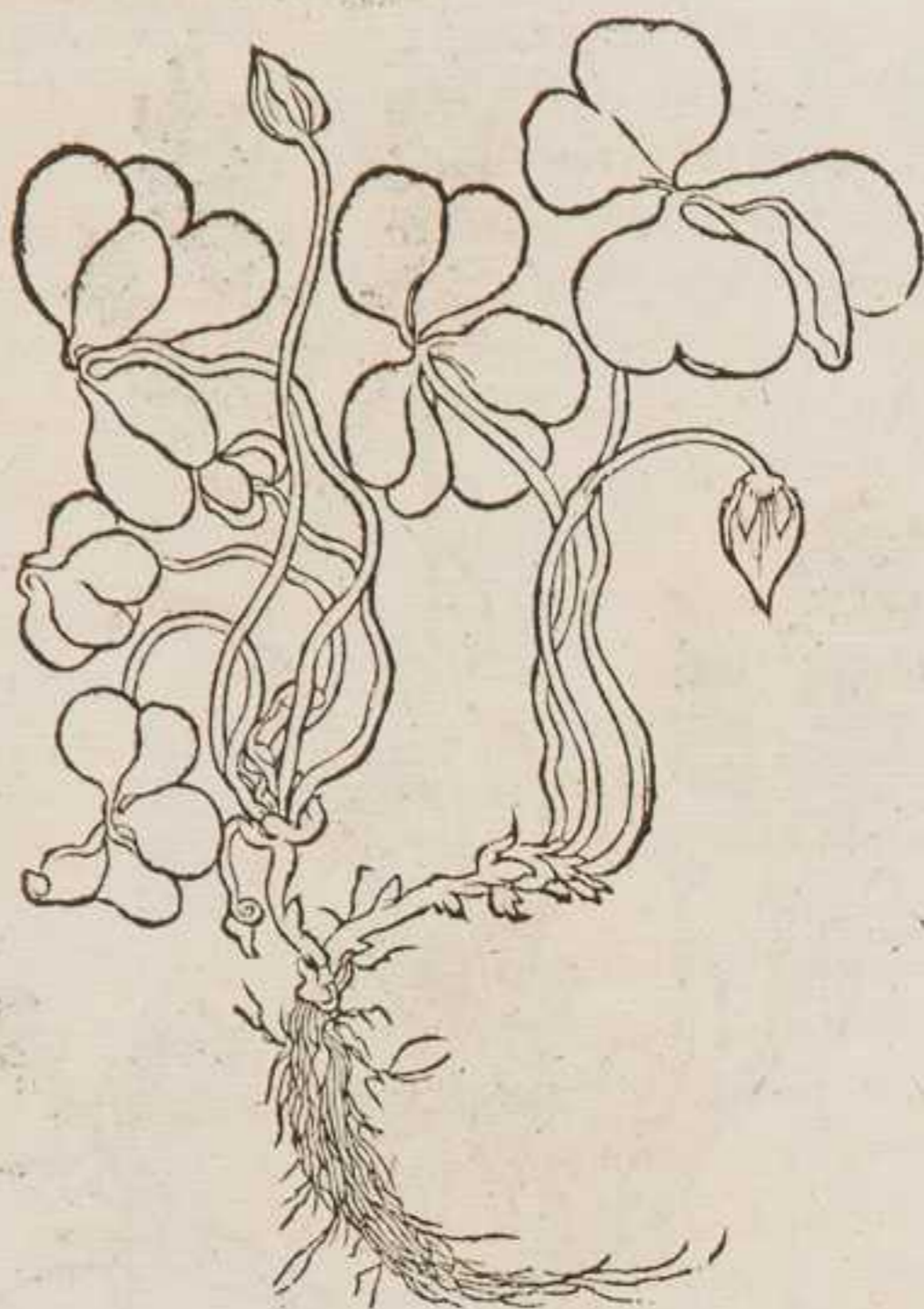
Strawberry-plant

Guldener Blee/ode. Hoher Steynbrech.

B

Trifolium acetosum.

Gauß ampffer.

DE TRIFOLIO.
Teutonice/Blee.

RHAPSODIA XIII.

DE NOMINE.

TRIFOLIUM a numero foliorum est nomen sortitum, non solum apud Latinos, sed etiã Græcos: uocatur em̄ & illis τρύφυλον. Pratenſe holus eſt, & futuræ tempeſtatis prænunciũ. Apparente ſiquidem aliqua tempeſtate, arrigitur contra, ac ſi tempeſtati colluctari uelit. Notum eſt etiam, quando album Trifolium habunde floruerit, ſequenti anno futuras eſſe aquarũ inundationes. Sophocles uenenofum eſſe putat: nam in eo ſerpentem inuenies nunq̄.

DE VARIIS GENERIB. TRIFOLII.

Multa ſunt genera Trifolij, quorum ſeptem in recepto ſunt uſu. Dioſcor. ſiquidem hoc nomen τρύφυλον multis accommodat herbis: quamuis in tertio libro ad unum referat. Primũ eſt cõmune Trifolium, paſſim in pratis florens per æſtatem: quod & ipſum duorũ eſt generum. Secundum Trifolium Melilotos, ſiue Sertula campana a Dioſcoride & Plinio nuncupatur: quod tamen certũ non eſt. Eius etiam duo inueniuntur genera. Maius, quod ad hominis ſtaturæ altitudinem excreſcit. Minus, in terra ſerpit, Tertium Fragaria eſt. Hoc recentiores inter Trifolia numerant,

rant, q̄ tria gestet folia. Sed de hoc alibi. Quartum est Trifolium acutum, quod Scribonius Largus in Sicilia tantū prouenire asserit: nec alibi, nisi in portu Lunæ: nostro Trifolio est simile, lanuginosis & pungentibus folijs, odore grato. Quintum est Acetosum uocatum Trifolium, Panis cuculi, uel Alleluia a Barbaris uocatum. Hoc a terra surgit altitudine palmæ manus, flore albicante. Hoc Trifoliū pro Lapatho acetoso sumitur: quia eiusdem est uirtutis, & in falsamentis pro eo utuntur obsonatores. Sextum est, quod Aureum uocant Trifoliū. De quo in herbis epaticis. Septimum est flore luteo, Latinis Leporaria uocatum. Samsuchum Dioscor. adhuc Trifolij nomine donat, & sic plura forsā reperiri possent Trifolia. Cui nunc potissimum Dioscoridis descriptio conueniat, eruditioribus relinquo discatentium.

VIRES COMMVNES TRIFOLII, quod rubro est flore,
Teutonice/ fleyschblumen.

Decoctione, uel aqua distillationis eius potata, alba mulierum menstrua sanat.

Stomacho frigido egregium est calorificum.

Fœtentem anhelitum emendat.

Contra arthritim, & dorsi dolores incoque Trifolium, & herbam Paralysis uino, membraq; ex ea fomenta.

VIRES MELILOTI, secundi generis Trifolij,
Teutonice/ Steynflee.

Confortat cerebrum, memoriam, & artus.

Mollificat, confertq; digestionem.

Dolorem sedat.

Sanat uulnera.

Omnino similis Chamomillæ, calidæ & siccæ cōplexionis in primo.

VIRES quinti generis Trifolij, quod acetosum uocatur,
Teut. Gauchflee.

Ea utuntur Apothecarij in unguento Marciaton.

Epar refrigerat, & aperit. Splenem quoq;

Tollit sitim.

Confortat cor.

Pestis tempore pota, salubris est.

Inflammationi oris prodest, cum uino & Myrrha coctum.

Fistulis curandis mire accommoda.

Gingiuarum putrefactiones purificat.

Summa, in omnibus Acetosæ effectu par.

B 2

Trifolium

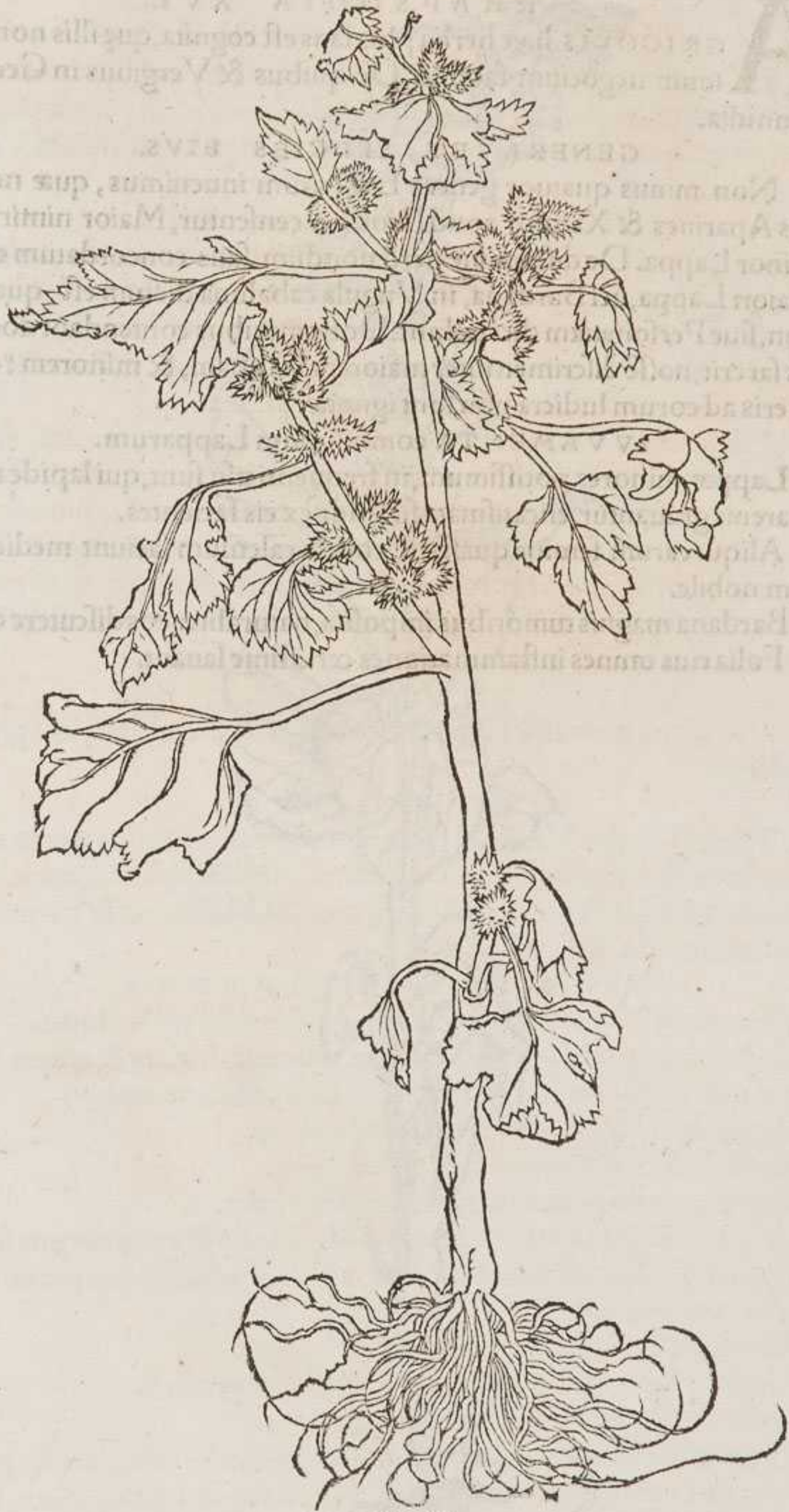
Lappa maior.

Groß Bletten:

Lappa
Lappa
Lappa

Lappa minor.

Blein Bletten.

E & DE

AGRICOLIS hæc herba plus satis est cognita, quæ illis non minimum negocium faceffit. De quibus & Vergilius in Georgicis nonnulla.

GENERA ET SPECIES EIVS.

Non minus quatuor genera Lapparum inuenimus, quæ nominibus Aparines & Xanthij apud Dioscor. censentur, Maior nimirum, & Minor Lappa. De discrimine uero nondum satis concordatum est. De Maiori Lappa, uel Bardana, in Vngula caballina dictum est, quam Aracion, siue Personatiam dici uolunt. De nominibus contendant docti: nobis sat erit, nosse discrimen inter maiorem Lappam, & minorem: quæ & pueris ad eorum ludicra non sunt ignotæ.

IUVAMENTA communium Lapparum.

Lappæ, minores potissimum, in frequenti usu sunt, qui lapide renum, & arenis grauantur, encatismata subinde ex eis facientes.

Aliqui earum semine quassato, contra calculum faciunt medicamentum nobile.

Bardana magnis tumoribus imposita, naturaliter eos discutere dicitur. Folia eius omnes inflammationes certissime sanant.

Verbascum.

Wulfrant.

DE VERBASCO, quam uulgo Tapsum Barbatum uocant,
Teut. Wullkraut.

R H A P S O D I A X V I I .

VERBASCUM apud Latinos multa sortitū est nomina. Vocant enim Tapsum Barbatum, Candelariam, siue Candelam regis: quod pice oblitum ardeat ad modum candele. Lanaria, ob illius lanuginem, qua est oblitum. Dioscorides φλόμορ uocat, Apuleius Enulam Verbasci nomine donat.

G E N E R A E T S P E C I E S E I V S .

Tria genera Verbasci reperies. Primū albo, alterum luteo, tertiū eque luteo, sed paruo flore. Dioscorides eodem modo discreuit, Masculum faciens, & Fœminā, album, & nigrum. Album facit Masculū, Fœminam nigrum. Vtrunq; apud eundem & alijs discernuntur differentijs.

O P I N I O Hieron. Braunschuuigij.

Hieronymus Braunschuuigius Verbasci duo facit genera, Agreste, & Domesticum, Masculinum, & Fœmininum. Masculum altissime prouenit, caule duorū cubitorum, & dimidio, luteis floribus, a medio caule, usq; ad apicem. Fœmininum autem caulem non emittit. Agreste Verbascum a plærifq; Sarracenicā uocatur consolida, sed falso. Galenus libro octauo censet Verbascum, quod luteos profert flores, Agreste esse Verbascum.

L O C V S .

Verbascum omne incultis prouenit locis, in arenis, et syluis plerunq; enascens.

C O M P L E X I O .

Tametsi multa Verbasci reperiantur genera, Plinius tamen easdem omnibus assignat uires, hoc est (ut Galenus indicat) quod folia siccant, abstergunt, & digerunt. Radices uero eius, quod in Masculum & Fœmininum Dioscor. diuidit, stipant.

V I R E S E T I V V A M E N T A .

Commune Verbascum capillos tingit floris sui colore luteo.
Eadem si in arcam inter uestimenta ponatur, blattas & tyneas confusum: similis in hoc herbæ, quam Latini Blattariam uocant.
Aquæ incoctum, tumores sedat impositum.
Ex uino & melle impositum, ulcera sanat.
Eodem modo contra scorpionum ictus ualet.
Aqua distillata ex eo, omnes tumores ab intra & extra corpus sedat
Quib. pulmones in arteriā ascēdūt, ab his Verbasci aqua potari debet.
Artericorum dolores calidos mitigat.
Omnia inflammationum genera extinguit.
Contra cholericam scabiem, & herisypilam prodest.
Calores sine percussione extinguit.
Habundantes oculorū lachrymas, illius gutta instillata oculo, pliccat.
Colicam etiam ter in die qualibet uice ad sequiunciam potata, sanat.

Eryngium.

Mañis tree.

[Faint handwritten notes in brown ink, likely describing the plant's characteristics or uses.]

DE ERYNGIO.

Teut. Mañs trew / Ellend / Brachdystel / Raddystel / Brausdystel.

RHAPSODIA XVIII.

ERyngium herba acuta, & spinosa, folijs ex uiridi, cyaneo colore. Nascitur desertis locis, apricis tamen, multis aculeis & cuspidibus munita, Radice longissima, duorum hominum altitudinem æquante. Hieron. Braunschuuigius Iringium, uel Centumcapita nominat. Sed Eryngium, & Centumcapita non esse eandem plantam, etiam natura post Plinium testatur.

DIOSCORIDES.

Lib. 3. cap. 270

In genere aculeatarum plantarum Eryngium est. Recipiuntur nascentia aliorum holerum more in cibos sale condita Eryngij folia. Ea sunt lata, per ambitum aspera, gustu odorata. In pluribus quas habent pro eruptionibus crescentia, spinis aculeantur. Spinis etiam horrent in summis caulibus capitula, acutissimisque per ambitum stellatæ modo radiatis. Estque earum color modo uiridis, nunc pallidus, nunc candidus: idem aliquando cæruleus inuenitur. Radix illi longa, lata, foris colore nigro, intus candido, pollicis crassitudine, & odorata.

LOCVS.

Nascuntur hæ spinæ locis siccissimis, capitulis suis in gyrum stellatis, contusis, amœnum reddentes odorem.

Spina Alba.

Est & alia spina huic non absimilis, quæ cum maturuerit, similia profert capitula ex solidis spinis stellata. Ob eam rem ab aliquibus Spina alba uocatur: fierique potest, ut a Dioscoride Leucanthos nominetur: cum ipse Eryngium, & Centumcapita pro eadē planta agnoscat, asserens ab Hispanis Eryngion Centūcapita uocari. Restat adhuc alia de hac spina sententia generosi Comititis Hermanni a Neuenar, de qua in secundo huius Herbarij Tomo, folio. 241. legere potes.

VVAMENTA EX DIOSCORIDE.

Eryngion uim calefaciendi habet.

Pota menses & urinam trahit.

Tormina & inflationes dissipat.

Bibitur cū uino utiliter iecinorosis, & contra uenenatorum morsus, & epota uenena.

Bibitur plerumque drachmæ pondere, cum syluestris pastinacæ semine.

Fertur hæc eadem alligata, potataque, panos discutere.

Quin etiam radix eius in dulci aqua comicialibus, & in scapulis rigentibus, eadem utilitate bibitur.

EX PLINII SENTENTIA.

Prodest deficientibus, & ijs, qui imbecillo sunt corde.

Eadem lienis & renibus accomodatur.

Spasmosas affectiones relaxat.

Hydropicos exiccat.

Strumas & parotidas discutit.

Spinas, & quæ carni sunt infixæ, extrahit.

Quibus ab ossibus caro separatur, cum axungia falsa prodest.

A collo suspensa, oculorum albugines, & panos exterit.

DE RADICE EIVS.

Sunt, qui dicunt, radicem duum inueniri generum, Masculo, & Fœmineo, eandemque habere figuram. Quod si uir radicem masculam apud se gestauerit, graciosum eum apud mulieres futurum. Poetæ etiam fabulantur, Phaonta Lesbium talem secum habuisse, obque id a Sappho esse dilectum.

Meliffa. *Rosa*

Mütterkraut.

F

DE MELISSA.

Teutonice/ Mütterkraut.

RHAPSODIA XIX.

MELISSA auide ab apibus comeditur: cum aluearia ex ea linuntur, non aufugiunt examina. Vnde & a Græcis μελισσοφύλλον nūcupatur, a Latinis Citrigo, aut Citraria: q̄ pomī Citrī odorem referat. Hęc herba ueteribus coronaria fuit, & in delicijs.

L O C V S.

Nascitur in hortis, locis bene cultis.

GENERA ET SPECIES EIVS.

Dioscorides assimilat Marrubio nigro, Ballote uocato: sunt tamen eius folia minora, tenerioraq; nec tam hirsuta, pomum Citrium redolentia,

C O M P L E X I O.

Galenus asserit, Melissam uiribus Marrubio dicto esse parem, nōnihil tamen a Marrubio superari, q̄ illius usus medicinæ sit accōmodatior. Porro in defectu Marrubij recte supponi Melissam. Posteriores medici calidam & siccam esse in secundo asseuerant, esseq; illi uirtutem absteruiam, consumptiuam, & uulnerum conglutinatinam.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Folia Melissæ ex uino pota, aut imposita, uenenosos scorpionum & araneorum ictus, aut rabidi canis morsus sanat.

Encatismata ex ea facta, mulierum menstrua elicit.

Aqua ex ea distillata, contra dentium dolores est præsidio.

Disynterias pota compescit.

Recta ceruice spirantibus, præcordia laxat.

Adnatas cum sale imposita strumas discutit, ulceraq; mundat.

Articulorum dolores & podagras mitigat.

In uino excocta, defectum cordis roborat.

Suffocationes matricis aqua eius epota tranquillat.

Folia ieiune comesta, stomachum inflammant, digestionemq; procurant.

Vertici capitis imposita, reuinata exiccant.

In uinum turbidum coniecta, ipsum clarescere faciunt.

Si aliquādiu uino madeant, & quod post hoc ab eis distillatur exhibitū, cor confortat, & cerebrum.

Melancholicas affectiones perdit.

Capilli ex eius aqua madefacti, a canicie prohibentur.

Paralyticorum membra ex ea inuncta confirmat.

Linguae guttatim instillata, deperditam loquelam restaurat.

Contra comitalem morbum utiliter exhibetur.

Odorem oris, & anhelitum bonum facit.

Internos residere facit tumores.

Ab extra tumentibus linteo imposita, par auxilium præstat.

Colicam, & interaneorum dolorem quietat.

Contra scabiem & corporis ulcera ualet.

Phreneticis prodest.

Matrices mundificat.

Caro quæ ex hac aqua aspersa fuerit, difficulter putrescit.

Contra oris ulcera, & puerorum aphthis auxiliū est.

Valet & hydropicis quomodolibet usa.

Malos uapores ex fungis ascendentes, comprimit.

Aliquibus contra febres quartanas, est in remedijs.

Matri-

Matricaria. *Motherwort*

Matricum.

F 2

DE

DE MATRICARIA,

Teut. Metarn.

RHAPSODIA XX.

CERTVM scio, plerisque Medicorum mirari, quod in Herbarij nostri Tomo secundo, varias discordantium de herbis posuerim opinioniones, meam tamen non interposuerim. Huius uero nullam accipiant rationem aliam, quam ob id factum esse, quod uiderem inter tot dissentientes ne unum quidem in alterius tendere sententiam: quasi in hoc coniurati forent, ut preclaram artem cognitionis herbarum, obfuscare contenderent: fitque apud nonnullos manifestum, rem minus habuisse perspectam, de qua tamen non ueriti sunt, integra describere uolumina. Ut uero cum tumultuantibus non tumultuarem, & ipse meum apud me seruarem iudicium, liberumque Lectori relinquerem, ex omnibus quod magis adlubesceret expiscari, semel pro semper (ut aiunt) hoc feci, ne semper cum insanientibus insanire cogerer, nimirum in Matricaria, Chamomilla, Cotula foetida, Artemisia, Paritaria, & Mercuriali: quas omnes Graeci uno nomine Parthenion donant: ex quo erroris occasio uenit, quodnam uerum sit Parthenion. Mordeus hic digladiantur Leonicens, & Collinutius pro suo Plinio: qui & ipse hoc nomen indiscretum reliquit. Quapropter & hanc concertationem doctis dirimendam relinquo: ob hoc tantum indicasse contentus, si forsitan et nos alicubi laboreremur, ut alij nostro periculo cautiores facti, transirent illesi. Matricariam Latine uoco & Febrifugam, quam Graeci Parthenion appellant.

LOCVS ET COMPLEXIO EIVS.

Nascitur in hortis, & eorum parietibus, locis siccis, & umbrosis, estque naturae fatis calidae.

FORMA.

Dioscorides Coriandro similem facit teneritudine, flore Chamomelatio, intus luteo, per ambitum albo. Odor illi est acutus & amarus, ad modum Absinthij, & Centaurij.

IUVVAMENTA.

Matricaria exiccata, deinde ex aceto cum sale sumpta ad modum episthimi, laxat uentrem, choleramque, & phlegma deponit.

Vehementer etiam prodest Asthmaticis, & Melancholicis.

Folij sine flore sumptis, Asthmata tollit, & calculos pellit.

Balneum eius duriciem matricis emollit, caloremque restinguit.

Herba cum floribus imposita, sacrum ignem extinguunt.

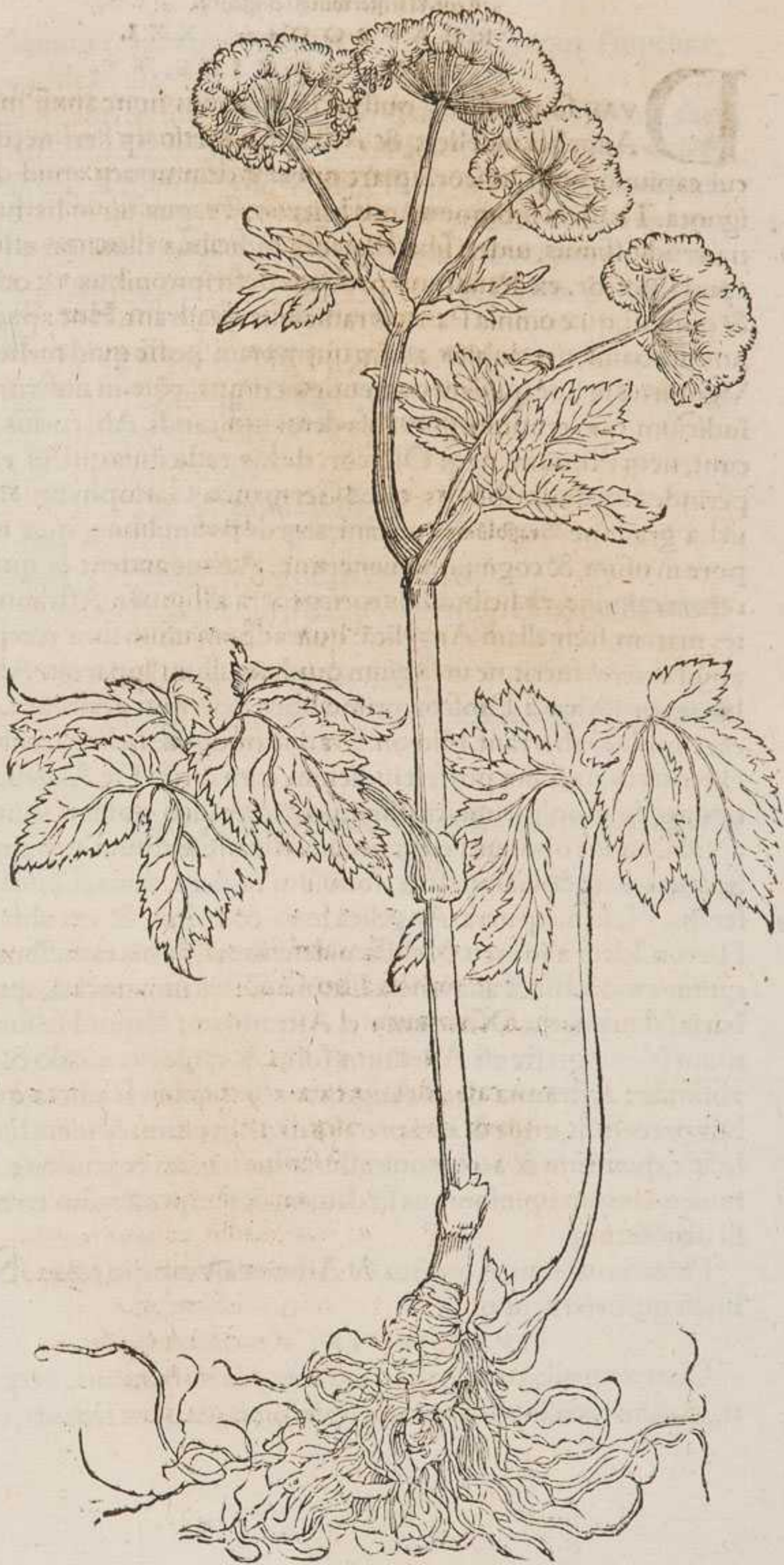
Matricaria Absinthio & Centaurio assimilatur.

Comesta, & uentri imposita, colicorum dolores sedat.

Decoctum eius etiam uino potum, febres fugat.

Eodem modo menstrua elicit, & lumbricos occidit.

Astrantia & Angelica.

Meisterwurtz, Angelica.

F 3

DB

De Astringia, & Angelica.

Teut. Meisterwurz/Angelica.

RHAPSODIA XXI.

DE NOMINE.

Hieron.
Tragus.

DVAE sunt radices, quibus in quartum nunc annū me torqueo, Angelica uidelicet, & Astringia, certiorq; fieri necdum ualeo, cui capitulorum Dioscor. aptare queam, cum utraq; apud doctiores sit ignota. Tandem submonuit nos Hieron. Tragus, uir in herbarum scientia eruditissimus, uideri sibi, Panaces radicibus illos non esse dissimiles apud Dioscor. ex Panacis id probans descriptionibus, ex odore, succo, & gummi, quæ omnia Panacis radicibus quadrant. Hoc apud me hæcenus probatur, nec dubito, alium quempiam posse quid melius indicare. Verum ne in hoc quidem contentiosi erimus, cōtenti nostrum aperuisse iudicium, quo eruditioribus ansa detur iudicandi. Alij rursus sunt, qui dicunt, neq; Plinium, neq; Dioscor. de his radicibus quicq; esse locutos, perinde atq; de floribus ijs, quos Germani a Gariophyllis *Negelin blümen*, uel a gramine *Grasblümen*, uocant, atq; de ijs similibus, quæ nostro tempore in usum & cognitionē uenerunt. Adhuc audent & quidam in hac rerum caligine, radicibus illis eorū genera assignare, Astringiam uocantes marem, fœmellam Angelicā: quæ adeo in usum sunt recepta, ut quid apud ueteres fuerit, ne uestigium quidem ullum appareat. Aliqui nasutulorum pro Meu a Dioscor. primo libro descripto accipiunt. Verum hii *dis diant koroy* aberrant. Hieron. Braunschuuigius in hac arena nō parum exercitatus, ita suum profert iudicium, cum dicit: De Angelica nemo ueterum Philosophorum scripsit quicquam: ideo nomen suum Angelica apud Latinos obtinuit: estq; genus Astringiæ duum generum, Domestica uidelicet, & Campestris, foliosum caulem, duos cubitos altum proferens. Nasciturq; uera Angelica locis & arduis, & excultis. Hactenus Hieron. Idem alio loco Melissam describens, de his radicibus in hunc loquitur modū. Est & alia herba Latinis Ostricium uocata, quamuis Herbaria Meū uocent Ostricium, uel Astringiam: id quod falsum est. Quoniam Meū, agreste est Anethum, folijs & caule Fœniculo & Anetho nō absimile: Astringia uero Angelicæ assimilatur. Radices quidem uiribus pares sunt, unde & una pro alia uenit in usum. Videre hic licet amice lector, quantum & a communissima herbarum cognitione aberrauerimus, quantum opinionibus sit datum, & semper ab uno errore in alium sit deuolutum.

Locus eius:

Pares ferme sunt, Angelica, & Astringia, umbella, folijs. Nisi q; radix huius gustu feruentior sit.

IUVAMENTA ANGELICÆ.

Cum uero nihil certi habeamus, neq; de nominibus, neq; de substantia illarum radicum, sed tantum opiniones, & uana somnia, restat, ut earum

rum

rum iuuamenta ab Experimentatoribus mutuemus, dum certiores redamur.

Nihil præstantius contra pestem exhiberi potest, quàm aqua Angelicæ, quæ quotidie cochleari mensura bibita, certo præseruat.

Cum quis peste corripitur, is huius aquæ recipiat unciam unam, theriacæ drachmam unam, aceti drachmas duas: & mixta hæc bibat antequàm dormiat. Deinde uenâ aperiat, & in lectum ut sudet, se reponat, sanabitur.

Radix hæc cum tota substantia, aqua, succo, & puluere, contra uenena est antidotum. Præcordia dilatat, digerit, et cor cum toto corpore confortat.

Hanc radicem puto omnia posse, quæ Dioscor. & Plinius Panaces radici adscribunt.

VIRTUTES ASTRANTIAE.

Astrantia cocta in aqua, stomachi digestionem procurat: epota, omnes flegmaticas reijciens superfluitates.

Eadem dolores renum mitigat.

Matrices cum Melissa & Artemisia purgat.

Stomachi tumores sedat.

Cum centauryo pota, colorem corporis emendat.

Cum polenta hordei contrita, papulisque nigris imposita, eas & emollet, & sanat.

Radix potui imposita, quotidianarios sanat.

Ore retenta, & masticata, flegmata a capite detrahit, cerebrumque emundat illis turbatum.

Præcordia dilatat.

Si quid difficile coctu comestum fuerit, hæc radix concoquit, digerit, & euincit manducata.

F 2 Agri

Agimonia.

Odermeng.

DE AGRIMONIA.

Teut. Odermeng.

R H A P S O D I A XXII.

DE N O M I N E.

AGRIMONIA herba est, quam Dioscor. Eupatoriū uocat. Melius tamen Hēpatorium ab eius inuentore diceretur Hepatore, uel (ut quibusdam placet) q̄ Epati sit conuenientissima. Error igitur manifestarius est, Saluiam agrestem pro Eupatorio interpretari, cum descriptioni Dioscor. non conueniat. Ad hoc testes habemus Nicolaum Leonicenū, Ioannem Manardū, Herm. Barbarū, & Leonardum Fuchsiū, uiros in hac arte insigniter doctos, qui multis argumētis fusissime demonstrarunt, uerum Eupatorium esse, quam nos Agrimoniā dicimus. Quod & nos in prioribus Tomis ostendimus, cum de eadem herba ageremus.

GENERA ET SPECIES EIVS.

Succrescit Agrimonia ad bicubitalem altitudinē, caule maculoso, hirsuto, & lignoso. Folia illius sunt oblonga, lanuginosa, & serrata, domesticolatero herbacei coloris, ab altero albi. Huic folia per interualla distincta nascuntur in caule, Canabinis similia. In medio caule lutea quēdā oriuntur foliola, ex quibus cum deciderint, lappulæ paruæ fiunt, uestimentis praterereuntium adherentes. Quod si quis herbam, quam nos Eupatorium uulgo uocamus, id est, Saluiam agrestem, ad hanc Dioscor. regulā examinauerit, in tota herba contrarium inueniet.

L O C V S.

Nascitur Agrimonia passim in uīs, & locis incultis omnibus.

TEMPVS COLLECTIONIS.

Aptissimum tempus collectionis eius est, principio estatis apparente.

C O M P L E X I O.

Agrimonia, siue Eupatorium iuxta Galen. tenera herba est, incidit. & abstergit, sine apparenti calore: quare & epati mundando est utilis. Attrahit ex parte ratione austeritatis, & amaritudinis, estq; intestinis inimica.

V I R E S ET IUVAMENTA EIVS:

Folia contusa cum axungia porcina recenti, impositaq; uulneribus, difficiles consolidationes conglutinant, cicatricemq; inducunt.

Semen cum folijs ex uino bibita, dysenteriam rubram sanat, epar rectificat, & contra uenenosos morsus auxiliatur.

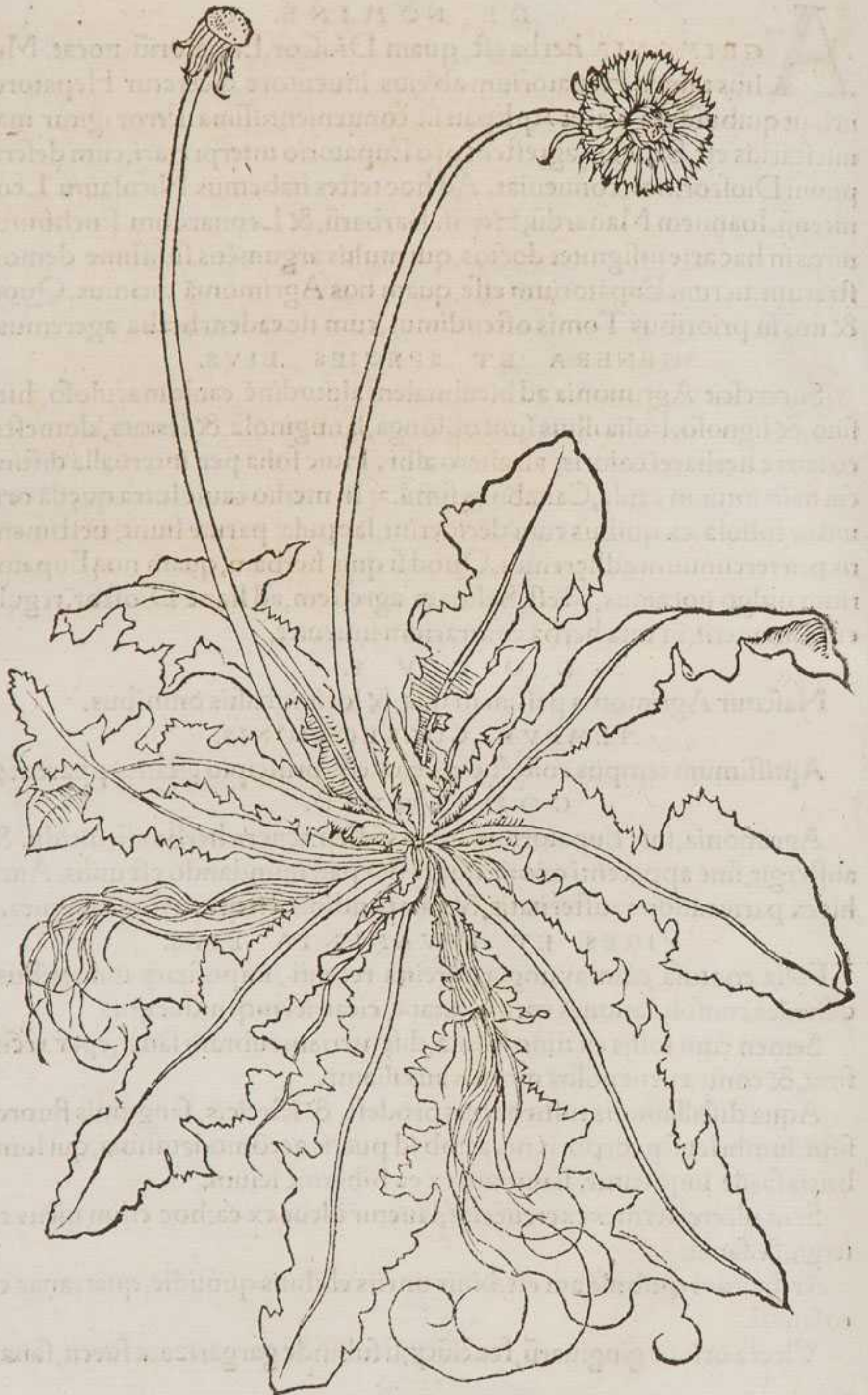
Aqua distillationis ruffientibus prodest, & ictericis, sanguinis fluores sistit, lumbricosq; corporis necat: ob id pueris accommodatissima, qui lumbricis facile implentur, si unciā ex ea biberint ieiuni.

Si in ulcere uermes excreuerint, lauetur ulcus ex ea: hoc enim ulcus extergit, & sanat.

Archanum quibusdam est, binis uncijs ebibitis quotidie, quartanas ex eo sanari.

Ulcera oris & gingiuarū, fauciuq; si subinde gargarizata fuerit, sanat.

Dens Leonis.
Dandelion.

Sonnenwürbel.

DE DENTE LEONIS.

Teut. Pfaffen rōrlin, oder Sonnen wūrbel.

RHAPSODIA XXIII.

DE NŌMINE.

GENEROSVS dominus Hermannus Comes a Neuenār, tam splendida stirpe natus, nō erubuit rei Medicę dare operam, sed summo studio (ut cætera omnia) herbarum cognitionem est sectatus: id quod Annotationes eius doctissime testantur, quas priori secundo Tomo Herbarij adiecimus. Ibidem herbam, quam nos communi uocabulo, & recepto Dentē leonis uocamus, eam putat esse, quæ a Dioscor. Lagopus in quarto herbarum historiæ libro nominatur. Et quamuis Dioscor. ibidem neq; floris, neq; herbę huius Dentis, s. leonis meminerit, forsan, q̄ tam esset nota, ut eo opus esse non arbitraretur, adhuc tamen colligi potest, ex effectibus, quos Diosco. Pedi leporino ascribit, Dentis leonis effectibus pares esse. Suspicionem illam auxit Comiti, uel etiam confirmauit Apulei liber perquam uetustus, in quo Lagopos, & Dens leonis eadem figura depingebantur. Alij putant Gariophyllatam Lagopoda dici debere: sed de hoc alias.

Tomo. II.
fol. 123

L O C V S.

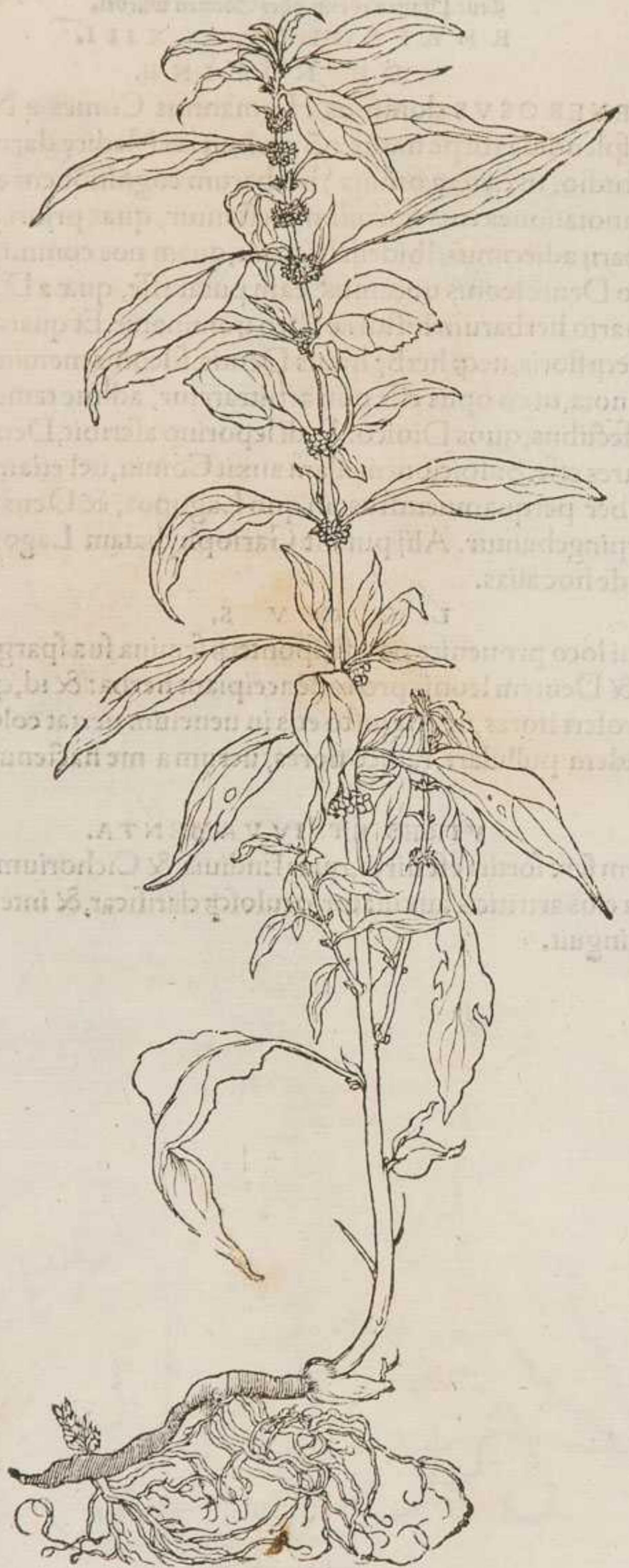
In omni loco prouenire potest, sponteq; semina sua spargit. Sūt, qui Cichoriū, & Dentem leonis pro eadē accipiant herba: & id, quod in Maio luteos profert flores, in Augusto eos in uenetum uertat colorē, ita diuersos ex eadem pullulare radice flores, uerum a me hætenus obseruatum non est.

VIRES ET IUVAMENTA.

Easdem fere sortita est uires, quas Endiuiā, & Cichorium sunt adeptæ. Aqua eius artritica auxiliatur, oculosq; clarificat, & interaneorum calores extinguit.

Paritaria.

S. Peters Kraut/oder Tag vnd nacht.

DE PARITARIA.
 Tent. S. Peters Kraut/oder Tag vnd nacht.
 RHAPSODIA XXIIII.

DE NOMINE.

NVLLI dubium esse debet, quin nostra Paritaria sit eadem herba, quam Dioscor. Helxinem uocat. Victoralis etiam dicta est, & Vrceolaris: quod nostri corrupte Vitriolam dixerunt. Veterum quidam Parthenion uocari uoluerunt: quod Minerua per somnium Pericli Atheniensium duci eam ostendisset, cum illi seruus e sublimi cadens, semimortuus fuisset sublatus. Hermolaus Barbarus non ueram putat esse Helxinem, sed eius speciem: quod illi Dioscor. Mercurialis folia esse dicat, quæ tamen Basiliconis sunt magis similia. De hoc tamen alias.

Lib. 4. cap. 43

GENERA ET SPECIES EIVS.

Dioscor. folia dicit habere Mercurialis hirsuta, caulem canum, modice rubrum, in quo multa acuta nascuntur semina, prætereuntium uestimentis adhærentia. Crescit plerumque iuxta turres, muros & sepes. Marcellus Verg. duo genera facit. Primum, de quo iam dictum est. Alterum folio Hederaceo, uerum a Dioscor. non descriptum.

COMPLEXIO.

Virtus illi est refrigerandi, constipandi, & modice humectandi. Ioan. Vigo arbitratur Paritariam esse calidam & siccam in tertio. Quod de folijs intelligendum est. Nam semen frigidum est, & humidum.

VIRTUTES, quas illi Dioscor. adscribit.

Folia illius habent refrigerandi & abstergendi uim.

Ambustis itidē, condilomatis, incipientibus furunculis, tumoribusque & inflammationibus cunctis conducunt.

Inunguntur etiam succo eius utiliter addita cerussa sacri ignes, & quæ Græci ulcera herpetas uocant.

Idem hircino adipe subactus, aut ligustrino unguento, coacta cera, podagris utilis est.

Quin etiam contra diutinas tusses cyathi pondere utiliter sorbetur.

Contra inflammatas tonsillas etiam gargarizatur, forisque inungitur.

Et aurium doloribus cum rosatio instillatur.

Aqua illius epatis obstructions epota resoluit.

Tumoribus utiliter imponitur intincto aquæ lintheo.

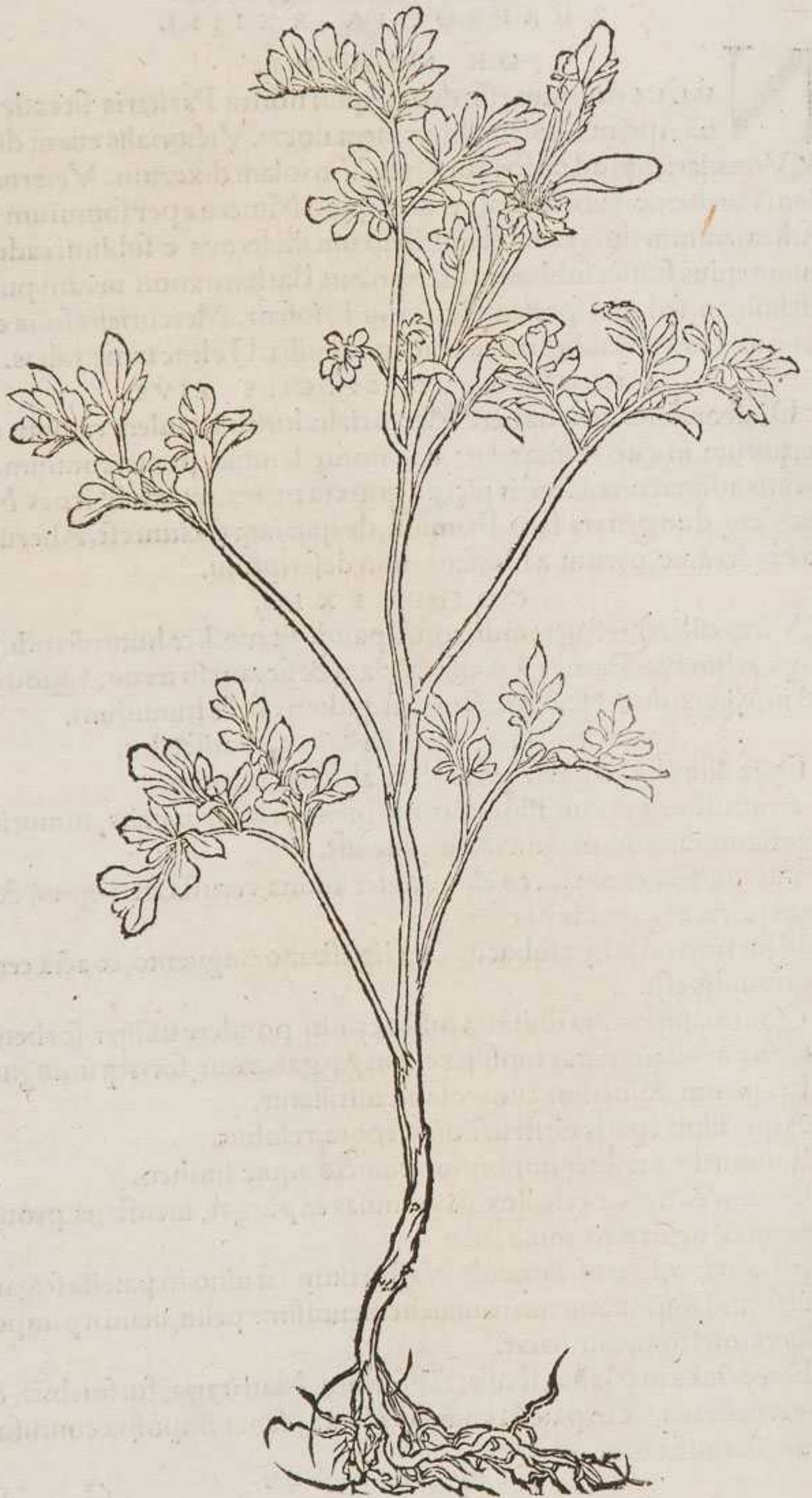
Renum & uesicæ calculos, & arenulas expurgat, menstrua prouocat, colicam & uentris tormina sedat.

Si Paritaria, Petroselinon, & Nasturtium, cū uino in patella frignantur, & uesicæ id imponatur, urinam uehementissime pellit, uentricque imposita, dolores intestinorum leuat.

Deocta cum Malua, Rosis, Absinthio, Matricaria, furfuribus, & fabis excorticatis, & in patella cum sapa frixa, sanat imposita contusos lacertos, & musculos.

G Ruta

Ruta.

Rauten.

DE RVTA.

Cent. Rauten.

RHAPSODIA XXV.

DE NOMINE.

QUEMADMODVM Dictamnus a ceruis, Chelidonia ab hyru-
dinibus, a serpentibus Fœniculum, & a ciconijs Origanum, eo
modo Ruta a mustelis hominibus est demonstrata, qua sese di-
micaturę cum serpentibus & muribus muniunt, quo tute a ueneno eua-
dant. Quo fit, ut Ruta singulare antidotum contra uenena esse censeatur.
Nomē illi Gręce Piganon est: ob id (ut Plutarchus in Symposiacis refert)
q̄ uirtus illi siccandi sit, & stipandi.

PROPRIETATES RVTAE.

Tangi, aut incidi a ferro Ruta non patitur.

Contraria est Cicuta: quapropter euulsuri Rutam, manus eorum prius
Cicuta oblinunt.

Infensa est pingui solo, stercorato, & humecto, nec non & hyemi. Ter-
ram amat siccam, lateritiam, & cinerulentam. Inde qui rutam commode
uelint proficere, cinerem radici adfundant, sicq̄ a uermibus tuta erit.

Plinius æstimat rutam furto ablatam melius proficere: sicut econtra,
subrepticias apes, non posse proficere.

Magna illi cum fico est familiaritas, & præterea cum nulla planta: qua
propter iuxta ficum plantata, & ficibus commodat, & rutæ. Causam
assignat Plutarchus in Symposiacis.

Aprica desyderat loca, quapropter umbrosis & parū euentatis locis
plantari non debet.

Libentius prouenit plantata, q̄ seminata.

Totum incrementum illius, & uita, ex cinere est.

Si furculus perforatæ indatur fabæ, faciliter crescit.

Romanis olim in precio fuit, maxime Cornelio Cethego, qui popu-
lum ex ea bibere iussit.

GENERA ET SPECIES EIVS.

Rutæ duo inueniuntur genera, Domesticū unum, alterū Agreste. Do-
mestica passim omnibus nota est. Agrestis ruta ab aliquibus Hypericon
dicitur: quod tamen apud me certum non est. Pythagoras Domesticam
adhuc in duo genera diuidit, in Masculinam, & Fœmininam.

TEMPVS ET COMPLEXIO.

In Maio commodissime ex ea distillatur aqua, cum folia a stipite fue-
rint euulsa. Ruta Domestica, Galeno teste, calida est in tertio, Agrestis
in quarto gradu, cum acuta & amara qualitate. Virtus illi incidere phleg-
mata, siccare, penetrare, ulcerare, urere, & uentositates dissoluere.

VIRES ET IUVAMENTA.

Pictores, statuarij, scribæ, & qui literis incumbunt, omnes hij rutam in

precio habere debent, q̄ in cibo sumpta, excellenter uisum confortet.

Vrinas pellit, & renes ex arenulis dolentes, sanat.

Mulierum menstrua elicit.

Lubricam aluum pota & comesta constipat.

Contra uenena p̄sens est antidotum, maxime semen.

Viginti folia rute, cum duabus nucibus, & modico salis, electum contra pestem est antidotum.

Cum Aneto cocta, & epota, uentris dolores sedat.

P̄cordia purgat, ab asthma, peripleumonia, & tusse liberat.

Ancharum & articulorum dolores leuat.

Febrium rigores in potu sumpta mitigat.

Interaneorum ulceribus medetur.

Si mulieri matrix irrequieta fuerit, hæc rutam cum melle contusam pu-
dendis apponat.

Oliuarum oleo infrixa & epota, lumbricos pellit.

Intus & extra applicata, colicæ prodest.

Ex oleo temporibus illita, capitis dolorem leuat.

Contusa naribus indita, sanguinis fluxum sistit.

Cum lauri folijs imposita, testiculorum calores extinguit.

Cum melle, & alumine scabiem sanat.

Succus in putamine Granati coctū, auribusq; immissum, dolores earū
euestigio tollit.

Vnguentum ex ea, cerussa, aceto, & oleo rosæ, scabiem, sacros ignes, &
phagedenica ulcera sanat.

Odorem Allij & Ceparum comesta occultat.

Semen illius septem diebus sumptum, urinæ incontinentiam tollit.

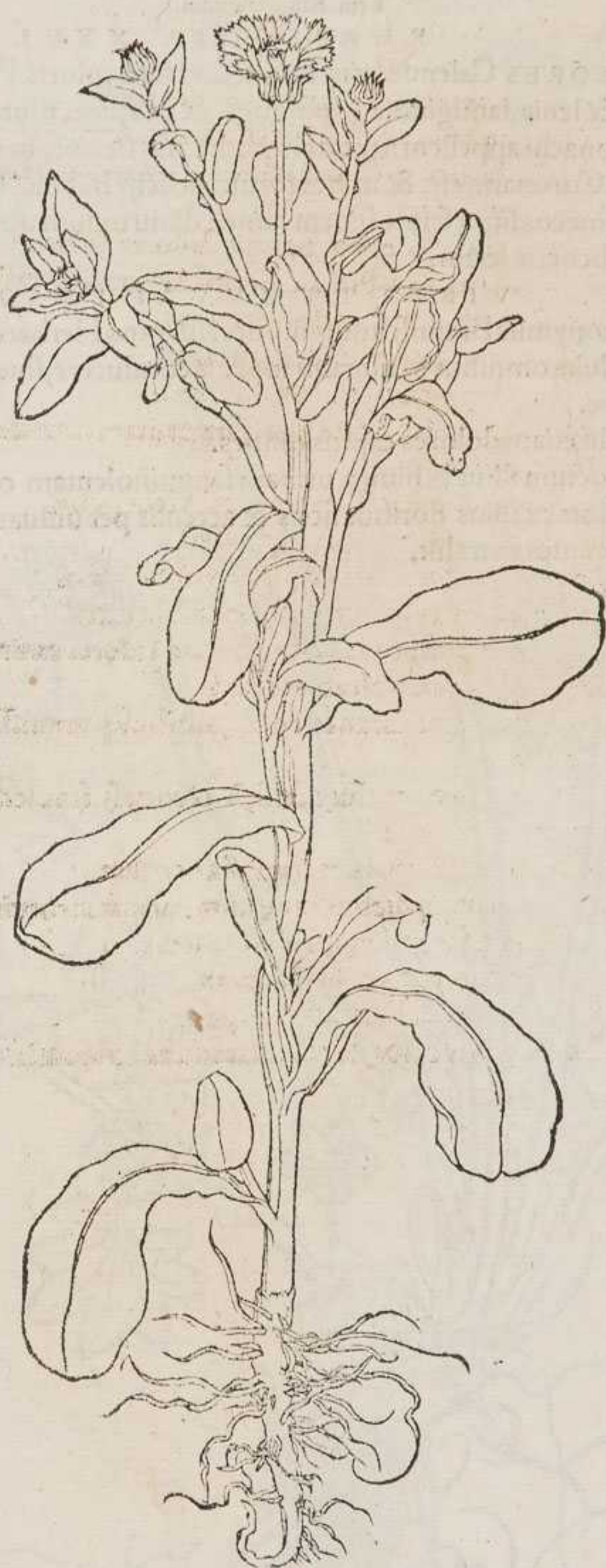
Nimius illius usus genitale semen exiccat.

Obstructionem epatis & lienis aperit.

Aqua illius uentriculi ructus compescit.

Oculorum panniculos, & maculas indita consumit.

Calendula.

Kingelblümlin:

G 3

DE

DE CALENDULA,

Teut. Ringelblümlin.

RHAPSODIA XXVI.

FLORES Calendulæ in totū crocei sunt coloris. Folia illi alba sunt, & lenia, lanuginosaq; oblonga, & in apice rotunda. Sunt qui Caput Monachi appellant: quod Buphthalmo sic uocato sit præter colorem similis. Coronaria est, & in hortorum delicijs habita. Quod illi nomen apud Græcos sit, nescio, omnem tamen daturus sum operam, ut in posterum, si licuerit, sciam.

VIRES ET IUVAMENTA.

Hieronymus Braunschuuigius non ineptus Herbarius, asserit aquam Calendulæ omnibus oculorum morbis conducere, siue a calore sint, siue a frigore.

Tollit etiam dolores capitis omnes.

Decoctum illius bibitum, urinam sanguinolentam compescit.

Suffitus ex illius floribus siccis & accensis per uulvas receptus, secundas morantes extrahit.

Pcs

Pesleonis.

Synon.

G₂

DE PEDE LEONIS.

Teut. Syñaw/oder Unser frawen mantel.

RHAPSODIA XXVII.

DE NOMINE.

NON perperam agunt (quod ad figuram attinet) qui Dentē leonis apud Dioscor. Leontopodion, & Leontopotalon, nominant, quamuis descriptio non respondeat. Olim tamen hanc herbā accuratius in lucem dabimus, cum præter Chirurgos multis alijs sit in usu, passimq; hortis plantetur. Loca amat umbrosa, & opaca.

FORMA ET COMPLEXIO.

Similis est Pedi leonino, uel ursino, octo, uel nouem ferratas habens incisuras per folia, non tamen usq; ad pediculos fissa. Iusta illius altitudo duorum palmorū est, paruos & luteos proferens flores. Radix illi rubra est, quæ cum inarescit, crassior digito, & sesquipalmo longior inuenitur.

IUVAMENTA.

Virtus illi insignis, solidandis, conglutinandisq; uulneribus.

Aqua illius lauandis uulneribus utilis est, lintheoq; imposita, refrigerat ea, consolidatq;.

Si mulier a balneo exiens, linteum in hac aqua intinxerit, laxisq; mammis imposuerit, duras ipsas efficiet, & solidas.

Decoctum illius epotum, interanea uulnera, rupturasq; consolidat.

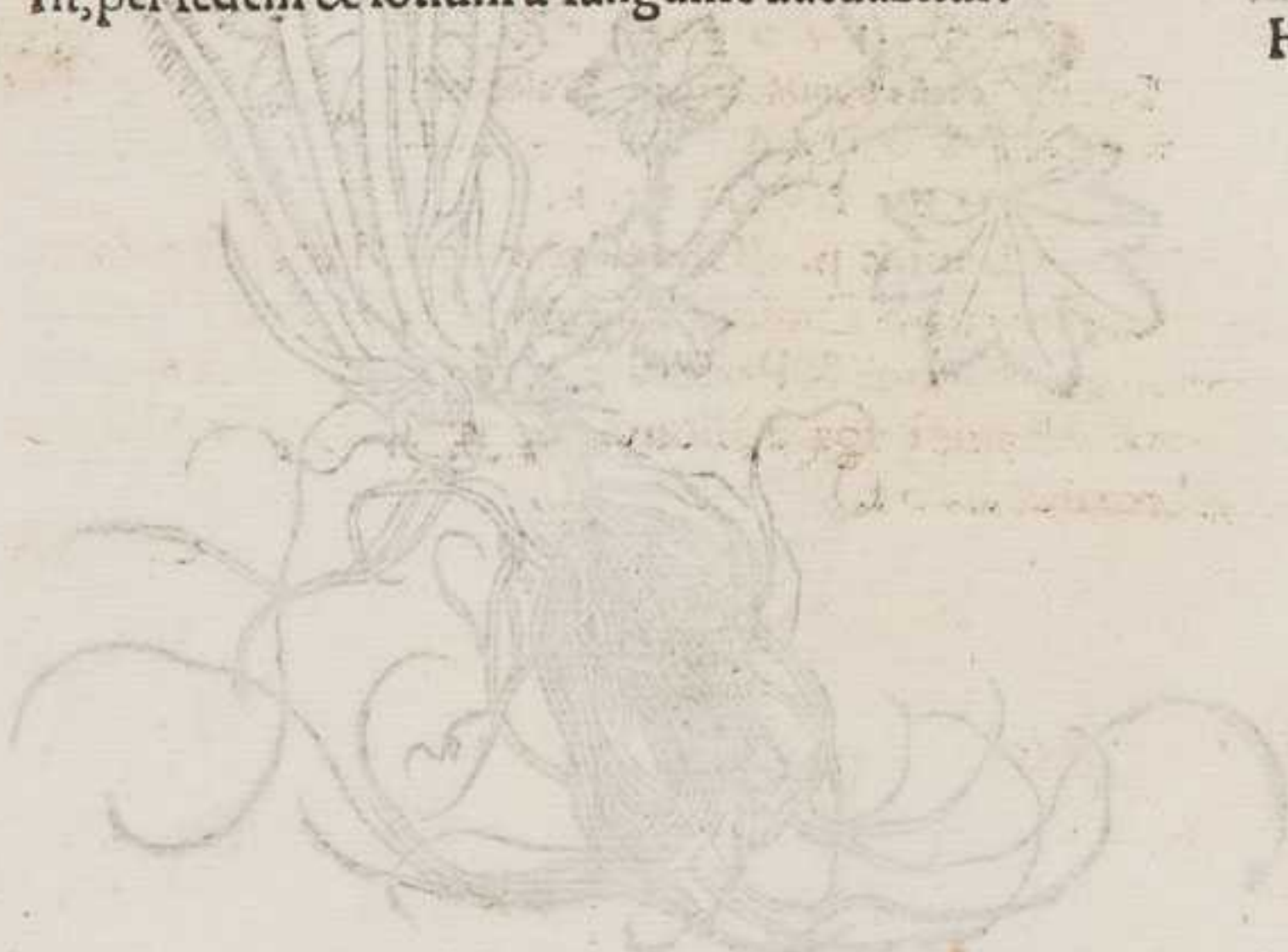
Si ex Pede leonis Sanicula, Mentacq; Sarracenicæ quis partibus sumptis decoctio fit ex aqua pluuiæ, dein lumbrici terrestres contusi ex hac decoctione bibantur, interna uulnera, quæ sanguine fluunt, & sistit, & sanat imposita.

Succus per triduum ieiune potus, comiciales curat, uena tamen cephalica postea erit aperienda.

Idem pulueri gallitrichi mixtus, colicam & iliacam sanat.

Pes leonis, herbæ Fœniculi, Saluiæ, & Petroseliniana m. i. Anisi Fœniculi, Hyssopi, Enulgana uncia. i. coquantur in lib. aquæ duabus usq; ad tertias: qui in se concretum sanguinem habuerit, & hoc decoctum biberit, per sedem & lotium a sanguine uacuabitur.

Hypericum.

Hypericum.

S. Johannis frant.

DE HYPERICO.

Teut. S. Johannis frant / Barthaw / Waldhopff.

RHAPSODIA XXVIII.

DE NOMINE.

HYPERICON a Latinis pro Chamepity accipitur, astipulante Leoniceno, quin etiam Dioscor. ipse genus quoddam Hyperici Chamepityn nominat. Vocatur & Perforata: q̄ folia illius apparēt, ac si acu essent perforata. Ab alijs Fuga dēmonum appellatur, q̄ omnes dēmonum insidias credatur arcere.

Dioscor. lib. 2. cap. 172. & seq.

GENERA

GENERA ET SPECIES.

Quatuor genera Hyperici adnotauit Dioscor. Primum Hypericon Chamæpityn, uocat herbam furculosam, dodrantalem, caule rubicundo: folio Rutæ, matronali Violæ simili: flore, qui contusus, sanguineum edit liquorem, unde & Androsæmon nominatur. Siliquam habet non adeo hirsutam, in rotundo oblongam, magnitudine hordei, in qua semen nigrum clauditur, odore resinæ. Sunt, qui hanc agrestem putant esse Rutam: quoniam hæc herba Dioscor. in numero ad agrestem Rutam numeratur. Secundum Ascyron uocatum, prædicto Hyperico aliquatenus maiore fruticosius, puniceo colore, rubens semen habens Hyperico simile, odore resinæ, & quod digitis confricatum sanguineum reddit liquorem. Tertiū Androsæmon, ab Ascyro diuersum Hypericon, cui frutex est ramulis furculosus, puniceo colore, rubentibus uirgis. Folia habet triplo, quadruplæ maiora Rutæ, quæ confricata, sanguinis colore liquorem remittunt. Quartum Coris nominatum. Folia habet ericæ similia, minora tantum, pinguioraq; & rubentia. Dodrantalis frutex est, sapore grato, odoratusq;. Potest nunc qui uelit iudicare, quod horum uerū sit Hypericon. Sed Dioscor. foratorum foliorum non meminit. Quartum uidetur esse, quod nostrates pro Chamæpity sua uenūdant. Galenus refert, hanc herbam non solum semen, sed etiam fructum edere. Est & alia herba insectoribus pannorum usitata, quam aliqui ex genere Hypericorum esse arbitrantur.

COMPLEXIO.

Omnia Hyperica calefaciunt & siccant, adeoq; sunt teneræ substantiæ, ut urinas, & mulierum menstrua, semen cum fructu sumptum eliciat.

VIRES nostri Hyperici.

Aqua distillata Hyperici & Peoniæ, utiliter contra comicialem morbum potatur.

Contra paralytim ministratur.

Omnes uentris fluxus constipat.

Tremorem membrorum emendat.

Vulnera omnia consolidat.

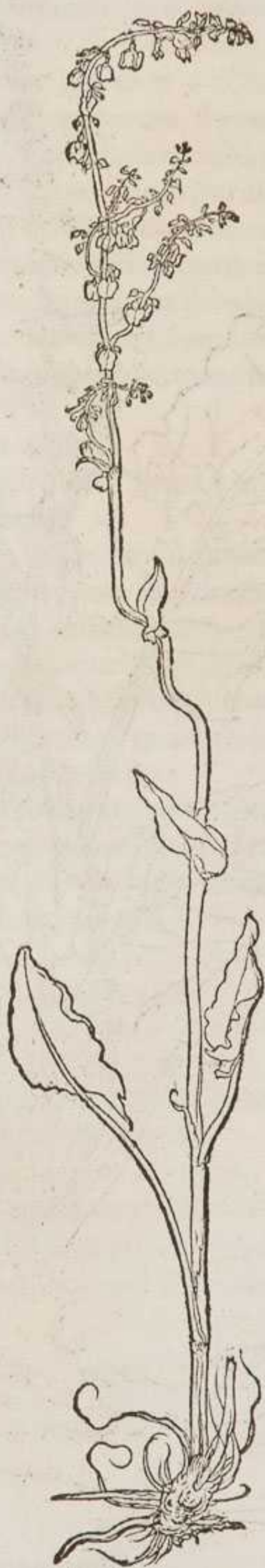
Tertianas & quartanas febres compescit.

Semen diebus triginta potum, coxendicum morbum emendat.

Folia cum semine, inflammationes sanant.

Lappatum acetosum.

Saurampffer.

Sch.
Lappet p.

Lappatum acutum.

Mengelwurzel.

DE ACETOSA, uel Lapatho acetoso, uel Rumice.

Teut. Saurampffer/vnd Mengelwurz.

R H A P S O D I A X X I X.

D E N O M I N E.

MAGNA est concordia authorum, Acetosam inter Lapatha connumerari, esseque speciem Rumicis, Oxalis appellata, uel a folij acumine, uel a uinoso eius sapore. Pandectarius non inepte de ea est locutus. Generosus Comes Hermannus a Neuenar, uidetur sentire, Spynachiam nostram esse, quam Dioscor. Lapathum acutum uocauerit: id quod nobis summe probatur: quandoquidem Lapathon ueteribus in cibo fuisse probatur, ad quod nostrum Lapathum acutum ineptissimum est, Plantagini similis, quæ Acetosæ, cui tamen cum Spynachia magna est configuratio.

L O C V S.

Omnia genera Lapathi & cultis & incultis proueniunt locis: quoniam suum ipsius semen ubique spargit.

G E N E R A E T S P E C I E S.

Dioscor. Lapathi quatuor genera facit. Inter ea Oxylopathon quasi acuta Rumex dicitur, palustribus locis nascens, duris & in acumine acutis folijs. Secundum Hortense Lapathum est, priori omnino dissimile. Tertium Agreste Lapathon, breuis est herba, Plantagini similis, mollis, & in terra iacens. Quartum ea est herba, quam ab aciditate saporis Oxalida uocant, folijs tertio generi non absimilis.

Opinio Hieron. Braunschuuigij de Lapathis, uel Acetosis.

Hieron. tria genera Acetosæ facit. Primum caule alto cubito & dimidio, flosculis paruis, & rubentibus, lenticulari fere forma, in pratis & locis apricis potissimum proueniens. Estque uera Acetosa. Secundum agrestis Acetosa, Lapathum acutum Latine, Græce ὄξυλάπαθον, lata habens folia, maculis rubris inspersa, caule cubitali, semine cum maturuerit rubro, radice longa, amara, & lutea. Tertium genus dodrantali altitudine, pallide uirentibus folijs, forma cordis, aut Trifolij, flore albo, in syluis & uepretis potissimum enascens. Barbari uocant Panem Cuculi, uel Alleluia. Germani Gaußampffer. De hoc in Trifolij dictum est.

C O M P L E X I O.

Galenus ait, Lapathon digestiuam habere uirtutem. Sed Oxylapathon uocatum, præter id quod digerit, reprimere etiam ualet. Eius semen constipat. Recentiores Acetosam frigidam & siccam ponunt in secundo.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Aluum mouent omnia Lapatha cocta, comestaque.

Folia imposita, Meliceridas sanant.

Semen uino incoctum, contra uentris tormina ualet, aliosque alui fluxus res sistit.

Stomachum idem roborat.

Contra scorpionum ictus utiliter bibitur.

Lege Diosco.

lib. 2. cap. 16.

Plinij lib. 20.

cap. 21.

H Folia

Folia excocta, uel cruda, lepras, & scabiei omnia genera imposita sanant, ex aceto & nitro præfrictis locis in sole.

Balneum ex Lapatho, pruritus corporis emendat.

Vino incocta, auribusq; immissa, aurium & dentium dolores auertit.

Parotidas, & strumas dissoluit.

Ex aceto lienis dolores sedat.

Sunt, qui a collo suspensam gestent radicem contra strumas.

Ex uino pota, ictericos sanare perhibetur.

Contusa, mulierumq; locis indita, fluentia sistit menstrua.

Eadem conterendo lapidi est accommodata.

EXPERIMENTA Hieron. Braunschuuigij de Acetosa.

Aqua eius sitim extinguit.

Epar refrigerat.

Febres tollit.

Arcuatam morbum expellit.

Appetentiam uentriculi proritat.

Sacros ignes extinguit.

Omnia calorifica uenena mortificat.

Ex linteo imposita, serpiginem sanat.

Oculorum calores refrigerat.

Aurium ulcera emundat.

Parotidas discutit.

Pestem necat.

ALIA quædam Experimenta.

Acetosa sanat inflammationes omnes.

Menstrua constringit.

Semper uiuo, & Portulacæ assimilatur.

Choleram comesta compescit.

Hæmorrhoidarum exuberantem fluxum compescit.

Tenebras oculorum auertit.

Lapathum acutum scabiem & serpiginem tollit.

EX APVLEIO.

Ad Paniculam, quæ in inguine nascitur, Lapathum herbam contundes cum axungia uetere, sine sale, sicut axungia duplo plus sit, q̄ herbæ, & his bene commixtis, facies turundulam, & uolues in folio cauliculi, & immitte eam subintus calidam, & cum coaluerit, tunc impone Paniculæ, & panno ligabis. Hoc quidem eximium est.

PANDECTARIUS de Acetosa.

Lapathum est duplex, scilicet Acutum, & Rotundum. Rotundum intelligitur, quod rotunda habet folia, & Acutum, quod acuta. Cum simpliciter ponitur, pro Acuto intelligitur. Apud nos proprie dicitur Acetosa quædam species Lapathij, quæ maxime in nemoribus inuenitur. Differt ab alijs

ab alijs speciebus Lapathij solum, q̄ foliorum inferiora, quibus uirgis ad
hærent, duas barbular utrinq̄ habent, sicut larius, & q̄ acetosi saporis est
ualde.

CONDITURA Acetosæ ex Platinæ obsonijs.

Acetosa ab acore nomen trahens, in quatuor genera diuiditur. Duo
bus in cibis non uescimur, Lapathio scilicet, & Rumice, Alia duo in con-
dituram ueniunt. Quorum alterum, quod Oxylapathum uocari potest,
arenosa, & lapidosa amat loca, folia habet acutiora, & similitudinem un-
guis ex pollice imitantia, crescendo in sole, ac caule, in folio quasdam fi-
bras ducit. Hæc herba mea uernacula, Saluia, q̄ salis imitetur saporem,
uocatur. Alterum, quod Hypolapathum dicitur, in fecundioribus nasci-
tur locis, similitudinem hoc habet cum Trifolio. Hæc uulgo Acetosella.
Habent hæc duo genera Acetosæ frigiditatem, & austeritatem in se, hu-
mores generant nequaq̄ improbandos, fastidium tollunt, appetentiam
inducunt, sitim extinguunt, uim cordis corroborant, aluum fluentem si-
stunt, choleram reprimunt. Pota etiam decoctio, scabiem, & pruritū ex-
tinguit. Sunt, qui Acetosam illotam etiam statim prima mensa cum pa-
ne, sine ullo condimento, comedunt: quod ego persepe facio scæminę no-
strę consilio. Addunt quidam acetum, nōnulli oleum. Quouis modo co-
mederis, salubris est, æstate præsertim, & pestilenti cœlo. Hac herba me-
dici in multis pharmacis, præcipue uero in potionibus utuntur.

Saluia herba.

Acetosella,
Zilewiah / Gu
ckeslauch /
Gauham
pffer.

H 2 Pirola

Lycalo or winter green.

Pyrola,

Wintergrün

DE PYROLA.

Teut. Wintergrün.

RHAPSODIA XXX.

DE NOMINE.

PYROLA a quibusdam Beta sylvestris nominatur: ob id, q̄ in syl-
uis & locis muscosis provenit, hortensi Betæ non absimilis. Quo
uero nomine a Dioscor. censeatur, dicere iam non possum. De hac her-
ba quondam sciscitatus sum a Hieron. Trago, in herbarum cognitione
exercitatissimo, qui prædicto modo per scripta fere respondit.

OPINIO

OPINIO Hieron. Braunschuuigij.

Hieron. a Braunschuuig de ea sic fere differit. Pyrola umbrosis oritur locis, duumq; est generum. Mascula, iuxta decurrentes aquas & torrentes oritur, folijs Pyro non absimilibus. Fœmella uero muscosis prouenit locis : ab aliquibus maior Pyrola nuncupata, ad cubitalem altitudinem ascendens.

COMPLEXIO.

Recentiores medici hanc herbam in tertiū gradum calidorum & siccorum, & ultra locant. Ego uero Peruinçæ naturæ similem esse existimo.

VIRES ET IUVAMENTA.

Decoctum eius, aut aqua distillata, interna & externa uulnera sanat, pota, & uulneribus ex ea lotis.

Similiter & fistulas, cum alijs malis ulceribus sanat.

Ex tota plantæ substantia, cum Sanicula, & Pede leonis ex oleo utile faciunt cataplasma.

Hoc unguentum cum Flore æris, & Aristolochia longa, uiridis euadit coloris, carnemq; malam exedit.

Quod si album habere uelis, Cerussam, & Cancris oculos puluerizatos adde, atq; tum lenit, & sanat.

Si rubrum esse uelis, Bolum adde Armenum, cum Sanguine draconis, tum refrigerat, & sanat.

H 3 Volu

207

Volubilis.

Wynd.

DE VOLVBILI.

Teut Wynden.

RHAPSODIA XXXI.

DE NOMINE.

VOLVBILIS dicitur, q̄ se sepibus, & alijs plantis inuoluat. Latīna illi multa sunt nomina: ut Volubilis, Cimbalaris, & Campanella: Græce Cyssampelos, Cyssophyllos.

GENERA ET SPECIES.

Multa Volubilium sunt genera. Primum floribus albis campanæ similibus, quod sepibus se inuoluit. Est & alia humi repens, herbisq; se implicans. Tertium in Heluetiorum alpibus uidi ad fagorum radicem, folijs albo Helleboro similibus nascens. Quartum genus Volucrium, uel Climenos a Dioscor. uocatū, id quod alias Caprifolium dicitur. Alias quæ se etiam inuoluunt herbas, nunc missas facio. Vera est, quam nos Volubilem mediam appellamus, Vitealis, Cyssampelos, & Helxine. Duo autem sunt Helxines genera. De priore in primo Tomo a nobis dictum est. Doctis cap. de Helxine apud Dioscor. discutiendum relinquo.

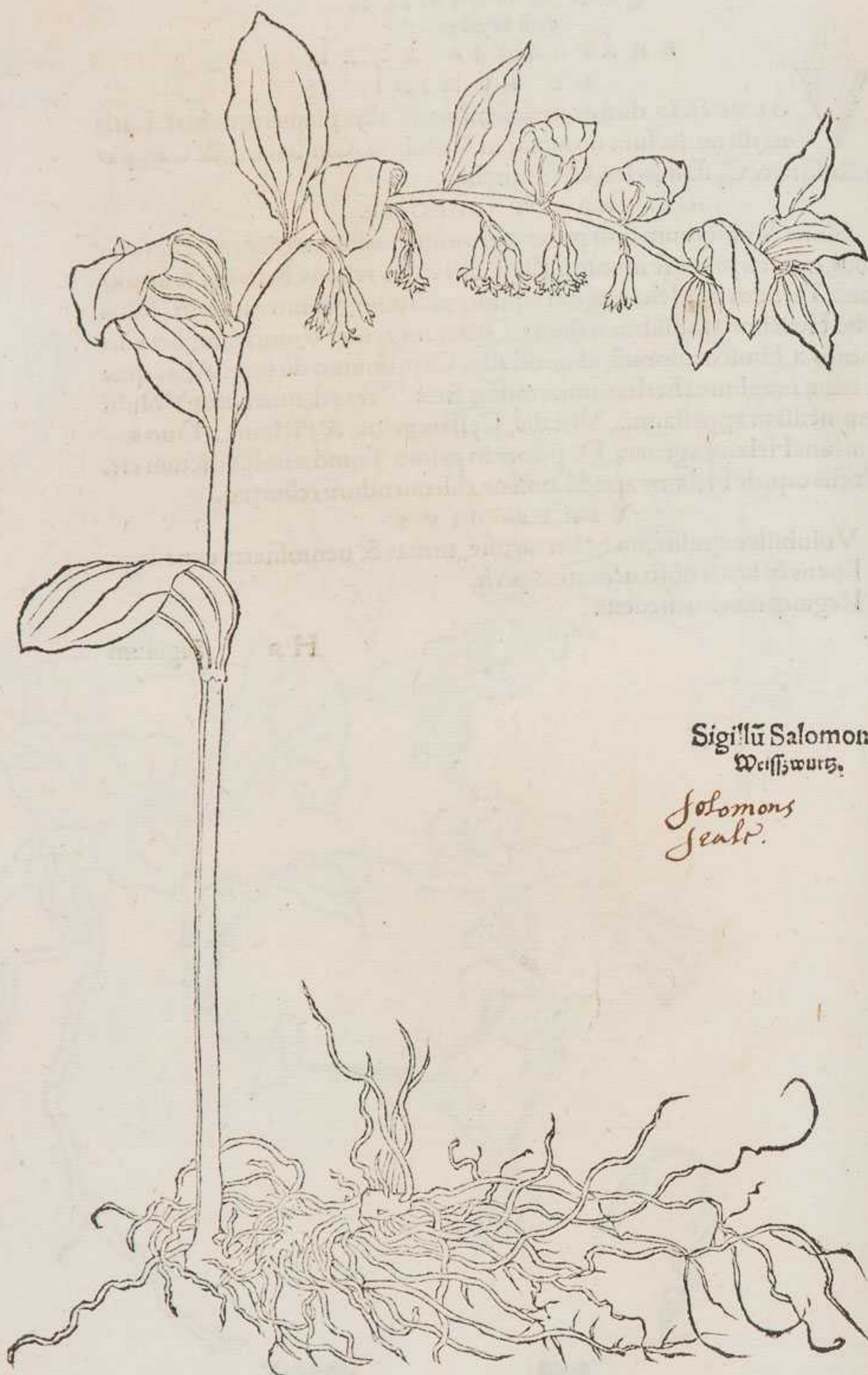
VIRES EIVS.

Volubilis expulsiuam habet uirtutē, urinas & uentositates expellens, Epatis & lienis obstructiones aperit. Regioq; morbo medetur.

H 2 Sigillum

Handwritten notes:
 Sig. Helxine
 Cyssampelos
 Helxine

Sigillu Salomonis
Weisswurz.

Solomons
Seal.

DE SIGILLO SALOMONIS.

Cent. Weysßwurz.

RHAPSODIA XXXII.

HIERON, Braunschuuigius herbam hanc Sigillum Salomonis appellat, qua ratione, & unde, incertum habeo. De hoc Sigillo apud receptos & fide dignos autores nihil lego, nisi q̄ Hermolaus Barbarus in radice Rhodia eius mentionem fecit lib. iij. Dioscor. asserens Gręcis Sphragida nominari, apud alios Trias, uel Taura. An uero de hac sit locutus radice, discutiendum doctis relinquo.

EXPERIMENTA HVIVS RADICIS.

Aqua ex ea distillata, concretum sanguinem inter pellem & carnem discutit, si in ea pannus intinctus superponatur,

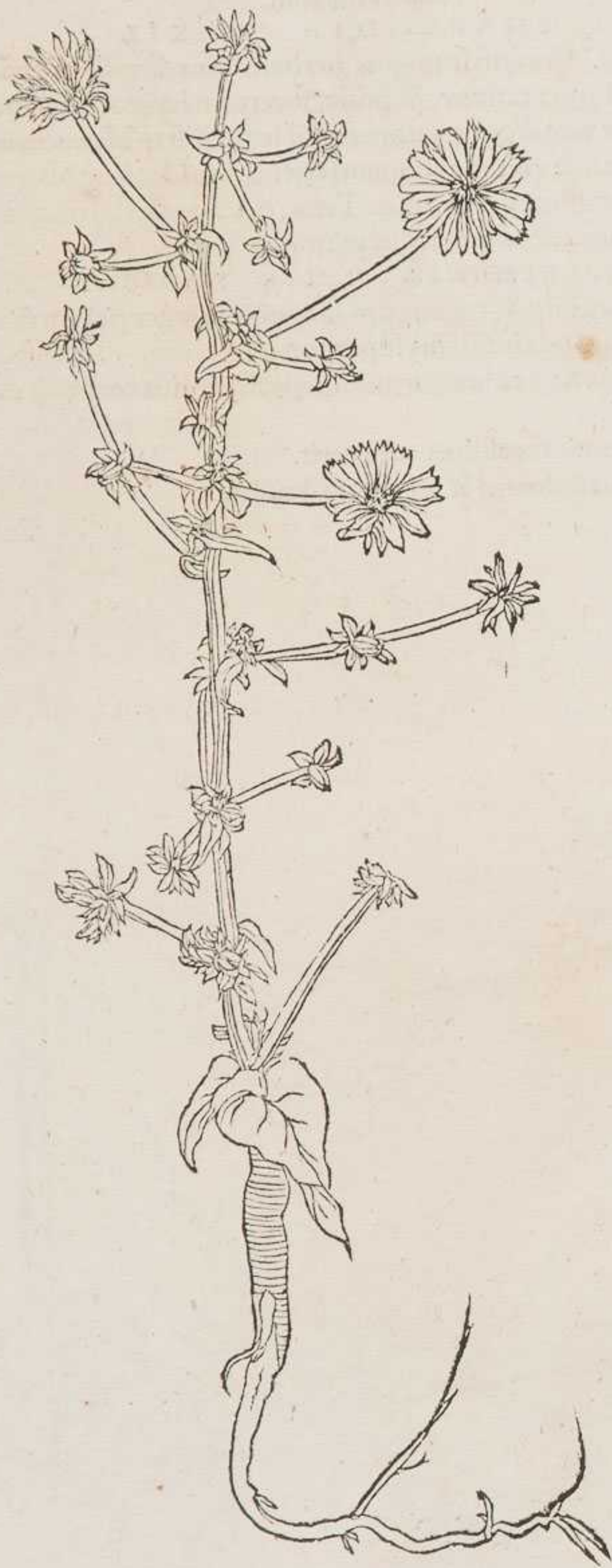
Faciei maculas si ex ea lauetur, tollit, nequosq; totius corporis delere sic non potest alia.

Interaneas uomicas resoluit, aut aperit.

Contra renum dolorem & arenulas est utilis.

Solsequiū

Solsequium.

Wegwart.

DE SOLSEQVIO.

Cent. Wegwyß/Weglüg/Wegwart.

RHAPSODIA XXXIII.

SOLSEQVIVM ex Intyborum genere est, Latinis Cichoriū, Sponsa Solis, aut Solsequiū nominata, ob id, q̄ flos eius oriente sole aperitur, occidente clauditur. Flos eius iniectus formicarum cumulo, in rubrum uertitur colorem, idq̄ magno naturæ miraculo.

GENERA CICHORII.

Duo inueniuntur Cichorij genera. Vnum Domesticū, quod in hortis feritur, folijs crispis, & flore ceruleo, in omnibus Agresti Cichorio simile. Hoc ex genere Lactucarum est. Aliud in campis nascitur, locis arduis, & incultis, iuxtaq̄ uias. Quod & ipsum trium est generum. Vnum ceruleis floribus, quod communissimum est. Aliud albis floribus, quod rarum inuentu est. Tertium luteis floribus, quod rarissimum.

COMPLEXIO.

Frigidæ complexionis est, & siccæ, plus q̄ Endiuia, cum aliquali humectatione. Domestica plus refrigerat, q̄ agrestis.

VIRES ET IUVAMENTA.

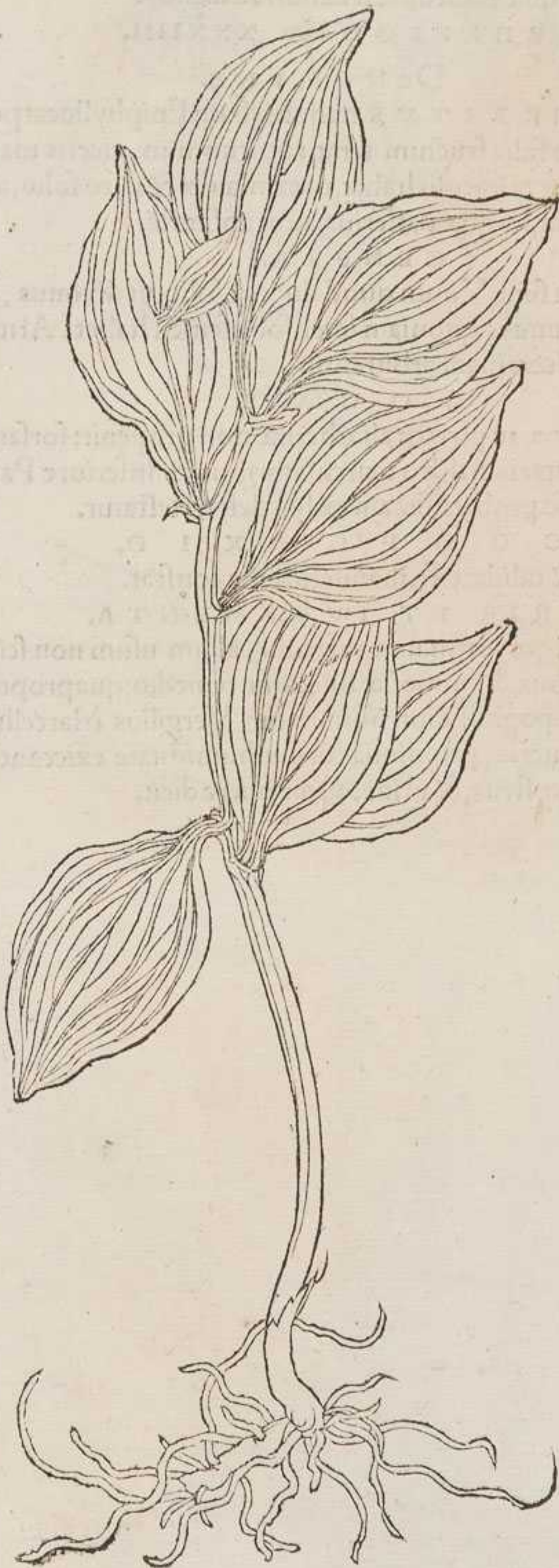
- Calores uentriculi, & sacros ignes extinguit.
- Inflammatum cor refocillat.
- Vsus eius est in peste, & febribus ardentibus.
- Aqua eius antraci pestifero ex intincto panno imposita restinguit.
- Sanguinis fluores reprimit.
- Contra Vuulam, & anginas gargarizata prodest.
- Marasinum membrorum restituit.
- Epar & lienem aperit.
- A corde uenenum expellit.
- Aqua florum eius, oculorum calores extinguit, & purgat: quinetiam paniculos eorum erodit.
- Cor etiam uehementer roborat.

Vuularia

Zäpfen frau/männlin.

VVVLARIA.

Zäpfflin Kraut/ Weiblin.

De VVVLARIA, id est, Zäpfflin Fraut.
quæ Laurus Alexandriua dicitur.

R H A P S O D I A XXXIIII.

T

De N O M I N E.

THEOPHRASTVS hanc herbam Epiphyllocarpon nominat, quod intra duo folia fructum ferat rubicundum, ciceris magnitudine. Nam hoc naturæ miraculo habet, ut ex maiori & uero folio, aliud minus e medio prodeat, linguæ passerinæ non absimile.

G E N E R A.

Duo eius genera sunt. Vnum quod duplici folio, ut diximus, constat, Masculum nominamus: quoniam inter folia semen habet. Aliud quod simplici folio est, Fœminam arbitrantur.

L O C V S.

Apud Germanos, ut pleræq; aliæ herbæ non prouenit: forsan ob cœli qualitatem illi contrariam: Ideo a circulatoribus ex inferiore Pañonia ad nos defertur. Diosc. probatissimam ex Ida deferrî testatur.

C O M P L E X I O.

Siccæ naturæ & calidæ esse, manifestissime constat.

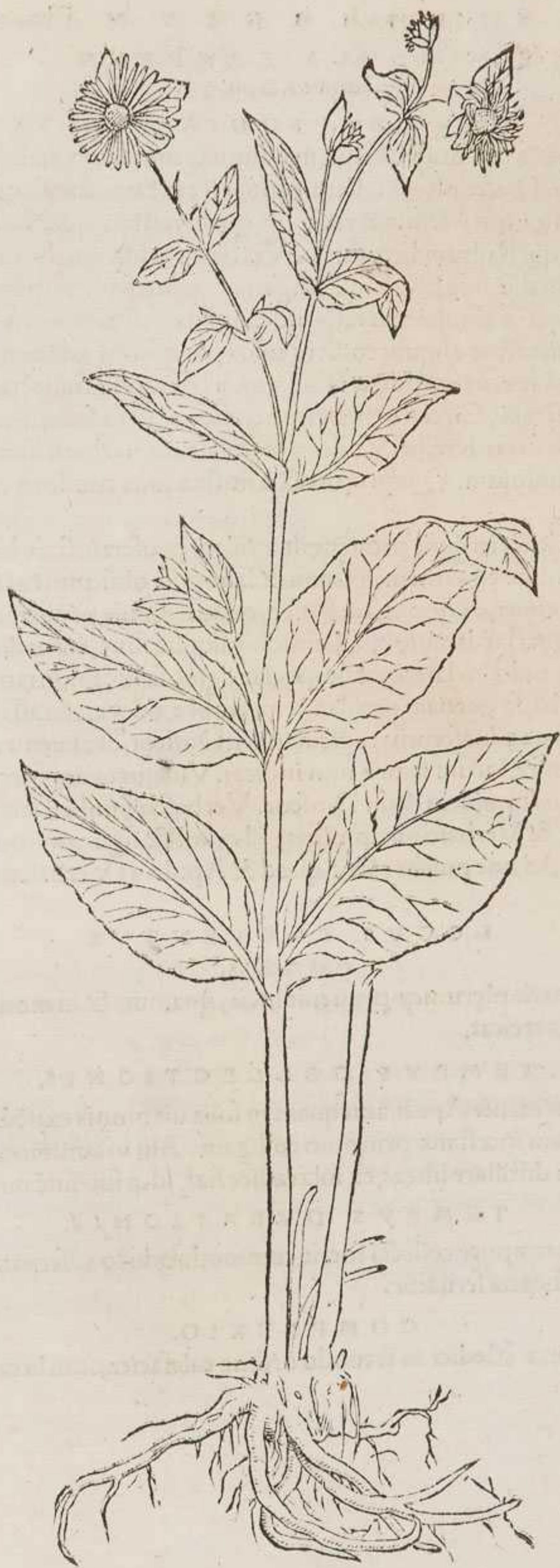
V I R E S E T I V V A M E N T A.

Circulatores illi qui Germaniæ inferunt, alium usum non sciunt, nisi quod faucû ulceribus, & humectæ uuulæ sit remedio: quapropter a Dioscor. forsan & Hyppoglossidion nominatur. Vergilius Marcellus asserit in Italia adpendi pueris, pro nimia eorum humiditate exiccanda. Dioscor. Mulierum menstrua, & urinas promouere dicit.

Anisura.

Enio.

ENQVAM nostri Enulam uolunt Campanam, haud dubio est, quam Dioscorides Helenium uocari ait. Sunt tamen qui Symphyton, qui Persicā, qui Medicam radicem, qui Orestion, qui Nectariam, qui Oleoniam, qui Rubum Idæum, qui Verbascum Idæum dicant, Romani uero Terminaliū, siue Enulam Campanam: tametsi pleracq; signa Dioscoridis, huic nostræ Enulæ non respondeant, Marcellus tamen Virgilius testatur, sibi uetustos aliquot codices uisos, in quibus adamussim omnia quadrarent. Græcorum poëtæ fabulātur, a Mercurio fuisse hanc herbam Vlyssi monstratā, Circen ueneficam accessuro, ut ea se amuleti uice contra illius ueneficia tueretur. Vnde fit manifestum, herbam hanc contra uena esse antidotum. Quapropter & a nostratibus antidotis contra uena miscetur.

Si Enula locis irriguis prouenerit, caulem profert iustam hominis staturam altitudine equantem, teretem & lanugine obsitum: cui superne luteus flos imminet, ex quo etiam semen, quāuis inutile prouenit. Folia eius nonnunquam Bardanæ folijs, latitudine similia sunt, ita ut duorum palmorum ipse uiderim lata, quæ & ipsa lanuginosa sunt, non tamen aspera. Radix illi alba, sæpe etiam quadamtenus rubra, odorata, crassa, certis quibusdam stipata adnascentijs radicalium. Dioscorides fatetur alicubi sine caule prouenire, locum tamen non indicat. Videtur etiam species Verbasci fore: quandoquidem illam Dioscor. Verbasco similem facit, atq; adeo Ph'omum, & Verbascum nominat, id quod & figura in totum negare non potest. Ad hoc pulchre facit, quod & Apuleius Verbascum pro Enula agnoscit.

LOCVS PROVENTVS

eius radiceis.

Enula opacis plerumq; prouenit locis, quamuis & in montibus nonnunquam exerescat,

TEMPVS COLLECTIONIS.

Colligitur mense Aprili, antequam in folia uis omnis expēdatur. Sunt tamen qui eam in æstatis principio colligant. Alij in autumno. Si autem ex ea aquam distillare libeat, ex sola radice fiat, idq; sub finē mensis Maij.

TEMPVS DURATIONIS.

Si debito tempore collecta fuerit, commodoq; loco adseruata, triennio in magna efficacia seruatur.

COMPLEXIO.

Recentiores Medici in secundo ordine calefacientium locant, in quo & siccatur

& siccat. Virtutem illi assignant, grossum phlegma incidendi,

I V V A M E N T A.

Cocta, & pota radix hæc, urinam & menstrua cit mulieribus.

Pulverifata, & cum melle in electuarium redacta, pectus mollit, sedat
asthma, tussim, & sanguinem exscreantibus.

Aqua decoctionis Enulæ, arenulas lumborum pellit.

Interanea rupta consolidat.

Stomachum roborat.

Nervos & artus confirmat.

Calculum vesicæ frangit.

Tumores matricis extenuat.

Pudendorum inflationes sedat.

Fœtum mortuum expellit.

Venena & uenenosus morsus sanat.

Folia eius si tumentibus, et paralyticis membris superponatur, magnū
præstant auxilium.

Vinum Enulatum ad omnia prædicta commodissime bibitur, si rite fue
rit confectum.

Apostematibus lintheo imposita, præsidio est.

Fistulis ab intra & extra commodissime applicatur.

Nevos et maculas natiuas, delet, cum singulis diebus puerperij ex hoc
decocto lauantur infantes.

Herba potata, pectus & epar emendat, corq; corroborat: idq; ob illius
aromaticitatem euenire, nulli est dubium.

De SPINACHIA.

Teutonice/ Bynesfch.

RHAPSODIA. XXXVI.

HOLVS hoc non inepte pro Lapatho accipitur, tametsi quibus
dam secus uideatur: certe quod ad medicinas attinet, nihil discri
minis uideri potest. Herba alioqui coquinis nota.

I V V A M E N T A.

Spinachia pingui iure carniū excocta, uentrem pulchre laxat, pectus
risq; & pulmonum angustias leuat.

Quibus spinæ dorsi dolent, his Spinachia comesta, præsentis remedio
esse, compertum est.

P O R T V L A C A.

De P O R T V L A C A.

Teutonice/ Burzelkraut.

R H A P S O D I A. XXXVII.

PORTULACA Græcorum Andrachne est, ex earum genere herbarum, quæ Semperuiuo attinent, eiusdem generis, & medicinæ: uenit etiam loco cibi. Nam apud Italos frequenter, & auide comeditur.

L O C U S

Crescit locis maxime cultis. ut sunt uineæ & sata. Potissimum autem in areolis hortorum, ubi reliqua hortensia plantantur & rigantur.

G E N U S & F O R M A.

Duo genera Portulacæ facit Diosc. Hortense unum, alterum Campestre. Hortense in areolis hortorum seritur, estq; herba admodum pinguis, & crassa, folio fere fabaceo. Caulem profert rotundum, rubicundum, & humi serpentem. Campestris uero Portulaca, tertium genus Semperuiui est, quemadmodum in Semperuiuo indicabitur. Portulaca nostra, quæ Semperuiuum minus dicitur, in petris nascit, nonnunquam etiam in hortis, quæ ex rubicundo caule, folia profert, quæ edendo succulenta, mucilaginosa, & salsa esse sentiuntur. Natura illi tam acris est, ut etiam uulneret fauces comesta. Est illi primaria uis, strumarum discutiendarum, si cum axungia porcina strumis imponatur.

T E M P U S C O L L E C T I O N I S.

Si quis ex ea aquam per distillationem elicere uelit, recte id sub finem Maij facturus est.

C O M P L E X I O.

Galenus huic herbæ frigidam & aquosam assignat naturam, modica acredine & stipticitate præditâ: quo fit, ut calidas & cholericas fluxiones cohibeat, reducens eas ad propriam naturam. Vehementer infrigidat, adeo, ut recte tertio ordini frigidorum, et secundo humidorum deputetur. Quibusdam etiam cibi loco uenit: tamen si parum nutriat, ob abundantem illius uiscositatem, humiditatem, et frigus. Quare potius medicinæ, quam cibo seruire debet.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A

Portulaca hordeaceæ mixta farinæ, & emplastri modo imposita, uehementes capitis dolores sistit, caloresq; oculorum refrigerat.

Sacrum ignem, & calorem stomachi restinguit.

Dolores uesicæ tollit. Lasciuam compescit.

Ventris tormina uel dysenterias stipât.

Renes & uesicam confortat.

Succus illius bibitus, ardentibus opitulatur febribus.

Lumbricos uentris occidit.

Cruentas exscreationes emendat.

Hæmorrhoidas occludit.

Collyrijs oculorum utiliter miscetur.

Succus illius rosato oleo mixtus, calidos dolores capitis quiescere facit.

Hoc unguine tempora peruncta, suauem conciliat somnum.

Pustulas quæ in capite oriuntur, sanat.

Aqua distillationis illius bibita, calidam & siccam tussim cõercet.

Stuppæ canabinæ in eius succo, uel aqua intinctæ, calorem epatis restinguunt impositæ.

Idem facit aqua ebibita.

Pueris & infantibus hæc aqua recte datur contra calores, et lumbricos.

Sitim uehementer extinguit.

Qui peste sunt infecti, nihil melius bibere possunt.

Contra faucium & linguæ ardorem, exerge cum spongia linguam patientis, aqua Portulacæ madefacta, in qua semen Basiliconis bullierit, & sanabitur.

Anhelationes ex grauibus caloribus quiescere facit.

Calorem sanguinis extinguit.

Decoctum illius, dolores dentium compescit.

Si cui dentes ex quauis re acerba obstupuerint, is herbam hanc mastiget, aut os ex illius aqua subinde colluat.

Pudendorum ulcera sanat.

Superfluas menstruorum fluxiones succus illius bibitus cohibet.

Sanguinem e naribus fluentem, herba masticata constringit.

Per omnia Lapatho acetoso assimilatur, neq; inepte unum pro alio in usum uenit.

Ex genere Carduorum est hæc herba. Teutonice, Dnjer frauen dyffel.
reponesup. rasfol. 65. Tomo. II.

De ANISO. Teut. Enis.

RHAPSODIA XXXVIII.

ANISVM tam Græcis quam Latinis, non minus culinæ quàm Medicinæ est usui, quondam summopere celebratū a philosopho Pythagora. A Plinio uero censetur inter præcipua quæ appetentiam cibi concilient. Apium (eodem Plinio autore) Cretense est: proximum quod ex Aegypto uenit, id quod in obsonijs pro Leuistico utuntur, recens, plenum, odoratum, nulla uiscositate abhominandum.

GENVS ET SPECIES.

Dioscorides Anisum duobus uerbis describit, cum dicit. Anisum paruū semen est, id quod in Syria Apio simile crescit, magnū, acutum, oblongū.

COMPLEXIO, & IUVAMENTA.

Anisum calfacit & siccatur ex tertio ordine, habetque uim adunandi, concoctionem uentriculi, & uentositates consumendi.

Semē Anisi urinas, & mulierū mēstrua promouet. Anhelitū facit bonū.

Dolores mitigat. Humores inter cutem & carnem consumit.

Sitim arcet. Venenum ex morfu animalium expellit.

Tumores præter naturā residere facit. Omnis generis hydropicos

Alba mēstrua mulierum extergit. (sanat

Lactantibus ubertatem lactis ministrat. Libidinem concitat

Fumus ex eo naribus haustus, dolores capitis sedat.

Rosaceo contritū oleo, auribusque immissum. contritiones earū sanat.

Vsus tamen eius commodissimus est, post omnem cibum, si Zacharo opertum sumatur, tum stomachi os claudit, aromaticoque suo odore caput confortat.

Est autem bonum quomodolibet sumptum.

Qui a scorpione ictus fuerit, Anisum ex uino bibat, tum illi uenenum id innoxium erit.

Si in syndone ligetur, & per noctem sub puluinari retentum sepe odoratur, mala insomnia arcere creditur.

Anisum in cibo sumptum, omnem nauseam & cibi & laboris ex corpore pellit.

Si quid noxij in oculum ceciderit, contritum Anisum, & superpositum hoc extrahit.

Aquæ incoctum, naribusq; inditum, ulcera eorum sanare dicitur.

Item Anisum ualet contra tussim, dolores capitis, cōtra colicam, & singultum, frigidum stomachum calefacit, digestionem procurat, somnum conciliat, nauseam compescit, tumorem, hylophagi cōprimit, dysenterias sistit, exuberantem sitim repellit, calefacit neruos & confortat, dolores renum & matricis sedat.

Phreneticis, & Maniacis inungi debet, puerperis item, & pueris epilepticis cum aneto.

Pythagoras asserit, neminem a sacro morbo corripit posse, qui Anisum apud se gestauerit: quapropter in copia plantandum & serendum erit.

Parturientibus faciliat partum, si olfaciant in enixu: postquam uero pepererint, mox erit puerperis in potu tribuendum.

Sosimenes omnem duriciem cum Aniso ex aceto molliuit.

Contra lassitudines coxit Anisum in oleo & nitro.

Idem recepit uiatoribus, nunquam eos lassari, qui Anisum biberint.

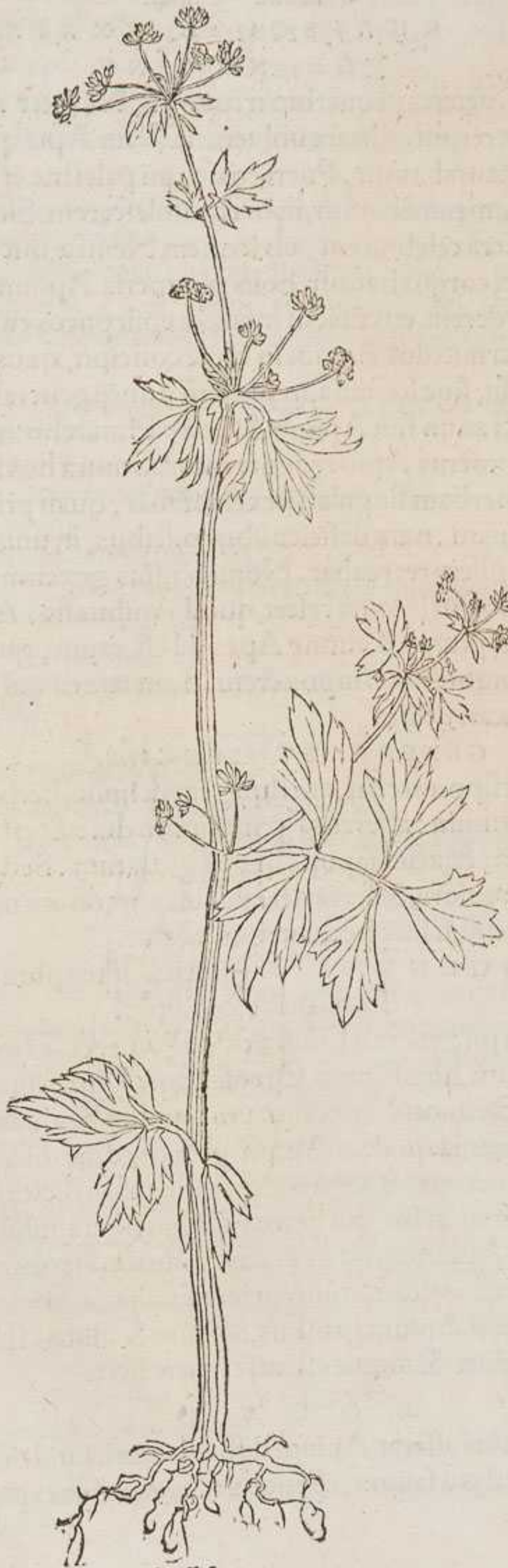
Heraclides pugillum Anisi cum modico castorij exhibebat, contra tumores stomachi & intestinorum, atq; etiam asthmata.

Mulieribus quarū matrix, præcordia peteret, exhibebat anisum cum castorio, aceto, & melle.

Cum aceto potatum, sudores elicit.

A P I V M.

Ἐρσίζη

DE APIO.

Cætonice/ Epffich.

RHAPSODIA XXXIX.

DE NOMINE.

AP V D ueteres prouerbio tritum est, Ne inter Apia quidem est: quo dicto initia rerum indicare uoluerunt. Nam Apia quondam in hortorum ingressu plantabantur. Pueri etiam qui palestræ et Olimpijs educabantur, in Apium ponebantur, ut in eo adolescerent. Similiter & senes cū festa Herculi sacra celebrarent, ob leonem Nemeæ interemptum, Apio ad honorem dei coronabantur. Solis puerperis Apium attingere non licebat: quod crederent, eo cōtactu infantes epilepticos euasuros. Fœmella huius herbæ uermiculos aliquot in caule concipit, quos qui in cibo sumpsit, siue mās sit, siue fœmina, in posterū nunq̄ generabit. Quapropter inuisum & execratum fuit Apium, & (teste Plutarcho) mortuis dedicatū, ut eorum monumenta Apio redimerentur. Contra hos fuerūt Græci quidam, qui hanc herbam singulariter celebrabāt, quasi primariam pisciū in uiuarijs medicinam, nam deficientibus piscibus, in uiuaria conijciebant, tum languidos pisces recreabat. Nomen illius græcum σέλινον est, latinū Apium: ea ratione, ut Platina refert, quod Apibus flos Apij in delicijs sit. Aut deriuatur Apium a dictione Apex, id est, caput, quod ueteres ex Apio coronas capitibus suis imponerent. Sunt tamen qui hanc herbam & Ambrosiam uocari uelint.

Apium execratum.

σέλινον.

GENERA ET SPECIES.

Plinius Chrysippum citat, qui duo genera huius herbæ facit, Masculinum, & Fœmininum: asserens Fœmininum dura & crispa habere folia, caulem pinguem, & acuti saporis lingua gustatum. Sed Masculinum sit nigrius, radice breuiore, & ferre uermiculos admodum noxios, ut prædictum est: utileq̄ esse, si hæc herbam non edatur.

Alia GENERA APII ex Theophrasto, Dioscoride, & Plinio.

Sunt & alia Apij genera a Dioscoride, Plinio, & Theophrasto nominata, ut Apiastrum, Eleoselinon, Oreoselinon, Petroselinon, Olusatrum, Smirnum, Petroselinon Macedonicum: quibus & alij addunt Cicutam, & Cerefolium: omnia quidem Apijni generis, quæ discernere facile non est, quare & multi in eis impegerunt, ut fusius alibi dictum est. Quod iam doctis committimus, et his, qui herbaria conscribere, nihil artis habere putant. Commune Apium apud nos etiam duorum est generum. Domesticum unum, Syluestre aliud, inuicem fere similia, ad Petroselini formam tendentia: nisi quod Apium grossius, nigrius, & altius est: contra Petroselinon leuius, uiridius, & minus est: uti cernere licet.

L O C V S.

Quamuis Plinius asserat, Apium difficulter oriri, uidelicet post sex, aut septem hebdomadas a satione, contrarium tamen nos experientia docuit.

Serit seipsum, & sponte crescit cultis & incultis locis: uerum colitur studiose ab hortulanis, & potissimum locis bene cultis. Durat biennio. Cum chylindro terra a satu planatur, surgit Apium crispus. Theophrastus singularia genera & species huius herbae ponit, & mutationes coloris, si quis rite sciat tractare: sed nos holitoribus hoc committimus.

COMPLEXIO.

Apium tam est calidae complexionis, ut urinas, & mulierum menstrua pellat, uentositates ex corpore educit: idque facit semen commodius quam herba. Similiter facit Oreoselinon, & Hipposelinon: quamuis Hipposelinon minus.

IVVAMENTA ET Medicinae Dioscoridis.

Apium polentae mixtum hordeaceae, uel cum pane, calidis oculis impositum, dolorem mitigat.

Simili modo calidiori remediatur stomacho, paresque uires Cortandro obtinet.

Apium duratas mulierum mammas remollit.

Vrinam promouet coctum & crudum.

Folia & radix excocta, uenenum expellit, & est uomitorium.

Aluum lubricam constipat.

Semen tamen in omnibus herba est fortius.

Excellentissimum est contra omnium uenenosorum animalium morsus, & his maxime qui lithargyrium sumperunt.

Stomachi tumores sedat potum.

Anodinis miscetur medicinis, & his quae somnum conciliant, tussim sedant, & contra uenena bibuntur.

PLINIVS.

Melior fit aqua cui Apium sit incoctum.

Succus radicis uino mixtus, nephreticos dolores sedat.

Si decocto eius cotusa membra foueantur, liuores eorum sanat, maxime si ex ouo albo superliniatur.

Aquae incoctum & potatum, renibus est praesidio.

Ex frigida contusum, oreque retentum, ulcera eius consolidat.

Aqua distillata, pudendorum inflammationi prodest.

Si caput & tempora ex eo lauetur, & per se exiccetur, somnos accrescere prohibetur.

Si duae unciae ex ea bibantur, idque sepe, calculosorum dolores sedat.

Quod si fortius uelis medicamentum, semen puluerizatum cum aqua raphani bibatur, tum urinas uehementer pellit, lapidemque comminuit.

Paratur etiam ex semine melicratum, pro diuretico: quod & mulierum menstrua ducit, & digestionem procurat. Semen Apij masticatum, odorem oris et anhelitum facit bonum.

Quotidie in cibo sumptum, colorem corporis reddit amoenum.

Cum Foeniculo concretum lac mammillarum dissoluit: caueteque, ne suppurentur mammae.

Incoctum uino cum radice Petroselini, futuram resistit aquae intercuti.

Succus Apij cum albo ouo, stупpa uulneribus impositus, eadem recte mundare creditur.

Pregnantes ab hoc semine cauere debent: quia pueri ex eo uarias aegritudines & pustulas acquirunt.

Apium & Abrotonon si aquae incoquantur, caputque ex eo lauetur, fluentes capilli

Cum in medicinis Apium scribitur, plerumque de semine, (los confirmat, aliquando tamen & de radice intelligitur.

QUESTIO.

Non inepte quaeritur, Cur Apium refrigerare dicatur, cum sit calidum? Verum haec alio sunt emendanda.

P O L Y P O D I V M.

Fern.

¶ De F I L I C V L A.

Teutonice/ Engelsüß.

R H A P S O D I A XL.

D E N O M I N E.

F I L I C V L A Græcis Polypodiū dicitur, quod Polypo pisci assi-
miletur.

L O C V S.

Iuxta Theophrasti sententiam, gaudet Filicula petrosis locis: uerū Plin-
nius & Diosc. aiunt in petris crescere, & in magnis quercubus, nonnunquā
& circa earum radices: quod ueritati magis quadrat.

E L E C T I O.

Melior, & quæ usui medicinæ est apta, ea est, quæ ex antiquis quercu-
bus colligitur, qua cum uentrem lenire quis intendit. Verum quæ in pe-
tris nascitur, conterendis lapidibus ego aptiorem putauerim.

F O R M A.

Dioscorides ita pingit. Filicula nascitur in muscosis petris, & in uetus-
tis arboribus, earumq; truncis, præserim quercuum, de drantali a'itudi-
ne, quadamtenus pilosa, incisuris diuisa, nō tamen adeo minutis ut Filix.
Radix

Radix illi est pilosa, polyporum modo cirros habens, minimi digiti crassitudine. Derasa hæc, intus herbacei coloris est, sapore in acerbo subdulci.

COMPLEXIO.

Paulus & Galenus putant, qualitate uehementer esse siccam, uerum siue notabili acumine, calidam & siccam ponunt in secundo ordine.

VIRES ET IUVAMENTA.

Virtus illi purgatiua est.

Decoctum eius ex iure gallinæ, piscium, Betæ, uel Maluæ, per sedem nigram choleram & flegma expellit.

Idem operatur puluis eius ex hydromelle potus.

Melancholicis etiam prodest febribus, & cholicæ, si in iure ueteris gallico coquatur, & bibatur.

Fissuras manuum & pedum sanat.

Aqua ex ea distillata, tussientibus prodest, & melancholica fantasmatum, cum grauibus & horribilibus insomnijs, si ituro cubatum fuerit præsumpta.

PREPARATIO EIVS.

Sed quia Filicula uehementer siccat, corpusq; extenuat, nauseam mouet, & parum laxat, ob id rectificatione opus habet: quæ fit, si ex hydromelle, aqua lactis, iure gallinæ, aut gallinæ, decoctione passularum, uel qua hordei sumatur: aut cum sceniculo, aniso, uel gingibere: quodlibet horum correctiuorum sumptis, recte feceris.

DOSIS.

Pro una uice iubet Mesue dare a duabus drachmis, usq; ad aureos. IIII. Manardus tamen Ferrariensis, testatur, se pluries unciam integram exhibuisse, idq; adhuc parum & sine molestia duxisse.

¶ De VISCO, QUI ALIAS

uocatur Viscus quercinus.

Teutonice/ Zffolter/ oder Myster.

N R H A P S O D I A X L I .

NASCITVR in querculis & pyris. Ramulus est qui & ipse parua arboris specimen gerit: cui Viscus nomen indidit Antiquitas. Lutheis folijs, sed magis in uirore pallentibus, acutioribusq;. Sunt qui pro *ifia* græce sint interpretati, fortasse, falsi in nomine: ut græce Viscus sit *ifos*, uel *ifoy*, non *ifia*. Verum de hoc errore qui uelit, admodum prolixam disputationem uideat apud Leonicum lib. de Erroribus Medicorum, & Leonardum Fuchsum libro eiusdem inscriptionis. Attigit & Hermolaus Barbarus de Viscis non indocta plæraq;, quæ poterunt studiosi Corollario huius Capituli isthuc legere,

H I S T O R I A V I S C I E X

Dioscoridis libro 3.

Viscum optimum est recens, intus porraceū, extra fuluum, quod asperri nihil, aut surfurosi receperit. Fit acinis in robore nascentibus, Buxeo fruticis folio. Contusum acinum lauant, & postea in aqua decoquunt. Sunt qui commanducando ipsum efficiunt. Gignitur quoq; in malo, pyro, & plerisque alijs arboribus. Quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus.

V I R E S E T I V V A M E N T A E I V S .

Parotidas, tubercula, cæterasq; collectiones ad maturitatem perducit. Emollit enim, discutit, & extrahit.

Cum resina & cera pari, epinyctidas in splenio sanat.

Vlcera uetera, suppurationesq;, quas cacoethe uocant, ex thure mollit.

Lienem cum calce, Gagate, aut Asio lapide impositum, absumit.

Cum sandaraca, aut auripigmento illitum, anginas extrahit.

Mixtum cum calce, & uini fæcæ, uim suam intendit.

Reliqua de Viscis, uide apud Plinium libro. 10. capite ultimo, & Galenum libro 6. Simplicium.

DE LVPVLO.

Teutonice/ Hopff.

RHAPSODIA. XLII.

De NOMINE.

HERMOLAVS Barbarus, uir in cognitione herbarum exercitissimus, de hac planta in hunc fere modū scribit. Vehemēter errant, qui Corrudā, pro Lupulo, quē uocant accipiunt: quod folia contradicant, quæ in Corruda tenera, lubricaꝫ sunt capillorum instar, Lupuli uero folia Brioniaꝫ assimilantur, suntꝫ acutiora. Caulis eius hirsutus & spinosus est: cæterum germinat & expanditur sicut Corruda acuminata. Flores illius albicant, odorem Allij, & uini referentes. Græci communiter Bryton uocant (ut arbitrora Bryonia. At uulgus scandentem uocat Bryoniam, Nec dubito, quin flores illi sint. Germani Ceruisiā suam excoꝫ quunt. Galli Habiolā, uel Habillam uocant. Germanorum alius Humulū, alij Tholophin. Quin etiam crediderim, eam esse plantam quæ a Plinio Lupus salictarius uocitetur. Quoniā natura gaudet truncos Salicum ascendere, & se illis inuoluere. Quapropter Flāmingi Lupum repticiū uocant. Eiusdem opinionis est & Manardus Ferrariensis Epistolarum libro. 5. Epistola. 1. Reliqui fere pro Volubili maiori capiunt: aliqui tamēn pro media.

H. Barb. lib. 2.
Dioscor. cap.
199.

LOCVS

Nascitur cultis & incultis locis. Aliquæ prouinciæ plantant & colunt uinearum instar: ut plerunꝫ faciunt Saxones & eorum uicini.

COMPLEXIO.

Ioannes Vigonius nobilis chirurgus, æstimat Lupulum calfacere & siccare in primo gradu, quamuis et nonnihil frigoris habeat: unde inflammationes membrorum lenire potest, & sanguinem purgare.

VIRTUTES ET IUVAMENTA

Recentiores medici hodie hac herba cum floribus suis utuntur ad expurgandum sanguinem melancholicum. Insuper ad ulcera & scabiem. Ratio est, quia epar & lienem deopilat, & purgat.

Succus eius mane & uesperī auribus tepidus instillatus, suppurationes earum compescit.

K 3 De

De SEMPERVIVO.

Tentonice/ Hauffzwurz.

RHAPSODIA XLIII.

De NOMINE.

Lib. 4. cap. 51.

SEMPERVIVVM Græcis ἀείων uocatur apud Diosc. ea ratione, quod perpetuo uirescat, tam Hyeme, q̄ Aestate. Singulari naturæ miraculo, quod supra tecta, siccissimis locis, cū tanta humiditate excrefcit. Deinde, quod præ cæteris herbis, solaribus radijs est subiecta, adhuc tamen ea frigiditate perdurat. Vnde apud multos opinio concepta est, tecta fulmine non posse tangi, quæ in culmine Semperuiuum habeant. Sane inefficax futurū fulmen, quod tam fragili herba retrudatur. Olim imperatores Rhomani Semperuiuo se coronabant, ob id tantum, ut ab incōmodis fulminum essent tutiores. Græcorū Poetę fabulantur, quemadmodū Glaucus deus marinus hac herba immortalitatē sit consecutus. Latini multa illi assignant nomina, Semperuiuū, Sedū, & Barbam Iouis uocantes, omnia ob illius perpetuitatem & excellentiam. Nam merito uenit admirandum, quomodo omnia aëris incommoda, tam a calore, q̄ frigore, tam sicca quam humida, semper euincere queat præ alijs herbis omnibus: de quo poëtis facile esset integra conscribere uolumina.

LOCVS SEMPERVIVI.

Nascitur, ut dictum est, in æditis domorum culminibus & tectis, in muris ruinosis, & altis montanijs.

GENERA & SPECIES eius.

Duplex a Plinio indicatur Semperuiuum, a Diosc. triplex. Primum genus maius est Semperuiuum, caulem proferens cubitalem, in quo folia pingua, crassitudine pollicis, breuia, & ex rotundo acuminata ad modū paruæ linguæ. Quædam ad terram incuruantur, alia perstant erecta, sibi coniunctissima, formā oculi, uel stellæ repræsentantes. Ab aliquibus Bupthalmos nūcupatur. Aliud genus Semperuiuum Minus dicitur, quod passim in tectis, ruinosis muris, & umbratilibus locis affatim prouenit; multis isdemq̄ paruis cauliculis, in quibus crassa & pingua follicula habet, in rotundum acuminata, palmæ altitudine. Duum & hæc est generū: unū enim albos, aliud luteos profert flores. Luteos in syluis & præruptis montium inuenitur. Hanc Latini Crassulam minorem, Vermicularem, et Trichalem nominant: quod ter in anno floreat.

VIRTUTES maioris SEMPERVIVI.

Virtutem habet tefrigerandi cholericæ & flagrantia apostemata, sacrū ignem, & ulcera æstiomenica.

Folia cum polenta hordeacea imposita, podagras sanat.

Succus oleo rosato permixtus, & capiti inunctus, dolores capitis ilico sanat.

Diarryhias, & dysenterias compescit.

Si quis uino incoctum biberit, a lumbricis uacuabitur.

Mulierum

Mulierum menstrua exiccat.

Verum eius aquæ usus intra corpus nõ est tam securus, nisi alijs aquis fuerit permixta: ob abundantem illius uim refrigeratiuã. Cæterum omnes calores refrigerat cõmodissime, si inunctum in ea lintheum corpori loco dolente imponatur.

Stuppa canabina iccori imposita, calores eius consumit.

Prodest etiam in peste bibitum.

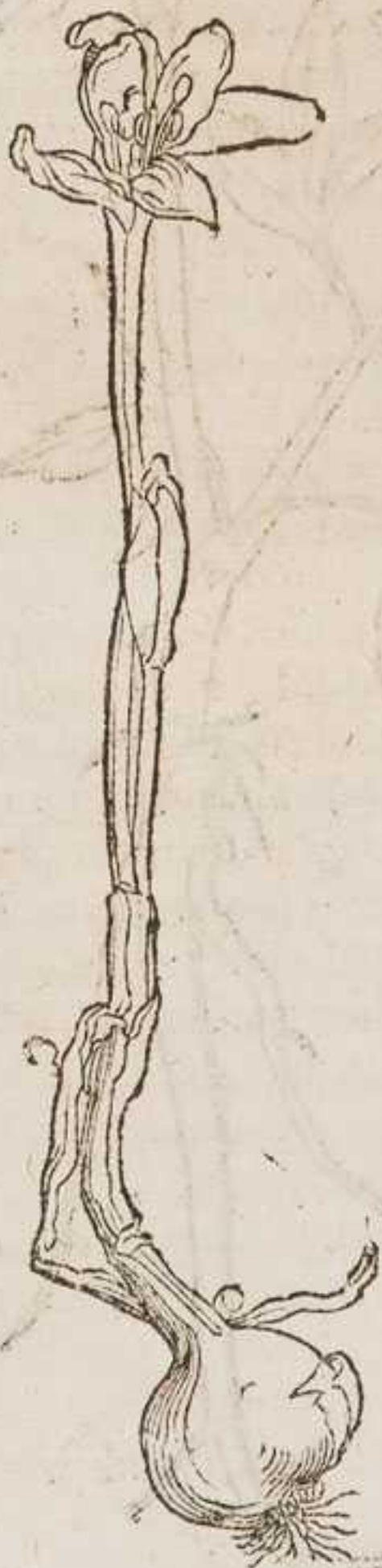
Intinctus in succo, aut aqua Semperuiui pañus, et podagris impositus, dolores eorum leuat.

Cui per noctem palpebræ concresecunt uiscoso humore, adeo, ut aperi ri non ualeant, has aqua Semperuiui inuncta, relaxat.

Phreneticorum capitibus commodissime imponitur.

Si succo Semperuiui lac mulieris masculum nutrientis misceatur, tresq; guttæ in aurem indantur, amissum reparat auditum.

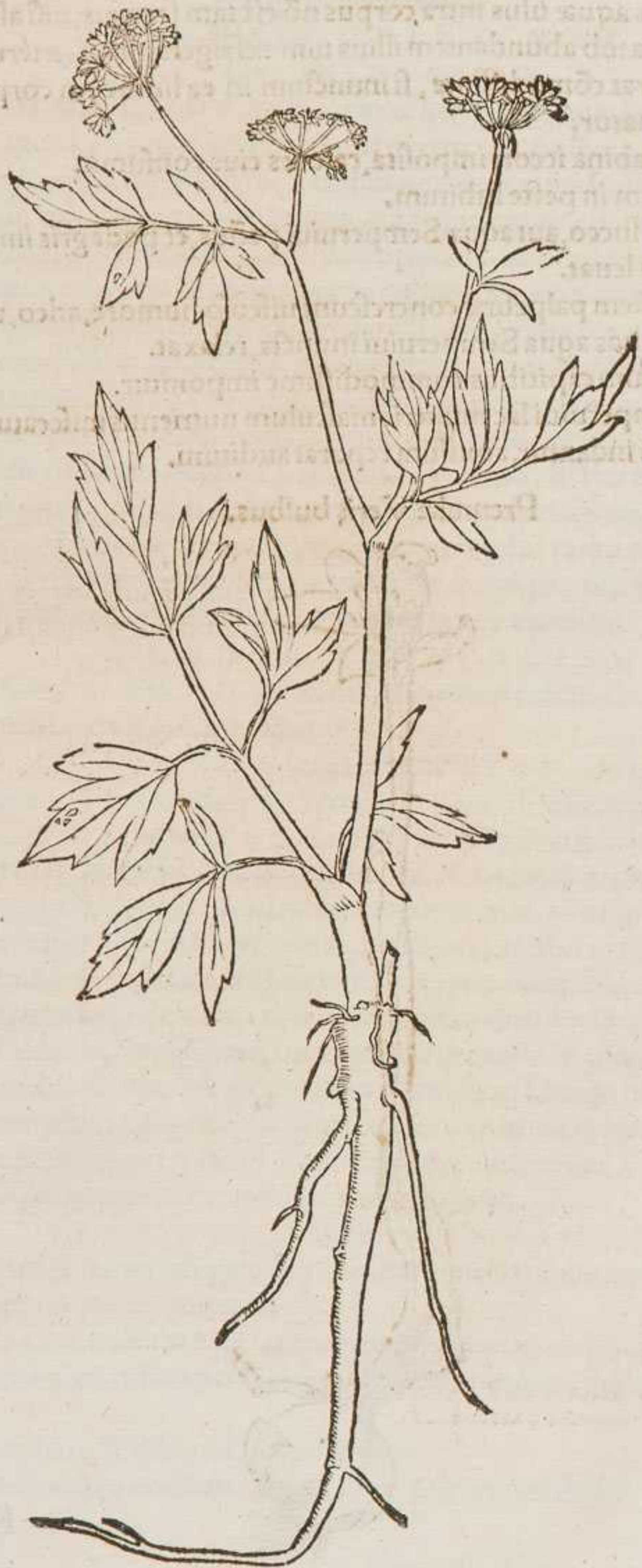
Premulæ Veris bulbus.

K 2

Seilßlin blüm/ond wurtzel

S I M P L I C I V M Pharmacia
LEVISTICVS.

Lyebſſchda.

De LIGUSTICO, VEL LEVISTICO.

Tentonica/ Lyebstüchel.

RAPRODIA. XLIIII.

De NOMINE.

LIGURES olim Leuistico pro pipere utebatur, nō quod Indico ca-
rerent pipere, sed quod illud nimio præditū esset calore, & ne fru-
stra ab alijs uiderentur magnis sumptibus cōparare, quæ domi illis patria
ipforum subpeditaret. Inde & Leuistico nomen accreuit, ut a Liguribus
Ligusticum appellaretur: quod deinde Galenus Libisticum nominauit,
& nos adhuc corruptius Leuisticum appellamus.

LOCVS

Nascebatur olim præcipuum in Appennino monte Italiae & Liguria,
unde & exteris nationibus illius facta est copia. Humectis & umbratili-
bus gaudet locis.

GENVS ET SPECIES eius.

Leuisticū haud dubie inter Panacis genera connumerari debet, ex quib-
us & inter præcipua est, uel Dioscor. teste. Holus est longo & inani cau-
le, altitudine & figura Valerianæ similis. Floret ad modū Astranciæ, Va-
lerianæ, & Angelicæ, floribus albis, folijs Petrosilij, latioribus tamē & cras-
sioribus. Odor in totum Panacem seplasiariorum æmulatur.

COMPLEXIO.

Paulus Aegineta Leuistici radici & semini talem caliditatem assignat,
ut & menstrua prouocare possint. Recentiores ponunt calidum et siccū in
secundo, uirtutis diureticæ.

VIRES ET IUVAMENTA.

Semen Leuistici excellens est & ad cibos condiendos: quod olim uetes-
tibus Petrosilij loco fuit in usu.

Intestinorum dolores leuat.

Stomachi tumorem extenuat.

Venenosos serpentium ictus sanat.

Aqua eius ex lintheo imposita, dolores capitis mitigat.

Puuctiones laterum auertit.

Nephritim, & calculi dolores emendat.

Anginæ gargarizatum prodest.

Si ex ea facies lota fuerit, claram reddit.

Immundicias pudendorum muliebrium extergit.

Balnenū factum ex leuistico, roremarino, melissa, chamomilla, melilo-
to, stechade, & squinanto, ex uino resoluta memb. a, arteticos restaurat.

Semen potum, per uomitum & sedes purgat.

Spasmodicis utiliter exhibetur.

Humores eiusdem digerit.

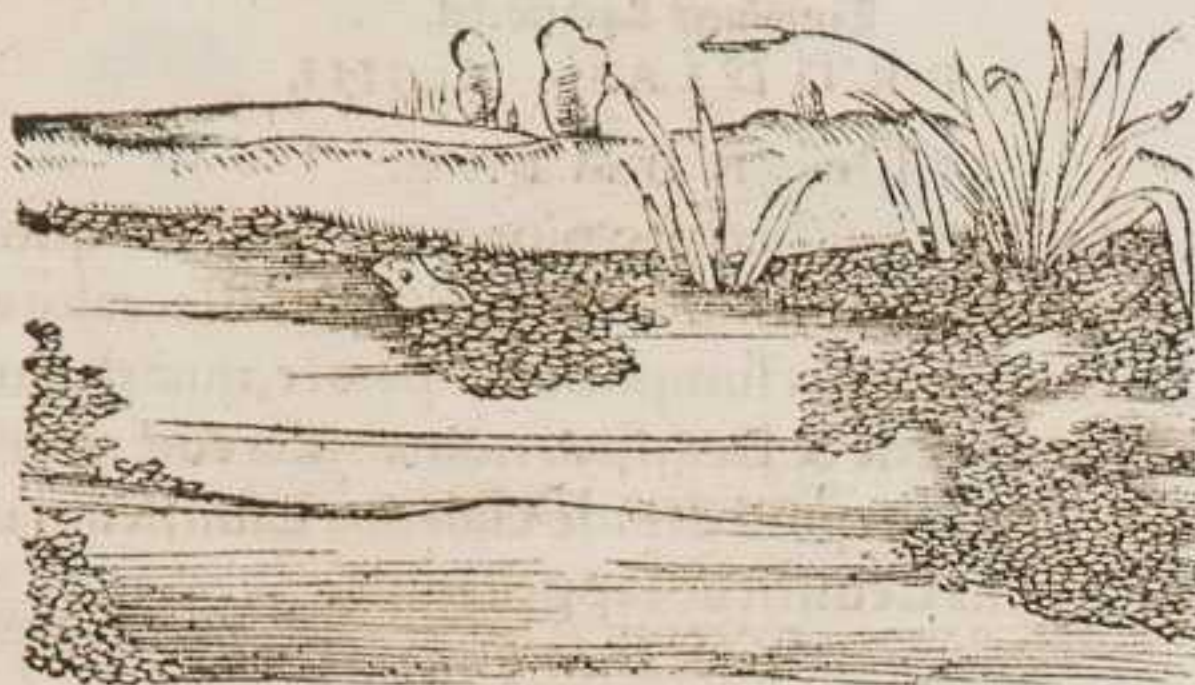
Vrinas pellit, & menstrua.

Arenulas pellit.

Raucedini remediatur.

Cancrum sanat.

Lenticula aquæ.

Mölynsen.

DE LENTICVLA aquæ

Teutonice Mölynsen.

RHAPSODIA XLV.

LENS aquæ, viride illud uocatur, quod stagnantibus aquis supersurat. Nomen illi apud Diosc. Lens palustris est, aut Viperalis. Muscosa hæc res, reuera neq; radices, neq; folia habet, sed id quod viride uidetur, colluies quædam uiscosa est, quæ in folium concrecere non potuit.

IUVAMENTA.

Omnes sanguinis fluores qui ex calore ueniunt, Lenticula aquæ sistit.
 Idem facit in cholericis apostematibus omnibus.
 Calidam mitigat podagram.
 Aqua distillationis eius epota, internos calores repronit.

De AURICULA MURIS.

Germanice/ Meißölin.

RHAPSODIA XLV.

MULTI herbarum scriptores Anagallidem pro Auricula muris sunt interpretati, pudendo errore: in quem eos Auicenna, eorum Idolum, produxit. De hoc Leonardus Fuchsius copiose disputat in libro de erroribus Medicorum ab eo scripto: quod & medicorum scholæ pensandum committo, ne perpetuo Quid pro Quo, græcum inquam albū, pro zaccharo cogantur accipere. Dioscorides ait, herbam a similitudine quam cum auricula muris habet, sic esse nominatam.

GENERA ET SPECIES.

Duo illius genera ostendit Dioscor. Primum, quod in syluis & arenosis locis crescat, Alsine uocatum: id quod hodie nō inueniri, testatur Dioscor. interpretes. Alterum genus multos ex una radice protrudit caules rubicundos, & cauos: folijs oblongis, a dorso acutis & nigris, e regione bina prodeuntia, per aliquot spacia seiuncta. Radix illi digitali crassitudine a Diosc. describitur. Quod autem nos Auriculam muris nominamus, herbula pilosis folijs est, per terrā ex hirsuto caule sparsa, cui flores lutei sunt & odorati. Sunt et eius duo genera. Vnum magnis, alterum paruis folijs, eodem tamen flore luteo. Sunt & aliqui, teste Diosc. qui hanc herbā Helxinem uocent: de quo in Parietaria scriptum est.

COMPLEXIO.

Auricula muris Alsine uocata, frigida est & humecta, non secus atq; Helxine est. Refrigerat tamen sine stipatione cholericā apostemata.

VIRES ET INUAMENTA.

Diosc. easdē uires herbæ huic, quas Mercurali et Parietarię assignat.

Hieron. Braunschuuigius aqua illius utitur contra

Phthysim	Vertiginem
Hæmoptoicam	Oculorum maculas
Colicam	Matricis incommoda
Lumbricos	Tumores & innaturales corporis calores.

EXPERIMENTA probatissima contra Rupturas.

Eruta radix cum herba, in pulueremq; redacta, pueris detur & adultis in eorum cibarijs.

Contra ictericiam coquitur utiliter cum fragaria in uino, si ius a patiente bibatur.

De

Saint piperite

De PIPERITE.

Teutonice/ Pfefferkraut

P R H A P S O D I A XLVI.

PIPERITES herba a pipe
re nomen traxit, ob acrimoniam eius,
qua piperi, aut sinapium refert: calida
haud dubie & sicca ad gradum usq[ue]
tertium. Caulis illi trium cubitorum,
cauus, flores albi ut Pipinellę, sed non
tam expansi. An ex genere sit Persica
rię, nec ne, dicere iam nō possum. Aus
dio tamen culina: iam esse, et falsamen
tis aptam.

PETROSELINON.

Petroselin. L

DE PETROSELINO.

Teutonice/Peterlin.

RHAPSODIA XLVIII.

De NOMINE.

CVM Petroselino quo pacto agatur, quod Apium hortense uerum est, ut Manardus & Collinutius testantur, breuitatis causa missum facio: quoniã ne doctis quidem de nomine conuenit, & inter se strẽnue disgladantur Leonicens, Manardus, & Collinutius, ut in Herbarij nostri Tomo secundo uideri potest. Conijcere igitur licet, cum docti needum sciant, quod uerũ sit Petroselinon, atq; id nemo ignorat coquinaria, quantum fidei in rebus magis arduis sit ipsis tribuendum, id quod mirari satis non possum. Ideo & nos uenia digniores erimus, si alicubi fuerimus hallucinati: quamuis a nobis sedulitas, studiumq; nullum sit intermissum. Platina qui de rebus culinarijs scripsit, arbitratur Petroselinon Petrapiũ, & Holus atrum eandem esse herbam, de quo doctos quam me pronũciare malo.

LOCVS.

Fœcundissima herba est Petroselinon, ubiq; in umbrosis locis facilliter proueniens. Rescissum subinde pullulat dum radicitus euellatur.

QVOD PETROSELINON sit melius.

Licet Petroselinon ubiq; perueniat, præstantissimum tamen Macedonicum est. Diosc. teste, sequens Alexandrinum & Smirnianum. Nam ut uina unius terræ quam alterius sunt præstantiora, ita & in herbis usu uenire dubium non est.

VIRES ET IUVAMENTA.

Petroselinon urinam pellit, arenulasq; & lapillos renum eijcit.

Mulierum menstrua promouet.

Ventositatem uentris discutit,

Colicam releuat, dolores lumborum, dorsi, renum & uesicæ cum stranguria compescit.

Tumores stomachi discutit.

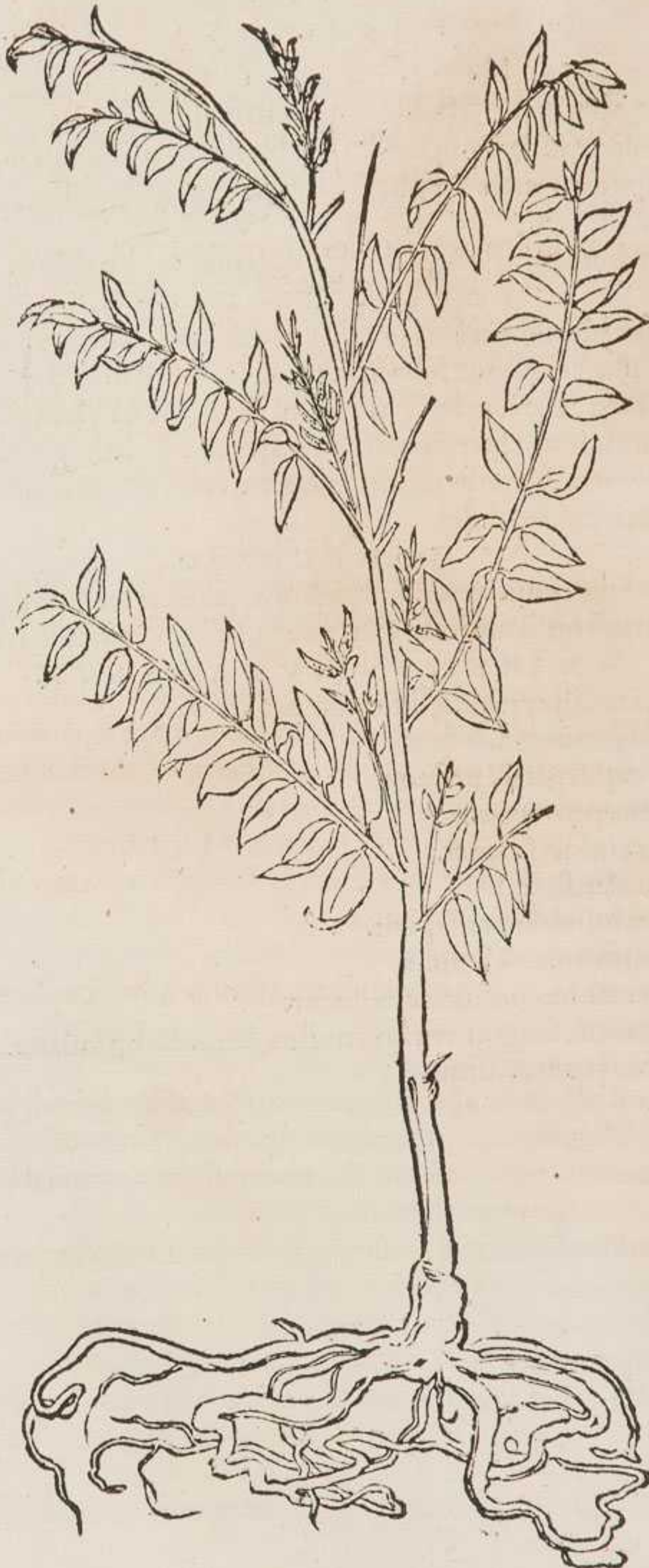
Cum a rabido cane morsus decoctum Petroselini biberit, & ex herba cum semine cataplasma super uulnus imposuerit, sanabitur.

Appetentiam uentriculi aqua eius pota suscitatur, uiscositatesq; eius extergit, & epar obstructum deopilat.

Hoc solum incommodat, quod corpori inunctum, pilos excidere facit.

LIQVIRICIA.

Süßholz.

L 2

D E N O M I N E .

LIQVIRICIA Barbarum nomen est, Græce γλυκυρίζα, quod dulcem sonat radicem. Ita, barbaries irrepsit ferme in omni genere scibili, imponens etiam simplicissimæ rerum cognitioni.

L O C V S ,

Glycyrrhiza cultis, pinguibus, & dulcibus locis nascitur.

F O R M A E X D I O S C .

Nascitur plurima in Ponto, et Cappadocia. Brevis frutex est, bicubita libus ramulis, in quibus folia sunt densa Lentisco similia, pinguia, tactu que glutinosa. Florem fert Hiacyntho similem: fructum pilularum Platani magnitudine, asperiolem tamen: siliquas Lentis figura breues, rufasq; habentem. Radices illi longæ buxæ colore, Gentianæ modo, sapore leniter acerbo, sed dulci.

C O M P L E X I O .

Temperatæ complexionis, hominisq; naturæ commodissima est: ob id & arterias lenit, & uesicam cum renibus, sitimq; præ alijs rebus tollit.

V I R E S E T I V V A M E N T A .

Masticata Glycyrrhiza, sitim compescit.

Vrinam prouocat.

Renes expurgat, & uesicam.

Menstrua promouet.

Vulnera inspersa sanat.

Vocem clarificat.

Internas humiditates digerit.

Peripneumanicis est utilis.

Apostematibus pectoris auxiliatur.

Asthmaticis, sanguinem spuētibus, & raucis opitulatur.

Pthysicos etiam restituit.

C E N T A V R E A.

Centaurium

De C E N T A V R E A.

Teutonice/ Tausent guldin frant.

R H A P S O D I A L.

De N O M I N E.

SI F I D E M Plinio damus, a Chirone Centauro hæc herba nomen est sortita: qui cum hospitis sui Herculis tela imprudens attrectasset, casu te lo in pede uulnus accepit, quod tandem uix hac herba sanari quiuit. Hæc tenus nomen Chironij, aut Centaurij obtinuit.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Vterq; Plinius et Diosc. tria esse genera huius herbe affirmant. Magnū uidelicet, Minus: & quod Triorchin uocant, a Niso, qui effodientibus eā negocium facessat, raroq; quis illius insidias effugit.

De M A I O R E C E N T A V R I O.

Dubio uertitur, sit ne hodie Centaurium maius cognitum, & quid sit. nam a plæriscq; in hoc uehementer erratur. De quo multa Leonicens, & Fuchsius in medicorum erratis ostendunt. Sunt qui dicant Rhabarbarū esse, alij Matricariam, aut Rhaponticum, nec finis est somniorum.

Dioscorides cum Plinio ita depingunt.

Maius Centaurium folia nucis Iuglandis habet, uiridia, Brassicæ folijs similia, & in circumitu ferrata. Caulis illi altus est, duorum & semissis cubitorū, nodosus, superne ut Papauer capitatus. Radix magna, spissa, pinguis, grauis, rubicunda & humida, friabilis, & amara cum quadam dulcedine, trium propemodum pedum longa. Flos illi cæruleus est, semen Cartamo simile in floccos abditum.

De M I N O R E C E N T A V R I O.

Minus Centaurium Origano simile est, & Hyperico, anguloso caule,
L 3 dodrante

do drante altiore. Flos illi purpureus. Folia Rutæ similia, oblonga, & parua. Radix illius breuis, leuisq; medicinæ inepta.

LOCVS utriusq; CENTAVRII.

Maius Centaurium pinguibus & apricis excrescit locis, nonnunq; & in syuis ac collibus. Minus humecta desyderat, loca irrigua, fontibusq; propinqua.

Quæ inter utramq; melior sit.

Licet maius Centaurium, minori multo esset præstantius, ut quod olim contra omnes exhiberetur egritudines, cum qua & Galenus miranda perfecit, & ueterum quidam integrum ei uolumen dicauit, contentos tamen Minori nos esse oportet, dum Maioris facta nobis fuerit copia.

COMPLEXIO Minoris Centaurij.

Radix huius herbæ inutilis est, suntq; sola folia, flos & apices in Medicinæ usu. Amarum est, siccū, & stipantis naturæ. Errant igitur, qui Maiori Minus confundunt.

I V V A M E N T A.

- Purulentias antiquas, & ulcera sanat, bibita illius ex aqua concoctio.
- Choleram, & malos humores per sedem euacuat.
- Coxendicum dolori opitulatur. qm̄ anodinum est, et sanguinē trahit.
- Succus collyrio mixtus, oculis est auxilio,
- Melli mixtus, & inunctus, oculorum tenebras tollit.
- Mullerum menstrua propellit.
- Neruos roborat.
- Modum colligendi succi, & preparandi, docet Galenus proprio uolumine, ad innumeras conducens egritudines, ut ibidem recenset.
- Centaurij aquæ decoctum, & puluis, epar & lienem obstructa aperit.
- Crasos humores uentriculi digerit.
- Radices febrium extirpat.
- Lumbricos eijcit.
- Recentia uulnera ex ea lota, sanat.
- Cicatrices & maculas uulnerum æquat.
- Fœtum mortuum educit, triduo, quatruiduoue pota.
- Contusa, fractaq; ossa consolidat.
- Singultum, & oxoremata uentriculi compescit.
- Colicam & lliacam pota sanat.
- Hæmoptoicis, & asthmaticis, tussientibusq; prodest.
- Syrupus ex eo, regio morbo laborantibus prodest.
- Sunt q; succo, pulueriq; zuccarū addunt, ut gustu aliquanto sit gratior.
- Ex oliuarum oleo emplastri modo utiliter imponitur.

¶ De F I L I C E.

Teutonice/ Waldifaren.

R H A P S O D I A. LI.

FILICIS genera quatuor hodie sunt mihi cognita. Filix Parua, uel Quercina. Filix Syluestris, uel Magna. Polypodium, et Saxifragia minor, uel rubea. Vnum omnibus nomen latinum, ob similitudinem foliorum, & macularum a tergo, quæ omnibus pares sunt, magnitudine tantum distantes. Aliqui Tanacetum addunt: quod Filici sit similis,

De Saxifragia rubea a nobis dictum est, Similiter de Tanaceto.

Descriptio Filicis ex Dioscoride.

Filicis folia sine caule, sine flore, sine semine, ex uno pediculo pedali magnitudine, incisuris diuisa, & alarum auium more explicata, in quibus odoris grauitas aliqua est. Radicem habet in summa terra nigram, oblongam: ex qua plures ueluti adnatæ progrediuntur alia, quadamtenus in gustu adstringentes.

I V V A M E N T A.

Pellit uentris lumbricos latos Filicis radix, pondere drachmarum quatuor in mulla aqua pota. Felicius tamen id prestat, si in scammonij, aut nigri ueratri quatuor obolis detur.

Lienosis, ut in antiquum habitum restituantur, prodest pota etiam radix huius herbae.

De CENTUMNODIA,

Teutonice/ Weggrassz.

RHAPSODIA LII.

PLINIUS refert (id quod uerum est) optimas nos herbas pedibus conculcare, quarum si uires sciremus, utiq; in coelum laudibus efferremus. In Arabiam, Indiamq; medicinas quaesituri transcurramus, cum proforibus sit, cuius opera nobis opus. Quid hac Centumnodia uilius? sed uirium eius & laudum finis nullus est. Cum non opus habeat studiose excoli, aut ex longinquo adferri, iam despectui est omnibus.

De NOMINE.

Verum Gramen est quod latinis Centumnodia, uel Proserpinatia dicitur, Graecis Polygonion & Gramen. Quapropter ubi in medicinis Gramen exposcitur, hoc Polygonio uti debemus.

L O C V S.

Nascitur in coemeterijs, et uis, passimq; in omnibus muris, a seipso fata.

G E N E R A & S P E C I E S eius.

Lib. 4. cap. 1.

Dioscorid. in herbarum historia lib. 2. duo Polygoni facit genera. Masculinum uidelicet, & foemininum. Masculinum (inquit) numerosos, graciles, & teneros ramulos habet, geniculis intersectos, Graminis modo per terram serpentes. Folia rutae illi sunt, longiora tamen, & molliora, & singulis folijs adnatum semen: quam ob causam masculinum appellatur. Flores candidi & punicei. Foemella singulari caule exiguus frutex est, tener, arundini similis, contumacibus geniculis, & in seipsum tubarum modo fractis, circa quos Piceae similia foliola in orbem exeunt: locis gaudens uliginosis.

C O M P L E X I O.

Quamq; Centumnodia non nihil constringat, aquosa tamen abundat humiditate, adeo, ut usq; ad tertium gradum refrigerando sit.

I V V A M E N T A quae illi DIOSCOR.

assignat.

Succus eius adstringit, refrigeratq; potus.
Sanguinem exspuentibus, & alui fluoribus prodest.
Calculosis item, & uesicae stillicidio. urinam enim efficacissime trahit.
Succurrit & uenenatorum morsibus cum uino potus.
Bibitur & contra circulares febres, una ante accessionem hora.
Sistit idem muliebres fluctiones appositus.
Instillatur purulentis auribus, & in dolore earum utiliter.
Genitalium ulceribus egregie medetur, cum uino decoctus, addito melle.
Contra stomachi ardores, sanguinis excreationes, quae serpunt, sacrosignes, inflammationes, tumoresq; et uulnera emplastri modo folia utiliter imponuntur.

Smilax.

Welsch/oder Wyld Bonens

DE SMILACE HORTENSI,
Teutonice/ Welsch/oder Wylb Bonen.

RHAPSODIA LIII.

CVM anceps apud me hesitarem, quo tandem nomine apud auctores hoc Fabatiū genus, quod Germani nostri Welsch Bonen uocant, appellaretur, cōmodum nos Hieron. Tragus, uir qui in herbarum scientia nostro seculo (absit dicto inuidia) parē non habet, admonuit, Smilacem esse hortensem in Diosc. herbarum historia: eius descriptionem & Fabas nostras conferentes, prorsus respondere ad unguem omnia reperimus.

DESCRIPITIO DIOSCORIDIS.

Libro 2.
cap. 126.

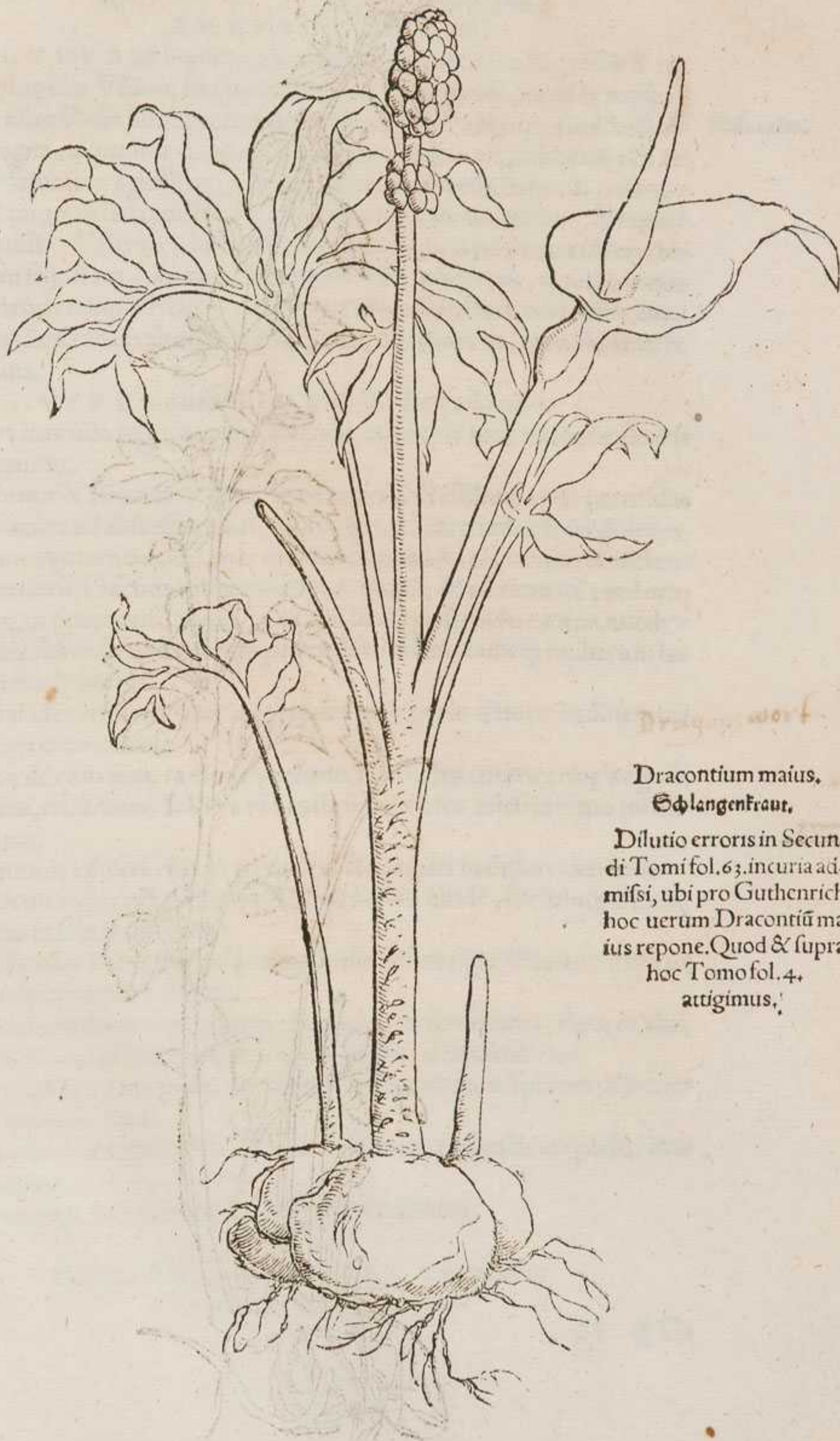
Smilax hortensis Hederę folia habet, molliora tantum, graciles caules: & in caulibus campolas propinquis fruticibus se implicātes, tanto undiq; incremento, ut scēnas etiā & tentoria inumbrent. Siliquas fert fenugræco similes, lōgiores tantum, crassioresq; : in quibus semina renibus animalium similia, nec colore uno, uerum ex altera parte leuiter ruffa. Flores illi albi sunt, reliquis Fabis non absimiles.

VIRE S.

Easdem cum Fabis habent uires, teneriores tamen & ad edendum aptiores.

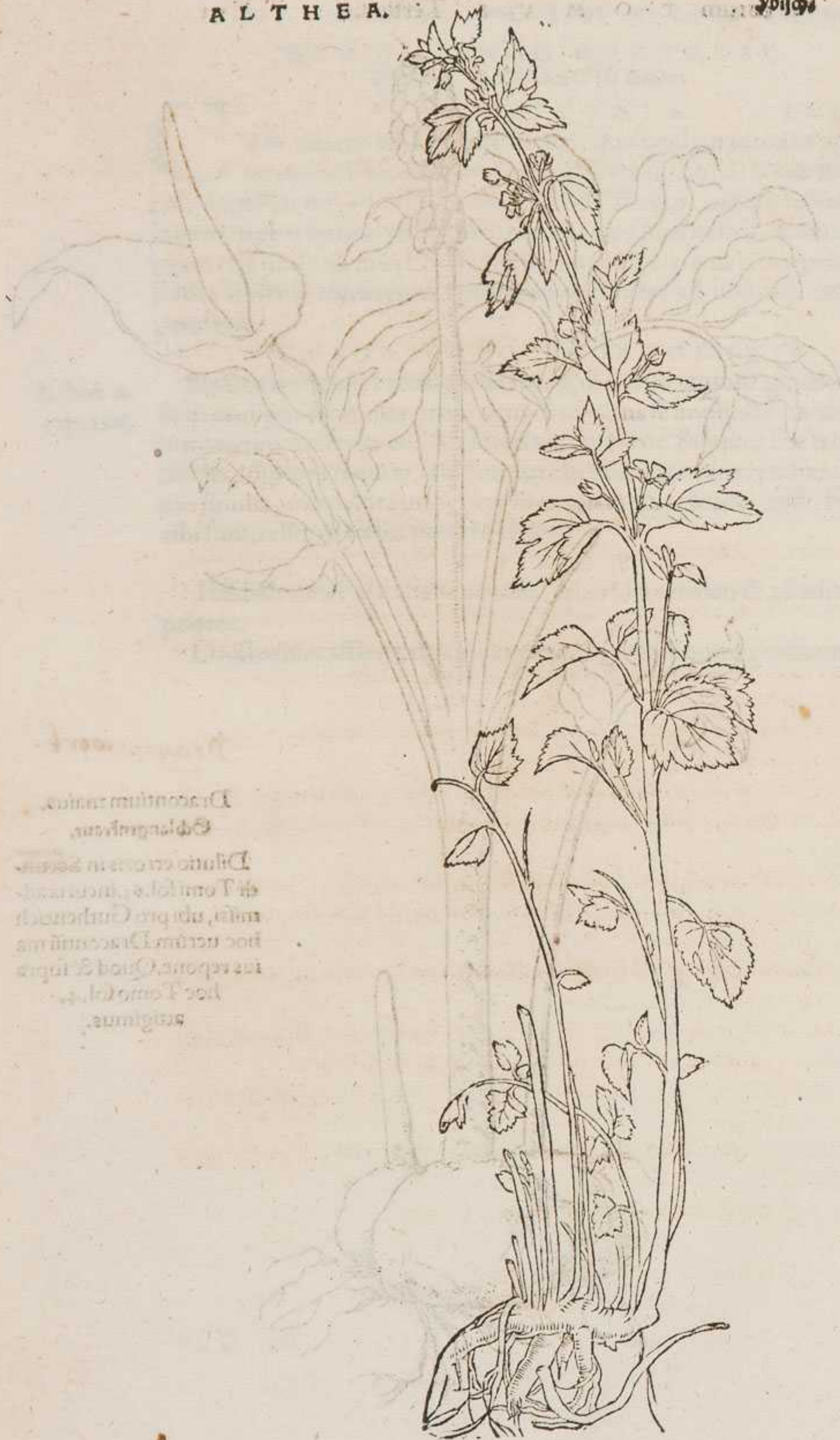
Dioscorides asserit urinam eas ciere, & grauiā mouere insomniā.

Dracontium wort
Dracontium maius,
Schlangenkraut.

Dilutio erroris in Secun-
di Tomi fol. 63, incuria ad-
missi, ubi pro Guthenrich
hoc uerum Dracontium ma-
ius reponere. Quod & supra
hoc Tomo fol. 4,
attigimus.

Discontinuum rariis
 Schizanthum
 Dicitur etiam in Germaniâ
 et in Angliâ. In Germania
 vocatur Althea. In Angliâ
 vocatur Marshmallus.
 In Frantia vocatur
 Althea.

De A L T H E A, Teut. Jbisch.
R H A P S O D I A L I I I I.

AL T H E A ad hominis altitudinem excrefcit, multis, rectis & teneribus uirgulis. Vitium similia habet folia, lanuginosa tamen & mollia: floribus albis Rosis similibus: quare & alba Malua uocatur. Radix illi alba & magna, altitudine cubitum excedens. Paulus ait, Altheam esse ex genere Maluarum agrestium, uiresq; esse illi molliendi, leniendi, refrigerandi, & tumores sedandi. Radix cum semine cicatrices tollunt, & lapidē comminuūt. Galenus addit, radicē coctam uentris profluvia sistere, ob ipsius uim stipticam. Latinum illi nomen Altheæ accreuit, quod uiribus & iuuamentis reliqua Maluarum genera antecellat. Barbarus refert, alicubi Maluas lancearum altitudinem æquare, & arborum, ut in Arabia & Mauritania.

Malua alba.

V I R E S quas D I O S C. Altheæ adscribit.

Althea in mulla aqua, aut uino decocta, aut per se tusa, utiliter uulneribus imponitur.

Imponitur & strumis, & secundum aures abscessibus, quas parotidas dicunt. Facit et ad abscessus alios, mammarum inflammationes, sedis dolores, contusiones omnes oculorum tumoribus similes, excrefcencias & distensiones neruorū. Discutit enim, maturat, erumpit, & ad cicatricē perducit.

Eadem, ut præmonstrauimus, elixa cū suillo, anserinoue adipe, aut thebinthina resina subacta, contra præclusos, inflammatosq; mulierum locos, utiliter adponitur.

Præstat idem et decoctum eius, quæ a puerperio naturæ ordine purgandæ sunt matricibus.

Bibitur & cum uino radicis decoctum, prodestq; contra urinæ angustias, calculos, cruditates, dolores coxendicū, tremores, intestinorum tormina, & rupta.

Colluuntur radices eius in aceto decocto utiliter in dolore dentium.

Exterit uutiligines, & emendat Altheæ semen uiride, succumq; tritum, & ex aceto in sole inunctum.

Idem ex oleo inungitur, ad præcauendas omnes quæ ictu, aut morsu uenenum relinquuntur iniurias.

Facit ad intestinorum tormina, sanguinis excreationes, fluores alui, quos Diarrhæas uocant: in quem usum bibitur decoctum eius.

Bibitur præterea in posca, aut uino, contra apium, uesparum, aliorumq; uenenatorum ictus.

Folia eius ex exiguo oleo utiliter morsibus & ambustis emplastri modo imponitur.

Altheæ frigidam & humidam assignant naturam.

Reliqua Maluarum G E N E R A require ex
T O M O Primo, folio .197.

M De

DE CEPIS, VEL Bulbo qui edendo est.

Teutonice/ Ziblen.

RHAPSODIA

LV

PLINIVS multa Bulborum genera. 19. lib. assignat, omnes tamen natura oculos obfuscant. Rubei albis acutiores sunt, sicci magis quam recentes, crudi magis quam cocti.

LOCVS.

Cepe amant loca humida, frigida, & arenosa.

In summo ædium seruari debent, ubi a fumo contingi possint: quamuis & in frumentorum siliquis commode seruentur.

Satio illorum in Martio, & Aprili est. Cōtraria illis cum sibi similibus plantis natura. nam crescente luna deficiunt: ipsa decrescente, augentur.

COMPLEXIO.

Galenus calidissimam illis naturam assignat ad quartum usq; gradum, cum spissa quadam substantia.

VIRE ET IVVAMENTA.

Bulbi omnes inflant, & uentositates excitant.

Appetentiam uentriculi roborant, sitim accendunt, & aluum laxant: quapropter uentri non inutiles sunt,

Excorticati, in oleo impositi, si glandis uice supponantur, hæmorrhoidas emendant.

Succus eorum melli permixtus, oculisq; inditus, panos & turbulētiam eorum remouet.

Idem unguentum Anginis prodest.

Mulierum reuenta menstrua elicit.

Naribus inditum, capiti mundando ualet.

Contra rabidi canis morsum facit emplastrum ex cepearum succo, cuta aceto, & melle, uulneri impositum.

Succus aceto permixtus, faciei maculas extergit, in sole inunctus.

Cum spodio illitus, scabiem oculorum sanat.

Inæquales male curatorum uulnerum cicatrices exæquat.

Pedum cutem a calceis defricatam, cum axungia gallinacea plene restituit inunctus.

Alui fluores constipat.

Auribus inditus, dolorem & tinnitum earum leuat.

Fluentem ex auribus saniem compescit.

Defluentes capillos renasci facit.

Nimius eorum usus in cibo, dolores capitis excitat.

Cocti urinas pellunt.

Lethargum concitant in ægritudine nimie comesti.

Contuli cum ficibus, ulceribusq; impositi, digerunt ea, & rumpunt,

De

De A L L I O.

Teutonice/ Knoblauch.

R H A P S O D I A L V I.

ALLIVM, rusticorum est Theriaca. cibus enim est, & Medicina. Vnum incommodum habens, quod foetet. Hunc foetorem Ruta de super comesta restinguit. Quo plures habet nucleos, eo est acrius. Decoctum, acrimoniam suam perdit & vires, fitq; minus efficax.

V I R E S A L L I I & temperamenta.

Calidæ naturæ est & sicca in quarto. Acutum est & mordax, uentriculum siccatur, sitim excitat, ructus facit, & uentositates dissipat, uentrem aperit, & oculis nocet.

Contra latos uentris lumbricos pollet.

Vrinam promouet.

Venenis resistit, si quis a rabido cane, uel uipera morsus fuerit, ex uino potum, & impositum.

Contra uarietates aquarum utilis est.

Vocem clarificat.

Antiquam tussim crudum & coctum dissipat.

Cum origani succo potum, lendes & pedunculos necat.

Maculas & neuos, scabriciem cutis, scabiem, lepras & porriginem capitis emendat.

Hydropicis utiliter exhibetur.

Multa reperiuntur genera Allij apud rusticæ rei scriptores Palladium, Columellam, & Plinium.

De P O R R O.

Teutonice/ Wylder Lauch.

RHAPSODIA LVII.

P O R R U M cum Cepis & Allio eiusdem naturæ est. Olim a Cæsare Nerone celebratum, qui cum rei Musicę operam dare uellet, Porrum edebat, cui & quicquid laudis accessisset acceptum ferebat. Et ipsum duorum est generum.

V I R T U T E S E T I U V A M E N T A.

Inflatium est Porrum, malarumq; humiditatũ generatiuum, inquietos faciens somnos, & insomnia.

Oculos perturbat.

Ventriculo inimicum.

Verum urinam cit, & menstrua, aluumq; laxat: uesicæ tamen nocet, & renibus purulentis.

ALLIVM SYLVESTRE.

De AGRESTI ALLIO.

Teutonice/ Wylde Knob' auch.

RHAPSODIA LVIII.

DVO ESSE genera Allij meminerunt & Diosco. & Plinius. Agreste tamen Diosco. non pingit. Plinius uero de quodam refert placidi odoris, capitulisq; teneribus, & folijs magnis. Vrsinum uocat. Pro quo nos herbam exhibemus ex summis Heluetiorum alpibus nobis allatam, folio, radice, odore & sapore Allio respondentem. Nomen illi apud Heluetios Ramseren est: quod inditum lacti, coagulare ipsum dicant. Vocatur & apud quosdam eorum Agreste Allium. Quod si in hoc aberrauimus, libenter monitorem feremus.

De CUMINO.
Tentonicæ/Büwich.

R H A P S O D I A L I X.

CUMINI uaria sunt genera. Primum Maius, Feniculo simile, aromatico odore & sapore, quod uulgo Cuminum Romanū uocant. Atq; id duorum generum est, Domesticum, & Syluestre, quod Cuminum rusticum uocant.. Alterum Ammi, uel Ameos: paruum id semen est, Cumin minus, quod & Cuminum Ethiopicum uocatur. Tertium Caros, uel Carui dicitur, uulgo Cuminum Pratense.

C O M P L E X I O.

Satiuum Cuminum calefacit, contrahit, et siccatur. Alia genera eque sunt calidæ naturæ.

V I R T U T E S E T I U V A M E N T A

Ex oleo coctum cum polëta hordei, superpositumq; , uentris torsiones sedat & tumores.

In uino & aqua, uel aceto & aqua æquis partibus coctum, asthmata relaxat & resoluit.

Ex uino coctum, serpentium ictibus remediatur.

Cum uuis passis emplastri modo impositū, pudendorum inflationes resoluit.

Ex aceto cōtusum, sanguinis fluxiones e naribus, et menstrua cōpescit,

¶ De RAPISTRO,
Tentonicæ/Hederich.

RHAPSODIA LX.

RAPISTRUM folia habet albo Carduo similia, acutiora tamen, & in medio nigris maculis ut Polypodium signata.

GENVS & FORMA.

Calidum est & siccum in tertio gradu.

VIRES.

Sudores elicit, herba cum radice contusa, si eius dimidia parte Plantago & Polygonon addatur, acetoz incoquantur, deinde potu uespere & mane exhibeatur.

Peste correptis opitulat, si in tempore cum aceto & theriaca ministret.

Pulvere radice contra febres utuntur: quod infrigidata membra resouet.

Herba in uino cocta, scabiem arcet, mane & uespere pota.

M 2

De S I N A P I.

Teutonice/ Senff.

R H A P S O D I A. LXI.

SINAPI olim præstantissimo philosopho Pythagori in magno fuit usu & precio: quod nullū præterea semen sit, quod æque sursum feratur, & caput purget ut Sinapi: simileq; non haberet, teste Columella, nisi sternutationes ciceret, & lachrymas.

T E M P V S C O L L E C T I O N I S.

Colligi debet Sinapi plene maturum, ruffum, non plene siccātū, quod cum frangitur intus uiride est & succosum.

V I R E S E T I V V A M E N T A E X D I O S C.

Vis illi est natura calfacere, extenuare, & extrahere.

Commanducatum, pituitas capitis per os ducit & purgat.

Succus eius dulci aquæ miscetur cōtra tonsillas ueteres, duricias, & faucium asperitates utiliter gargarizatur.

Cit sternutamenta, tritum Sinapi naribus admotum, eaq; ratione comicialibus succurrit.

Strangulatum uulvæ procidentis excitat.

Contra lethargum derafo prius capiti illinitur.

Fico mixtum, subactumq; Sinapi, mox impositum, usq; dum cutis cū cruento rubore exulceretur, coxendicum dolores lenit.

Prodest & lienibus, in uniuersum diutinis doloribus omnibus, in quibus ex alto in summam entem, ut fit, per alterius partis uexationem trahere aliquid uoluerimus.

Sanat idem capilli defluuia, quas Alopétias dicunt, illitum.

Purgat & faciem. Delet suggillata cum melle, adipe, uel cera.

Ex aceto contra lepras & impetigines feras inungitur.

Bibitur idem contra circulares febres, farinæ modo sorbitioni inspsum.

In emplastra utiliter additur, quæ ad extrahendum cōficiuntur, & contra scabiem, cutisq; asperitates omnes.

Aurium grauitatibus, incertisq; earum tinnitibus, & cum fico auribus inditum, medetur.

Prodest Sinapi succus hebetibus oculis, & contra palpebrarum asperitates ex melle inungitur.

De E R V C A, Teutonice, Weisszer senff.

R H A P S O D I A LXII.

ER V C A album Sinapi est, nigro uirtute calorifica similis, adeo, ut sine damno in usum nenire uix possit, ni Lactuca addatur, a cuius frigore ad tēperamentum adducatur.

V I R E S.

Cruda Eruca in cibo sumpta, uenerem stimulat.

Idem facit semen illius quomodolibet sumptum.

Vrinam cit, uentricq; amica est. Radix in uino eocra, confracta extrahit ossa.

Semen uino incoctum, bibitumq; contra scorpionum ictus remedio est.

C H E R E F O L I V M.

¶ De C H E R E F O L I O.

Teutonice/ B Sibelkraut.

R H A P S O D I A LXIII.

CH E R E F O L I V M Myrrhis est, Myrrha, & Conila uocata, Cicutæ caule, folijsq; simillima. Radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non insuauis.

Pandectarius tribuit illi folia minuta sicut folia Fumiterræ, uerum minutiora. Hinc & Apij species est: ut Isaac in Dietis particularibus, cap. de Apio ait.

Columella in Hortorum suorum libro. 10.

Iam breue Cherephyllon torpenti grata palato,
Iam teneris frondens Lactucula fibris.

I V V A M E N T A.

Cherephyllon pota in uino, phalangiorum morsibus auxiliatur.

Cit menstrua, urinam, & partus.

Subuenit & phtysicis cocta in sorbitione.

Aiunt quoq; eandem bis die, terue potam ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

P L A T I N A in Obsonijs suis.

Cherephylllo ignea uis est, & acerrima.

Tritum, & haustum cum uino, lateris dolores mitigat.

Ex aqua mulsa, pituitam resoluit.

Ex aceto, lumbricos, & tineas perimit.

Tritum cum cera & axungia, parotidas soluit.

Wermut.

DE ABSINTHIO.

Teutónice/ Wermüt.

R H A P S O D I A L X I I I I .

ABSINTHIUM aliqui Bathypicron, Aegyptij Somi, Romani Absinthium uocant. Herba uulgo cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia in monte Tauro nascitur, &c. Diosc. libro 3. cap. 25. ubi uires eius ad longum lege.

DE TEMPERAMENTO EX

Galenilibro VI.

Absinthium adstrictoriam & amaram, & acrem simul qualitates possidet, excalesciens pariter, & extergens, & roborans, et desiccans. Proinde biliosos uentris humores per egestionem infernam propellit, ac per urinas euacuat. Magis autem quod in uenis est biliosum, per urinas expurgat. Ob hoc contentam in uentre pituitam nihil adiuuat sumptum. Sic nec si in thorace, cum pulmone contineatur. Nam adstringens in eo facultas quam amara ualentior est. Porro quod insit etiam illi acrimonia, idcirco quoque maiori portione calidum est, quam frigidum. Succus autem eius longe quam herba ipsa calidior est.

P A V L V S .

Absinthium calidum est in primo ordine, siccum in tertio: acrem, & amaram, adstringentem simul & retinentem facultatem possidet: propter quod & uentre biliosos humores, idque per secessum & urinam propellit. Succus tamen herba ipsa multo calidior est.

I V V A M E N T A A B S I N T H I I ex Apuleio.

Contra periculum fungorum, herbe Absinthij succum ex aceto bibat. Hoc remedio, uir centenarius euasit, cum esset a fungis tentatus.

Ad humores tollendos, herbam Absinthiū in aqua et aceto decoctam, & inductam panno impone: si corpus tenerum fuerit, ex melle imposito.

Lumbricis necandis absinthij herbe, & Marrubij & Lupinorum paria pondera, in aqua mulsa cocta, uel in uino austero, bis, aut ter in umbilico posita, necat lumbricos.

Ad inguinum, uel intertrigenis molestias, herbe Absinthij & Marrubij surculum sumito, & in semicinctio tecum portato, & sanaberis.

De CAUDA EQVINA, siue Equiseto.

Teutonice/ Schaffenhaw.

RHAPSODIA LXV.

De NOMINE.

DIOSCORIDIS Hippurim uocat, quam nos communiore uocabulo Caudam equinam, uel Equisetum appellamus. Nam ob alias causas, alia & alia sortitur nomina: quemadmodum & Marcellus Vergilius, in commentarijs Dioscoridi testatur. Ab ascendendo enim Anabasin aliqui dixerunt, quod in fossarum faucibus crescit: Charadronon, quod in palustribus: Ephydron, quod iuncea illi folia sunt: Schoenostrophon aliqui appellat: nam ex eiusdem folijs, ueluti ex Canabo, aut Lino funes texuntur.

De LOCO ET Forma.

Nascitur locis aquosis & fossis. Coliculos habens inanes, modice rubentes, duros, leuiter asperos, geniculis inuicem insertis dissectos, & circa coliculos illos folia luncorum similia, densa, graciliaque. Augetur in altitudinem, propinquos stirpes ascendens, pendetque ex illis, circumamplexa multis, nigrisque comis, ceu equina cauda. Radix illi lignosa est & dura. Plinius addit, semen illi esse rotundum Coriandro persimile.

VIRES ET IUVAMENTA.

Pares illi fere uires adscribunt omnes & iuuamenta, ob adstringendi potentiam illi inditam: ob eam causam

Succus illius sanguinis eruptiones ex naribus sistit.

Idem bibitus cum uino, intestinorum tormina emendat.

Eodem modo & urinam retentam elicit.

Folia eius trita, & inspersa, cruenta uulnera glutinant.

Herba & radix pariter tussientibus, recta ceruice spirantibus, & ruptis medentur.

Folia ex aqua pota, intestinorum diuisiones, uesicam dissectam, & intestinorum ramices glutinant: & quemadmodum Plinius ait, que serpunt, cohibent. Galenus asserit, contra rubrum profluuium mulierum esse presentaneo remedio.

Est & Hippuris altera apud Dioscoridum, cui caulis rectus, æqualis, cubito maior, & concauus, habens comas per interualla superiore breuiores, candidiores, mollioresque, eadem qua superior potestate prædita.

DE BETA.

Teutonice/ Mangolt.

RHAPSODIA LXVI.

LV X T A Diosc. duplex genus Betæ est. Nigra una, quæ cum lentibus cocta, aluum efficacissime compescit, eiusque radicis maxime. Altera candida est, quæ bonam facit aluum. Ambæ mali succi sunt, ob nitrosam earum uim.

COMPLEXIO.

Frigidæ & humidæ complexionis est, abstergendi, infrigidandi, & humectandi ui pollens, in omnibus tamen alba nigra præfertur.

IVVAMENTA.

Succus Betæ naribus instillatur cū melle, & caput efficacissime purgat. Radicum, foliorumque decocto, furfures et lendes capitis absterguntur. Perniones eodem utiliter fouentur.

Vitilignes, capilli defluuia, & quæ pascendo serpunt ulcera, crudis folijs utiliter emplastri modo illinuntur. Verum in vitiliginibus oportet locum prius nitro confricasse: in alopetijs autem unguibus scarificasse.

Elixæ Beta, sanat papularum eruptiones, ambusta, & sacros ignes.

Arabes medicinam bonam dicunt esse contra Colicam.

Succus illius impetigini illitus eam tollit: ulcera narium curat, & capillorum defluuia restituit.

Plinius ait uinum in dolio Brassica corrumpi, sed odore Betæ, folijs demersis, restitui.

DE RUBEA.

Teutonice/ Rste.

RHAPSODIA LXVII.

De NOMINE.

AR V B O R E radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum Rubæ nomen est: quod & apud Græcos euenisse dubium non est, qui Erythrodanum, uel ut Theophrastus Ereuthodanum, nullo significationis discrimine nominat. Siquidem ἔρυθρον græci rubrum, ἔρυθρον autem ruborem uocant. Cur autem a Tuscis Lappa minor appelletur, in causa est, ut Verg. Marcellus inquit, quod uestibus ut Lappa adhæret, quemque apprehenderit tenet. Theophrastus tamē de ea sic ait. Rubea folio Hederæ, rotundiore tamen consistit. Nascitur humi, caulis modo Graminis, & loca amat umbrosa. Hæc ille. Dioscor. descriptio appositissime quadrat Rubæ, cum hæc Theophrasti *dis διαπύσσου* aberret.

GENERA ET SPECIES eius.

Duo ipsius genera Diosc. facit, Sy'uestrem unam, Satiuam alterā: qualis in Thebana Galileæ, & Rauenna Italiæ nascitur. Coliculos habet quadrangulos, longos, asperos, Aparinæ similes, undique tamen maiores, ualidioresque: in quibus folia sunt per interualla in singulis geniculis, stellarum

N modo

modo in orbem radiata. Fructum rotundū a principio uiridem, mox rubentem, postremo cum maturuit nigrum. Radicem habet gracilem, longam, & rubentem.

L O C V S.

Rubea prouenit locis arenosis, in aruis, et inter oleas, ubi Caris mos est eam ferere.

I V V A M E N T A.

Diuretica ualde est radix Rubee, copiosamq; & crassam ducit urinam, adeo ut etiam sanguinem eliciat. Ob id oportet quotidie bibentes in balneo lauari, excrementorumq; suorum habere discrimina.

Ex eadem causa suffusis felle, cum multa aqua utiliter bibitur, coxendis doloribus itidem & resolutis.

Foliorum, radicisq; succus, uiperarum moribus potus succurrit.

Semen in aceto mulso potum, lienem discutit.

Radix adposita, foetus, secundas, & menses trahit.

Sanat eadem uirilignes albas, ex aceto emplastri modo imposita.

Plinius addit, hoc frutice Regium morbum sanari, etiam si ad alligatas spectetur tantum.

Iohannes Vigonius ait. In percussione et offensione, atq; in uulneribus pectoris, gratia purgandi cum confortatione summopere ualet.

Auerrois ait. Rubea tinctorum calida est in secundo, & sicca in tertio gradu: ideo, quia est composita ex substantia terrestri adusta, & frigida, et significat hoc sua amaritudo cum ponticitate. Operationes suae secundae & tertiae, habent aperire opilationem splenis & epatis, prouocare urinam & sanguinem, menstruum: & possibile est, ut faciat mingere sanguinem. Abstergit temperate, & ideo ualet tineae, quando distemperatur cum aceto, & superponitur. Et quidam dant bibere sciaticis cum hydromelle.

De

De LAVREOLA.

Tentonice/ Bellershalß.

RHAPSODIA. LXVIII.

De NOMINE.

LAVREOLAE a similitudine foliorum Lauri, quæ illi similia habet, molliora tamen, ualidioraq; nomen est inditum. Græci Daphnoiden, Eupetalon, Peplion, uel cum Romanis Chamædaphnem appellant.

FORMA.

Cubitalis frutex est, Ramulos habens multos, a medio in superiorem partem iunceo lentore flexiles: in quibus, ut diximus, folia Lauro similia, mollia, nec tamen facile fragilia. Flores illi sunt candidi; fructus cum maturuit niger, et radix inutilis.

COMPLEXIO.

Calida est admodum & sicca, erodente & feruido, ut Diosc. inquit in ore & faucibus sapore.

LOCVS.

Nascitur montanis & syluestribus locis, estq; eius magna uis, passim per syluam Herciniam.

VIRE ET IUVAMENTA EX DIOSC.

Folia eius recentia, siccata uel pota, per inferna pituitam educunt.

Eadem uomitiones & menses ciunt.

Manducata etiam pituitas oris purgant.

Sternutamenta eadem prouocant.

Semen eius sedecim grana epota, purgant.

De THYMELAEA, uel Cocco Cnidio.

Tentonice/ Bellershalß.

RHAPSODIA. LXIX.

De NOMINE.

SVNT qui Thymelæam Chamælan, Pyrosachnen, Cnestron, uel Cneoron uocent. Græci tamen cum Romanis constanter Thymelæam uocant. Syri Apolinon, uel Linon: quod natio Lino sit similis.

FORMA.

Frutex ille speciosas ex se mittit uirgas graciles, bicubitalesq;. Folia Chamælae similia habet, angustiora tamen & pinguiora: quæ comesta, gummosa, glutinosaq; sentiuntur. Flores illi candidi sunt, in quibus semine paruum Mirto simile, rotundum: principio uiride, mox rubens, foris nigrum, durumq;, & intus candidum. Hoc Coccon Cnidium uocant.

COMPLEXIO.

Mesue calidum & siccum ponit in quarto gradu. Natura uehementer erodens est, epati, interaneisq; omnibus inimicum.

LOCVS.

Diosc. nasci ait locis montanis & asperis.

Viginti granorum feminis medulla epota, bilem & aquas per inferna purgat. uerum quia fauces exurit, in pane, pulteue danda est, aut acino uuae inclusæ, aut decocto melle inuoluta.

Quibus ægre sudores euocantur, eo trito unguentur, additis Nitro & aceto.

Folia acetabuli pondere in uino diluto pota, aquas corporis purgant: quod mitius faciunt, si lenti, aut concisis oleribus concoquantur.

Fœminis pro pessulo apposita, fœtus in utero enecant.

Plinius de Cocco Cnidio paucis agit, cum dicit. Cocco Cnidio color Cocci, magnitudo granorum piperis, maior uis ardens. Itaq; in pane deuoratur, ne adurat cum gulam transit. Huic uis præsentanea contra Cicutam. Siftit aluum. Hæc Plinius lib. 27. cap. 9. Libro tamen. 13. cap. 21. eodem modo quo supra a Dioscor. descripta est, pingit.

Arabes & Officinæ barbarorum Mezereon uocant: quod a Cenoro uitiatum esse non est dubium.

¶ De A P A R I N E.

Teutonice/ Bleberkraut.

R H A P S O D I A L X X.

De N O M I N E.

C O M M V N E Romanis cum Græcis Aparine nomen sortita est: uerum ob feminis figuram, qua umbilicum hominis representat, Omphalocarpon aliqui uocant. Ac rursus alij Viscum: quod ad similitudinẽ uisci sese prætereuntium uestibus adglutinet. Ob similitudinem etiam stipitis & foliorum, qua Rubæ conformis est, Rubæ minor nonnunq; appellatur.

Omphalocar
pos.

XIX F O R M A. A H M

Ramulos habet Aparine multos, paruos, quadrangulos, & hirsutos: in quibus folia per ambitum ex interuallo ramulis circumponuntur, Rubæ modo. Flores illi candidi sunt. Semen autem durum, album, rotundum, figura umbilici in medio concuum, & ut Plinius ait, subdulce: herba tenaci nexu uestibus prætereuntium adhærescit.

L O C V S.

Nascitur iuxta Plinij sententiã, in frumentario agro, aut hortis, pratisue. Quamq; apud nos potissimum locis incultis, & circa sepes proueniat.

I V V A M E N T A.

Drachma feminis eius ex uino pota, contra serpentes & phalangia effi-
cax est.

Sanguinis abundantiam ex uulneribus imprimunt folia imposita.

Succus ex semine, caulibus, & folijs expressus, utiliter in dolore auribus infunditur.

Herba cum axungia coacta, strumas discutit imposita.

¶ De

DE BRANCA VRSINA.

Teutonice/ Bärenflaw.

R H A P S O D I A L X X I .

D E N O M I N E .

TORSIT nos aliquandiu communis, & passim omnibus officinis recepta herba, quam ob foliorum configurationem Brancam ursinam appellarunt: uerum eximius rei medicæ doctor Io. Mainardus, hunc nobis scrupum exemit: qui post longam indagacionem eam esse deprehendit, quæ a Græcis Acantha uocatur, a nonnullis uero a serpendo Herpicantha, a nigro foliorum colore Melanphyllon. Acantham topiariam, Mamolariam, & Crepidam; a Romanis Pæderotem uocari, autor est Dioscorides.

G E N E R A & S P E C I E S eius.

Plinius naturalis historiæ lib. 22. cap. 22. huius herbæ sic meminit. Acanthos est topiaria & urbana herba, elato, longoque folio, crepidines marginum, adfurgentiumque puluinoꝝ toros uestiens. Duo eius genera sunt. Aculeatum & crispum, quod breuius. Alterum lene, quod aliqui Pæderoton uocant, alij Melanphyllum. Hactenus ille.

L O C V S .

Vbiq; gentium reperies Brancam ursinam, in pratis, & hortis, petrosisque, et humentibus locis: uerum iuxta regionum naturam, alicubi altioreni emittit caulem.

F O R M A ex D I O S C .

Folia habet multo quam Lactuæ latiora, longioraque, Eruçæ modo incisuris diuisa, nigrescentia, & cum molli leuore pingua. Idem in caule leuor, quem altitudine duorum cubitorum erigit, crassitudine digitali, per interualla sub ipsum usque uerticem, foliolis quibusdam oblongis, uelut nucamentis aculeatis uestitum, ex quibus candidus prodit flos. Semen illi est oblongum & luteum, capitulum thyrsi figura. Radices lentore molles, mucosæ, longæ, rubentesque.

V I R E S E T I V V A M E N T A .

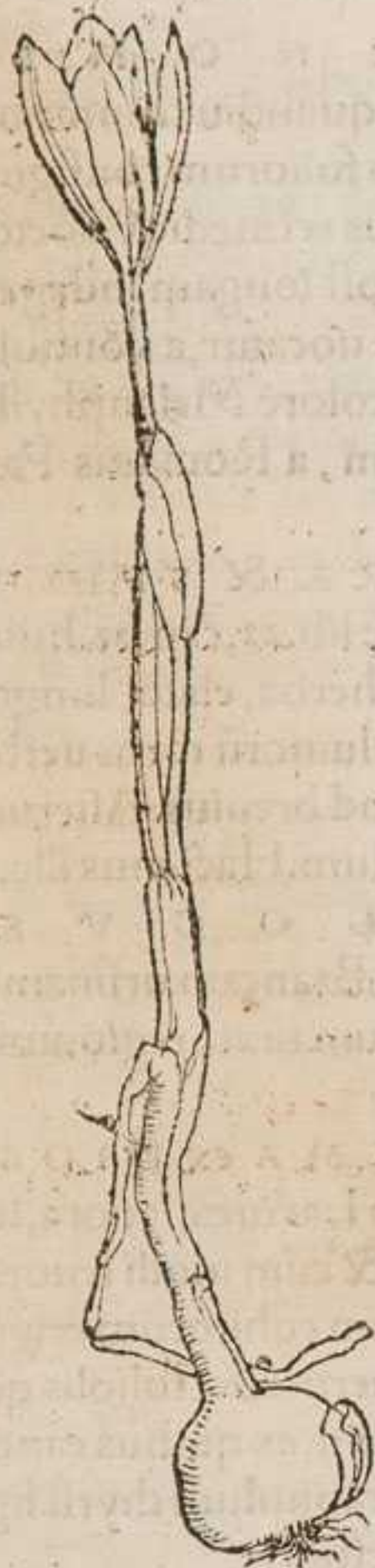
Radices luxatis & ambustis, emplastri modo impositæ, medentur.

Eadem potæ, urinam pellunt, aluum sistunt, tabidis, ruptis, conuulsisque præterea sunt utiles.

Plinius addit, pthysin metuentibus, cibo, maxime ptisana incoctas prodesse.

Podagriscque calidis tritas, calefactasque imponi iubet.

C R O C V S.

DE CROCO.
Teutonice/ Saffron.

RHAPSODIA. LXXII.

De N O M I N E.

CR O C V S Græcis, Latinisq; dictus, ab aliquibus tamen Castor, aut Cynomorphus appellatur. Sunt etiam qui ob ruborem ipsius Herculis sanguinem uocent.

E L E C T I O.

Magno consensu autores Cilico Croco, & ibi Corycio monte primas deferunt. Secundam bonitatem meretur Lycius, qui ex Olympo monte adfertur. Tertiã laudem habet Aetolicus, ex urbe Aegis apportatus. Reliquarum gentium ignauior est. Thessalus quondã asserbat, bonitate odoris tantum commendari Crocum. Reperitur & in Germania probatus
 apud

apud Austriacos. Varijs modis adulteratur, sed probat qui friabilis est, & tactui non tam lente concedit.

F O R M A.

Herbam habet folio angusto, pene in capillamenti modum. Floret uer giliarum occasu paucis diebus, folioq; florem expellit. Carnosa illi radix, uiuaciorq; quam cæteris.

L O C V S.

Gaudet calcari et atteri pedibus, pereundoq; melius prouenit: ut autor est Plinius. Ideo iuxta semitas ac fontes lætissime prouenit.

C O M P L E X I O.

Calidum esse Crocum & siccū, magnus consensus est. Ob id & secun dario maturat, mollit, & leniter adstringit.

V I R E S E T I V V A M E N T A

Omnium iudicio prouocat urinam Crocus, arcetq; crapulā cum passo potus.

Contra oculorū destillationes ex humano lacte ut sistentur inungitur. Miscetur unguentis quibus ad sedis, et muliebriū locorū uitia utuntur. Veneri excitandæ utilissimum putant.

Sacris ignibus inungitur, & inflammationes eorum lenit.

Arabes mulieribus in partu laborantibus exhibent, ut citius pariant.

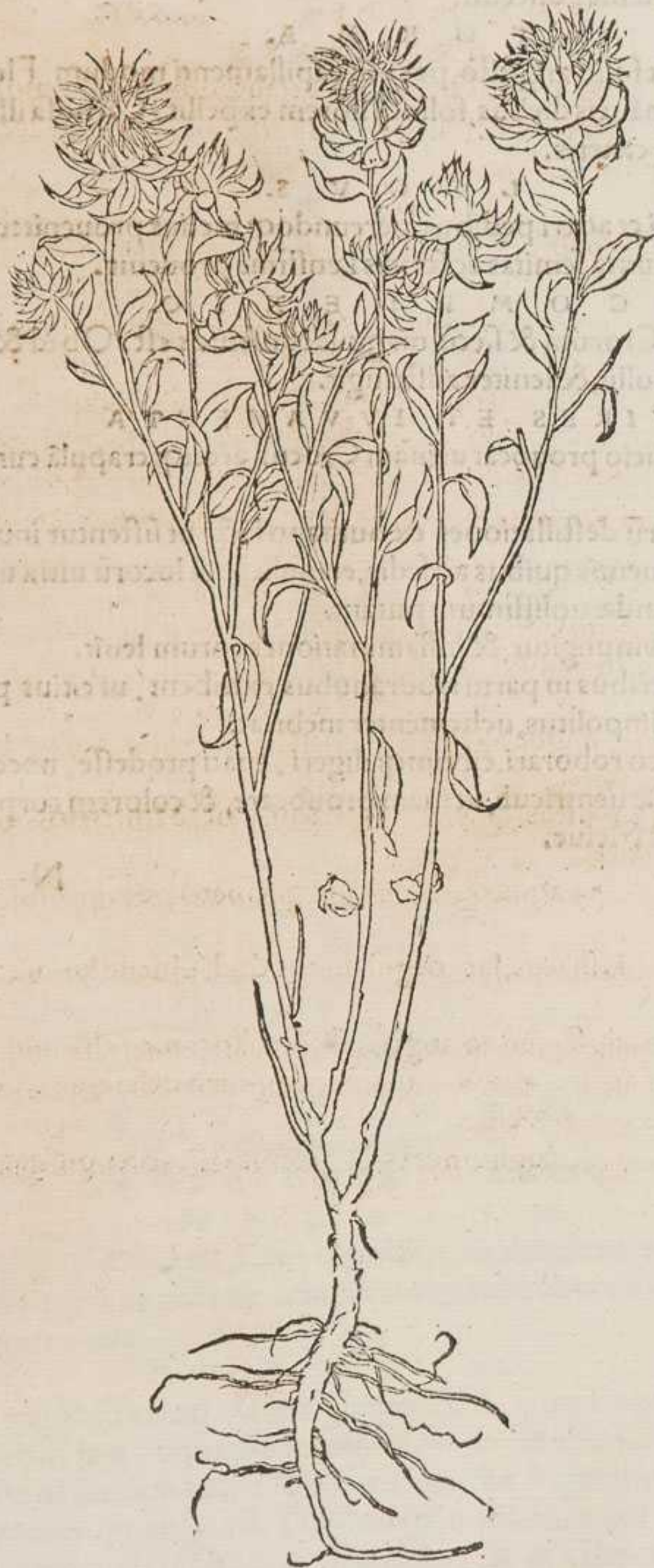
Crocus uino impositus, uehementer inebriat.

Stomachum eo roborari, cibumq; digeri, epati prodesse, nocere cereb ro & appetentiæ uentriculi, urinam prouocare, & colorem corporis me liorare, autor est Mesue.

N 2

C A R T A M V S.

Wyder Saffron.

De CARTAMO.

Teutonice/ Wylder Saffron.

R H A P S O D I A LXXIII.

D E N O M I N E.

CARTAMVS a Græcis Cnicos uocatur, quod et multi Latino-
rum affirmant: quamuis & Attractilida Plin. uocari aasserat. uerum apud
Germanos Agrestem Crocum uocari, passim audimus.

F O R M A.

Cartamus folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, aculeataq;. Cau-
lem habet cubitalem, in quo capitula aculeata sunt, florem croco similem
gestantia. Semen illius candidum est, subruffum, angulosum, et oblongū.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Duo ipsius genera adnotauit Plinius. Syluestre, & satium. Syluestris
rursus duæ sunt species. Vna mitior est, simili caule, tamen rigido: quo co-
lu antiquæ mulieres utebantur. Semen illius candidū est, grande, & ama-
rum. Altera hirsutior, torosiore caule, & quæ pene humi serpat, minuto se-
mine.

C O M P L E X I O.

Temperate calefacit & exiccat. Galenus tamen ad gradum usq; secun-
dum calefacere affirmat, discutiendiq; uim illi tribuit.

I V V A M E N T A.

Herba Cartami magnum contra uenenata animalia præbet auxilium.
Item & contra fungos.

A scorpione percussus, quamdiu eam teneat herbam, cruciatum nõ sen-
tire, affirmat Plinius.

Succus Cartami ex aqua dulci, uel iure gallinatei potus, aluū commo-
de purgat.

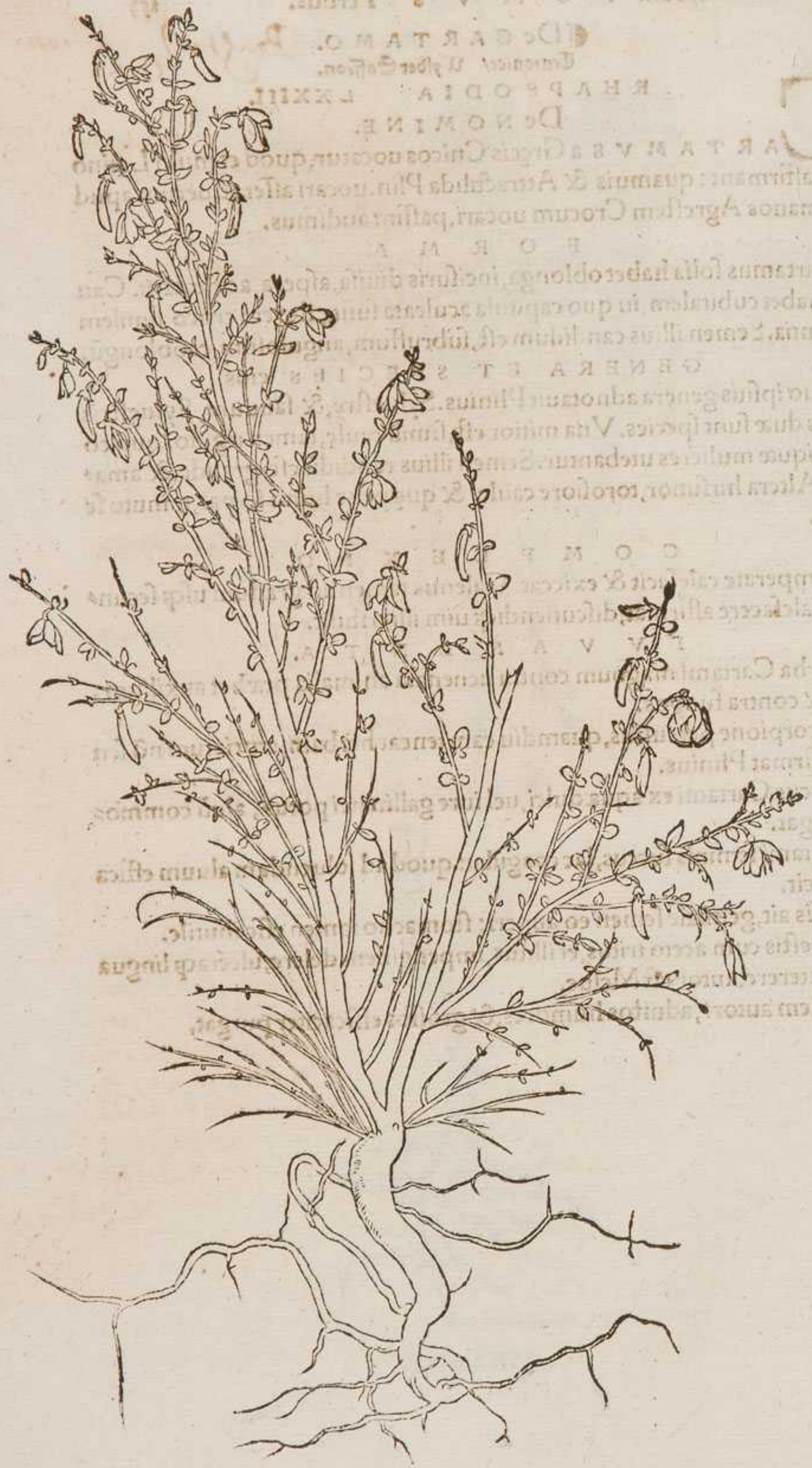
Cartami seminis succus, lac coagulat: quod ad soluendam aluum effica-
citer facit.

Rasis ait, genitale semen eo augeri: stomacho tamen esse inutile.

Agrestis cum aceto tritus, et illitus, impetiginem delere, ulceraq; lingua-
rum exterere, autor est Mesue.

Eodem autore, adustos humores, & grossos efficaciter purgat.

...um T. O. M. V. s. T. ...
...GARTANO.
...RAPHODIA LXXIII
...DENOMINE
...um altitudinis: quamvis & Aristida pin. vocat. ...
...Germans. Agrillem Citium vocat. ...
...FORMA
...Curatius solia habet oblonga, ...
...sem habet cubitales in quo ...
...gestantur. ...
...GENERA ET SPECIES
...Dupliciter generat. ...
...indus dicitur ...
...in ...
...tunt. ...
...COMPARATIO
...Tropice ...
...cum calcare ...
...Herba ...
...A ...
...de purgare ...
...Ralis ...
...Aretis ...
...Eodem ...

De G E N I S T I S.

Teutonice/ Pſeymmen.

R H A P S O D I A. LXXIIII.

D V B I T A T Plinius, an ea sit Genista, quam Diosc. & reliqui Græcorum scriptores Sparton dixerunt: quoniam & ipsę uinculorum uice, alligandis uitibus natura uidentur comparatę. Frutex est duris, & breuibus uirgis, quę ex natiuo lentore frangi uix possunt, constans. Florem Leucoio, id est, Violę albę similem habens: ex quo tandem siliquę phaeolorum instar prodeunt, in quibus semen Lentis forma est.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Puluis florũ & seminis ex aqua mulsa quinq; obolorum pondere potus, ueratri modo per superna citra periculum purgat.

Seminis drachma una & dimidia ex aqua mulsa pota, flegmata per inferna ducit.

Rami cum folijs in aceto macerantur diebus aliquot: deinde succus exprimitur, qui cyathi mensura potus, ischiadicis mire subuenit.

Sunt tamen qui ea marina aqua macerant, atq; ita per clisterem infundunt, ad intestinorum ramenta trahenda.

Idem succus Ischiadicis utiliter illinitur.

Aliqui utuntur semine ad stranguriam soluendam.

Genistę cum axungia tusę, genua dolentia si illita fuerint, sanant.

Plinius indicat Genistis etiam tingi uestes.

Idem in Asia ex Genistis fieri retia piscatoria, quę & durabilia sunt, afferit.

Genistę floribus primus honor deferebatur in coronamentis.

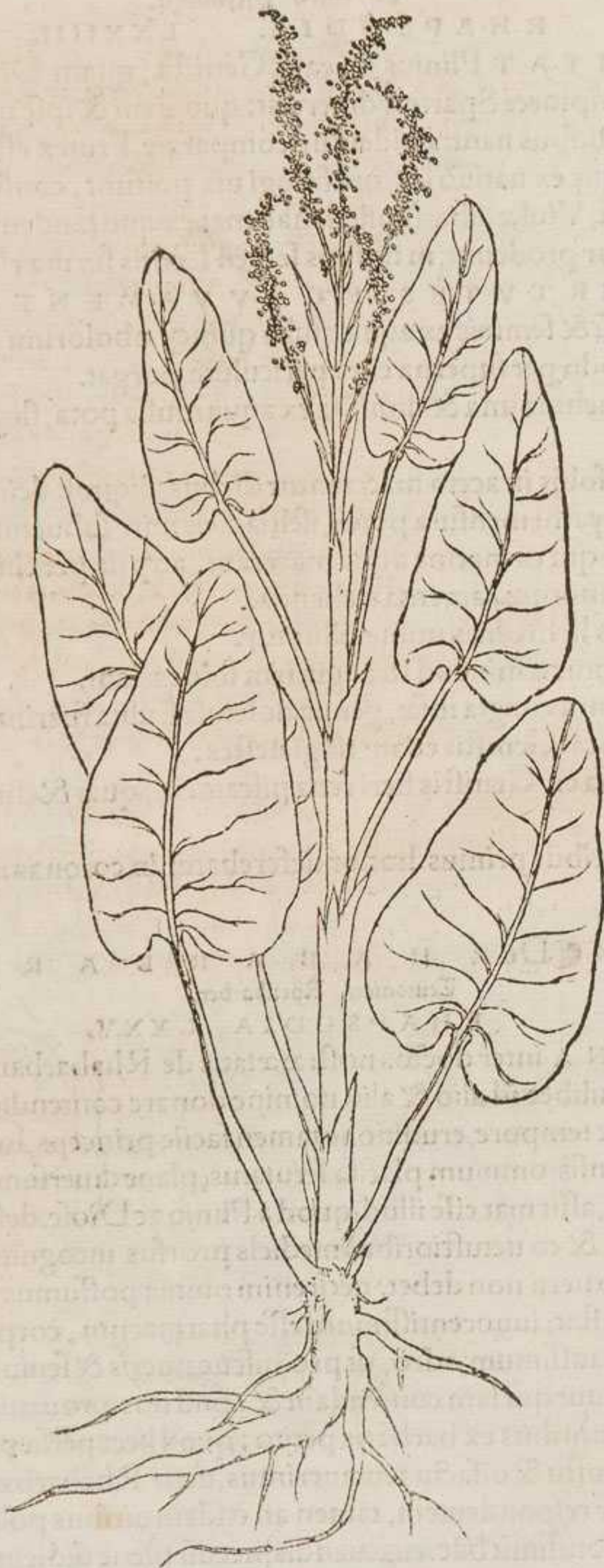
De R H A B A R B A R O.

Teutonice/ Rheubarber.

R H A P S O D I A LXXV.

M A G N A inter doctos nostrę ætatis de Rhabarbaro controuersia est, dum quilibet id alio & alio nomine donare contendit. Inter quos postremus fere tempore, eruditione tamen facile princeps, Ioannes Mainardus Ferrariensis, omnium placita scrutatus, plane diuersum a nostro quod nunc in usu est, affirmat esse illud, quod a Plinio ac Diosc. describitur. Preterea Galeno, & eo uetustioribus medicis prorsus incognitum fuisse: id quod illis uitio uerti non debet, neq; enim omnia possumus omnes scire. Hoc plane constat, innocentissimum esse pharmacum, corporiq; humano accommodatissimum, adeo, ut promiscue pueris & senioribus tuto exhiberi possit. Sunt qui iam contendant & apud nos prouenire, nimirum semine a mercatoribus ex barbaris petito: quod licet persępe uiderimus, radicemq; & gustu & olfactu tentauerimus, uero Rhabarbaro quod a Bosphoro adfertur respondentem, tamen an eisdem uiribus polleat in humoribus nocuis (potissimũ bile) euacuandis, necdũ plene didicimus. Constat hæc

Rhabarbarũ
Galeno incog-
nitum.

Rhenbarb.

hæc herba folio & semine Rumicis : unde & inter Rumices aliqui numerant, quæ & ipsæ ciendis iisdem humoribus sunt aptissimæ. Nos ut nō temere diffinimus, de hoc ut & in alijs controuersiam hanc dirimendam eruditioribus relinquimus, contenti, uires eius scrutari: quod leui impendio quotidie habere possumus. Est enim amphibion (ut ita dicam) adstrictoria, & solutiua ui præditum. De quo Mainardus lib. 6. epist. 2. sic ait. Ipsum namq; ut plerq; alia, utraq; ui pollet, adstrictoria uidelicet, et purgatoria. Ex Ioannis Mesue, & Auerrois, ac recentiorum omnium auctoritate, ipsaq; experientia didicimus, Rheum Barbarum inter medicinas bilem, pituitamq; expurgantes, esse pereximium, adeoq; ab hijs nocumentis quæ secum reliqua cathartica afferre consueuerunt immune, ut pueris, pregnantibus, cæterisq; imbecillioribus tuto exhibeatur. Esse autem iocineri congruentissimum, non solum hij, sed & Plin. & Diosc. Galenus q; testantur. Et paulo post. Dioscor. febrientibus cum melicrato, infebrientibus cum ænomelite, phtisicis cum passo, stomachicis masticatū exhibet. Plinius pro uarietate morborum, modo in uino, modo in aqua, modo in passo. Cōmunis usus medicorum habet, ut uel forme in catapotia, uel cum aquis arnoglossi in intestinorum difficultate, uel deuoluto apij, uel intybi in febribus bibatur. Nos pro morborū uarietate patientis, temperatura, consuetudine, ætate, atq; id genus cætera, modo huic, modo illi rei miscemus, prout tamen conducere arbitramur: ut nihil perpetuum habentes, ita a maiorum uestigijs ratione ac experimento non discedentes. Hæc Mainardus.

De TEMPERAMENTO eius.

Galenus. Mixtæ est temperaturæ: habet enim quid terreum, frigidum: quod ex adstringente eius sapore demonstratur: & caloris aliquid, quem, ubi multum masticatū fuerit, acredine quadam ostendit: tenuis & aerig potestatis esse participem, laxitas & leuitas declarant.

I V V A M E N T A.

Multipharios eius usus ex Diosc. licet accipere. ait enim. Facit potum ad stomachi inflatiōes, infirmitates, dolores omnes, conuulsa, rupta, lienosos, iccinosos, renum cum urinæ malo aliquo dolores, tormina, pectoris uesicæq; uitia. Præcordiorū item distensionēs, & muliebrium locorum uitia, coxendicū dolores itidem, cruentā sputa, suspiria, singultus, intestinorum tormina, coeliacos, circularium febrium ambitus, & uenenatorum morsus. Datur Agarico similiter in singulis prædictis morbis eodem pondere, in iisdem liquoribus, cum mulso ubi febris absit, in febre cum mulsa aqua, tabidis in passo, lienosis cum aceto mulso, non continentibus cibum in stomacho, quale est commanducatum et potum, nullo super potu liquore. Emendat Rhaponticum liuores, impetiginēq; ex aceto inunctum. Dissipat idem diutinas inflammationes omnes, ex aqua illitum. Est autē illi maxima & præcipua uis adstringendi cum calore aliquo. Hactenus Diosc.

Suadet Mainardus, pro uice una non plus duabus drachmis dari debere: alioquin sumentibus exitio futurum.

¶ De DICTAMO.

Teutonice/ Diptam.

RHAPSODIA LXXIII.

De N O M I N E.

MULTIS nominibus olim Dictamus est donatus. Vocatur enim & Agreste Pulegium, Embastron, Dorcidion, & Elbunion. Romani olim Rusticam Vstilaginem uocabant. Communiori tamen uocabulo Dictamus hodie dicitur ab omnibus.

G E N E R A & S P E C I E S eius.

Tria Diosc. Dictami genera facit, quorum duo Cretæ sunt propria, tertium pluribus nascens locis, reliquis tamen uiribus impar. Folio Pulegij sunt, aut Sisimbrij. Omnibus est feruens et acer gustus. Nec flos illi est, nec semen, nec caulis. Radix illi tenuis est & superuacua.

L O C V S.

In Creta nascitur non admodum grandis, mireque a capris expetitur. Asperis locis potissimum prouenit, cultisque & pinguibus agris peioratur. Pseudodictamus tamen multis terris nascitur, sed multo minori efficacia. Prima dignitas eius qui in Creta nascitur: sequens eius qui in Parnaso.

C O M P L E X I O.

Calet Dictamus & siccat in tertio ordine: quo fit, ut modis omnibus sit uenenis aduersarius.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Dictamus potus, appositus, & suffitus, ex utero mortuos pellit partus.

Ferunt eius herbae cibo, tela, cuspidescque omnes ex corpore decidere.

Succus eius tritus cum polenta, & inunctus, uim purgatiuam habet.

Illita tantum herba, infixos surculos e corpore trahit.

Facitque ad lienis dolorem minuendum.

Calefacit in gustu radix eius, puerperiarumque adiuuat.

Succus Dictami cum uino potus, uenenatorum moribus succurrit. Estque tanta herbae uis, ut olfactu ea fuget, admotaque enecet omnia quae uenum ictu, morsuue relinquunt.

Strangurias discutere Dictamum certum est, autor Plinius.

Idem ait. Praecipua uis Dictamo est. Menses enim cit, partus emortuos, uel transuersos eijcit.

Idem. Dictami folia praclare dantur ex aqua. Constat enim unius oboli pondere, uel si mortui sint in utero infantes, protinus reddi sine uexatione puerperae.

¶ De P Y R E T H R O.

Teutonice/ Bertram.

RHAPSODIA LXXV.

De N O M I N E.

MULTA nomina quae Pyrethro accreuerunt, ab ignea illius potentia demanarunt. uocatur enim Pyrethrum, Pyritrum, Pyrotum, & Pyrites,

rites, quæ omnia acrimoniam illius & igneam uim demonstrant. Alias etiam Dorycnium, & herba Saluaris a Romanis nominatur: quod affas tim comesta, saluam eliciat.

F O R M A.

Agrestis Dauci, Fœniculiue modo caulem & folia ex se profert. Umbellam Anetho similem, & rotundam. Radicem pollicis crassitudine, longam, sapore maxime feruido.

C O M P L E X I O.

Pyrethrum ad quartum usq; gradum calet, atq; siccum est. Eliciendę pituitæ uis illi magna.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Si decocto illius ex aceto dentes colluantur, præsentem dolorem eorum, qui ex frigida pituita est, leuat: quoniam pituitam exspuere facit.

Inunguntur sudaturi ex oleo in quo Pyrethrum maduerit.

Idem est utile ad diuturnos in accessionibus febrium cum tremore algores.

Opitulatur etiã corporibus quæ frigore perfrixerunt, & iam torpent. Eodem modo & resolutis accomodatum est, & comicialibus.

Auerrois ait, solam uenire radicem in usum, atq; unicam habere uim uitiuam.

Rasis ait, & pustulis oris esse congruum.

O R I G A N V M.

Origanum officinale Margheram.

De ORIGANO.

Teutonice/ Wo'gemüt.

R H A P S O D I A LXXVI.

ORIGANI apud Diosc. plura inueniuntur genera: sed folia quibus omnia depingit, & umbellæ planè Origano nostro non respondent. Theophrastus in duo genera contraxit. Nigrum, quod sterile uocat: & O 2 Candidum,

Candidum, quod semine foecundum asserit. Doctis igitur committimus discutiendum, cui nam generi nostrum Origanum adaptare uelint. Vocatur genus unum Heracleoticum, aliud Onitis, aliud syluestre Origanum, & aliud Tragoriganum. Primum tamen ceteris praestantius arbitrantur, quod Romani Cunilam, & Origanum uocant.

L O C U S .

Nascitur locis incultis, praestantiamque a regionibus sumit.

C O M P L E X I O .

Calidum est & siccum in tertio gradu, habetque uim dissoluendi, consumendi, & attrahendi.

V I R E S E T I V V A M E N T A .

Multas in medicina habere uirtutes, Plinius asserit, quodque sit eius communis usus, serpentes fugare.

Percussis esui dare decoctum.

Potu urinam ciere.

Ruptis & conuulsis mederi, cum panacis radice.

Hydropicis cum fico, aut cum Hyssopo, acetabuli mensura, decoctum ad sextam.

Item scabiem, pruriginem, & psoras in descensione balnearum.

Succus auribus infunditur cum lacte mulieris, ut dolorem earum leuet.

Tonsillis quoque, & uuis medetur, capitisque ulceribus.

Venena opij & gypsi extinguit decoctum, si cum cinere & uino bibatur.

Aluum mollit, acetabuli mensura.

Suggillatis illinitur.

Item dentium dolori: quibus etiam candorem facit, cum melle & nitro.

Sanguinem narium sistit.

Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina.

Ad arterias asperas cum galla & melle teritur.

Ad lienem, folia cum melle & sale.

Crassiores pituitas & nigras extenuat, coctum cum aceto & sale, sumptum paulatim.

Regio morbo, tritum cum oleo, naribus infunditur.

Epinyctidas cum pice sanat.

Furunculos aperit cum fico tritum.

Strumas, cum oleo & aceto & farina hordeacea.

Lateris dolores, cum fico illitum.

Fluxiones sanguinis in genitalibus, tusum ex aceto, & illitum.

Reliquias purgationum a partu emundat. Haecenus Plinius.

Io. Vigonius. Origanum mixtum cum chamomilla, meliloto, anetho, & matricaria, atque in sacco uentri impositum, frigidos dolores mitigat.

Contusum cum rosas, calamo aromatico, & absinthio, exitui ani ex frigida causa, calide impositum medetur, atque ad locum reducit.

De

De G E N T I A N A.

Centonica/ Gentian.

R H A P S O D I A. LXXVII.

De N O M I N E.

GENTIVS rex Illyriorum, Gentianā, cuius vires ipse primus ostendit, a se ita uocaram reliquit, Græcisq; & Latinis hoc nomine plantam notam effecit. Sunt tamen qui eam per varias orbis nationes, alio & alio subinde donauerūt nomine. Vocatur itaq; & Centaurea radix, Aloes gallica: a torpore suo Narce, Chironia, Cicendia, Alois, et Ciminalis herba.

L O C V S.

Nascitur in editis montium uerticibus, & ut Plinius ait, Montibus sub alpinis plurima, locis umbrosis & aquosis.

F O R M A.

Mox a radice profert folia luglandi nuci, aut Lactucæ similia, colore rubescentia, & in summo incisuris diuisa. Grandi & concauo caule est, qui leuore nitet, digitali crassitudine, duos cubitos alto, intersecto geniculis, magnis interuallis folia proferens. Semen habet latum, leue, glumosum, figura spondilij. Radicem longam, crassam, & amaram.

Plinius ita pingit. Gentiana folio Fraxini est, sed magnitudine Lactucæ, caule tenero, pollicis crassitudine, cauo & inani, ex interuallis foliato, trium aliquando cubitorum: radice lenta, subnigra, sine odore, aquosa.

C O M P L E X I O.

Diosc. Radici adscribit calefaciēdi adstringendiq; uim, uenenis & prægnantibus inimica.

I V V A M E N T A.

Contra uenenatorum morsus bibuntur radices drachmæ duæ, cum pipere, ruta, & uino. Succus drachmæ pondere, contra lateris dolores, ex alto casus, rupta, conuulsaq; bibitur. Idem iocinerosis, et qui cibum in stomacho non continent, utiliter cum aqua bibitur. Collyrium radice eius fœminis subditum, foetus ex utero pellit. Lycij loco uulneribus imponitur. Succus cuniculosus uulneribus inditus, remedio est.

Inflamnationes oculorum illitus mitigat. Radix uirilignes exterit.

Modus colligēdi succi hic est. Tusa radix, diebus quinq; in aqua mader: eadē postmodū aqua cogitur dū radices superstent: gelata aqua per columnam trañcit, atq; ad mellis spissitudinem excoquit: picato postea uase, repostus seruatur. Tussientibus Gentiana tribus obolis pota medetur.

Farina Gentianæ ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorū uitijis occurrit. Theriacq; loco uenit contra uenenatorū morsus, succus, uel puluis Gentianæ admixtus theriacæ magnæ, cum modico Diprami & Tormentilæ sumptus. Arabes antidotum conficiunt ex puluere radice Gentianæ drachma una, & myrrhæ una, cancerorum fluuiatiliū aduulterū duabus: qd exhibi debet a rabido cane morso, priusq; aqua timeatur.

Rasis ait. Gentiana calida existens, puncturæ scorpionis, ac epati frigido, splenis quoq; opilationi atq; tumori congrua existit.

De T H Y M O

Teutonice/ Thymian.

RHAPSODIA LXXVIII.

De N O M I N E.

LEGITIMVM Thymo nomen esse, nemo inficiabitur, qui illi hoc unum cōstare per tam diuersas linguas didicerit. Latini enim, Græci, & Galli, reliquæq; nationes plures, hoc nomine illum salutant.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Theophrastus duo Thymi facit genera, Album, et Nigrum. Vterq; tamen exiguus humi fere sparsus surculus est, paruis, et angustioribus folijs contectus, in summo circa solsticium æstiuum purpureos proferens flosculos: qui si ab imbre incessuntur, pereunt. Sparguntur illi flores, atq; uisce seminis, quod in Thymo nullum inuenitur, esse perhibentur.

L O C V S.

Petrosis & sterilibus locis maxime prouenit, eoq; lætius, si a uento marino perflari possit. Negat Theophrastus illic nasci ac perdurare posse, quo flatus e mari nequeat peruenire. Id quod illi uideri potuit, uidetur enim iam lætissime prouenire etiam incultis milibus a mari. Plinius tamen hoc tantum Thymo, qui ex Attica alio transplantatur, euenire docet, qd nisi iuxta mare uberius proueniat. Nullam enim inuenies herbam in Narbonensi Gallia frequentiore locis siccissimis & arduis. Colligi debet Thymus cum floret, atq; in umbra seruari, et exiccari. Præferturq; Candidum Nigro ubiq;.

C O M P L E X I O.

Galenus temperamento calido esse affirmat ad tertium usq; gradum, in quo & siccatur: unde illi uirtus incisiva resultat.

V I R E S E T I V V A M E N T A

Vtraq; claritati oculorum multum conferre existimant, & in cibo, & in medicamentis sumpta.

Diutinæ tussis exscreationes facit leues, si cū sale & aceto in eclegmate fuerit sumpta. Si lateralis dolor sit, aut inter scapulas, & in thorace, aut præcordijs, medetur cum melle ex aceto: quod & in alienatione mentis dari potest, et melancholicis.

Comicialibus etiam datur, quos correptos excitat olfactus Thymi: quibus etiam aiunt maxime prodesse, si in Thymo molli obdormiscant.

Prodest & orthopnoicis, asthmaticis, & retardatis mulierū mensibus.

Eijcit etiam emortuos in utero partus, decoctū eius ad tertias in aqua.

Viris prodest contra inflationes, cum melle & aceto, etiam si uenter & testes, aut si uesicæ dolor id exigat.

Cum aceto impositum, callos & uerrucas amolitur.

Coxendicibus imponitur cum aceto.

Articularibus morbis datur, trium obolorum pondere, in tribus cyathis aceti & mellis. Est & in fastidio tritum cum sale præsidio.

De

¶ De ABROTONO.

Teutonice/ Stabwurz.

RHAPSODIA LXXIX.

Historia ABROTONI ex DIOSCOR. lib. 3.

ABROTONVM duorum generum est. Fœmina quadam arboris specie fruticans, candicat, circū ramulos folijs Seriphi modo minutim incis. Floribus referta est, comantibus in summo fulgore auri corymbis. Quod per æstatem prodijt, suauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro gustu. Id genus Siculum esse constat. Alterum Mas uocat, farmentosum, tenui semine uti Absynthium. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atq; in Syria Hierapoli.

PLATINA lib. 3. de OBSONIIS.

Abrotonon iucundi odoris, ac grauis herba est. Dicunt hoc nomē ab Abrotono fœmina, in herbam conuersa, sumptū. Flos eius aurei coloris est, sponte prouenit, & in cacumine suo seipsum propagat. Seritur autem semine melius, quam radice & surculo. Et semine non sine negotio plantaria transferuntur. Læditur nimio sole, uerū ubi ex temperie conualuit, uitium ritu fructificat.

VIRES ET IUVAMENTA ex DIOSCOR.

Crudum semen tritum & feruefactū ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, urinæ angustijs, mensibus suppressis aut remorantibus.

In uino potum, exitialium uenenorum remedium est.

Rigoribus ex oleo illinitur. Serpentes, & substratu, & nidore fugat.

Contra ictus eorum cum uino potum prodest.

Priuatim quoq; efficax contra scorpionum & phalangiorum uenena.

Oculorū inflammationibus comode illiniť, cū cotoneo cocto, aut pane.

Tritum cum farina hordeacea, decoctumq; tubercula discutit.

Iri compositionibus admiscetur.

EX PLINIO.

Vsus est folijs, sed maior semine ad calefaciendum: ideo neruis utile, tussi, orthopnoicis, conuulsis, ruptis, lumbis, urinę angustijs.

Datur bibendū manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes, & ex his quaternis cyathis bibitur.

Datur & semen tusum in aqua 3. 1. pondere. Prodest & uulua.

Coquitur panis cum farina hordeacea, & oculorū inflammationibus illiniť, cotoneo malo cocto. Serpentes fugat. Contra ictus earum bibitur cum uino, illiniturq;. Efficacissimū contra ea, quorū ueneno tremores & frigus accidunt, ut scorpionum & phalangiorū, & contra uenena alia pota. Prodest & quoq; modo argentibus, & ad extrahenda ea quę inhærent corporibus. Pellūt & interaneorū mala rami eius, si subijciantur puluino. Venerem stimulare aiunt, efficacissimamq; esse herbam contra omnia ueneficia, a quibus coitus inhibeat.

De H Y S S O P O .

Teutonice/ Hysop.

RHAPSODIA LXXX.

E A N D E M herbam Græci cum Latinis Hysopum agnoscunt, nec in alio quo dissentiunt.

G E N E R A & S P E C I E S eius.

Duo genera Hysopi autores assignant, Hortense unum, alterum Montanum et agreste: probatissimumque e Cilicia ex Thauro monte adferri. Sequitur hoc in bonitate Pamphilium, & Smyrneum.

C O M P L E X I O .

Hysopus calidum & siccum habet temperamentum, extenuatque competenter.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A .

Decoctum illius ex aqua cum fico, melle, & ruta, pulmonarijs, suspensorijs, antiquæ tussi, a capite in subiectas partes destillationibus, asthmaticis, & orthopnoicis opitulatur.

Necat idem uentris lumbricos omnes: quod etiam cum melle linctæ præstat.

Crassos corporis humores per aluum purgat, decoctum eius cum aceto mulso potum. Deijcit etiam cum fico uiridi comestum, multoque efficacius additis Nasturtio, Iride, aut Irione.

Facit & cutis splendidum colorem.

Contra lienem, & cutem subeuntes aquas cum fico, nitroque emplastri modo imponitur. Cum uino autem contra inflammationes.

Suggillata ex feruenti aqua eodem modo imposita emendat.

In anginis cum ficorum decocto utiliter gargarizatur.

Colluuntur præsentiremedie, decocto Hysopi cum aceto in dolore dentes.

Incensum, uaporis suffitu soluit inflationes aurium.

Phthyriasi etiam & prurigini capitis contritum in oleo resistit.

Putatur etiam serpentium ictibus aduersari, tritum cum melle, sale, & cumino.

Hysopi quinque rami, cum duobus rutæ, et ficus tribus decoctis, thoracem purgant.

De A G R E S T I H Y S S O P O .

Teutonice/ Wylder Hysop/ Birch Hysop.

RHAPSODIA LXXXVI.

D E N O M I N E .

Q U O D apud nos Agreste Hysopum dicitur, Græcis Thymbra est, Latinis Cunila, uel Satur eia. Herba omnibus nota, tenui & aspero folio nascens. Spicam ferens floribus refertam. Easdem cum Thymo uires habet Satur eia, eodemque modo sumitur: præterque medicinam habet etiam in sanitate suam, & non ingratum usum. Nascitur & satiuæ, sed agresti uiribus prorsus impar.

Plinius lib. 19. cap. 8. Thymbra, quæ & Cunila, hæc apud nos habet uocabulum aliud, Satur eia dicta in condimentario genere. Seritur mense Februario, Origani & mulla Nusque utrumque addit: quippe similis effectus. Sed Cunilæ Aegyptium Origanum tantum præfertur.

Galenus eum alijs quibusdam, calidam & siccam in tertio gradu faciunt, resolutiuam & diureticam.

Proprietas illi est, uentositates, inflationes, torsionesque discutere. Ventriculi digestionem adiuuat. urinam & menstrua pro uocat, uisumque ex humore superfluo exacuit.

Cum sit emplastrum de ea contrita cum frumento, dolorem coxendicem leuat.

P. Y C N O C O M O S.

Gyllsbart.

De PYCNOCOMO.

Cenonice/ Geyszbart.

RHAPSODIA LXXXII.

PYCNOCOMO Plinius Erucae folia, crassiora tamen & acriora, radicem rotundam, lutei coloris terram olentem, caulem quadrangulum, florem Ozimi, modicum, tenuemq; scribit: quae tandem omnia Dioscor. consona sunt, nisi quod Porri semen addit, ac petrosi nasci locis.

VIRES ET IVVAMENTA

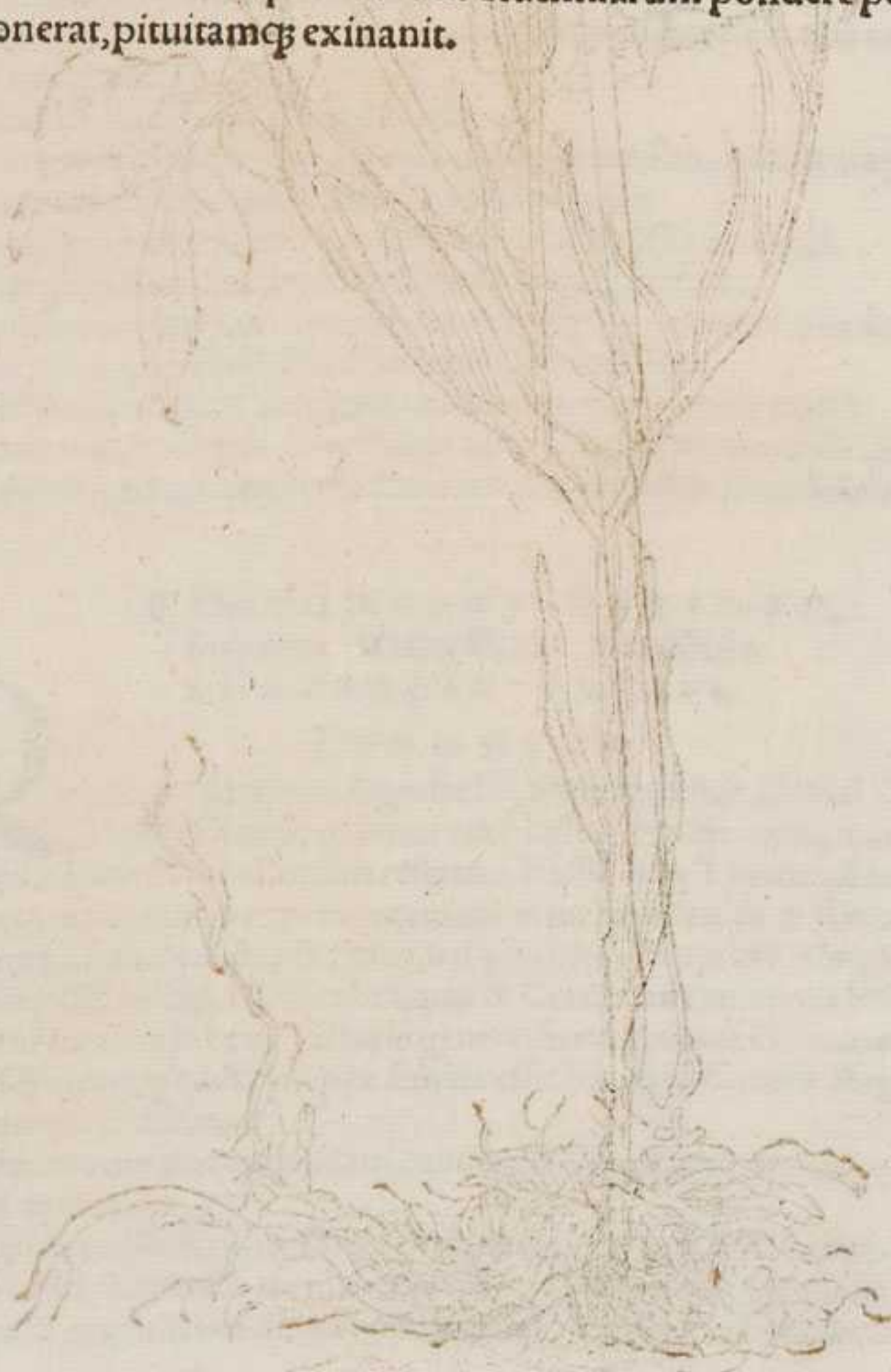
Semen Pycnocomi drachmae pondere in uino sumptum, turbulenta somnia facit.

Idem discutit tumores, si cum potentilla emplastri modo impositum fuerit.

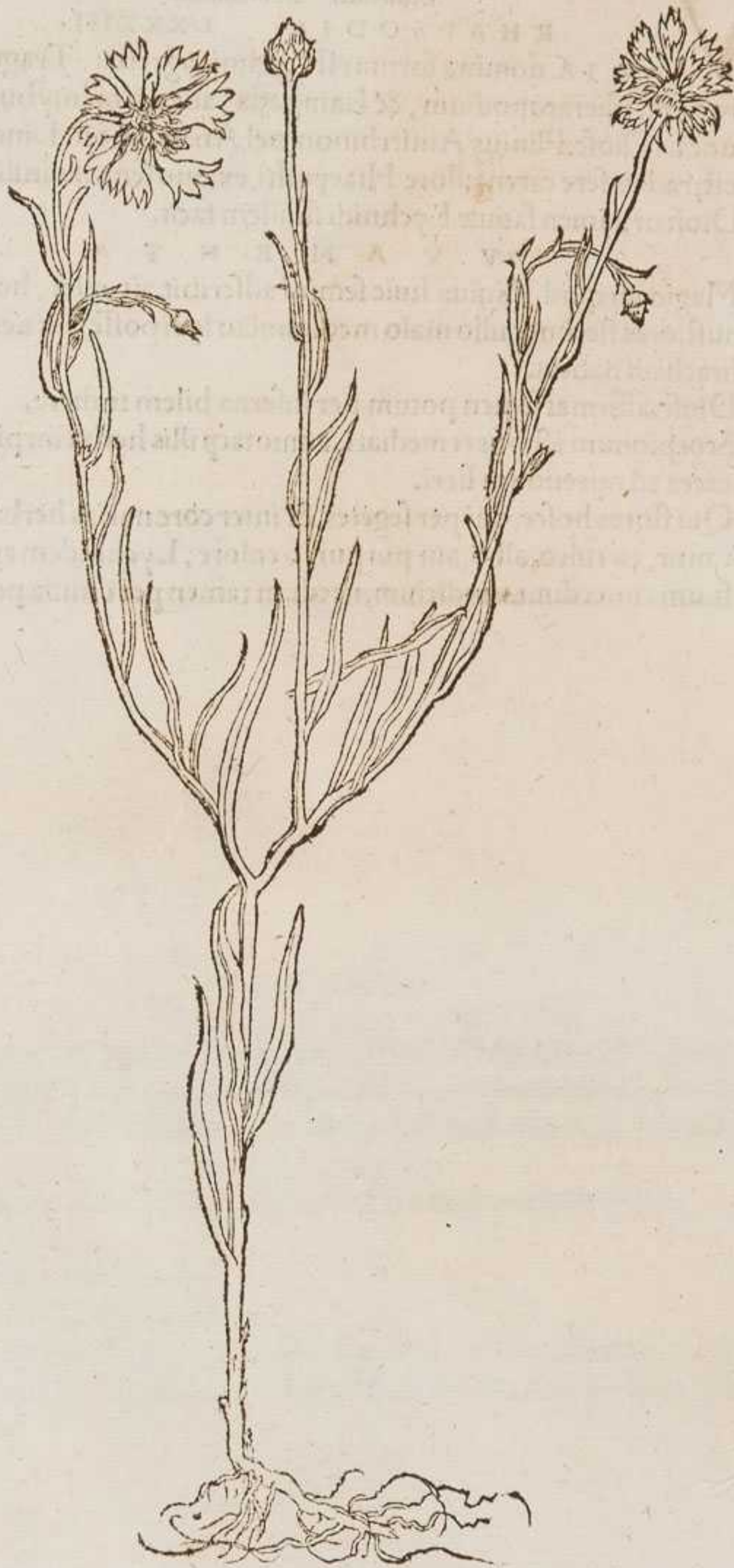
Infixa praeterea corpori, ut cuspides, & surculos, extrahit.

Folia emplastri modo imposita, furunculos, panosq; discutunt.

Radix ex multa aqua duarum drachmarum pondere pota, aluum a bile exonerat, pituitamq; exinanit.

L Y C H N I S A G R I A.

Boimblümen.

De LYCHNIDE AGRESTI.

Teutonice/ Bomblumen.

RHAPSODIA LXXXIII.

VARIA nomina sortita est Lychnis agrestis. Tragonaton enim, Atrociam, Hieracopodium, & Lampada, aut etiam Intybum agrestem ait uocari Diosc. Plinius Antirrhinon, uel Anarrhinon. Lino similis herba est, radice fere carens: flore Hiacynthi, ex quo semen uitulini naris simile. Dioscor. tamen satiuæ Lychnidi similem facit.

I V V A M E N T A.

Magicum quid Plinius huic semini adscribit. ait enim, hoc perunctos uenustiores fieri: nec ullo malo medicamēto lēdi posse, aut ueneno, si quis in brachiali habeat.

Diosc. affirmat semen potum per inferna bilem trahere.

Scorpionum ictibus remediari, admotaque illis herba torpidos, atque inefficaces ad nocendum fieri.

Qui flores hosce, qui per segetes, & inter coronarias herbas hortorum uisuntur, caruleo, albo, aut purpureo colore, Lychnidem agriam uocant, sicut suum concedimus iudicium, necdum tamen per omnia persuasi.

DE S I O.
 Teutonice/ Bachbun.

R H A P S O D I A L X X X I I I I .

S I O N, quod in aquis est, aliqui aquatilem Anagallida, alij Darenion, alij Lauer, alij Schinon aromaticū uocant. In aquis inuenitur, frutice pingui, recto. Folijs latis, Holutatro similibus, sed minoribus, & odoratis.

V I R E S E I V S .

Cruda, uel cocta hæc herba, esu calculos rumpit atq; excernit.

Vrinam cit.

Menses & partus extrahit.

Disyntericis in cibo auxiliatur.

An uero Lauer sit, aut Darenion hoc Sion, an item Iuncus odoratus Cyperi, uiderint doctiores, & conferant Plinium lib. 28, cap. 8. cum Diosc. lib. 2. cap. 181.

P

Garb im Samen.

Weisse Garb.

Millefolium paruum.

Bleyne Garb.

De MILLEFOLIO,
Tentonicæ/ Garb.

R H A P S. LXXXIII.

MILLEFOLIUM, a multitudinis foliorum nomen habet. Coliculus ille illi tener ac rubens est, Feniculi folijs, pēnarum instar uestitus, ac si natura arte quadam expoliuisset. Palustribus nascitur locis, confercto more uereno tempore cum primis ebulliens.

V I R E S.

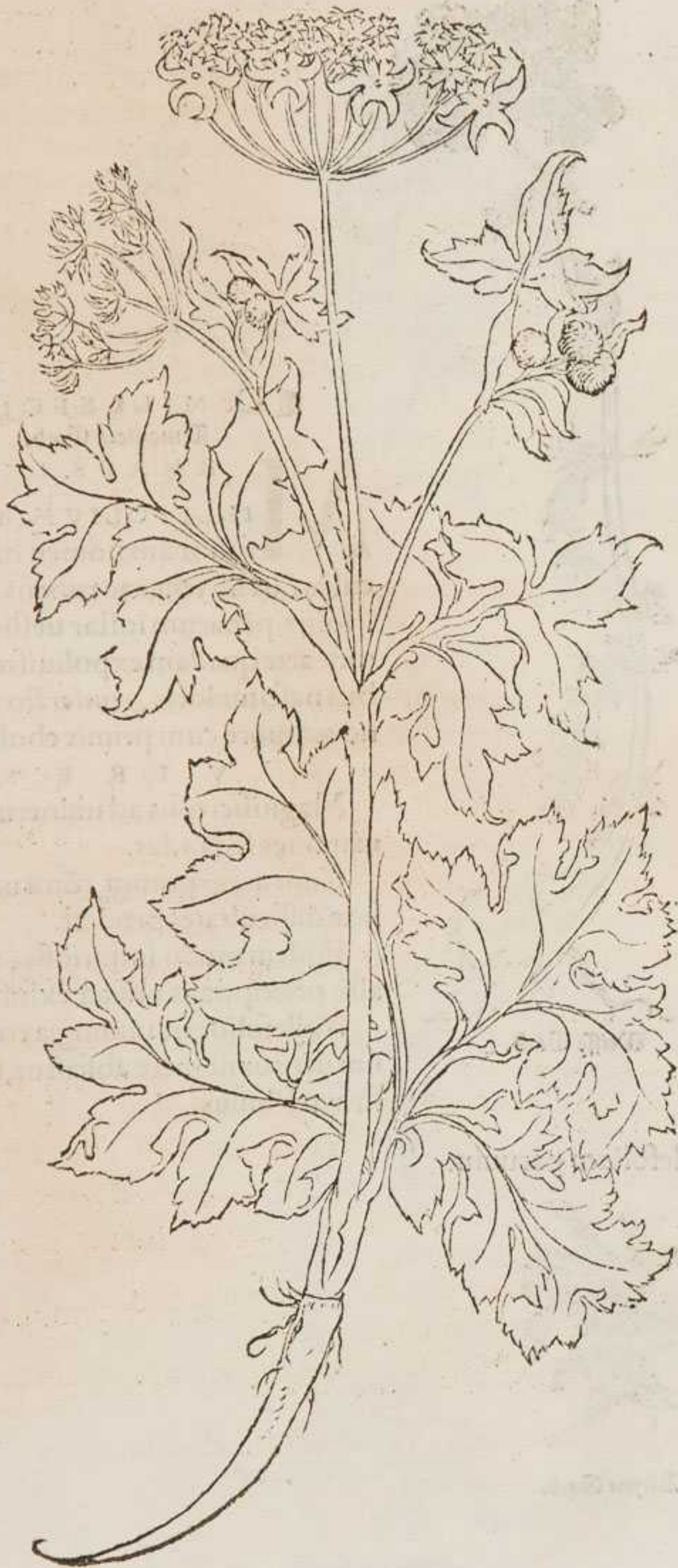
Magnifici usus ad uulnerum inflammationes sedandas.

Cum aceto potum, cōtra uringæ ac uesicæ difficultates prodest.

Eodem modo suspiriosis, atq; etiã ex alto præcipitatis utiliter exhibetur.

Millefolio cum axungia contrito, bonum neruos uomere abscissos, solidari affirmat Plinius.

P 2

De P A S T I N A C A.

Teutonice/ Bestenaw.

R H A P S O D I A L X X X V I.

STAPHYLINOS græce dicitur, quam nos Pastinacam appellamus. Eam alij Cerascomim, Babibyron, aut Sycham nominauerunt.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Plinius duo eius genera facit cap. 5. lib. 19. suæ naturalis historię. Agrestis unum, quod sponte prouenit. Alterum feritur aut radice, aut semine, idq; primo uere, uel autumno, ut Hygino placet, Februario, Augusto, Septembri, aut Octobri, solo quam altissime refosso. Annicula utilis esse incipit, Bima utilior, gratior Autumno, patinisq; maxime. Hæc Plinius. Agrestis uero in usum medicinæ uere cedit, quæ folia Gingidij habet, maiora & amara. Caulem rectum & asperum, & in summo umbellam Anetho similem, in qua flores rubicundum quid in medio habentes. Radix illius crassitudine digitali est, dodrantali longitudine, odorata, quæ & ipsa edendo est, si rite cocta fuerit.

L O C V S.

Nascitur in apricis pratis uberior, quamuis & alijs locis incultis reperitur.

C O M P L E X I O.

Auerrois calidam & siccam facit, habentemq; uirtutem subtiliandi: in qua Agrestis potentior est domestica, uel satiuæ.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Folia Pastinacæ corrosiuis uulnerib. imposita, sanare ea dicit Auerrois.

Semen domesticæ contritum, & bibitū, ueneris emortuæ uires reparat.

Syluestris autem semen, potenter menstrua & urinam prouocat.

Hydropicis & pleuriticis idem præsentis remedio est.

Valet etiam contra uenenatorum animalium morsus, ictusue, cum axungia.

Non tangi a ueneno animalis ferunt, qui semen eius præsumpserint.

Conceptus idem adiuuat.

Sed radix mulieri supposita, foetus ex utero trahit.

Plinius asserit, Dieucen dedisse contra iecinoris ac lienis, ilium, lumborum & renum uitia ex aqua mullæ.

Cleophontus dysentericis ueteribus.

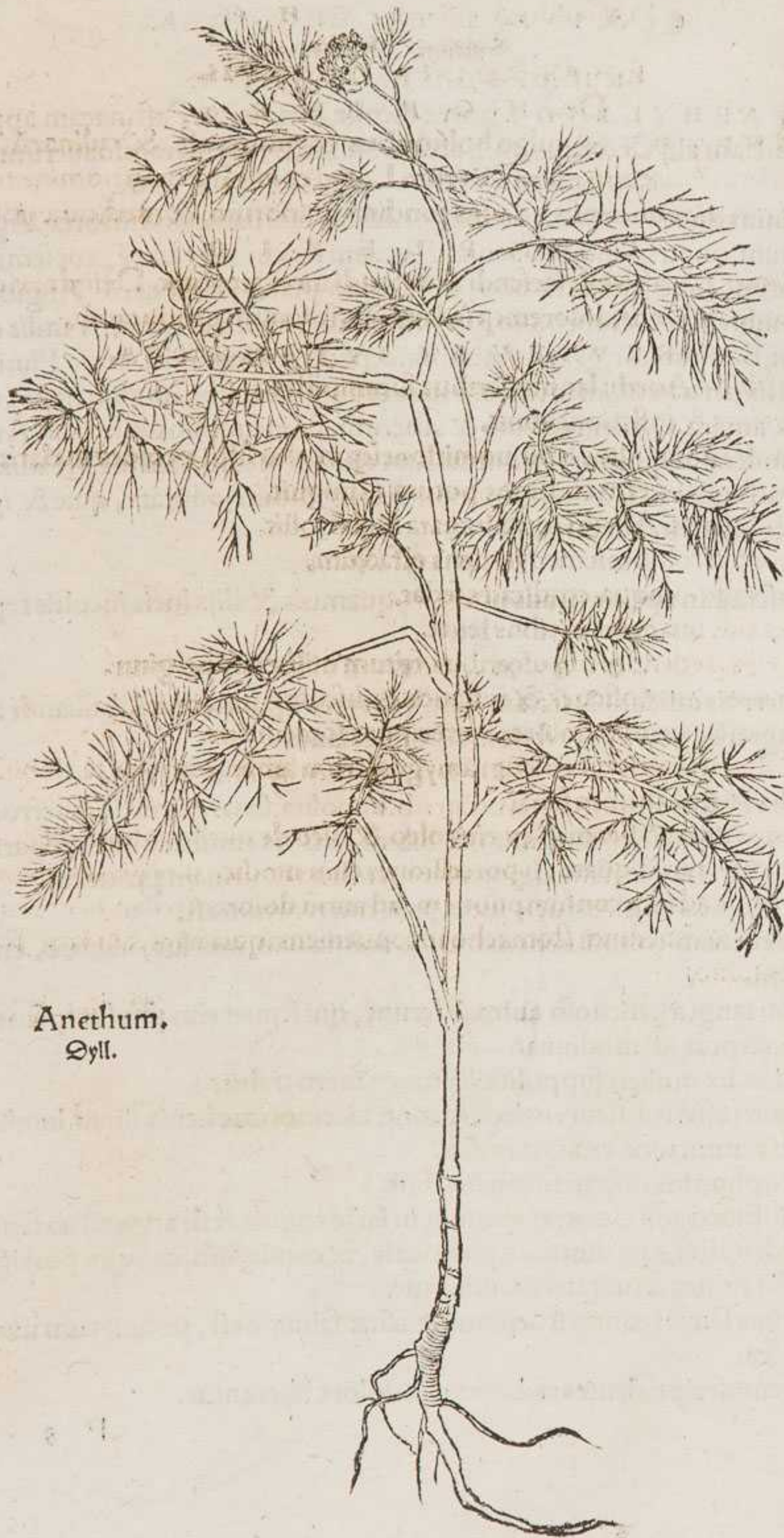
Philistion radice uncias quatuor in lacte coquit, et stranguriã eo sanat.

Hydropicis, opisthotonis, pleuriticis, & comicialib. ex aqua porrigit.

Folia contra cruditates manduntur.

Satiuæ semen contra scorpionum ictus salutare est, potum cum uino, aut posca.

Circumscalpti dentes radice eius, a dolore liberantur.

Anethum.
Syll.

¶ De A N E T H O.

Teutonice/ Syllen.

R H A P S O D I A L X X X V I I .

De N O M I N E .

ANETHVM uulgo holitoribus cognitum est, & culinarijs: a quibusdam Anicetum uocatū: uerum Latini cum Græcis in nomine conueniunt. Herba hortensis, ad usus condimentariorum, & medicinæ nota.

C O M P L E X I O .

Galenus Anetho calefaciendi ac siccandi uires attribuit. Deinde resolūendi ac maturandi, doloremq; sedandi, & somnum prouocandi.

V I R T U T E S E T I V V A M E N T A .

Decoctum Anethi lac mulieribus subministrat.

Tormina & inflationes finit.

Aluum cit, singultus lenit, uomitionesq; ex alto sistit, oculorum claritati officit, & genituram continue potum extinguit.

Cinis cremati Anethi condilomata illitus tollit.

Singultus cohibet semen feruens olfactum.

Sumptum ex aqua, cruditates sedat.

Cinis eius uuam in faucibus leuat.

Saniosis pudendorum ulceribus, tritum utiliter inspergitur.

Torsiones, uentositates, & inflationes discutit.

In sedando aurium dolorem præcipua est medicina.

Anethinum oleum, et oleum amygdalarum amararum mixta, tinnitū, & uentositatem aurium sanat.

Mirandum medicamen ex eius oleo, & oleo de uitellis ouorum, & uio laceo cum butyro liquato, si porcelliones cum modico uini granatorū incocti fuerint ad uini consumptionem, ad aurium dolorem sedandū elicitur.

Est tamen Anethum stomacho inconueniens: quia nauseam facit, Rasis testimonio.

P & ¶ De

A S P A R A G V S.

Spargen.

De ASPARAGO.

Teutonice/ Spargen.

RHAPSODIA LXXXVIII.

De N O M I N E.

AD ganeam maxime Asparagi petuntur, estq; omnium hortensiu-
um eorum cura laudatissima. De his Plinius accurate scripsit naturalis hi-
storix sue lib. 19. cap. 8. ubi & modum conferendi, plantandiq; ex Cato-
ne de re Rustica perdocet.

G E N E R A, & Species.

Duo sunt genera Asparagorū, Hortense unum, Agreste alterū, quod
& Corrudam nominat Plinius.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Hortensis Asparagi cibus, stomacho utilissimus est.

Si illis cuminum fuerit additum, inflationes stomachi, coliq; discutit.

Ventrem leuiter molliunt.

Pectoris & spinæ doloribus, intestinorumq; uitijis profunt.

Ad renum & lumborum dolorem, ex uino cum parte cumini triū obo-
lorum pondere btrbitur.

Venerem stimulant, urinamq; cient: utilissime in uesicā exulcerant.

Radix trita, & in uino albo pota, calculos quoq; exturbat: lumborum
item & renum dolores sedat.

Ad uulvæ dolorem cum uino dulci utiliter bibitur.

Eadem cum aceto decocta, contra elephantiam prodest.

Negant ab apibusungi, perunctos Asparago trito cum oleo.

Agrestis Asparagi uis maior est ad prædicta omnia, inter easq; candidi
ori longe maior.

Regium morbum extenuat.

Bibitur decoctum eius cum aqua, ad Venerem excitandam.

Ad idem ualet semen eorum cum anetho tritum, ternis utrumq; obo-
is datum.

Succus eorum decuctus, ad serpentium ictus bibitur.

Si sanguis per urinam reddatur, iubet Chrysippus dari semen Aspara-
gi, Apij, & Cumini, ternis obolis in uini cyathi duobus.

Sic etiam hydropicis prodesse ait, quamuis urinam moueat.

Vesicæ quoq; prodest in aqua elixum.

Canes eo comesto moriuutur.

Succus radicis in uino decoctus, si ore contineatur, dentium dolorem
auertit.

CANABIS.

Canffe

De C A N A B E.

Teutonice/ Hanff.

R H A P S O D I A L X X X I X.

D V O genera Canabis sunt iuxta Dioscoridem, Satiuum unum, Agreste alterum. Græci Satiuum & Schcenostrophon dicunt: quod texendis funibus radix eius sit aptissima. Ingrati odoris est, stuporem quendam in eo cubantibus afferens. Agrestis nigrioribus & hirsutioribus est folijs.

C O M P L E X I O.

Canabis natura calida est & sicca in tertio, ob id uentositatum & inflationum resolutiua est.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Semen Canabis uberius potum, genituram uirorū extinguere dicitur.

Succus eius in dolore auribus inditus, dolorem tollit, uermes necat, & quicquid incidit eijcit, sed non sine capitis dolore.

Idem aquæ infusus, coagulare eam dicitur.

Canabis folia iumentis in aqua pota, aluum eorum emollit.

Radix cocta in aqua, dolentibusq; articulis imposita, dolorem illorum leuat: ob id & podagricorum impetus compescit.

Ambustis cruda illinitur: sæpiusq; mutatur, ne arefcat.

BETONICA ALBA.

Weiß; Betonien.

BETONICA M hanc Albam, quæ & uera species alterius Betonicae est, inuentu rarissimam, præcipue in Germania, primus omnium nobis ostendit Hieronymus Tragus, uir in Herbarum indagatione studiosiss. quam & ex Horto suo ad nos dedit. Est autem priori in omnibus, præterquam quod sit flore albo, similis: quam Tomo. I. fol. 89. descripsimus: cui supponas. Fatemur & in hoc libere errorem nostrum, qui communiorem sectati Medicorum opinionem, pro ea Paralyticam herbam fol. 97. perperam subscripsimus.

ARBUSTA VARIA.

DE SAMBUCO.

Cent. Forder.

RHAPSODIA LXXXIII.

DE NOMINE ET GENERE.

ANTEQVAM ad arboreſcentia arbuſta ueniremus, de Ebulo, quod genus Sambuci eſt, egimus: nunc de ea dicendum, quæ arboſcit, quam aliqui ſatiuam Acten, aut Sambucum uocant. Hæc uirgas habet harundinum modo longas, rotundas, cauas, & albeſcentes. Folia iuglandi nuci ſimilia, maioribus tamẽ inciſuris diuiſa. In apicibus circinnatas geſtat umbellas, floribus albicantibus, fructu Therebyntho ſimili, ræcemôſo, uinôſiq; guſtus.

Sup. fol. ij

LOCVS.

Creſcit Sambucus ubiq; locis cultis, & incultis, ex iſtis macerijs & muris progrediens. Sepium tamen ut plurimũ eſt fulcimentum. In montibus non reperiuntur.

COMPLEXIO.

Sambucus natura ſiccatur, adstringit, & refrigerat: ob id aquã hydropicorum e corpore pellit. Stomacho inutilis eſt.

VIRES ET IUVAMENTA.

Vtriuſq; Sambuci folia ueteri uino incocta, iuſq; illius ad duos cyathos epotum, ſtomacho quidem inutile eſt, ſed aluum ab aqua exonerat.

Recentem ambuſtionem trita & impoſita, refrigerat.

Molliffima folia ſuper morſu rabidi canis illita cum polenta, dolorem ſedat, & uenenum extrahit.

Succus cerebri collectiones, & meningarum, quæ circa cerebrum ſunt infuſus, lenit.

Q Aciji

Acini acetabuli mensura poti, urinam mouent.

Folia cum adhuc tenera sunt, ex oleo & sale eduntur, ad pituitam, bis
lemq; detrahendam.

Eadem contrita cum Helleboro & Oxymelle squillitico, serpigini, in
petigini, & morpheæ imposita, eas sanant.

Derasus cortex radice, si per noctem in uino maduerit, decolatunq;
uinum fuerit epotum, uomitum prouocat, & uentrem a malis humorib;
bus eneruat.

Aqua florum Sambuci utiliter hydropicis bibitur.

Radix in uino cocta, subeuntes cutem aquas euacuat.

DE IUNIPERO.

Teut Wechholder.

RHAPSODIA LXXIII.

de quibus
uincis.

NON paruum cum Cedris Iuniperus affinitatē habet: eiusq; duo
sunt genera. Minus, quod aliqui Arceuthis, diminutiua forma
uocant, quasi dicant Iuniperulum: q; semper inter fruteta humilis per
maneat. Alterum Maius, quod in iustam arboris magnitudinem exur
git, cupresso non absimilem. Folia habet utraque Iuniperus spinosa, &
acria. Baccas ferunt mirtilorum forma, quæ biennio in ramis pendent,
anteq; maturescunt.

LOCVS.

Amant Iuniperi loca maritima, & arenaria, suntq; prorsus campestris,
& egre in hortis ac locis cultis proueniunt.

COMPLEXIO.

Grana Iuniperi, quorum primarius in medicina usus est, calidæ sunt
temperaturæ, & siccæ in secundo gradu. Conglutinant uulnera, & con
fortant.

VIRE ET IUVAMENTA.

Vrinæ eliciendæ utraq; Iuniperus est accommodata.

Suffitus eorum serpentes fugat, & alia uenenosa.

Conuulsis, ruptis, & muliebriū locorū strangulationibus medentur.

Granorū decoctum, ad tussim, inflationes, tormina, & uenenata facit.

Oleum ex granis elicatum, confortat loca neruosa, resoluendo.

Aduersus arthriticam, chyragram, podagram, & sciaticam ex frigida
causa, ualet.

Lib. 24. cap. 21

Plinius de Iuniperis ita scribit. Iuniperus uel ante cætera omnia excale
facit, extenuat, Cedro assimilis. Eius duo sunt genera. Altera maior, altera
minor. Utraq; accensa serpentes fugat. Semen, stomachi, pectoris, lateris
doloribus utile. Inflationes, languoresq; discutit, tusses concoquit, & dur
cias. Illitum tumores sistit. Item aluum, baccis ex uino nigro potis. Item
uentris tumores illiti. Miscetur & antidotis oxyporis. Vrinam cit. Illinitur

& oculo

& oculorū epiphoris. Datur conuulsis, ruptis, torminibus, uuluis, ischia-
dicis cum uino albo potum cum pillulis quaternis, aut decocti uiginti in
uino. Sunt & qui corpus purgant e femine eius, in serpentium metu.

Auerrois ait. Iuniperus prouocat urinam & menstrua fortius alia re,
adeo, ut faciat mingere sanguinem. Abortum facit, & mortuum fœtum
educit.

¶ De BERBERI, id est, Spina acuta,
Teutonice/ Saurauß.

R H A P S O D I A L X X X V.

D E N O M I N E.

A Sapore acetoso Græci huic plantæ nomen indidere, Oxyacantham nominantes: uam alij Pyrinem, aut Pyrianthen appellarunt.

F O R M A.

Oxyacantha, uel Berberis, piro syluestri similis est arbor, uerū minor,
magisq; spinosa: fructum fert rubicundum, oblongum, per septembrem
ac octobrem menses campis decorum. Radix illi alta & multifida.

C O M P L E X I O.

Berberis fructus frigidus est & siccus in secundo gradu, stipticus ualde,
& uirtutis incisiuæ; ob id omnes fluxiones cohibet.

Fructus Berberis comestus, abscindit fluxus antiquos, & humores a
matrice defluentes.

Radix illius trita & imposita, infixas carni sagittas & spinas extrahit.

Fructus sitim compescit, stomachumq; & hepar confortat a calore pa-
tientes.

¶ De VITE VINIFERA.

Teutonice/ Weinreben.

R H A P S O D I A L X X X V I.

V I T I S nomen quam pluribus apud Diosc. plantis est cōmune.
Vocāt enim aliam Vitē albam, aliam Vitē nigram, aliam Vitē agre-
stem. Eam uero de qua iam scribere intendimus, Ampelon œnophoron,
id est, Vitē uiniferam appellat.

G E N E R A E T S P E C I E S.

Innumera Vitium reperiuntur genera, ex quibus diuersorum colorū
& saporum uina conficiuntur. de quibus Plinius studiosissime lib. 19. suo
naturalis Historiæ differuit: eo studiosos ablegamus: cum nostra non re-
ferat Vitium genera, insitiones, & curas, sed medicinas persequi. Neq; eti-
am uiui iam usum proprietatemq; ostendemus, sed tantum ipsius Vitis,
& quæ eam uestiunt foliorum & flagellorum.

V I R E S & Iuuamenta V I T I S.

Pampini teneriores cū folijs contriti, capitis dolorē mitigant impositi.
Cum polenta uero mixti, corporis inflammationes tollunt.

Sola folia ex aqua frigida, stomachi ardorem compescunt: quod & arti-
cularibus morbis præstant cum polenta hordeacea imposita.

Tumores omnes tollunt pampini triti & impositi.

Succus eorum tormina uentris emendat.

Lachryma, uel gummi Vitiū, lepras, lichenas et psoras nitro plitas sanat.

Eadem psilothi uim habet, sapius cum oleo capillis illita.

Idē facit aqua quā uirides accensę exudāt uites: qua et uerrucę tollunt.

Mire item aqua hæc uisum clarificat, oculis indita.

Pampinorum succus, sanguinem exscreantibus, & mulieribus a conceptu nauseantibus prodest potus.

Cortex Vitiū, et folia eorū arida, cruēta uulnera sistūt, eaq; cōglutināt.

Succus Vitis albæ contritæ thuri mixtus, impetigines illitus tollit.

Cinis farmentorum et uinaceorum, condilomata, & reliqua sedis uitia ex aceto illitus emendat.

Idem luxata et ambusta, lienisq; tumores cum rosaceo, ruta, et aceto impositus sanat.

Idem sacro igni ex uino inspergitur: eo modo et intertrigines & pilos absumit.

Ad lienis uitia datur cinis farmentorum aceto conspersus, in uino potandus, ita tamen, ut lienosus in lienem iaceat.

Clauiculæ quibus uites repunt, contritæ, utiliter ex aqua contra uomitiones continuas bibuntur.

Cinis uitium cum axungia ueteri, contra tumores utilis est: fistulas idē purgat, omnesq; dolores neruorum ex frigore ortos sanat.

Contractiones & contusiones, scorpionumq; et rabidorum canum plagas ex oleo sanat.

Excrescentes carnes, cum nitro & aceto, ab ossibus tollit.

Solius corticis cinis, pilos reddit.

Vuæ florem si in cibis ederint gallinacei, uuas non attingunt.

Sarmenta in quibus acini fuerunt, & nuclei acinorum, præcipuam adstringendī uim obtinent.

Nuclei tosti, tritiq; stomacho utiles sunt.

Farina illorum pota, dysentericos, & cœliacos sanat: quod & decoctū eorum facit.

Omphatium
Agreste.

Ex uuis agrestis Vitis expressus succus, Omphatium dicitur, uel Agresta, uulgo Agrestis. Hic ulcera quæ humidis locis fiunt, sanat, ut sunt oris & genitalium ulcera.

Oculorum claritati maxime prodest, infusus.

Idem scabriciei genarū, ulceribus angulorū, nubeculis, ulceribus quacuncq; parte manantibus, cicatricibus marcidis, et ossibus purulente lienosis opitulatur.

Flos Vitis agrestis Oenanthe dicitur, ex alba uite refrigerat & adstringit, uulneribus inspergitur, stomacho illinitur. Vtilis urinæ, iocinori, capitis doloribus, dysentericis, cœliacis, & cholericis.

Oboli pondere ex aceto contra fastidia bibitur.

Eadem

Eadem siccata manantia capitis ulcera.

Est & ipsa efficax ad uitia quæ in humidis sunt locis, quapropter oris ulceribus, sedis, ac uerendarum partium uitia sanat.

Cum melle & croco sumptus, aluum sistit.

Genarum scabiem emendat, & oculorum lachrymas.

Ex uino potus, stomachi dissolutionem reparat.

Ex aqua frigida, sanguinis excreationes.

Cinis eius ad collyria, & ulcera purganda, paronychia, & pterygia probatur. Vritur in furno dum panis percoquatur.

¶ De SENTE CANIS.

Teutonice/ Bitten.

R H A P S O D I A L X X X V I I .

CYNOSBATON, aut Oxyacantha uocant Græci, quam nos Sentem canis uocamus. Frutex est maior Rubo, & arborefcit etiam. Folia habens Myrto latiora. Spinas in uirgis durissimas. Florem candidum, & fructum oblongū, cum maturuit rubicantem, lanuginosis acinis refertū.

V I R E S E T I U V A M E N T A .

Fructus caninæ Sentis siccatus, uinoq; incoctus & potus, alui fluores sistit. A lanugine tamen cauendum; quia faucibus & arteriæ nocet.

Ex floribus odorem rosarum imitantibus distillatur aqua, quæ ut aliarum rosarum ad calores restinguendos utilis est.

Plinius aliã Sentē canis, uel Cynosbaton describit lib. 22. cap. 12. prorsus ab hac diuersam: de qua alias sub Rubi nomine multa.

¶ De L I G V S T R O .

Teutonice/ Hartryegel.

R H A P S O D I A L X X X V I I I .

NISI opinione fallar, Ligustrum ea est planta, quam Officinæ & uulgus Medicorum Frazilionem, Germani Hartryegel uocant, Cypron Græci nominant. Oleæ similia habens folia, latiora tamen & molliora, uiridioraq;. Flores habet candidos, odoratos, ex quo fructū nigrum Sambuco similem producit.

V I R E S E T I U V A M E N T A .

Folia adstrictoriam uim habent: eamq; ob causam cōmanducata, oris ulceribus, feruidisq; alijs collectionibus & carbunculis illita opitulantur.

Ambusta utiliter eorum decocto fouentur.

Concisa, et succo Lanariæ herbæ conspersa, inunctos capillos ruffant.

Conciscus flos, & ex aceto fronti illitus, capitis dolores sedat.

Ex floribus fit unguentum quod Ligustrinum uocant: illius compositionem uide apud Diosc. lib. 1. cap. 125.

Succus plantæ neruis, & articulorum doloribus ex algore caussatis, prodest impositus.

Folia uetustis ulceribus cū modico salis, & oris exulcerationib. p. sunt.

Q 3 Acini

Acini contra phthyriam & intertrigines ualent.

Sanant & gallinaceorum pituitas.

Aqua ex floribus eius distillata, omnia faucium incommoda extergit.

¶ De PRUNO SYLVESTRIS.

Teutonice/ Schleen.

RHAPSODIA LXXXIX.

SYLVESTREM Prunum passim per campos iuxta uias ac sepes uidere est, grato cum floret odore.

VIRES ET IUVAMENTA.

Stipant uehemēter Pruna syluestria, damascenisq; fere similes habent uires cum maturi exiccantur.

Contra destillationes, tonsillas, gingiuas purulentas, & procidentem uuam utiliter decocto illorum gargarizatur.

In sapa cocta utiliora, stomacho redduntur, aluumque uehementius stringunt.

Gummi Prunorum syluestriū uesicæ calculos cum uino potū frangit. Idem impetiginibus puerorum ex aceto utiliter inungitur.

¶ De R V B O.

Teutonice/ Brombeeren.

RHAPSODIA XC.

De NOMINE.

MORA illa quæ pastoribus & eorum pueris grata sunt, Rubum uulgo cōmendant, ob id multis nominibus est donatus a ueteribus. Græci Baton, aut Cynosbaton uocant: alij Selinortion, Asyntrophon, aut Ametron: Latini uero Sentem, uel Rubum, aut Mora Vaticana.

FORMA ET LOCVS.

RVBVM nemini ignotū arbitramur, qui modo pedem extra cunabula mouerit. ubiq; enim uestibus prætereuntium sese affigit, remoramq; uiatoribus inijcit. Folia habet uarijs incisuris diuisa, nigricantia ab uno latere, alio cadent: uirgas habens undiq; diris aculeis uestitas. Florem fert album: unde fructus Moro persimilis exit, minor tamen est.

COMPLEXIO.

Tota huius plantæ substantia frigida est, siccandiq; et adstringendi uiprædita.

VIRES ET IUVAMENTA.

Decoctum ramorum eius in aqua, capillos denigrat.

Aluum fluentem si bibatur, sistit.

Muliebres fluctiones cohibet.

Presteris morsibus prodest.

Gingiuas confirmat, & oris ulcera folia commanducata sanant.

Eadem compescunt quæ Herpetas uocant.

Manantia capitis ulcera, & procidentes oculos curant.

Condilomata, & Hemorrhoidas emplastri modo imposita, sanant.

Vomitum

Vomitum concisa & imposita stringunt.

Succus e folijs, caulibusq; expressus, deinde in sole siccatus, efficacius prædictis medetur.

Mororum Bati cum maturuerint succus, ad oris incommoda utilis est.

In mediâ maturitate sumptus, aluum lubricam compescit.

Idem facit flos eius in uino potus.

Flos, aut mora, scorpionū uulnera sine collectione sanant & glutinant.

Vrinam eadem ciunt.

Cardiacis contrita folia a mamma sinistra utiliter imponuntur.

Decoctum eorum ex uino, calculorum præsentaneum est remedium.

Cymæ commanducatae, labantes dentes confirmant.

Cinis crematorum, uuam prociuam reprimunt.

Folia siccata & tusa, iumentorum ulceribus medentur.

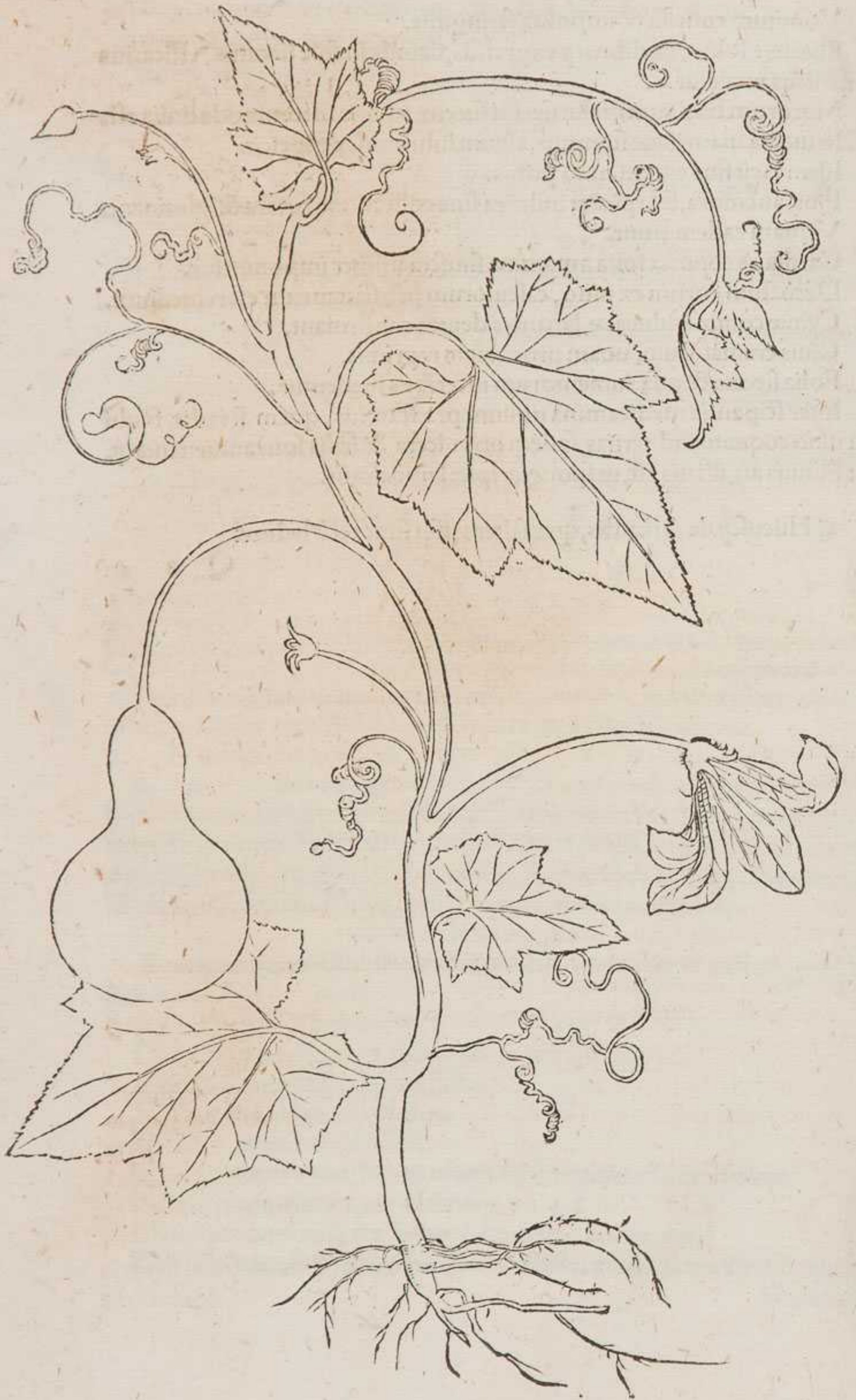
Inter stipantia medicamina nullum præstantius, quam si radix Rubi in uino coquatur ad tertias, indeq; oris ulcera, & sedis foueantur: tantaq; ut Plinius ait, illi uis est, ut spongiæ ipsæ lapidescant.

¶ Hucusq; de Arbustis, quæ saltem usui sunt rei Medicæ.

Q. 2

CUCURBITA.

Herb.

¶ De C V C V R B I T A.

Teutonice/ Kürbß.

R H A P S O D I A X C I.

GR A E C I Colocynthon, uocant nosram Cucurbitam quæ passim per rura omnibus nota est, prouenitq; per æstatis calores, regionibus calidis gratus cibus.

C O M P L E X I O.

Frigida & humida est omnis Cucurbita satiuua ad gradum secundum.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Cruda, concisaq; Cucurbita, emplastricq; mō imposita, tumores et abscessus lenit. Ramenta eius utiliter oculorū inflammationibus, et podagris calidis imponuntur. Expressus Cucurbitæ succus, aurium doloribus medetur, eoq; euidentius, si cum rosaceo instilletur.

Summa corporis superficies utiliter eo in februm ardoribus illinitur.

Succus elixæ Cucurbitæ, exiguo melle ac nitro additis, aluum leniter soluit.

Itidem facit uinū per noctē in cauata cucurbita sub die seruatū, & ieiune potum.

Mira de Cucurbitis, & earum cura apud Plinium & reliquos rei rusticæ scriptores inuenies.

Semina Cucurbitarum ardori renum & urinæ, trita, et ex aqua pota, subueniunt.

¶ De A G R E S T I C V C V R B I T A.

Teutonice/ Coloquint.

R H A P S O D I A X C I I.

ES T E T syluestris Cucurbita Colocynthis, aut amara Cucurbita uocata, quæ uiticulas & folia satiuo Cucumeri similia habet, per terrā serpentina. Fructus orbiculatus ad pilæ paruæ magnitudinem, uehementer amarus; qui cum pallore incipit, decerpit & colligi debet.

Est autem Cucurbitæ persimilis, nisi quod illi flos sit albus, huic croceus.

C O M P L E X I O.

Colocynthis sicca est et calida, grossum flegma de corpore educit, neruosisq; egritudinibus opitulatur.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Pulpa Colocynthis quatuor obolorum pondere, cum mulsa aqua epota, additis exiguo nitro & myrrha, commodissime crudos humores euacuat.

Siccati fructus clisteribus utiliter miscentur contra coxendices, resoluta, & coli dolores. Idem aliquando pituitam, bilem, strigmenta q; cruenta trahunt.

Fœminis adpositi, fœtus in utero necant.

Acetum cum nitro in exenterata Coloquintide feruefactum, ad dolorem dentium prodest, si os ex eo colluatur.

Aqua mulsa, passumue eodem modo incoctum, & sub die per noctem refrigeratum, & epotum, crassiora strigmenta purgabit.

Sedi etiam balani ex ea subiiciuntur, ad euocanda alui excrementa.

Virentis Coloquintidis succus, contra coxendicum dolores utiliter confricatur.

Semina contra regium morbum utiliter sumuntur, si mox aqua mulsa desuper potata fuerit.

Radix utiliter drachmæ pondere, contra scorpionum ictus bibitur.

¶ De C V C V M E R E satiuo. i. Cucumeren.

R H A P S O D I A X C I I I.

PE R M V L T A inuenies naturę opera, in quibus eiusdem generis & nominis

& nominis diuersas edidit naturas. Idem & in Cucumere hoc facit, ubi satiuum præbet, qui dulcis & edendo est. Rursus agrestem, quo nihil amari-
us & ad cibum ineptius, uerum ad medicinæ usus satiuo præstantiorem.
Caules habet Cucumis longissimos, geniculatos, & per terram repentes.
Pingui gaudet solo, locisque apricis uberius prouenit. Poma uel fructus ob-
longos, tuberosos, & aliquatenus gippinosos habet.

C O M P L E X I O.

Cucumeres calefaciunt & humectant in secundo, suntque absterfui. Sub-
stantiam habent grossam, coctioni uentriculi repugnantem, chylumque cor-
ruptibilem generant, malarum & putridarum febrium fomitem.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Aestate Cucumeres cum sale ex aceto et oleo contra calores eduntur,
& ad aluum citandam: estque stomacho & uesicæ utilis satiuus.

Olfactu, defectus animi restituit.

Semen ciendæ urinæ uim habet.

Idem cum lacte, aut passo, contra uesicæ ulcerationes bibitur.

Folia ex uino imposita, rabidorum canum morsibus medentur.

Ex melle, epinyctidas emendant.

¶ De CUCUMERE Agresti, siue Asinino.

R H A P S O D I A X C I I I I.

AGRESTITIS Cucumis satiuo multo est minor, hirsutiorque, & spi-
nosior. Asperis & incultis locis, per campos latissime folia sua spargens.
Fructus eius iuglandis nucis cum suo putamine magnitudinem non excedit.

De ELATERIO.

Ex Cucumere agresti medicamentum quod Elaterion uocant, conficitur,
succo e semine expresso. Huius confectioem et usum apud alios legere
potes. Plinius de eo scribit lib. 20. cap. 1. Dioscorides lib. 8. cap. 189. Plan-
tæ tantum medicinas hic persequi intendimus.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Succus foliorum utiliter dolentibus instillatur auribus.

Radix cum polenta imposita, ueteres tumores discutit.

Eadem cum therebynthina resina imposita, panos rumpit.

Podagras etiam discutit in aceto elixa & imposita.

Decoctum eius ischiadicis per clisterem utiliter infunditur.

Pari utilitate eo dolentes colluuntur dentes.

Sicca, tritaque, uirilignes, lepras, & impetigines exterit.

Nigras cicatrices, uultusque maculas repurgat.

Eiusdem succus sequioboli portione datus, cum corticis quarta aceta-
buli parte, pituitam purgat, & bilem, maxime hydropicorum, absque tamē
stomachi læsione.

Est & genus aliud Citrinorum, Cucumerum, quod Officinæ Citrolū
uel Citrullū nominant, cuius semen tamen ad usum medicinæ uenit. Reliqua in-
utilis, frigidior cucumere est, & peioris succi, ob id et stomacho contrarius.

DE MELONE.

Teut. Melan.

R H A P S O D I A X C V.

MELO cum maturuerit, subtilis substantiæ efficitur, cū crassior sit immaturus. Varia ipsius sunt genera, nec eundē gustum, aut odorē referentia.

C O M P L E X I O.

Sunt & ipsi frigidi & humidi ex ordine secundo, incidentis & abstergentis nature: quapropter smigmatib. permiscetur triti seminis farina, ad cutē corporis eluendam. Radix & semen siccata, in numero siccantium censentur, absterguntq; magis.

L O C V S.

Nascuntur & ipsi bene cultis locis, eoq; letius, si subinde sarriantur, & rigentur. Amant tamen aprica loca, & sole irradiata. Cum annus est pluuiosus, & nubilus, Melones non æque, ut in siccis annis proueniunt.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Cum eduntur bene maturi, urinæ sunt prouocatiui.

Si emplastri modo caro Melonis imponitur, calida oculorum apostemata curat.

Cortex capiti infantis superpositus, calida cerebri apostemata emendat.

Si pulpa cum semine commiscetur cum farina, & in sole trochisci siccantur, ad extergendas speciosarum mulierum facies commodissima sentiatur.

Puluis siccæ radice drachmæ pondere ex aqua mulsâ potus a prandio, leuiter euomere facit.

DE PEONIBVS.

R H A P S O D I A X C V I.

EIVSDEM cum Melonibus generis Pepones sunt, nisi q; hij in longum excresecunt. Melo pepones uocati, cum ad malorū figuram in rotundū creuerit.

Per omnia eadem cum Melonibus habēt vires in caloribus restinguendis, & fordiciis eluendis.

DE CITRO, quod Citrinat uocant.

R H A P S O D I A X C V I I.

D E N O M I N E.

VARIA hoc pomum nomina est sortitū. Dicitur enim Medicum, Persicum, aut Citromalum. Communiter Citrium, uel Citrum. In arbore crescit toto anno fœcunda, quæ semper cū maturis, immatura gestat poma, & flores. Oblongum est, rugosum, colore ad aurum inclinato, odore graui. Semen eius pirorum simile est. Folium arboris Vnedonis est, intercurrentibus spinis.

C O M P L E X I O.

Cortex & semina calida sunt, & sicca in secundo gradu: pulpa, & acetosum hoc, quod medio pomi plerunq; innatat, frigida sunt, & siccant.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Cortex Citri comestus, halitum oris commendat.

Pulpa superfluum stomachi calorem extinguit.

Acetositas impetigini illita, eam exterit, & sanat.

Decocta cardiace confert, appetentiam cibi excitat, choleram discutit, uomitum & uentris profluvia sistit.

Epatis calorem extinguit, tristitiamq; ex melancholicis fumis euenientē aufert.

Verum pulmōni & neruis aduersatur.

Semen potum, uenenis resistit.

Pregnantiū fastidia tollit, scrinijsq; conditū, uestes a tyncarum erosione tuetur.

De Squilla

DE SQVILLA.

Teut. Mdrzwybel.

RHAPSODIA XCVIII.

FERVENTISSIMÆ naturæ Squillam esse, nemo dubitat, qui acetum, aut uinum ex ea confectum gustauerit: ob id non tam cibo, quæ medicina utilis est. Sunt, qui Apemurin nomenclant, aut Cepe marinum.

G E N E R A.

Squillæ duo genera ferunt: Maius, & Minus. Squilla Maior bulbum fert ut cepe, sed maiorem, & rubicundum, in culmine acutiorem. Minor, tenuioribus foliorum operculis, bulbo intus, & toto candido, non in particulas scisso, sed corpore continuo.

C O M P L E X I O.

Inter bulbos Squilla feruidissimæ naturæ est, ob id in tertio ordine calescit, & siccatur. Est & incisivæ uirtutis, dissipans omnia, quæ in corpore coierunt, quomodolibet usa. Habet tamen suas præparaciones idoneas ad uarias medicinarum confectiões, quas alio loco legere quis poterit, uel apud Dioscoridem lib. 2. cap. 163. uel apud Pliniũ lib. 20. cap. 9. uel etiam Galenum, & Serapionem, reliquosque Arabes. Nostrum institutum est, simplices ex ea indicare medicinas.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Contra rimas pedum coquitur cruda Squilla in oleo, aut subigitur resina, & imponitur.

Ex aceto cocta, illinitur contra uiperarum morsus.

Vni parti ex ea cremata, octo salis admiscuntur, choclearique mensura ad molliendam aluum porrigitur.

Quibus urinam retinetur, uti Squilla utiliter poterint.

Datur uomituriensibus, & cruditate laborantibus, adque cutem subeuntes aquas.

Suffusis felle, torminibus, diutinis tussibus, suspiriosis, & egre spuentibus, datur trium obolorum pondere cum melle.

Adiuuat uentriculi coctiones uel præcipue, glutinosaque per aluum educit.

Cauere eam debent, quibus aliquid interaneorum sit exulceratum.

Cremata, utiliter perionibus & uerrucis inungitur.

Semen eius tritum cum melle, aluum mollit.

Veneficiorum amuletum creditur, integra pro foribus suspensa.

Gingiuis & dentibus prodest comanducata.

Tineas, & reliqua uentris animalia pellit, ex aceto & melle sumpta.

Linguae recens subiecta, præstat, ne hydropici sitiant.

Cruda siccatur, cum aqua coquitur, & fit utilis hydropicis.

Acetum Squilliticum ad uarios usus accommodari potest, de quo Serapion ita. Est autem acetum Squilliticum ad multa utilissimum. Nam quando

quando fit oris callutio ex eo, gingiuam laxam stringit, confirmat dentes commotos, putredinemque eorum, & oris fetorem aufert. In potu sumptum, tracheam arteriam indurat & grossam facit, carnem eius auget, & uocem clarificat, ac fortificat. Ad stomachi debilitatem ministratur, & ad maliciam digestionis, ad opilationes & melancholiam, ad apoplexiam & epilepsiam. Vesicæ lapidem frangit, suffocationi matricis conuenit. Apostematibus splenis, & sciaticæ prodest. Corpus debile fortificat, & sanitatem restituit. Visum acuit, & corporis colorem facit bonum, auditus grauitati confert: et omnibus corporis ægritudinibus conuenit, exceptis interaneorum ulceribus. Ieiunis datur paulatim aucta dose.

N A P I.

De N A P I S.

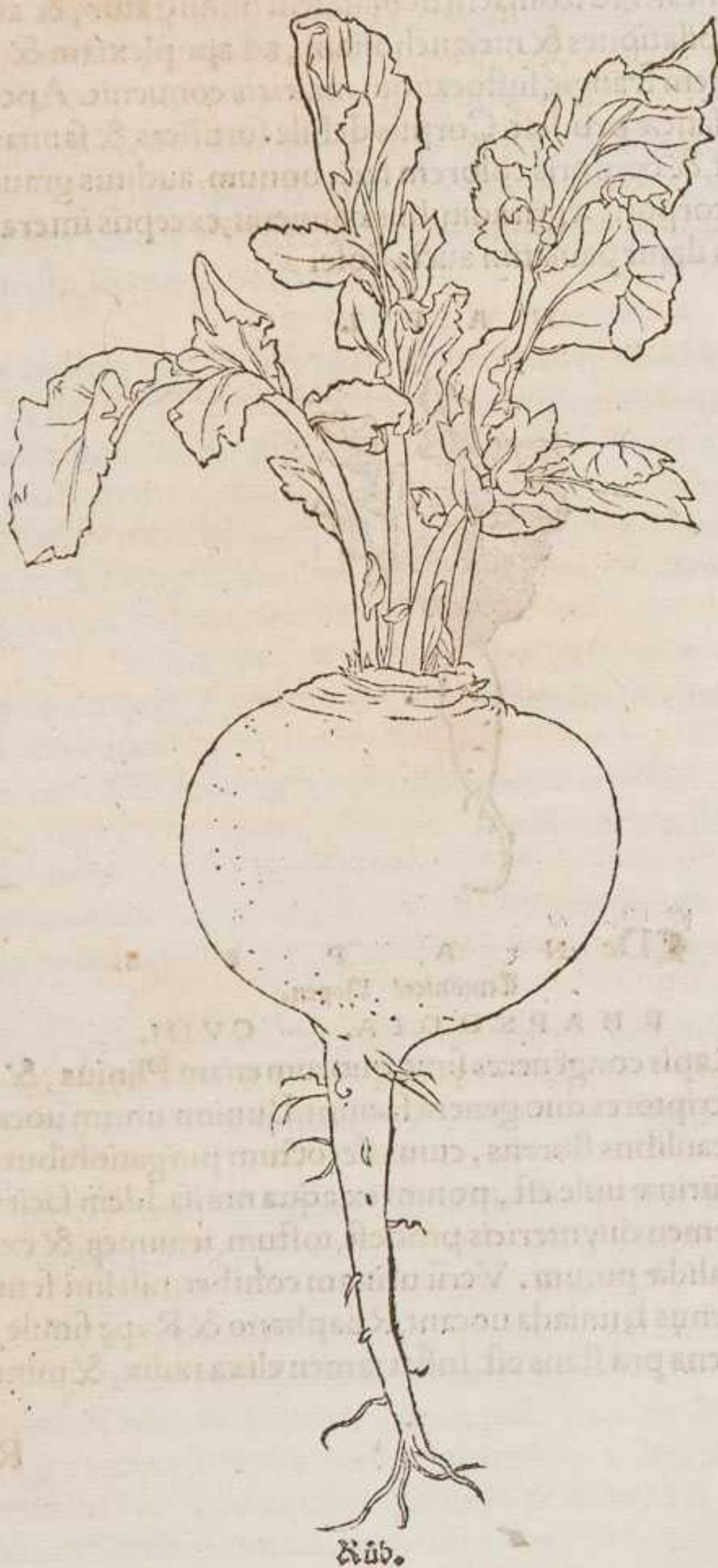
Teutonice/ Hopfen.

R H A P S O D I A. C V I I I.

N A P I Rapis congeneres sunt, quorum etiam Plinius, & alij rerum rusticarum scriptores duo genera faciunt. Bunion unum uocant, angulosis foliorum caulibus florens, cuius decoctum purgationibus foeminarum, uesicæ, & urinæ utile est, potum ex aqua mulsa. Idem facit drachma succi epota. Semen dysentericis prodest, tostum, tritumque, & ex quatuor cyathis aquæ calidæ potum. Verum urinam cohibet, nisi lini semen addatur. Alterum genus Buniada uocant, Rhaphano & Rapæ simile, cuius semen contra uenena præstans est. Inflat tamen elixa radix, & minus quam Rapanutrit.

R

R A P A.

Rap.

De R A P A S A T I V A.

Emonice/ Rüben.

R H A P S O D I A C V I I I.

De N O M I N E, & generibus eius.

G O N G Y L I hemeros a Græcis uocatur Rapa satiuæ: quam ita Latini uocant, ad generis discretionem. Nam duo earum genera faciunt. Satiuum unum, Agreste alterum. Satiuum nouerunt omnes. Agreste uero ramos profert quamplurimos, ad longitudinē brachij, cum folijs mollioribus, & paulo latioribus pollice manus. Semen in uaginis conditum habet nigrum extra: cum uero frangitur, intus album.

L O C V S.

Plinius ait, Rapam nullum despiciere locum, sed ibi prouenire ubi nihil aliud. Frigore, nebulis, et prunis mirum in modum augetur, adeo, ut se uidisse testetur. 20. libras excedentes. Difficili solo masculoscere ferunt satas.

C O M P L E X I O.

Rapæ calidæ sunt & humidæ, uentositatem generant, coitum mouent: eo quod renes calefaciunt: mirabilemque habent illuminandis oculis proprietatem. Hæc fere Auerrois. Galenus uero in lib. Alimentorum, ait Rapam probe nutrire, si fuerit rite cocta, succumque generare laudabile, crassior tamen temperato. Crudam coctioni pertinaciter resistere, inflare, stomachumque infestare, & nonnunquam mordere.

I V V A M E N T A.

Præter usus quos Rapa præstat culinarios, habet & uim medicam. Næpionibus feruens imposita medetur.

Frigus pellit e pedibus in aqua cocta.

Ius feruens podagris frigidis medetur.

Contusa dum cruda est cum sale, omnibus pedum uitijis est salutaris.

Semen eius illitum, aut potum, contra uenena & serpentes auxiliatur.

Creditur & antidoti uim habere, in uino & oleo.

Tosta articulorum dolori cum adipe prodest.

Veteres laudauerunt Rapam, quod in uenerem faceret procliuiores, maxime si cum Eruca condiretur.

Meditullium foliorum eius comestum, urinam prouocare creditur.

Semen Rapæ agrestis, smegmaticis, & quæ ad extergendam cutem parantur, admiscetur.

Kenich.

De R H A P H A N O.

Teutonice/ Renth.

R H A P S O D I A CX.

DVO genera Rhaphani nemo est qui nesciat, tam frequenti usu teruntur ambo. Vnum domesticum est, quod in cibum uenit, frequentius quam utilius. Hoc Romani Radicem appellant. Alterum agreste est, uehementioris acedine præditum quam satium, ob id medicinæ quam cibo accommodatius, Armoraciam Latini uocant.

Radix. i

C O M P L E X I O.

Calidus est Rhaphanus secundum Auerroen in tertio. Siccus in secundo, multoque magis semen illius: & agrestis plus quam domesticus. Rasis uero ait. Rhaphanus calidus est & grossus, longam moram in stomacho faciens, flegma incidit, atque cibum ad os stomachi eleuat, uomitum quoque commouet. Folia eius cibum digerunt, & appetitiuam roborant.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Agresti Rhaphano maior uis est ciendæ urinæ.

Satiui uero decoctum mane ternis cyathis potum, calculos comminuit, & eicit.

In posca decoctus, contra serpentium morsus illinitur.

Ad tussim prodest Rhaphanus cum melle mane comestus.

Contra flegmones contusus imponitur.

Semen tostum, & cum melle contritum, suspiriosis præsidio est.

Rhaphanius, si scorpionibus imponatur, moriuntur.

Est Rhaphano contra uenena, maxime semini ingens uis.

Lienem extenuat Rhaphanus, iocinori prodest, & lumborum dolorem sedat.

Hydropicis quoque & lethargicis ex aceto & sinapi sumptus.

Datur etiam iliosis & colicis.

Intestinorum ulcera sanat, & præcordiorum purulenta, si cum melle edatur, emundat.

Ex aceto & melle sumptus, lumbricos uentris pellit.

Prodest & enterocœlis, si decoctum eius ad tertias cum uino sumatur: sanguinem quoque inutilem sic extrahunt.

Venerem eo stimulari Democritus credidit.

Folia oblongorum Rhaphanorum, claritatem oculorum facere putantur.

Acrimoniam Rhaphani addita Hyssopus reprimat.

Ad aurium grauitatem, utiliter succum Rhaphani instillant.

R 3

E **De S I S E R E**, quæ Geirlin uocantur.
 R H A P S O D I A C X I.
EST ET Sifer inter radices quæ edendo sunt, prorsus amœni gustus & odoris, a multis annis a Germanis petite ad lauticiam generosorū.

L O C V S.

Frigidioribus prouenit locis: quo fit, ut in regionibus feruentioris cœli non tam apte plantari possit.

G E N E R A & S P E C I E S eius.

Plinius duo genera Siserum facit. Erraticum, & Satiuum, eiusdem tamen figuræ & effectus. Seritur Sifer mensibus Februario, Martio, Aprilis, & Augusto, Septembri & Octobri non semine, sed radicum taleolis. Neruum in medio, Pastinacæ modo habet.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Grato in cibus gustu Siseris radix est, uel ipsis Romanorum imperatoribus ad lauticiam adpecta paratur, eo quo Pastinaca modo; sicq; stomacho utilis est, urinam cit, uentriculiq; appetentiam roborat.

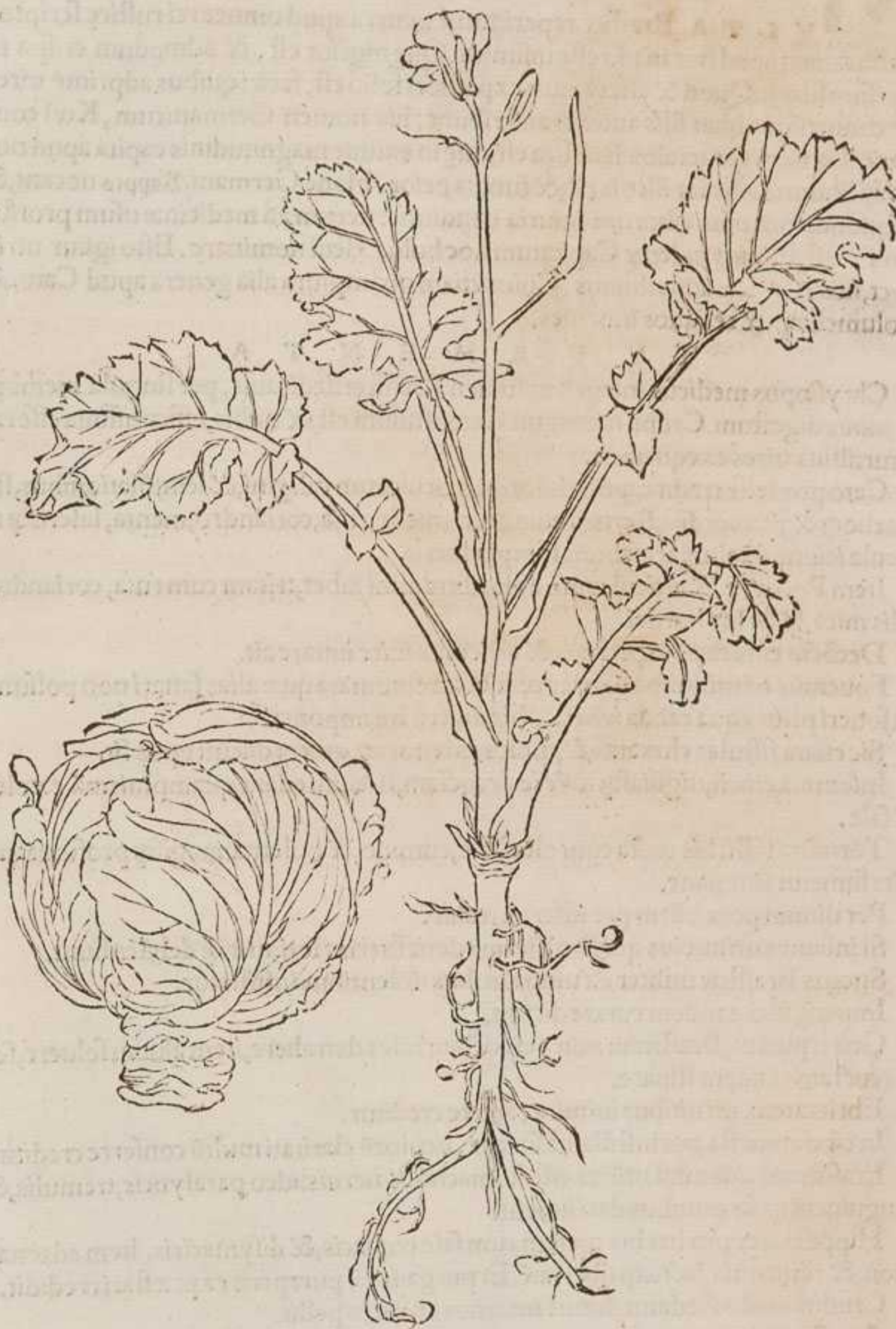
Conuenit uehementer defectis uiribus, & a longa ægritudine iamiam surgentibus.

Restituit etiam eos, quos longæ uomitiones debilitarunt.

Satiui præcipue succus cum lacte caprino potus, aluum sistere creditur.

B R A S S I C A

Calceolus

Böl/ Bappestraute

R 4

D E B R A S S I C A.

Teutonice/ Køl / vnd Kappeskraut.

RHAPSODIA CXI.

MULTA Brassicę reperuntur genera apud omnes rei rusticę scriptores: tria tamen apud nos in usu esse uisuntur. Quę nigrior est, & admodum crispa in thyrsum surgit. Quod & altera, quę expassiori folio est, facit: quibus adprime uires illę conueniunt, quas illis autores adscribunt: his nomen Germanicum, Køl conuenit. Tertium genus alba Brassica est, quę in eximie magnitudinis capita apud nos complicatur. Dilutior illi uis est, & succus peior. Hanc Germani, Kappes uocant, & ad quotidianos usus ciborum iniuria condiunt: uerum ad medicinę usum profus inutilis est. Plinius uidetur Capitatum hoc holus, Betā nominare. Esto igitur utriuslibet, nos Brassicę adscribimus. Cuius etiā quamplura alia genera apud Catonē, Columellam, & reliquos inuenies.

I V V A M E N T A.

Chrysippus medicus integrū uolumen Brassicę dedicauit, per singula membra hominis digestum. Crispa tamen, uti Catoni uisum est, & nobis, efficacissima esse creditur: illius uires exequemur.

Cato prodesse tradit capitis doloribus, oculorum caligini, & scintillationibus, stomachoq; & præcordijs, si cruda cum aceto, melle, ruta, coriandro, menta, laferisq; radícula ieiune duobus acetabulis sumpta fuerit.

Item Podagrę, & articulorum doloribus illini iubet, tritam cum ruta, coriandro, salis mica, & farina hordei.

Decocto eius ex aqua, neruos & articulos mire iuuare ait.

Fouentur eo utiliter antiqua ulcera, et carcinomata quę alias sanari non possunt: ea foueri prius aqua calida iubet, & bis die tritam imponere.

Sic etiā fistulas eluxatas, & tumores reuocari, quęq; discuti opus sit.

Insomnia etiā, uigilięq; tollere decoctam, si ieiuni edant quamplurimā ex oleo & sale.

Tormina tollit bis cocta cum oleo, sale, cumino, & polenta: magisq; profuturam, si ita sumatur sine pane.

Per uinum pota, bilem per inferna trahit.

Si infantes urina eius qui Brassicam ederit fuerint loti, nunq; debiles fiunt.

Succus Brassicę utiliter ex uino auribus dolentibus instillatur.

Impetigines eandem curare dicunt.

Græci putant, Brassicam non percoctam biles detrahere, item aluum soluere, sed bis coctam eandem stipare.

Ebrietatem, uti uitibus inimica, arcete creditur.

In cibo comesta, aut instillatus succus, oculorū claritati multū conferre creditur.

Erasistratij aiūt nihil utilius esse stomacho & neruis: ideo paralyticis, tremulis, & sanguinem exscreantibus dari iubent.

Hippocrates præbet bis coctam cum sale cœliacis, & dysyntericis. Item ad tenasmon, & renū uitia, lactisq; ubertatē. Et purgationē puerperis ea præstari credidit.

Crudus caulis si edatur, foetus mortuos ex utero pellit.

Apollodorus contra fungorum uenena succum bibendum censet.

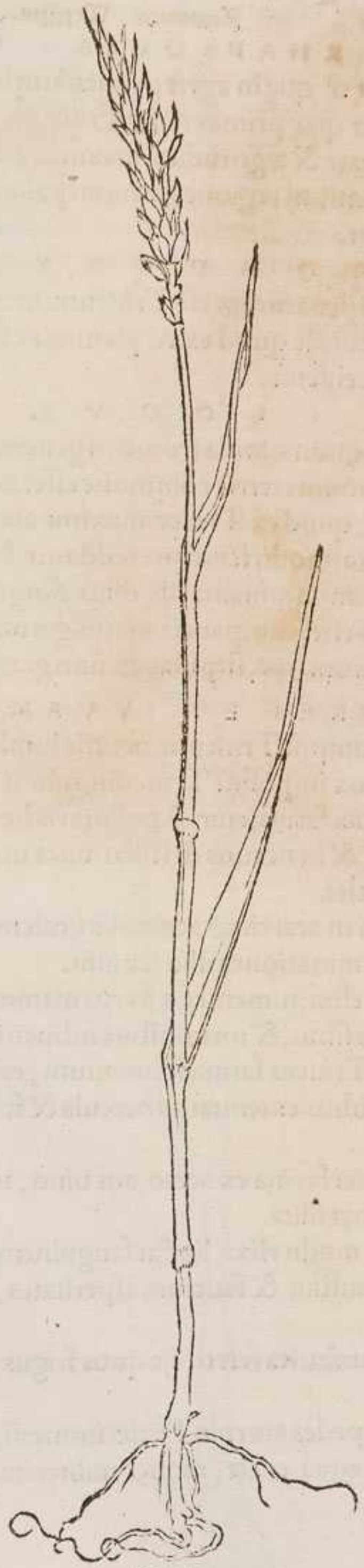
Sunt qui a podagra eius comestione, & succi potione liberati legantur.

Datur idem cardiacis & comicialibus, nec non splenicis cum sale, idq; in uino albo per dies quadraginta.

Ictericis & phreneticis datur crudæ radicis succus gargarizandus, bibendusq;.

Habet præterea innumeros in medicina usus, quos apud rei rusticę scriptores, item Plinium & Theophrastum colligere licet: his nos contenti sumus.

TRITICVM.

Weyszen.

¶ De T R I T I C O.

Teutonice/ Weyszen.

R H A P S O D I A C X I I.

RESTANT quę in agris proueniunt semina, tam culinę quam medicinę apta: inter quę primas tenet Triticum, primarium hominis alimentum, & in sanitate & ægritudine maximū adiutorium. Variatur autem in bonitate secundum regiones, unumquę altero nonnuncquę duplo grauius, meliusquę existit.

C O M P L E X I O.

Temperamento proximum est Triticum, licet aliquanto calidius, id quę uix perceptibiliter: unde quod ex eo plenius ac solidius inuenitur, maioris esse nutrimenti censetur.

L O C V S.

Testatur Plinius, non omnia frumenti genera ubique prouenire. Triticum tamen fere omnibus terris commune esse: nec fertilius quicquę, quod ei natura datum est, quod ex Tritico maxime alatur homo, adeo, ut alicubi ex uno modio. 150. modij sementis reddatur. Nequę id mirum sane: cum proditum sit ueterum commentarijs, diuo Augusto ab eius procuratore, miraculi uice, missa esse. 200. paucis minus germina ex uno grano produntia. Similiter Neroni. 320. stipulas ex uno grano.

Naturę miraculum in Tritico.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Crudū in cibo sumptū Triticum, uentris lumbricos rotundos generat. Masticatū, & mox impositū Triticum, rabidi canis moribus opitulat. Trimestris Tritici farina, cum Apollinaris herbę succo, contra intestinorum inflationes, & in neruos destillationes utiliter illinitur: & ex aceto mulso lentigines delet.

Furfures Tritici in acerrimo aceto elixi, calentesquę illiti, lepras pellunt. Incipientes inflammationes illiti leniunt.

In rutę decocto elixi, tumentes a partu mammas sedant.

Viperarum moribus, & torminibus subueniunt.

Confectum ex Triticea farina fermentum, calefaciendi, extrahendique ui sua, callos in pedibus extenuat, tubercula & furunculos cum sale maturat & aperit.

Trimestris Tritici farina ex aceto, aut uino, uenenosorum animalium morsus, ictusue sanat illita.

Eadem glutinis modo elixa, linctu sanguinem exspuentibus prodest.

Eadem facit ad tussim, & faucium asperitates, cum mentha & butyro elixa.

Tritici grana combusta ferro, ijs quos frigus ufferit presentaneo sunt remedio.

Podagricorum pedes acernis Tritici immerfi, a dolore leuantur.

Palea Tritici in aqua cocta, ramici utiliter imponitur, praefotis prius eadem aqua.

Siligo.

Koeken / oa
der torn.

S

¶ De s I L I G I N E.

Teutonice/ Rocken.

R H A P S O D I A. CXIII.

SI L I G I N E M Plinius delicias Tritici appellat, ob eximium candorem, unde & lautissimus panis ex ea fit, aliisque pistrinarum opera laudata. Italica præstantissima est, licet ruffior. Pisana uero candidissima. Siligo nuncque maturefcit pariter, nec ulla segetum minus dilationis patitur, propter teneritatem: hincque quæ maturuere, protinus granum dimittentibus, uerum minus quam cætera frumenta in stipula periclitatur: quoniam semper rectam habet spicam, nec rorem continet qui rubiginem faciat.

H E R M. B A R B.

D I O S C O R.

Siligo aliquanto minus nutrit, atque in panes cogit ut Zea. Fitque e Siligine crassior farina, quam Græci Crimnon uocitant.

Olyra, Siligo a nostris uocatur, & Catoni species est Tritici. Nam uitiolum Tritici est. Omne enim Triticum solo uliginoso, post tertiam satiationem, conuertitur in Siliginem. Est & Olyra Galliarum propria, quæ cognominatur Arinca, uel Italiae copiosa. Hanc puto esse, quam Græci uocant Cratin, ut est apud Aristotelem, siue, quod idem est, Graftin. Germaniæ notissimum frumenti genus, quo pabuli uice indies utitur præcipue uulgus.

L O C V S.

Seri debet Siligo apricis, & a sole tostis locis, idque mense Nouembri, debitoque tempore runcari, sarririque. Sed de his alias.

I V V A M E N T A.

Siliginis grana combusta, & trita, in uino amineo, epiphoras sedant oculis illita.

DE AVENA.
Teutonice/ Haberem.

ARHAPSODIACXIII.
AVENA Græcis Bromos dicitur,
culmum habens geniculis interse-
ctum, folia Tritico similia, & in summo pen-
dentes paruulas ueluti locustas, duplici cru-
re diuaticatas, ex quibus tandē semen pro-
greditur,

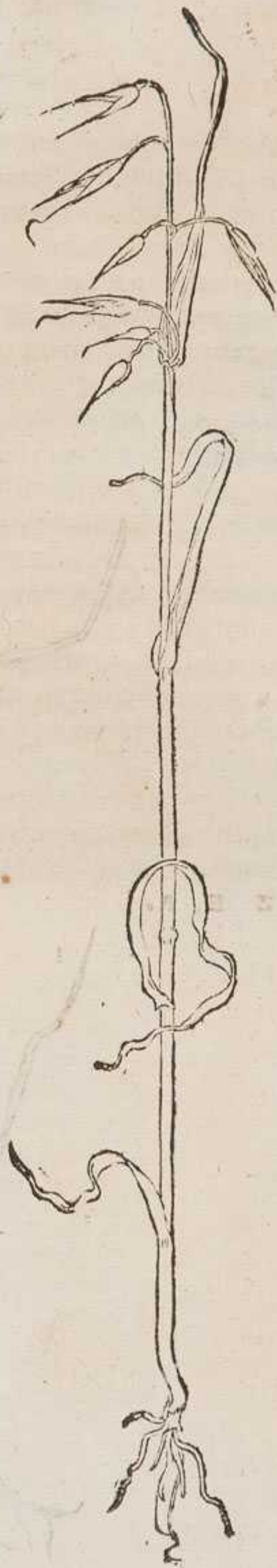
IVVAMENTA.

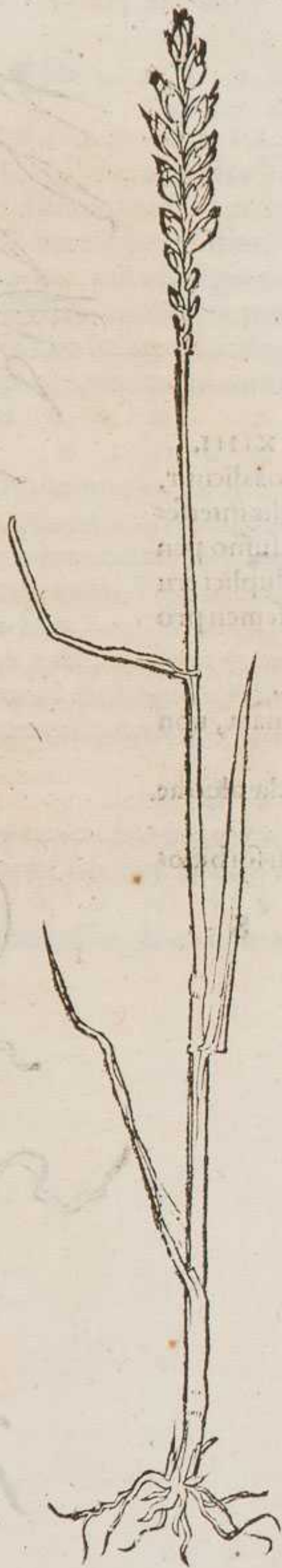
Utilis est Auena ad cataplasmata, non
secus atq; hordeum.

Puls etiam ex eo fit, cohibendæ aluo ac
commodata.

Farinæ eius cremor, utiliter in sorbitio-
ne tussientibus datur.

S

Z E A.

Spelz,

¶ De Z E A.

Teutonice/ Spelzen.

R H A P S O D I A C X V .

SE M E N Italicum uocant quam ueteres Zean, & nos Speltā satis barbaro uocabulo uocamus: peculiare frumentū Aegypti, Syriae, Ciliciaeque, & Asiae, ac parti Graeciae. Ea utuntur qui far non habent, quamuis nunc & in alias regiones proreperit.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Dioscoridis duo genera Zeae facit. Simplex, & unius tantū grani. Duplex, & Dicocon uocatum, quod duobus utriculis iunctis duo grana simul ferat. Tritico & Hordeo est similis, ut ait Theophrastus, ualidior tamen, & auidior, & maxime terram emungens. Multis enim, profundisque radicibus nititur, & numerofo fruticat culmo, cunctis animalibus grata.

V I R T U T E S E T I U V A M E N T A.

Nutrit magis quam hordeum Zea, suauis in cibo est. Panis tamen ex ea confectus minus quam ex Tritico nutrit.

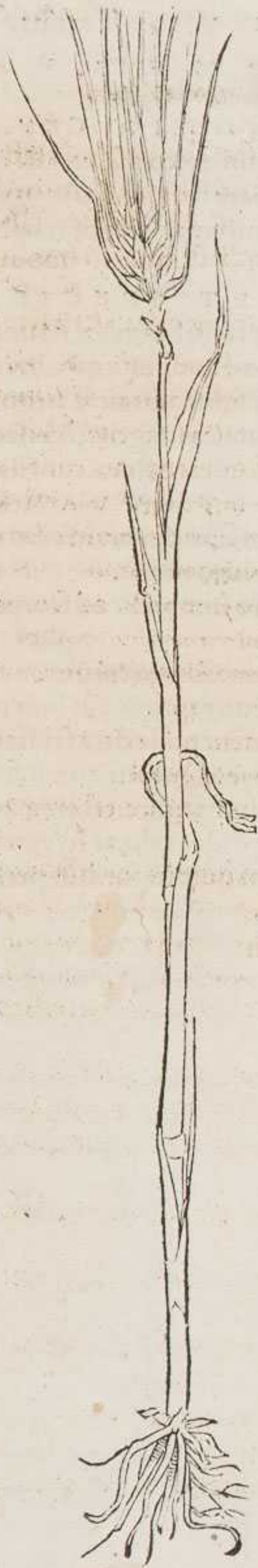
Cremor Speltae ex uino rubro sumptus, ad scorpionum ictus, & sanguinem exscreantibus est utilis.

Eodem modo arteriae incommodis opitulatur.

Tussi prodest sumpta cum seuo caprino, aut butyro.

Veterum sententia est, neminem posse citra sanitatis iniuriam, affatim uesci pane qui ex Zea conficiatur. Quod si quis insolentius eo uescatur, etiam a minima portione damnum sentire. est enim grauis, & concoctioni rebellis. Quapropter, qui sub gelido caelo, ac hyemali degunt, pasci Zea, atque eam serere compelluntur: ut quae frigoribus perstrennue resistat.

S 2 ¶ De

Hordeum.

Gerst.

¶ De H O R D E O.

Teutonice/ Gersten.

R H A P S O D I A CXVI.

HORDEVM diuersa a Tritico facultatis est, siquidem illo palam calefaciente, hoc adeo non calefacit, ceu in medio calidi frigidique constitutum, ut etiam frigerare aliqua ex parte oporteat. Nulla igitur apparandi ratione Hordeum unquam calfacit, sed uarie pro modo preparationis, nunc humectat, nunc siccatur. Quandoquidem polenta ex tosto hordeo siccatur, ptisana uero e contra humectat, si quidem fuerit rite parata.

I V V A M E N T A.

Diuerso modo paratum, & hominibus & iumentis alimoniam Hordeum praestat. Indis Hordeum est satiuum, & syluestre, ex quo panis apud eos praecipuus. Nam antiquissimum in cibis Hordeum fuit, sicut Atheniensium ritu, Menandro autore apparet: & gladiatorum cognomine, qui ab Hordeo, Hordearii uocabantur. Polenta ex eo conficitur, & Ptisana: cui proprium uolumen Hippocrates dicauit. Fit ex eo etiam panis, quem ueteribus quidem in usu fuit: uerum nunc damnatus est, quadrupedumque traditus refectionibus. est enim macer, ac aridus, nihil glutinosi in se habens: ex quo clarum est, exiguam ab eo alimoniam in corpus concedere, maxime si ex uili Hordeo fiat.

Ptisana hordeacea ab Hippocrate laudata est satis, ac abunde, idque Lib. primo de ratione uictus in morbis acutis.

Hordeacea farina cum fico & aqua mulsa elixa, tumores, collectionesque discutit.

Cum pice, resina, & fimo columbino, duricies emollit.

Cum sertula campana, & papauerum uasculis, pleuriticorum dolores sedat.

Cum lini, fenogrecicique semine, & ruta, contra intestinorum inflationes illinitur. Cum liquida pice, cera, oleo, & impubis pueri urina, strumas maturat. Cum uino, mirti baccis, aut syluestribus pyris, rubo, uel mali corio, alui fluores compescit.

Cum cotoneis malis ex aceto, podagrae inflammationes lenit.

Cum acerrimo aceto decocta, calensque imposita, lepris medetur.

Expressus ex Hordeo succus, ac mox cum pice & oleo coctus, suppurationes adiuuat.

Expressus cum aceto, & cum pice coctus, destillationibus in articulos prodest.

Succus decocti Hordei in aqua coelesti, interaneis ulceratis, & uuluis infunditur.

Cinis eius ambustis illinitur, & carnibus quae recedunt ab ossibus, eruptionibus pituitae, & muris aranei moribus.

Item asperso sale ac melle, candorem dentibus, & suauitatem oris facit.

Eos qui hordeaceo pane uescuntur, negant morbo pedum tentari.

Herba quae murinum Hordeum uocat, ex uino pota, praecclare menses ciet.

De O R Y Z A.

Teutonice/ Reiß.

R H A P S O D I A C X V I I .

CARNOSA habet Oryza folia, Porro similia, sed latiora. Altitudo illi cubitalis. Flos purpureus. Radix rotunda. Italiae frequens est.

C O M P L E X I O .

Oryzae temperamentum in calido & frigido fere æquale est, siccat tamen abunde.

L O C V S .

Nascitur locis palustribus, & uliginosis.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A .

Mediocriter nutrit Oryza, uentremque constipat.

Serapion de Oryza sic ait. In sapore eius est stipticitas: & ideo retinet uentrem retentione temperata. Minus quam frumentum nutrit. Et quando sani egent pultibus eius, propter punctiões quas habent in uentre, aut propter fluxum multorum humorum, super quos uincit cholera, aut alia aliqua causa simili, huic coque oryzã donec dissoluatur, et fiat sicut aqua, & da in potu. Et hora conuenientior usus eius, est tempus humidum, & quando stomachus est fortis uirtutis ad cibos.

Oryza auget sperma: & quando comeditur, minorat fæces, & urinam, & uentositates.

Bona est ulceribus intestinorum, & punctiõibus eorum, quando bibit, aut fit cum eo clistere.

Rubea magis est constrictiua.

Galenus lib. alimentorum primo sic ait. Semine hoc omnes in sistenda aluo utuntur, eodem modo quo alicã decoquētes: difficilius tamen quam alica conficitur, & tenuius alit, utique & in edendi suauitate longe illa inferius sentitur. Fertur Indos ex Oryza conficere oleum.

F A B A E.

Bonen.

De F A B A.
 Teutonice/ Bonen.

R H A P S O D I A C X V I I I.

F A B A M Græci Cyamon uocant: legumen est frigida & siccae
 temperaturæ, uirtutē habens abstersiuam. De cuius satione, cultu, & pro-
 uentu, apud rusticæ rei scriptores multa sunt, ad quos id ipsum scire cupi-
 entes remittimus, tractaturi tantum, quæ ex ipsa ad rem medicam specta-
 re uidentur.

S 2

V I R E S E T I V V A M E N T A

- Faba uehementer est inflatiua, & ægre concoquitur.
 Tussi medetur, & facit insomnia horribilia: carnem tamen augmentat.
 Decocta cum cortice suo in posca, atq; in cibo sumpta, intestinorū tormina, & celiacas fluxiones sistit.
 In cibo sumpta, uomitionibus aduersatur.
 Cum prima in coquendo aqua diffunditur, minus inflat.
 Viridis stomacho nocentior est, & magis inflat.
 Eius farina sola, & cum polenta, inflammationes uuluerum illita mitigat.
 Cicatrices concolores reliquæ cuti facit.
 Quibus ubera inflammantur, & lac in mamis cōagulatur, præsidio est & refrigerio.
 Strumas, parotidas, & suggillata cum melle & fœnogræci farina discutit. Cum rosaceo, thure, & oui albo, procidentes oculos, et eorum uuas, tumoresq; compescit.
 Vino macerata, oculorum suffusionibus, & icribus medetur: sistendisq; eorum fluxionibus, sine cortice masticata fronti imponitur.
 Testium inflammationes uino incocta sanat: puerorumq; imo uentri imposita, diu eos impuberes seruat.
 Vitiligines illita exterit.
 Fabarum cortices informes, tenuescq; corporis euulsos pilos renasci cogunt.
 Strumas discutunt cum polenta, & sciffili alumine ex uetere oleo illiti.
 Lanæ etiam earum decocto tinguntur.
 Faba per naturalem commissuram diuisa, sanguinis irruptiones ab hirudinibus factas, imposita compescit.
 Fabalium siliquarum cinis ad coxendices, & neruorum ueteres dolores, cum adipis suilli uetustate prodest.
 Per se cortices decocti ad tertias, aluum sistunt.

De PISIS.

Teutonice/ Erbſen.

RHAPS. CXIX.

SIMILE quid tota substan-
 tia Piſa cū Fabis habent, nec alio
 quā illi modo comeduntur. Duo
 tantum ſunt in quibus euariant.
 Non enim ſimiliter ut Fabæ in-
 flant, nec abſtergunt, ideoq; ſeg-
 nius quam illæ per aluum deſcen-
 dunt. Seri debent in apricis locis;
 qđ frigoris ſunt impatientiſſima.

De L E N T E.

Teutonice/ Lynfen.

RHAPSODIA CXX.

PHACON Romani Lentem dicunt: legumen est frigide & siccae temperaturæ, ob id etiam uentrem stringit. Lens amat solum tenue magis quam pingue, cœlum utiq; siccum. Duo eius in Aegypto genera sunt. Alterum rotundius nigriuscq;. Alterum sua figura.

I V V A M E N T A.

Ferunt æquanimitatem fieri uescentibus ea.
 Lens optima quæ facillime coquitur, quæq; magis aquam absorbet.
 Oculorum aciem obtundit, & stomachum inflat: sed aluum sistit in cibo, maxime cœlesti aqua discocta, uerum minus percocta soluit.
 Crustas ulcerum rumpit, eaq; quæ intra os sunt, purgat & adstringit.

Collectiones

Collectiones sedat imposita, maxime si fuerint exulceratae & rumosae.
Cum meliloto & cotoneo malo, oculorum epiphoras tollit.

Contra suppurantia cum melle imponitur.

Succus decoctae lentis contra genitalium, & oris exulcerationes utiliter imponitur. Ad sedem cum rosaceo, aut cotoneo. In ijs quae acrius remedium postulant, cum malicorio, & modico melle. Ne uero cito inarescat, adijciunt Betæ folia.

Strumis, atque panis maturis, uel maturefcentibus ex aceto cocta imponitur.

Rimis ex aqua mulsa, gangrenis cum malicorio, podagris, uuluis, renibus, pernionibus, & ulceribus ægre cicatricem ducentibus cum polenta.

Contra stomachi dissolutionem. 30. grana lentis exserticata sumuntur.

In cholericis & dysenteria efficacior est in tribus aquis decocta: in quem usum melius est eam semper iterum torrere, & retundere, ut quæ tenuissima detur, uel per se, uel cum cotoneo malo, aut pyris, aut myrto, aut intybo erratico, aut beta nigra, aut plantagine.

Pulmoni est inutilis, & capitis doloribus, ac neruosis omnibus, & felliculi: nec somno facilis est, sed ad pustulas utilis, ignique sacro, & mammis in aqua marina decocta.

Stomachi causa polentæ modo sorbitionibus inspergitur.

Aqua eius semidecoctæ, ambusta sanat: postea trita, & per cribrum effuso furfure, mox præcedente curatione addito melle.

Ad gutturis uitia coquitur cum posca.

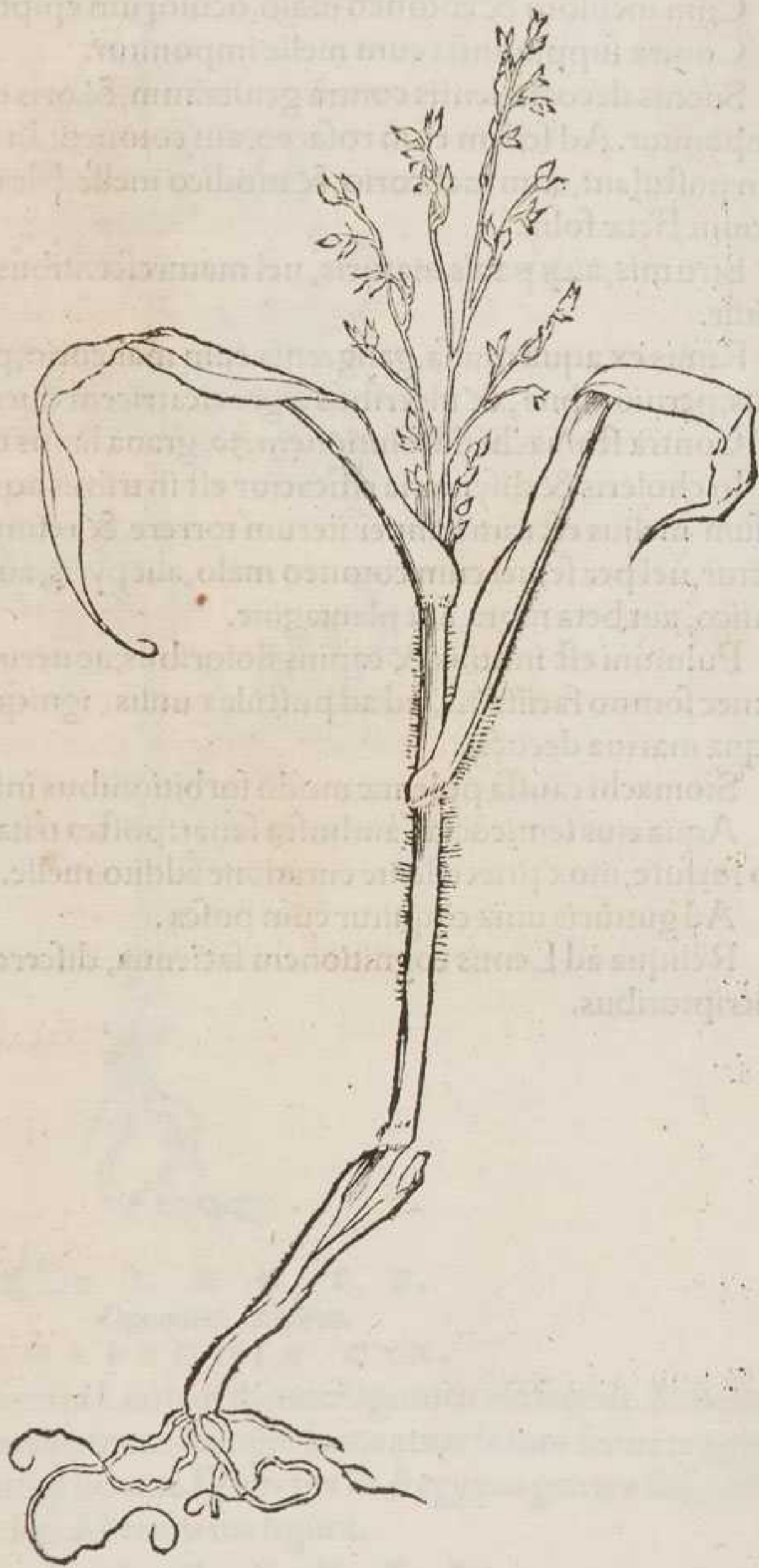
Reliqua ad Lentis cognitionem facientia, discere poteris ex rei rusticæ Scriptoribus.

DE MILIO.
 Teutonice/ *Hyß.*
 RHAPS. CXXI.

MILIVM
 Inter frumē
 tacea minus nutrit.

Puls ex eo confecta,
 urinam quidē cit, sed
 aluum sistit. Tormi-
 nibus, & alijs dolori-
 bus presenti remedio
 est, feruens faccis in-
 ditum et impositum.
 Recētiore illi uim as-
 signant refrigerandi,
 in tertio, siccandi in se-
 cundo. Verū ad con-
 cipiendum & seruan-
 dum calorem, nihil il-
 lo aptius.

Hyß.

De CICERE.

Teutonice/ Ziseren.

RHAPSODIA. CXXII.

DIOSC. Cicerum tria genera assignat. Commune, Arietinum, & Syluestre. Plinius addit Album, Nigrum, Columbinum. Omnem terram patiuntur, ideo ubiq; feri possunt ab idib. Octobris, in Kalend. Nouembris. Eadem sicut reliqua legumina cum maturescere ceperint legenda sunt: quoniam cito exiliunt, latentq; cum decidere. Dulcissimū quod Eruo similimum, firmissq;, quod nigrum & ruffum, quam quod album. Ciceri sunt siliquæ rotundæ, cum cæteris leguminibus longè sint.

COMPLEXIO.

Calidum est Cicer & humidū, habetq; uim abstergendi & attrahendi.

VIRESETVVAMENTA.

Cicer satiuum bonam facit aluum.

Vrinam cit, sed inflationes concitat.

Cutis colorem commendat.

Fœtus & menses trahit, & lactis abundantiam facit.

Contra inflationes testium, & formicas imponitur cum eruo coctum.

Cum hordeo autem & melle, contra scabies, manantia capitis ulcera, impetigines, cancræscencia, & quæ cacoethe uocantur ulcera.

Arietinum cicer datur ad ciendas urinas. Decoctum cum rosmarino, contra fellis suffusiones, item & cutem subeuntes aquas.

Vtrumq; renes, & exulceratam uesicam lædunt.

Syluestre per omnia satiuo simile est, folijs, semine differt, & acri odore: uiribus quoq; par est.

Nigra sunt magis diuretica, & aqua decoctionis eorū lapidem renū frangit.

Exulceratis intestinis coquatur farina cicerū cum lacte, & sorbeatur.

Nihil æque pulmonem restituit.

Est & Cicercula, quasi dicas minutum Cicer, aluo accomodatius.

Columbinum in aqua coctum, iusq; si potum fuerit, horrorem tertianæ & quartanæ minuere traditur.

Galenus ait. Cicer non minus quam faba inflationes excitat, ualentiusq; nutrit, uenerem stimulat, & genituram auget.

T De

De ERV O.

Tentonicæ / Vicken.

RHAPSODIA CXXIII.

TENVIS frutex est Ervum, notus omnibus, folia habens angusta, & semina parva in siliquis, ex quibus Erui farina, quæ medicinæ accommodata est. Hominum cibus prorsus damnatur Ervum. Potentiam illi Brassicæ æqualem tribuerunt veteres.

COMPLEXIO.

Calet Ervum & siccatur in secundo. Abstergit, & incidit, opilationesq; aperit.

IUVVAMENTA.

Cōtra serpentium ictus, atq; crocodylorum, & hominum morsus ex aceto imponitur. Si quis quotidie Ervum ieiunus edat, lienem eius absumi certissimum est. Farina Erui maculas cutis emendat. Serpere ulcera, potissimum mammarum non finit. Carbunculos rumpit, ex uino impositum. Urinæ difficultates, inflationē, uicia iocineris, tenasmon, & qui non nutriuntur acrophii dicti, tostum, & in nucis auellanae magnitudine melle collectum & duratum, corrigit. Panos ex melle impositum, suppurare non patitur. Aqua coctum pernioles & pruritus sanat fouendo. Si quis ieiunus quotidie biberit, uniuersi corporis color meliorabitur. Vomitiones mouet, aluum turbat, capiti et stomacho onerosum est. Semina quoque degrauat. Madefactum tamen pluribus diebus, mitescit. Bubus, iumentisque utilissimum est. Siliquæ eius uirides, cum suo caule, folijsq; contrite antequam indurescant, nigro colore capillos inficiunt. Ervum ex melle, crassos pulmonis, thoracisq; humores expurgat.

¶ De P H A S E L O.
Teutonice/ Phaselen.

R H A P S O D I A C X X I I I I I .
 De N O M I N E .

V A R I A N T autores in nominando Phaselo . Dolichon enim quidam, alij Phasiolum, alij Phasilum nominant. Cum Ciceribus fere, notis omnibus, incidunt, inflant, & corpus inpinguant . Vrinam & menses prouocant, uentrem mollem reddunt : id quod maxime rubei faciunt & recentes. Vomitiones concitant. Galenus inter ea connumerat, quæ bonū succum, & ea quæ prauum gignunt, inter concoctu facilia & difficilia, tarde citoq; transeuntia, flatulenta & flatum leuantia, parum alentia & multum medium quodammodo locum obtinuerunt. Nihilq; actiuæ qualitatis habent, nec saporis quicq;. Hæc ille. Phascoli præterea corpus calefaciunt, scotomiam generant, ac somnia mala.

¶ De L V P I N I S.
Teutonice/ Sygbonen.

R H A P S O D I A C X X V .

D V O Lupinorum sunt genera, Satiuum unum, Agreste alterū : id quod satiuo in omnibus, præterq; in amarore minus est.

C O M P L E X I O .

Lupini calidi sunt & sicci. Abstergunt, resoluunt, mundificant, & aperiant. Vfus eius homini & quadrupedum generi ungulas habenti communis. Remedium est, ne metentes exiliendo fugiat, ut ab imbre tollatur. Nulliq; eorum quæ feruntur natura mirabilior est . Primum omnium cū sole quotidie circumagitur, horaq; agricolis, etiam nubilo demonstrat. Ter præterea floret. Terram amat, terraq; operiri non uult : & quamuis frutetoso solo fuerit coniectum inter folia, uepresq;, ad terram tamen radice peruenit. Vnus feritur terra non arata, ubi fuerit maxime sabulosa, sicca, & arenosa. Coli itaq; non uult. Pinguescunt hoc arua, uineaq;. Adeo non eget fimo, ut optimi uicem repræsentet . Nihil aliud, nullo impendio constat. Seri non habet opus, nec spargi, per se protinus decidens. Primū feritur, ultimū colligitur. Vtrumq; septembri mense. Nisi enim antecesserit hyemem, frigoribus obnoxium erit. Impune iacet uel derelictum, si nō protinus secuti obruant imbres: ab omnibus animalibus amaritudine sua tutum. Plerumq; tamen ieuī sulco obruunt. Ex densa terra, rubricam maxime amat. Cretosam linosamq; odit, neq; in ijs prouenit. Cibum fit in aqua calida maceratus. Hæc Plinius.

De P A P A V E R E.

Teutonice/ Magfor.

R H A P S O D I A C X X V I.

PA P A V E R V M multa genera, & apud Plinium, & Dioscor. inuenies. Est enim Satiuum, Erraticum, Corniculare, & Spumeum. Nos reliqua missa facientes, Satiui vires perscrutabimur. Quod & ipsum duplex est, Album uidelicet, & Nigrum. Albo pro Sesamo utuntur, ac panni compingunt: nasciturq; uasculo oblongo. Nigrum syluestre putant, medicamentisq; accommodatius esse.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Primaria uis Papauerum omnium est, ut infrigident: ideoq; folia cum uasculis aqua decoquunt, dormiturosq; ex ea fouent.

Contra sacros ignes, & reliquas inflammationes contrita Papauerum uascula, cum polenta utiliter imponuntur.

Vascula in aqua ad dimidium excocta, additoq; melle, & ad spissitudinem simul decocta, medicamentum faciunt, quod linctum somno dolorē leuat, tusses, fauciumq; destillationes, et cœliacas affectiones mitigat: fitq; efficacius, si hypocisthis & acaciæ succus addantur.

Nigri Papaueris semen contritum, atq; ex uino potum, destillationes in aluum, atq; mulierum fluxiones emendat.

Idem ex aqua temporibus impositum, soporem inducit.

Plus refrigerat eiusdē Papaueris succus: is erui magnitudine sumptus, somnum inducit. uerum si maiore copia sumatur, mortiferum lethargum inducit. Alioqui somno dolorē leuat, præcordia maturat, tusses atq; cœliacas affectiones subleuat.

Capitis dolores cum rosaceo inunctus tollit.

Cum myrrha, crocoq; & oleo amygdalino, aurium doloribus utiliter instillatur.

Oculorum inflammationibus, cum tosto oui uitello, et croco imponitur.

Ex aceto prodest uulneribus, sacrisq; ignibus.

Podagricis utiliter illinitur cum lacte humano, & croco Sedi subditus.

In grauissimis colicæ doloribus somnum facit.

Quo pacto liquor hic ex papaueraceis uasculis eliciatur, apud Auctores passim legere poteris.

DE ARBORIBVS

Primum Frugiferis.

De MALO.

Teutonice/ Apffelbaum.

RHAPSODIA CXXVII.

MIRABILIS, & inexhausta naturæ sedulitas, in Malis apertissime notari potest, tam uaria eorū genera, species, qualitates, & discrimina quotidie producētis. Nec enim eorum poma una figura edere, uno colore uestire, uno tempore maturare, aut uno sapore odoreue donare satis habuit, uerum tot fere eorum discrimina fecit, quot partes orbis facere quis possit: quo etiam fit, ut facile omnium eorum proprietates describi nō possint. Maxima tamen omnium differētia, in fructus sapore consistit: qui ut pro tempore maturitatis alteratur, ita pomorum etiam natura diuersum sortitur effectum. Ante enim quam maturescant, omnium sapor austerus & stipticus esse inuenitur: quo fit, ut adstrictoriā eousq; uim seruent, dum maturitas austeritatem & stipticitatem auferat, atq; unicuiq; proprium saporem ministret. Omnium tamen folia Malorum, flores quoq; , coliculisq; adstringunt, maxime Cotoneorū. Fructus qui sicciori sunt substantia, ad repositionem sunt aptiores, solidiusq; nutrimentū corpori ministrant. Qui uero humidæ consistentiæ sunt, ocyus corrumpuntur, exiguumq; corpori alimentum suppeditant, nam facile e corpore excernuntur. Poma quæ uerna sunt, & acerba, quemadmodū & immatura omnia, stomacho inutilia sunt, aluum & uesicam grauantes, neruosq; lædunt. Dulcia uero stomachum & uentrem soluunt, suntq; siticulosa & astuosa, uerum neruis non obsunt.

Pomorum
differentia.

De COTONEO MALO.

Teutonice/ Quittenbaum.

RHAPSODIA CXXVIII.

EXIMIAM adstringendi uim sortita sunt Cydonia, uel Cotonea mala, stomacho accommodatissima. nam magis adstringunt quam alia, durabiliusq; alimentum corpori præbent. Cocta suauiora quidem fiunt, non tamen idem possunt quod cruda. nam adstringendi uim amittunt. Cruda uero & matura, sanguinem exscreantibus, dysentericis, coeliacis, & cholericis profunt.

Cœlesti aquæ incocta, pectoriq; imposita, febrium ardores reprimunt.

Stomacho dolenti cruda uel cocta, emplastri more imposita, præsentî remedio sunt.

Lanugo eorum uino incocta, atq; cum cera illita, carbunculos sanat.

Alopetijs capillos reddunt.

Melle seruata cruda Cydonia, urinam mouent: fitq; mel illud eorū præsentia stomacho utilius.

Succus crudorū lienosis, recta ceruice spirantibus, & Hydropicis prodest. Confert etiam mammarum uitijs, condylomatis, & uaricibus.

Flores eorum uirides & sicci, oculorum inflammationibus, sanguinis exsecrationibus, & mulierum mensuris poti medentur.

Fit etiam succus ex eis tuis cum uino dulci, coeliacis, & hepaticis accommodatus.

Quod melinū uocāt oleū, ex Cydonijs fit quæ siccis locis prouenerūt.

Quæ in eorū genere Struthea uocantur, non tam sunt efficacia, licet maiora sint & pulposiora. Præstantia paruis, rotundis, et odoratissimis tribuit.

¶ De P Y R I S.

Teutonice/ Byerbaum.

R H A P S O D I A C X X I X.

M V L T A Pyrorum genera a rei rusticę Scriptoribus enumerantur, non secus atq; Malorum, ubi & eorum insitiones & curas plene discere quis poterit. Adstrictoriam uim sortita sunt plane omnia Pyrorum genera, quare ad cataplasmata eis utuntur, corporum uitijs discutiendis.

Omnium Pyrorum cibus etiam ualentibus onerosus est, ægrisq; uini modo negatur.

Decocta mire salubria grataq; sunt, maxime stomacho utilia quæ cum melle coquuntur.

Decoctum Pyrorum in aqua, duricias omnes discutit.

Pyra syluestria tarde maturescunt, cōcisq; suspenduntur ut arecant, ad sistendam aluum fluentem: id quod etiam decoctum eorum præstat.

Folia nonnunq; cum pyris ad eisdem usus decoquuntur.

Cinis ligni Pyrorum contra fungos utilis est.

Pyra quæ uehementer dulcia sunt, infrigidant quidem minus, adstringunt tamen & ipsa uentrem.

Conduntur etiam Pyra in hyemales usus non secus atq; alia Poma: uinumq; ex eis factum, stomacho gratum est, & nutritioni postq; deserbuit accommodatum.

¶ De P E R S I C I S.

Teutonice/ Pirsich.

R H A P S O D I A C X X X.

P E R E G R I N A arbor Persicus est, sua in terra lethalis, uerum alio tralata, cibum fert suauissimum, stomachoq; gratum: licet mali & corruptibilis succi sit, ob id prima mensa edendus. nam si post alios cibos fuerit sumptus, una secum alios corrumpet ac deprimet. Reliquo innocentissimus cibus est, aluum bonam faciens cum maturuit. Acerba tamen uentrem sistunt, maximeq; uento assiccata.

Siccorum decoctum in aluum & stomachum destillationes potū sistit.

Minora Persica, quæ & Armenica uocantur, uel Præcocia, prædictis stomacho sunt magis accommodata.

¶ De C E R A S O.

Teutonice/ Birßbaum.

R H A P S O D I A C X X X I.

AEQVE peregrina est Cerasus, e Ponto olim Romanis adportata: iam uero nullus est angulus qui Cerasijs non scateat. Multa earum genera sunt, iuxta saporis quo prædita sunt diuersitatem. Sunt enim dulcia, austera, & acetosa. Dulcia statim uentrem pertranseunt, parumque nutrimenti ibidem relinquunt. Diuersum faciunt austera & acetosa, quæ uentri & stomacho utilia sunt, inuiscatione in uillis eius flegma incidentes.

Seruantur & hæc oliuarum modo cadis condita, aut sole siccata.

Si calcem uiuam radici Cerasi adieceris, Præcocia poma ferre coges.

Gummi Cerasi uino dilutum atque haustum, contra diutinam tussim ualere aiunt.

Idem & colorem cutis corporis commendat.

Claritati oculorum prodest.

Appetentiam cibi uentriculo excitat.

Prodest etiam calculosis in uino potum.

¶ De M O R O.

Teutonice/ Maulbeeren.

R H A P S O D I A C X X X I I.

IN FABVLIS est, Morum prudentissimam esse arborum: eo quod nouissime & ultima omnium floreat, ob id tempestatibus minus obnoxia. Fructus illius triplicem habet colorem, principio album, deinde rubescit, ad extremum cum maturuit nigricat, succum præbens uinosum.

C O M P L E X I O.

Galenus lib. 7. de Simplicium dicit, Mora cum maturuerint laxare uentrem, non matura uero stipare: quare & fluoribus alui omnibus ualde accommodatus est. In cibo perinde atque Sumac cum uino, aut aqua sumi debet. Matura Mora præter id quod constringunt, austeritatem quandam habent, estque tota arbor mixtæ qualitatis, partim stipantis, & partim lubricantis. Verum radici maior uis solutiua attribuitur, adeo, ut & latos uentris lumbricos expellere queat.

V I R E S E T I V V A M E N T A

Præ alijs cibis sumpta, puro stomacho non sunt inutilia. Post alium uero cibum, a stomacho malis humoribus imbuto, corrumpuntur & ipsa.

Ventriculo & iecori calidis utilia sunt.

Succus eorum cum melle paratus, fluxiones reprimit, & faucium ulceræ emendat.

Radix, uel eius cortex bullitus in aqua, uentrem laxat.

Folia ex aceto imposita, sacros ignes extinguunt.

Capillos tingunt, cum folijs uitis & fici nigri, ex aqua cocta.

Eadem uino incocta, & ore retenta, dentium dolores mitigant. Cum per æstatem fissa fuerit radix, humorem dentibus accommodatum exudat.

¶ De NUCIBVS REGIIS.

Teutonice/ Nuffz.

RHAPSODIA. CXXXIII.

De N O M I N E.

DICTA est Nux regia, quod Reges eam ex Perside prouincijs alijs intulerint plantandam. Græce dicuntur Carya Basilica: quia caput grauant. Vocantur etiam Nuces Græcæ, quod putentur tempore Catonis in Italia non fuisse, sed ex Græcia allatæ.

C O M P L E X I O.

Nucis arbor cum folijs & fructu stiptica est.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Nuces Diosc. teste, grauiter digeruntur, stomacho inutiles, choleram augentes, dolores capitis & tussim mouentes: uomituris tamen ieiunio sunt accomodatæ.

Cum ruta & ficibus comestæ, uenenis resistunt, etiam si quis in cibo, uel potu uenenum sumpserit.

Largius comestæ, latos lumbricos expellunt.

Si ex eis emplastrum cum melle fiat, arduentes pectoris abscessus impositæ compescunt, luxatæq; membra restitunt.

Cū cepis, sale & melle impositæ, morsus tam hominū quā canū sanant.

Cum putamine earum combustæ, umbilicoq; impositæ, uentris torsiones quietant.

Ex combusto putamine, uino, & oleo factum unguentum, puerorum q; capiti ex eo inunctum, capillos nasci facit.

Combusti nuclei, uinoq; intriti, menstrua sistunt.

Carbunculos illiti, ad cicatricem eos compellunt.

Recentes stomacho minus noxiæ sunt, esuiq; aptiores.

Liuios corporis impositæ sanant.

¶ De NUCE AVELLANA.

Teutonice/ Haselnuffz.

RHAPSODIA CXXXIIII.

De N O M I N E.

LATINA & græca nomina hijs Nucibus sunt, Nuces Auellanae, Heracleoticae, Ponticae, Prænestinae. Arbor Corylus uocatur, Hyemis tolerantissima.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Varia earum inueniuntur genera, uti & iuglandium. Rotundæ aliquæ, oblongæ sunt aliæ, albæ, rubæ, agrestes, & domesticae.

I V V A M E N T A.

Stomacho æque ut iuglandes nocent.

Contusæ uero, & ex aqua mulsa potæ, antiquas compescunt tusses.

Assatæ, & cū modico piperis potæ, rheumata digerunt.

Cinis auellanarum ursino adipi mixtus, defluuia capillorum restituit.

¶ De

¶ De P R V N O.

Teutonice/ Pflaumenbaum.

R H A P S O D I A C X X X V.

SERVILIS arbor Prunus est, ferendisq; vitibus aptissima, sua fertilitate passim campos & sepes locupletans, obq; id omnibus nota est. Manduntur quos fert fructus, stomacho nocui, & aluum lubricantes. In hoc genere Damascena sunt præstantissima, usuiq; medicinæ aptissima. Raro austera, aut acida inveniuntur Pruna cum matura sunt: prius uero quam maturuerint, nullum inuenias quod non acorem, aut acerbiter præ se ferat. Sunt etiam quæ amaritudinē habeant manifestam. Corpus ex hijs minimum accipit alimenti: uerum cum mediocriter humectare & refrigerare uoluerimus, utilia erunt. Probatissima sunt, cum mediocri constrictiōe ampla, laxaq;. Parua uero, dura & acerba, in cibo molesta, & uentri mouendo inidonea sunt.

Melicrato incocta, abunde molliunt, etiam si sola comedantur: multo uero magis, si melicratum desuper bibatur.

Coquuntur in uino arboris folia, decoctiq; gargarizatum, destillationes uuarum, gingiuarum, & tonsillarum auertuntur.

Idem possunt maturi syluestrium Prunorum fructus siccari.

Idem in sapa cocti stomacho utiliores, et ad cohibendam aluum aptiores fiunt.

Prunorum gummi uulnera conglutinat, potumq; ex uino uesicæ calculos frangit.

Idem puerorum impetigines ex aceto illitum sanat.

¶ De S O R B I S.

Teutonice/ Eschröflin.

R H A P S O D I A C X X X V I.

PLINIVS 15. libro suæ naturalis historię, cap. 21. quatuor Sorbarum distinguit genera, figura pomi, et colore distantia. Siccantur etiam illa ad usum tam cibi, q̄; medicinæ. Omnia huius arboris instrumenta ad siccitatem sunt prona, folia, apices, et fructus. Frigida sunt omnia & sicca, ob id uentrē stringunt, & choleram reprimunt.

Cum adhuc luteo sunt colore, nec plene maturuerunt, dissecantur, atq; siccantur in sole, tum in cibis ad aluum cohibendam sunt utilia.

Teruntur & mola, atq; in eundem usum farina eius uenit in usum.

Idem potest & eorum decoctum.

Sorba minus quam Mespila constringunt: igitur non affatim, sed parte in cibum sunt sumenda. potius enim ratione medicinæ, quam cibi sumenda sunt.

¶ De C O R N O.

Teutonice/ Welsch Eyrßen.

R H A P S O D I A C X X X V I.

S P E C I O S A & fortis arbor Cornus est, fructum oliuæ magnitudi-
ne ferens, oblongum, a principio uiridem: cum maturuit, ruffum, aut ce-
ræ colore. Is uescendo est, aluiq; fluores, & intestinorum tormina compe-
scens. Condiuntur sapa, & in sale ut oliuæ seruantur. Humor qui ex incen-
sis folijs exudat, si lamina ferrea excandente excipitur, nec ligno contin-
gitur, lychenas incipientes, & impetigines illitus sanat.

¶ De M E S P I L O.

Teutonice/ Wespelbaum.

R H A P S O D I A C X X X V I I.

T R I A olim Mespilorum genera Italiae numerabantur, magnitu-
dine & odoris præstantia differentia: quorum minora laudatissima erant,
tum quod perennius durarent, tum etiam quod odoris & gustus in illis
commendaretur gratia. Arbor illa inter amplissimas computatur: Eius fo-
lia anteq; decidunt, rubescunt. Suntq; illi radices tam numerosæ, & altæ,
ut inextirpabiles fere censeantur. Pomum illi exigui Mali figura, amabili
gustu, tria continēs grana: unde et Tricoccos appellatur. Genus hoc quod
Itali Epimelida, aut Seranium appellant, arbor est Malo similis, folijs tan-
tum minoribus. Fert & ipsa pomum rotundum, latiore umbilico, ac se-
ro maturescens: quod comestum, fauces leniter adstringit. Mespilorum ci-
bus, ob adstrictoriam uim stomacho utilis est, et aluum sistit. Sorbisq; hac
ratione Mespila sunt præstantiora.

¶ De O L E A.

Teutonice/ Oelbaum.

R H A P S O D I A C X X X V I I I.

M A X I M A quondam ueteribus, uti etiam nunc, Oleæ curandæ
opera est impensa: nimirum fertilissimam arborum, & quæ non magno
impendio constaret cultori uidentes. Nihil enim, præterq; cælum, & so-
lum, naturæ suæ apta quærit. Frigidissimis non prouenit locis, uti nec ca-
lidissimis. Tondetur uitium more, gaudetque nonnunq; interradi: neq;
id sane sine magno cultoris compendio. magnū siquidem prouentus red-
dit gratiam: ac sui liquoris tam est prodiga, ut uno asse olim Romæ duo-
decim libræ olei licitarentur. Igitur maxima Oleæ laus apud rei rusticæ
Scriptores increbuit, ob innumeras olei commoditates, quas in præsentia
reperere superuacaneum fuerit: eo nos lectorem remittimus.

Interim nobis sufficiat, duo Oleæ genera nouisse nos. Satiuum unum,
Agreste alterum: id quod Oleastrum uulgo uocant, aut Ethiopicā oleā.
Adstrictoriam

Adstrictoriam eius folia uim habent: igitur sacros ignes, herpetas, epinyctidas, carbunculos, phagedenica, & unguium reduuias concisa, & illita compescunt.

Quæ medici ufferunt, eadem ex melle illita circumscarificant, ac sordida ulcera repurgant.

Panos, collectionesq; ex eodem melle illita compescunt.

A capite desquamata cutem adglutinant.

Ulcerebus oris commanducata medentur: id quod etiam succus, ac decoctum eorum potest.

Succus præterea adpositus, muliebres fluctiões, atq; alia sanguinis profluvia sistit: quin etiam oculorum uuas, pustulas, ulcera, & antiquas destillationes reprimat: quare & collyrijs contra palpebrarum corrosiones miscetur.

Colligendi uero succi hæc est ratio. Contusis folijs, uinum, aut cœlestis aqua inspergitur: tum exprimitur, et sole siccatur, atq; in pastillos conformatur. Maiori efficacia seruatur qui ex uino est, purulentis & exulceratis auribus accomodat.

Cremanur etiam folia cum floribus, in operculato fictili undiq; luto circumlito, usq; ad fictilis cocturam: cum uino restincta iterum cremantur, ac demum cerussæ modo lauatur cinis, pastilliq; ex eo finguntur. qui Spodio, uocato Nihilo, ad oculorum medicinam ignauiores reperiuntur.

Idem possunt, satiuæ Oleæ cremata folia, minori tamen efficacia, atque ideo oculorum medicinis aptiora.

Humor ex incenso uiridi Oleastri ligno exudans, scabies, impetiginesq; illitus sanat.

Oliuæ utriusq; Oleæ contusæ, & illitæ, capitis furfures, & phagedenica ulcera sanant.

Quod in Oliuarum nucleis clauditur, cum farina & adipe scabros ungues pellit.

Combustiones ab igne, uel feruente aqua, cōtusa ac illita, sale condita Oliua reprimat, atq; sordida ulcera emundat.

Gingiuæ utiliter earum muria colluuntur siccandę, indeq; mobiles firmantur dentes.

Ex oleastro oleum, colluendis flaccidis & humentibus gingiuis utile est.

Idem mobiles dentes cōfirmat, & destillationes in gingiuas compescit: oportetq; obuolutum lana specillum demergere in oleum, gingiuisq; admouere, usq; dum candido uideantur colore.

Lachryma uel gummi Olearum, maxime Ethiopicarum, hebetibus oculis, atq; eorum cicatricibus & albuginibus utiliter inungitur.

Vrinam eadem trahit, & menses.

Cauis dentium indita præsentis auxilio est.

Numeratur & hæc inter uenena. nam foetus in utero necat, & extrahit. Lepras eadem & impetigines sanat. Satis hæc sunt.

De L A V R O.

Teutonice/ Lo:bd:baum.

R H A P S O D I A CXXXIX.

APOLLINEA nunc sequitur Laurus, quietē uel hostibus spon-
dens perpetuo suo uirore, multifaria uirtute insignis.

V I R E S E I V S.

Excalfactoriam uirtutem Laurus habet, folijs, cortice, & baccis.

Decoctum foliorum Lauri, uuluis & uesicæ prodest.

Eadem illita, uesparum, crabronum, apum, & serpentium punctio-
bus resistunt.

Profunt & mensibus sceminarum cum oleo cocta.

Tenera Lauri folia, cum polenta trita, oculorum cum ruta, testiū cum
rosaceo, aut irino oleo capitis dolores illita reprimunt.

Terna per triduum deturata, tussim sedant.

Eadem cum melle trita, suspiriosis profunt.

Grauidæ summopere cauere debent corticem radicis Lauri.

Radix calculos rumpit, iocinericæ prodest tribus obolis ex uino odora-
to pota.

Folia uomitiones mouent.

Baccæ menses trahunt, adpositæ tritæ, uel potæ.

Duæ detracto cortice ex uino potæ, orthopnceam, et tussim ueterem sa-
nant: quod si febris assit, ex aqua mulsa, uel passo decoctæ.

Eodem modo & pthysicis, & omnibus thoracis fluxionibus opitulantē
sumptæ. Nam pituitam excoquant & extrahunt.

Contra scorpiones quaternæ ex uino bibuntur.

Succus baccarum, pruriginem cutis, & pthiriasim emendat.

Aurium dolori & grauitati, cum uino uetere, aut rosaceo utiliter instil-
latur.

Perunctos eo, fugiunt omnia uenenata.

Potus contra uenenatorum ictus prodest, maxime eius Laurus quæ te-
nuiora habet folia.

Perfrictionibus ex fatigatione, adiecto nitro, utiliter inungitur.

Baccæ ex oleo & aceto, lieni & iocineri illinuntur.

Baccarum, foliorumue quadrans pondo, tribus aquæ sextarijs ad ter-
tias incoctus, gargarisma facit, quod uuam reprimat.

Laurinum oleum quo recētius, quoque uiridius colore, eo utilius. Vim
habet excalfactoriam, mollit, laxat, & lassitudines recreat. Vtile cunctis
neruorum malis, febrium horroribus, aurium doloribus, & destillationi-
bus: contra renum ex frigore dolores, ischiadicis, paralyticis, & capitis do-
loribus utile est. Eius confectioem a Plinio, aut Dioscor. licebit ediscere.

Mira quæ alias de Lauro scribuntur, nos missa facimus: ut quæ Medi-
cinam non attineant.

¶ De T A M A R I S C O.

Teutonice/ Porst/ Tamarisck.

R H A P S O D I A C X L.

MYRICAE generis Latinis Tamarix, uel Tamariscus est: id quod Germani nostri Porst, uel Tamarisck, nominant. Notum omnibus Arbustum Tamarix est, iuxta paludes & stagnantes aquas proueniens, folijs Sauinæ similibus: flore muscoso, qui demum in pappis euolat. Nobiscum sterilis est: quæ tamen alijs regionibus Gallæ similes profert fructus. Eadem ab Aegyptijs seritur, ubi & in iustam arboris altitudinem excurrit, uires tamen agresti pares seruans. Estq; inter uehementer adstringentia. Plinius tamen alicubi negat Tamaricem ferre fructum, sed tantum scopis ait nasci.

C O M P L E X I O.

Siccæ & calidæ naturæ est, unde illi incisua & absterforia uirtus accreuit: ob id lienosis accommodatissima.

V I R E S E T I V V A M E N T A quæ illi

autores adscribunt.

Dioscorides ait cruentis sputis, & oculorum medicinis in potione accommodatum esse semen illius.

Coeliacis præterea, sceminarum fluxionibus, suffusis felle, & phalangiorum morsibus.

Idem & tumores reprimit illitum.

Eadem potest cortex, quæ semen.

Foliorum decoctum ex uino potum, lienem minuit.

Colluunturq; eo in dolore dentes, sceminarum etiam fluxiones eo fortæ sistuntur: quod etiam cinis ligni potest.

Quibus abundant pediculi & lendes, ijs utiliter uinum coctionis inspergitur.

Lienosi comodissime ex eius ligno uascula faciunt, ex quibus potent.

Plinius autor est, sanari Tamarice carcinomata, si in uino decocta, tritaq; & cum melle illita fuerit.

Ad lienem efficacissimam asserit, si succus eius expressus in uino bibatur: tamq; præsentem lienem minuere, ut sues sine lienibus inueniantur, quæ ex alueis ex Tamarice factis ederint.

Cortex tritus datur utiliter ijs qui sanguinem spuunt.

Folia in uino decoquantur, adiectoq; melle utiliter gangrenis illinuntur: decoctum uero potum, uel impositum cum rosacco & cera, easdem sanat.

Cum altilium pingui furunculis imponitur.

Si cinis eius castrati bouis urinæ misceatur, & uel in potu, uel cibo sumptus fuerit, uenerem aiunt eo finiri.

Arabes uolunt lepras curari, si decoctio radices Tamaricis, cum passulis sæpe bibatur: maxime, si ex melancholicis humoribus lepra fuerit orta.

¶ De S A V I N A.

Teutonice/ Euenbaum.

R H A P S O D I A C X L I.

De N O M I N E.

V A R I A S huic herbe nomenclaturas Græci tribuerunt. Brathys enim, & Barathron, Barython, & Baron uocauerunt. Romani uero herbam Sabinam, uel Sauinam dicunt.

G E N E R A & S P E C I E S eius.

Duum est generum Sabina. Alterum Cupressi folijs, spinosius tamen, graui odore, acre, feruidæq; naturæ. Breuis hæc arbor est, latior quam aliorum. Alterum eius genus Tamarico simile est.

C O M P L E X I O.

Sabina calida est & sicca in tertio, subtilis substantiæ aromatica, & amara, propterea & constrictiua.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

Folia eius utiliter ad suffitus & odoramenta uaporantur.

Sistunt eadem quæ pascendo serpunt ulcera.

Illita, inflammationes leniunt, & ex melle nigredines & sordes corporis abstergunt.

Ex uino imposita, exterunt crustas carbunculorum.

Eadem pota, sanguinem cum urina educunt, mortuosq; partus expellunt. Idem apposita & suffita, præstant.

Cum melle & uino pota, regio morbo, iuxta Plinij sententiã, medetur.

Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt.

Menstrua prouocat ut nulla alia medicina, ob magnã illius subtilitatẽ.

Decoctio ex ea facta cū lixiuio, additis chamomilla, anetho, paritaria, furfure, origano, matricaria, folijs althææ, & sapa, omnes dolores uentris & torsiones sedat, si uenter cum spongia ex eo fomententur.

Cum uino cocta, additis paritaria, anetho, & folijs althææ, superq; perctinem cataplasmata, stranguriam & dissuriam sanat.

¶ De F I C V.

Teutonice/ Feigenbaum.

R H A P S O D I A C X L I I.

D V O Ficum genera Dioscor. & reliqui faciunt, Satiuum unũ, Syluestre aliud. Satiuæ poma recentia & matura, stomacho noxia sunt, et aluum soluunt, facillime tamen ab eis soluta sistitur. Papulas & sudamina prouocant. Sitim arcent, & calorem extinguunt.

Siccata corpus nutriunt, calefaciunt, sitim afferunt, bonamq; aluum faciunt: sunt tamen destillationibus in stomachum inimicæ. Verum gutturi, faucibus, uesicæ & renibus amicæ sunt.

Vtiles discoloratis a longa uoletudine, suspiriosis, comicialibus, & cunctem subeuntibus aquis.

Decocto caricarum cum hyso, pectoris uitia purgantur.

Diutinis tussibus, & pulmonum uitijis utiles sunt.

Cum nitro ac cnico tufæ, atq; in cibum sumptæ, aluum molliunt.

Decoctum earum contra tonsillas, & gutturis inflammationes utiliter gargarizatur. Coctæ, tritæq; ad discutiendos tumores illinuntur.

Strumas, & parotidas emolliunt, & panos maturant: idq; potissimum additis radice iridis, nitro, aut calce. Idem cum prædictis præstant crudæ, tufæq;. Vino incoctæ, cum hordei farina, & absynthio, utiliter hydro-
pici illinuntur.

Crematæ, atq; cera coactæ, pernionibus medentur.

Crudæ cum sinapi & nitro coactæ, auribusq; inditæ, pruritus eorum & incertos sonitus sanant.

Lac Fici syluestris & fatiua, lac coagulat, & coagulatum acetî more sol-
uit. Habet uim aperiendi, ulcerandiq;. Aluum soluit.

Fœminarum locos cum tritis amygdalis potum laxat.

Menses cum oui luteo trahit adpositum.

Podagris cum fœnogræci farina ex aceto illinitur.

Lepras exterit, impetigines sanat: discolorem cutem, uiligines, scabi-
es, manantia capitis ulcera cum polenta emendat.

Scorpionum ictibus succurrit, uulneri instillatum. Eodem modo & ca-
num rabidorû morsibus, & quæcunq; uenena morfu, ictuue relinquunt.

Prodest dentium doloribus cum lana cauis eorum inditum.

Succus colicorum Caprifici idem potest, nondum erumpente gem-
ma expressus, in umbræq; siccatus, & repositus.

Habet hic succus parem cum lacte uim exulcerandi.

Si lac animalium in coquendo ficulneo furculo pro rude misceatur, ma-
gnam soluendi uim acquirat.

Grossi Ficorû elixi, et illiti, strumas, & coactas in corpore partes emol-
liunt. Formicas & thymos, additis farina & nitro tollunt.

Folia ex aceto addito nitro illita, capitis ulcera, furfures, & epinyctidas
sanant. Fricantur eiusdem asperæ oculorû palpebræ, & uiligines albæ.

Lixiuum ex cinere Fiti factum, malignis ulceribus prodest, per spon-
giam madentem impositum.

Intestinorum torminibus per clisterem infunditur, atq; etiam profun-
dos & cuniculosos ulcerum sinus purgat, glutinat, & carne replet.

Bibitur contra sanguinem coagulatum deciduis ex alto, recens per co-
lum traiectum, cum cyathi aquæ exiguo, addito oleo.

Cœliacis, & intestinorum torminibus per se cyathi pondere datum suc-
currit.

Conuulsis, & neruorum doloribus inungitur cum oleo, sudoresq; pro-
ritat. Contra phalangiorum morsus, & gypsum epotum utiliter bibi-
t: id quod ex aliorum lignorum cinere præstat, præsertim ex robore.

Multa præterea de Ficis apud Plinium & alios rei rusticæ scriptores li-
cet inuenire, quæ studiosis commendata habere uolumus.

De A M Y G D A L O.

Teutonice/ Mandelbaum.

R H A P S O D I A CXLIII.

INTER nuciferas arbores Amygdalo primus honor debetur, ex nostræ terræ nascentijs. Neque enim de Indicis, aut Myristicis, quas Muscetas uocant, controuersia est, quæ inter aromata, & nobis exotica censentur. Atque inter Amygdalos primaria laus amaris defertur, ob innumeras quas uel in medicinæ usu habent utilitates.

Dulces & quæ edendo sunt, minus sunt efficaces, extenuant tamen, & urinam ciunt.

Recentes cum uiridi operimento sumptæ, stomachum humentem extergunt. Amara radix decocta, colorem faciei emendat: id quod & nuges illitæ præstant.

Eædem appositæ, menses euocant.

Fronti, aut temporibus ex aceto & rosaceo oleo illitæ, doloribus capitis subueniunt. Contra epinyctidas ex uino illinuntur, contra herpetas, & canum morsus ex melle.

In cibo sumptæ, somnum conciliant, ac per eum dolorem leuant, urinam ciunt, sanguinisque exscreationes cum amylo & mentha sumptæ extergunt.

Calculosis, & urinæ angustijs laborantibus, cum passo exhibentur.

Ex amaris amygdalis, melle, & lacte fit eclegma, quod auellanæ magnitudine sumptum, iocinerosis, tussientibus, & colicis opitulatur.

Quinque, aut sex nuclei in cibo præsumpti, ebrietatem arcent.

Vulpes si eas in cibo sumpserit, moritur.

Gummi arboris adstringit & calefacit, ac contra sanguinis exscreationes utiliter bibitur.

Ex aceto impetigines tollit illitum.

Ex uino diluto potum, diutinas tusses sedat.

Ex passo bibitur contra calculos uesicæ.

De O L E O A M Y G D A L I N O.

Purgat Amygdalinum Oleum, mollit corpora, cutem erugat, nitorem commendat a facie, uaros cum melle tollit.

Auribus prodest cum rosaceo melle, & punici mali germine decoctum, auribusque instillatum: uermiculos in his necat, grauitatem auditus & tinnitum discutit, capitis & oculorum dolores tollit.

Furunculis, & a sole ustis cum cera medetur.

Ulcerata capitis manantia, & furfures expurgat.

Per se capiti illitum, somnum conciliat.

V 3 De

De Q V E R C V .

Teutonice/ Eychbaum.

R H A P S O D I A C X L I I I I .

QUERCUS arbor procera est, tam utilis quam nota omnibus. In miram usque magnitudinem excrescit, latissimeque circumiacentem terram amplexatur radice, quæ sibi nonnunquam, Plinio teste, occurrentes collium insurgentium more, sese agglomerent: adeo, ut arcuum instar sese reflectent in tantam altitudinem, ut portarum imaginem & usum pertranseuntibus equitum turmis exhibeant. Tantum etiam terræ sinuositas eorum anfractibus præhendunt, ut aliquando aquarum alluie suffocatae, totas insulas deciduæ secum in mare traxerint.

Adstringendi uim habent omnia quæ ex Quercu proueniunt, folia, fructus, cortex, & galla, maxime uero id quod membranaceum inter lignum & extimum corticem continetur. Nec minus inter putamen glandis, & carnem adnascitur.

V I R E S E T I V V A M E N T A .

Membranosis medicaminis decoctum coeliacis datur, & torminosis, ac truenta per sputum reddentibus.

Glandes.

Supponitur etiam membranosum, muliebres fluxiones cohibitorium. Id quod & Glandes possunt.

Quæ & urinam ciunt, capitis dolores, & inflationes comestæ excitant. Contra uenenosos ictus, morsusue utiliter eduntur.

Corticis glandium decoctum ex bubulo, aut humano lacte, per se toxicis est antidotum.

Concisæ, aut tritæ crudæ glandes, inflammationes illitæ leniunt.

Scirros ex falso adipe suillo illitæ discutunt, maleficæque ulcera sanant.

Gallæ.

Adstringendi etiam uim Gallæ habent uel præcipuam, maxime quæ Omphacitæ, aut immaturæ dicuntur.

Carnium excrescentias tritæ reprimunt, destillationesque in gingiuas, et columellam sistunt, ac oris ulcera curant.

Nucleus in medio Gallæ, cauis dentium inditus, dolores eorum fedat.

Sistunt & sanguinis eruptiones crematæ, & aceto, uinoue, aut ex halme restinctæ.

Prociduas mulierum uulvas decoctum earum restringit.

In aceto, aut aqua madentes, capillos denigrant.

Sunt & utiles coeliacis, torminibusque intestinorum, in uino aut aqua tritæ, ac illitæ: utiliter etiam in eundem usum bibuntur.

In uniuersum utiles sunt ubi adstringere, siccareue mens fuerit.

Viscum.

Nascitur etiam Viscum in Quercubus, quemadmodum & in Pyris ac Malis, estque illi discutiendi egregia uis.

Mixtum ceræ ac resinæ pari pondere, parotidas, ac alios abscessus maturat.

Cum thure, uetusta ulcera, maleficosque abscessus mollit.

Coctum

Coctum cum calce, gagate, aut azio lapide, moxque impositum, lienes minuit.

Leuigat & unguet cum trito auripigmento, aut sandaracha illitum.

¶ De C A S T A N E I S.

Teutonice/ Bestenbaum.

R H A P S O D I A C X L V.

AD STIPVLANTE sensu communi, ueteres recte Castaneas Glandibus iunxerunt, Sardinias glandes, aut Iouis glandes appellantes. Idem per omnia reliquis glandibus ualent, praesertim quae inter corium & carnem earum membrana uisitur.

V I R E S.

Caro earum ephemero hausto, praesenti remedio est.

Cortex arboris & Castanearum, desiccandi uirtutem habet, dentiumque dolori aceto incocta remediatur.

Castaneae combustae, ac tyrii superpositae, sanant eam.

Vehementer nocet auditui, uisui, & arteriae puluis qui folijs in hac arbore adhæret, ideoque uitandus est ab omnibus.

Glandibus melius nutriunt Castaneae, uentremque minus stringunt

¶ De F A G O.

Teutonice/ Buchbaum.

R H A P S O D I A C X L V I.

FA G V S in aeditis montibus, profundis uallibus, & expansis planiciebus prouenit, folio tenui, leuissimoque, quod Populo simile celerrime flauescit, & media parte plerumque paruulam baccam uiridem gignens, cacumine aculeato.

V I R E S.

Fagi glans a muribus maxime appetitur, ac si eius animalis unus prouentus esset.

Saginat eadem glires, expetiturque a turdis.

Fagi folia comeduntur in gingiuarum ac labiorum uitij.

Cinis glandis Fagi, calculis illinitur, item ex melle alopeticis.

¶ De A L N O.

Teutonice/ Erlenbaum.

R H A P S O D I A C X L V I I.

AQ V O S A & campestris loca sunt Alno accommodatissima, quae nec semen, nec ullum fructum ferens, fomento tantum ignis nota uidetur. Folio eadem constat crassissimo, quod ex feruenti aqua impositum, tumori praesentaneo est remedio.

De SALICE.

Catonice/ Wyden.

RHAPSODIA CXLVIII.

INTER infrugiferas arbores, utilitate sua Salix uel Oleis præfertur. Nullius enim est tutior redditus, securiorque prouentus, & quæ tempestatibus minus sit obnoxia. Præter enim quod colonis abunde focum instruit ligno, habet etiam ad alios usus innumeros sine impendio utilitates. Ad uitium uincula illi præcipua dos est: licet multa sint quæ eidem præstare possint. ut genista, populi, ulmi, & fissilis harundo.

Tria eius genera nostrates post Asianos fecerunt. Vimineam, uel Purpuream. Vitellinam. & Gallicam, quæ omnium est tenuissima. Ocyssime semen si quod habet, perdit. Quapropter Homerus Frugiperdam nominauit. Hoc scelerosi ad suas nequitias traxerunt, et semine hoc mulieribus sterilitatem attulerunt. Quapropter prouidens malorum sagax natura, tenuissime hoc semen suffulsi pediculo, cuius uento obnoxio. Sola Creta ad maturitatem perferre traditur, idque tantum in descensu spelunçæ Iouis: ibidem toruum, ligneumque fructum edit ciceris magnitudine. Alias ante maturitatem in araneam abit.

VIRES ET IUVAMENTA

Adstrictoriam naturam habent in Salice folia, semen, cortex, et succus. Concisa folia, lienosis utiliter ex uino cum modico pipere bibuntur.

Fertur ex aqua pota conceptus prohiberi.

Semen prodest his qui sanguinem per sputa reijciunt: id quod & cortex præstat.

Idem incineratus, ac aceto maceratus, clauos & uerrucas illitus tollit.

Succus foliorum ac corticis cum rosaceo in punici mali putamine calefactus, auribus dolentibus est præsidio.

Decoctum eorum podagris eximium præstat fomentum: id quod & surfures exterit.

Cinis corticis succo Salicis admixto faciei maculas extergit.

Est autem hic succus trium generum. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterum manat e plaga cum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Hic succus oculorum obstacula purgat, spissatque quæ opus est, urinam cit, & omnes internas collectiones extrahit. Tertius succus qui a falce distillat, detruncatione ramorum. Ex succis unus cum rosaceo, ut supra dictum est, in punici calice calefactus, magnam adfert auribus præsidium.

Idem cum cæra trita imponitur podagricis.

Cortice & folijs in uino coctis, neruis utilissimum præstant fomentum.

Intemperantiam libidinis coercent cõtrita folia, & pota, sæpiusque sumpta, in totum eius usum auferunt.

Salicis (quam Amerinam uocant nigram) semen, cum pari pondere spumæ argenti, psilothrum præstat a balneo inunctum.

¶ De FRAXINO & eius generibus.

Teutonice/ Oefchenbaum.

R H A P S O D I A C X L I X.

F R A X I N V S arbor teres est, ac folijs pennatis. Lignum eius ad multa utile est: adeo, ut eius gratia a natura uideatur genita. In Ida Cedro tam est similis, ut ablato cortice intuentes fallat.

G E N E R A E T S P E C I E S eius.

Duo eius genera sunt. Longum unum & enode. Breue alterum, duriori, fusiori q̄ ligno, folijs laureis: quam Macedones Bumilam uocant: est q̄ amplissima, lentissimaq̄. Est et alia diuisio. Camprestre unū est genus, cuius lignum crispum ad mensarum tabulas aptissimū. Alterum Montanum, cuius materies altero longe spissior est. Folia huius arboris, equis, & asinis mortifera sunt, ruminantibus cæteris innocua. In Italia tamen ne iumentis quidem nocent.

V I R T V T E S E T I V V A M E N T A.

Præsentius remedium cōtra serpentium morsus non inuenitur, quam foliorum Fraxini succus epotus, impositis folijs uulneribus. Fugatq̄ in tantum uel umbra huius arboris serpentes, ut ne matutinas, uel serotinas umbras, quamuis longissime sint, serpens ullus attingat. Expertum est. Si ea fronde ignis in gyro claudatur cum serpente, in ignem potius quam in fraxinum fugere serpentem. Cautiq̄ sagax natura mira quadam benignitate, sicut priusq̄ hæc prodeant floreat Fraxinus, nec folia dimittit anteq̄ recondantur. Lignum eius quem usum a Triano bello habuerit, adhuc hodie uel maxime habet, nempe ut hastis ac lanceis fabricandis sit aptissima.

Mira Fraxini
uis.

Inest folijs semen, quo iocinerosis, & lateris doloribus medetur, si ex uino sumptum fuerit.

Extrahit idem hydropicorum aquam, corpusq̄ obesum onere leuat, atq̄ ad maciem reducit: si robustis septē folia cum quinq̄ uini cyathis, puero quinq̄ folia cum tribus cyathis uini exhibeantur.

¶ De B V X O.

Teutonice/ Buchsbaum.

R H A P S O D I A C L.

H O N O R A T A cum primis Buxus est, firmitate ligni: quod caudice leue est, radice crispum. Nascitur montanis locis & æditis, quamuis & in hortis topiario operi inferuiat.

G E N E R A & S P E C I E S eius.

Tria eius genera numerantur. Gallicum, quod cæteris procerius est, Oleastrum, quod uiroso suo odore ab omnibus damnatur. Tertium genus syluestre uocant, id quod satum mitigatur, circaq̄ parietes sese diffundit.

V 5 Buxo

Buxo magna uis Pyrenæis & Citorio mōtib. Crassissima in Corsica pro-
uenit, amarissima, & flore carens. Folia nunquā amittit. Semen cunctis a-
nimantib. inuisum ferens. Lignum eius tā est densum & spissum, ut uim
ignis uti ferrum fere euincat, neq; ad flammam, neq; ad carbones utile, pre-
terea nunq; cariem uetustate sentit.

¶ De T I L I A,

Teutonice/ Lynd.

R H A P S O D I A C L I.

D V O genera Tiliæ adscribunt ueteres, Maris uidelicet, & Fœmi-
næ: & differentes. Quod maris lignum durum, ruffum, nodosum, atque
odoratius sit, cortex quoq; crassior, ac detractus inflexibilis, neq; seminis,
neq; floris ferax. Fœmina caudice crassiore est, ligno candido, præcellen-
tior. Mirum quibusdam uidetur, fructum ex hac arbore a nullo animalium
attingi, cū tamen foliorum ac corticis succus dulcis sit. Inter lignum & cor-
ticem tenuēs membranæ multo lentore flexibiles, ad funes texendos accō-
modatissimæ. Lignum ad fabrilia utile supra modum, nam teredinē non
sentit. Nascitur Tilia montanis & campestribus locis.

V I R E S E T I V V A M E N T A.

- Succus corticis Tiliæ, tumores imposittus sanat.
- Vulneribus inditus masticatus cortex, remedio est.
- Folia trita, & ex aqua pedum tumori imposta, presenti remedio sunt.
- Humor a medulla castratæ arboris effluens, defluentes capillos retinet
si fuerit illitus.
- Tilia leniter tusa, ad eadem atq; Oleaster utilis est.
- Folia commanducata, oris infantium ulcera sanant.
- Decocta ex uino, urinam & menses ciunt: pota, aut illita, sistunt.
- Doctis iudicandū relinquimus, quo pacto Dioscoridis descriptio Tili-
æ nostræ conueniat, cū Oleæ folia illi adscribat, quibus diuersissima sunt
quæ in Tilia uisuntur. Paruā illi præterea proceritatem autores assignant,
cum apud nos nulla arbor procerior & amplior, quæ latius ramos expan-
dat, inueniatur.

¶ De P I N V.

Teutonice/ Dannenbaum/ Sychedaß/ Serelen/ Lerchvnd Byndann.

R H A P S O D I A C L I I.

S E X genera cognatarum arborum inueniuntur, quæ a rudibus eodem
nomine censentur & genere. Sunt autē Pinus, Pinastrer, Abies, Picea, La-
rix, & Teda: quæ omnium aliarum pinguisima est, piceq; plus abundans,
quamuis etiam omnes aliæ tales arbores picem æque fundant, uerū nulla

tamen hac copiosius. Pinus fert minimū resinæ, adeo, ut piciferarū arborū generi uix adscribatur. Pinaſter aliud nihil eſt, quā Pinus ſylueſtris, ediſſiſſima arbor, & a medio ramaſa, quemadmodum Pinus in uertice eſt. Copioſiorem dat hæc resinam. Picea montes amat, ad ignis fomitem uiuens. Rami illi pene ſtatim a radice modici uelut brachia lateribus inhærent. Similiter & Abieti, quæ & ipſa mōtes ambit, ceu maria fugerit. Tribus, & multis uitæ operibus accommodata eſt. Vitium illi resinæ eſt, quod exiguum aliquando contactu ſolis exudat. Pulcherrimum illi lignū eſt, ad fiſſiles ſcandulas, cupas, & alia. Larici idem ſitus & eadē facies eſt, ligno longe præſtantiore: cui uis incorrupta, emori contumax, rubens, & odore acrior. Pluſculum illi erumpit liquoris melleo colore, & nunquā durascentis. Teda ſextum genus, ſucco quam reliqua abundantior, parcius tamen, ac liquidior quam Picea. Laricis morbus eſt, ut Teda fiat. Omnia hæc genera accenſa fuligine immodica, carbonem repente exprimunt, eruptionis crepitu, eiaculanturque longe: excepta larice: quæ nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis ui quam lapis conſumitur. Omnia perpetuo uiuent, nec facile discernuntur in fronde a peritis. Tanta natalium mixtura eſt. Sed Picea minus alta eſt quam Larix. Illa craſſior, leuiorque cortice, folio uilloſior, pinguior & denſior, meliorque flexu. Piceæ uero rariora, ſiccioraque folia ſunt, tenuiora ac magis argentia, totaque horridior eſt, & peruſa resinæ. Lignum uero Abieti ſimilius, Larix uſtis radicibus non repullulat. Picea repullulat.

Pinus.
Pinaſter.
Picea.
Abies.
Larix.
Teda.

Eſt & alia in generibus differentia. Mas breuior eſt, duriorque: ſcæmina procerior, pinguioribusque folijs, & ſimplicibus, atque non rigentibus. Lignum maribus durum & in fabrili opere contortum, ſcæminæ mollius, publico in ſecuribus discrimine. nam mares ſecurim reſpuunt, fragoſius accipiunt, atque ægrius reuelluntur.

Quamuis Pini recte inter frugiferas arbores computentur, mira tamē ex eis utilitas etiam medicinæ accedit: ut interim taceantur, in multipharis os lingue uſus comoditates. Gignunt tamen & ipſe fructus, qui licet edendo non ſint, habent tamen aliquid delicati nuclei, quod inter bellaria non poſtremum locum obtinuit apud delicatulos, nec minus medicinæ quam ſecundis menſis expetitur, Pineas nuceſ uocant. Eſt etiam alius, uel potior Pinorum fructus: nempe Resina, quam copioſiſſime ad medicinam, & uarios uſus hominum fundunt, de qua Pix excoquitur, unde picis oleum tandem ab autoribus in honore habitum excolatur.

Nuceſ
Pineæ.

Utilitates & MEDICINÆ ex Pino.

Nuceſ Pineæ quæ Resinam habent, contuſæ, leuiterque decoctæ, dimidium aquæ ſingulis ſextarijs addito, ſanguinis exſcreationi medentur, ſi bini cyathi ex eo bibantur.

Nuclei earum ſitim ſedant, & acrimoniam, roſionesque ſtomachi, ac contrarios humores ibi conſiſtentes. Infirmiſſimam uirium roborant: renibus & ueſicæ utiles. Fauces tamen uidentur exaſperare, & tuſſim.

Bilem

Bilem pellunt poti ex aqua, aut uino, aut passo, aut balanorū decocto, Miscetur his cōtra uehementiores stomachi rosiones, cucumeris semē. & semen Portulacæ.

Idem miscetur ad uesicæ & renum ulcera: quoniam & ipsę urinā ciunt.

Totæ Pineæ nuces sicut ab arbore decerpuntur, recentes contusæ, & in passo decoctæ, uetustis tussibus, & tabi accommodatæ sunt, si ex eo decocto trini quotidie cyathi bibantur.

Cortex Pini uino incoctus, contra tormina datur.

Inspergitur intertrigini, & summę cutis ulceribus, ambustisq; cum spuma argenti, & thuris manna.

Additus ceratis, mirteo oleo coactis, teneris corporibus ulcera ad cicatricem perducit.

Compescit quæ serpunt ulcera, cum atramento sutorio inspersus.

Fœtus & secundas suffitu pellit, aluum sistit, potus, & urinam elicit.

Folia concisa & illita, inflammationes uulnerum & leniunt & arcent.

Decocto eorum ex aceto, utiliter dentes in dolore colluuntur.

Locinerosis utiliter bibuntur ex aqua mulsæ, drachmæ pondere.

Vtilis est etiam fuligo ex incensis collecta, ad multas oculorū incommoditates. nam erosiones lachrymalium angulorum compescit, & lachrymas stringit.

¶ Restat Pix, quæ ex hoc genere magnas utilitates exhibet.

Nam Picis natura calfacit, & explet.

Cum polenta, cerastæ moribus imposita præsidio est.

Anginæ, destillationibus & sternutamentis cū melle linctæ succurrit.

Purulenti auribus instillatur cum rosaceo, illinitur cum cera.

Sanat lichenas, aluum soluit, excreationes adiuuat in eclegmate, tonsillis cum melle illinitur, sic & ulcera purgat.

Cum uua passa & axungia explet.

Carbunculos purgat & putrescentia ulcera.

Cum pineo cortice aut sulphure, quæ serpunt emendat.

Pthysicis & tussientibus cyathi mensura datur.

Rhagadas pedum & sedis, panosq; & ungues scabros emendat.

Vulvæ duricias & conuersiones, suffitu & odore sanat.

Cum farina hordeacea, et impubis pueri urina decocta, strumas ad supurationem perducit.

Vtuntur etiam sicca Pice ad alopetias.

Durescentibus mulierum mammis, cum uino, polline farraceo subferuefacta, calida imponitur.

Picinum oleum quomodo fiat, apud Plinium & Diosc., inuenire licet, nam ad omnia ad quæ Pix liquida utilis est.

¶ Atq; hic finis esto Operis.

I N D E X.

ABROTANVM

Abfinthium	163	Cicer	217
Affodillus	123	Citrus	191
Agrimonia	23	Cornus	227
Allium	68	Cotoneus	222
Allium agreste	135	Crocus	150
Alnus	137	Cucumer fatuus	189
Althea	235	Cucumer agrestis	190
Amygdalus	133	Cucurbita	189
Anethum	233	Cucurbita agrestis	ibi.
Angelica	172	Cuminum	138
Anifum	65	Dens leonis	70
Aparine	105	Dictamus	158
Apium	128	Dipsacus minor	31
Asparagus	107	Ebulus	22
Astrancia	176	Endiuia	38
Auena	65	Enula	100
Auricula muris	209	Eruca	120
Berberis	119	Bruum	218
Beta	183	Eryngium	59
Betonica alba	125	Faba	212
Branca ursina	180	Fagus	235
Brassica	129	Ficus	231
Brunella	199	Filicula	110
Bursa pastoris	26	Filix	127
Buxus	30	Fragaria	29
Calendula	237	Fraxinus	237
Canabis	77	Garyophyllata	22
Cardo patris	178	Genciana	161
Carduus albus	35	Genista	155
Carduus fullonum	21	Hordeum	207
Cartamus	32	Hypericon	81
Castanea	152	Hyfopus	162
Cauda equina	235	Hyfopus agrestis	20.
Centaurea	122	Iuniperus	182
Centumnodia	125	Lappa maior	52
Cepe	128	Lappa minor	55
Cerasus	132	Lappatum acetosum	83
Chamapitys	222	Lappatum acutum	82
Cherefolium	37	Laurus	229
	121	Lens	215
		Lenticula aquæ	119

I N D E X

Laureola	157	Pyrola	88
Leuisticum	117	Pyrus	223
Ligustrum	185	Quercus	232
Liquiricia	123	Rapa	195
Lupinus	219	Rapistrum	139
Lupulus	113	Rhabarbarum	155
Lychnis agria	167	Rhaphanus	195
Malus <i>cydonia cydonia</i>	222	Rubea	185
Matricaria	62	Rubus	186
Melissa	61	Ruta	73
Melones	191	Salix	236
Mespilus	227	Sambucus	181
Millefolium	170 & seq.	Sauina	231
Milium	216	Semperuiuum	112
Morus	222	Sentes canis	185
Napi	193	Sigillum Salomonis	93
Nux regia	225	Siligo	203
Nux auellana	60.	Sinapi	120
Olea	227	Sion	169
Origanum	159	Sifer	198
Oryza	210	Smilax	129
Papauer	220	Solsequium	92
Papauer rubeum	52	Sorbus	216
Paritaria	72	Spinachia	101
Pastinaca	172	Squilla	192
Pepones	191	Tamariscus	230
Persicus	223	Thymelæa	127
Pes leonis	79	Thymus	162
Petrofelinon	122	Tilia	239
Phaselus	219	Trifolium maius	57
Pimpinella	28	Trifolium minus	58
Pinus	238	Trifolium album	60.
Piperitis	120	Trifolium acetosum	53
Pisa	212	Trinitatis herba	29
Porrum	136	Triticum	201
Portulaca	102	Verbascum	57
Potentilla	25	Viscus quercinus	112
Prunus	226	Vitis uinifera	183
Prunus syluestris	166	Volubilis	91
Pycnocomos	165	Vuularia	96
Pyrethrum	158	Zea	205

V T E S T multorum dispar sensus, uariacq; censura eorum, qui in alienis curiosius nonnunq; quam in proprijs uigilant, ita & in Herbarij hoc Opere nimirum eueniet: pleraq; in illo desyderabuntur fortasse, uel ex syluestribus, uel Germaniae ignotis herbis. Sciant illi, ex prescripto boni Auctoris Catalogo, singulas Rhapsodias subordinasse, eiusdem Medicæ professionis uirum doctissimum D. Michaelem Herum: qui precibus nostris uix eo etiam tractus, ut æque commodo publico, atq; Othonis gloriæ operas suas locaret. Quæ ergo hic uides, Lector candide, parte aliqua suppleta sunt, fatemur. Nam autor ipse fatis concedens, incompletum reliquit Opus, ita ut supra dimidium eius, non sine magna rerum inquisitione, reliqua ex Catalogo illius relicto, subdita sunt: ea certe fide, ut iniusta queraris ex postulatione, hæc, uel illa deesse. Neq; em̄ licet, Scriptoris cuiusq; argumentū suffringere, aut emedicato titulo, quæ alioqui clara sunt obfuscare. Adde, quod Herbarum indagatio, uti inmensum est chaos, ita pro CREATORIS inuestigabili donorum collatione, humanum longe superat ingenium, Neq; omnia nosse uni datum. Quod si ueterum quoque in eare cuncteris sedulitatem, & illis multa deesse fatearis, necesse est. Num Dioscorides, num post illū Theophrastus, Plinius, & ceteri omnia perscripserunt, atq; id sine cauillatione? Sed & interim quisnam Dioscoridis aperiet studium, ut ille saltem nobis citra digladiationem pateat? Quū igitur (ut aiunt) nihil usquequaq; beatum, sitq; quiddam prodijse tenus, si non datur ultra, ob doctissimi uiri obitum, ijs contenti simus, quæ citra controuersiam hic descripta sunt. Insunt nempe Operi huic, Herbe nedū Medicinales, sed & Culinariæ, subiectis Leguminum, Arbustorū, & Arborum effectibus compendiario quodam usu. Tuum fuerit Lector optime, quæ passim hic sustuleris, ueteribus conferre, num certa, ueraq; sint, illorum itē scriptis consona: quæ fidelius licet tradita, ob uitæ nostræ ignauiam, forte capere non possumus uti uere tradita sunt. Vnde non iniuria in hac, quemadmodum et in alijs scientijs, imploranda Domini gratia, ut sublata a nobis aorizia, desinat tandē cæcutire infelix & ingrata seculi huius nequitia, quæ pedibus etiam conculcat auro longe preciosiora. Boni ergo hæc consulant legentes, & candorem præferant imposturæ, sicubi falso, in hoc scribendi genere, offendant Brunfelsiana. Nam hic rerum suarum finis destinatus.

